

దక్షిణ పవనం

NP R01C 375

స్టాలిన్ ప్రైజు నవల

రచన:

ఎల్మర్ గ్రీన్

అనువాదం:

మహీధర జగన్నాథన్

విశ్వసాహిత్యమాల, రాజమండ్రి

2

శ్రీమదుత్తరమూర్తి పాణిని

విశ్వసాహిత్యమాల : 53.

పెనమలూరు

9-12-1953

దక్షిణపవనం

స్థానిక ప్రజానవల

రచన : ఎల్మర్ గ్రీన్

అనువాదం : చుహాదర జగన్మోహన్ రావు

1952 మార్చి

కృష్ణాజిల్లా పెనమలూరు గ్రామస్థులు
విగురుపాటి బుచ్చి రామయ్య గారు
డా. * * * * * గారు
విహారకరించిన ప్రస్థానం

విశ్వసాహిత్యమాల - రాజమండ్రి.

2

Wind from the South, By Elmar Green.
A Stalin Prize Novel. (1946)

891.73

ELM

8920

కావ్య ప్రెస్ :

రాజమండ్రి.

వెల 4-8-0

పీఠిక.

తెలుగుభాషలో నవలారూపవాఙ్మయం యిరవయ్యో శతాబ్దితోనే ఆరంభించిందని చెప్పాలి. సంఘసంస్కరణ, జాతీయోద్యమాలకు ప్రోద్బలకమైన నవలలెన్నో యీ అర్థ శతాబ్దంలోనూ వెలువడినాయి. వాటిల్లో చాలవరకు వంగ, మరాఠీ, కన్నడ, హిందీభాషలనుంచి అనువదించబడినవే. ఆంగ్లభాషనుంచి అనుసరణములుకొన్నికూడ వెలువడినాయి. కాని అవన్నీ కథాచమత్కృతికీ, చారిత్రక విషయానికీ, లేదా అపరాధపరిశోధనాది. కుతూహలకర కథలకూ మాత్రమే ప్రాముఖ్యతనిచ్చేవి. రాజకీయ, జాతీయభావప్రోద్బలకములైన నవలానువాదాలుకూడ కొన్ని మన వాఙ్మయంలోనికి వచ్చేయి. కాని వాటిసంఖ్య చాలతక్కువ. పోతే యిక తెలుగులో స్వతంత్ర నవలలుకూడ గత పాతికేండ్లలోనూ చాలానే వెలువడినాయి. మొత్తమీద యింతవరకూ వెలువడిన తెలుగునవలలన్నీ యింకా అనేకవిషయాల్లో లోప భూయిష్టంగానే వున్నాయి.

కాని, మనజాతి సంస్కారంగలది, మనభాష మృదుమధురమైనది. గతం యెంతోవుంది, మనకి. కేవలం గతాన్నిచూసి సంతృప్తిపడి యుండుట అలసుల లక్షణము. వర్తమానాన్ని నిర్మించుకోవాలి. అందుకై యెంతేనా కృషి అవసరం.

విదేశభాషల్లోని అత్యుత్తమ కళాఖండాల్ని తెలుగునుడి కారం, మార్దవం వెల్లివిరిసేటట్లు అనువదించుకోడం యిందు

కెంతోసహాయకారి. అనేకకొత్తపోకడలతో విస్తృతమవు
నూన్న విశ్వసాహిత్యముతో మనకవులు, రచయితలు పరి
చయంగలిగించుకోగలుగుతారు, యీ అనువాదాలద్వారా.
తద్వారా మనభాషలోకూడ చక్కని స్వతంత్ర రచనలు
రావడానికి దోహదం అవుతుంది.

తెలుగులో వెలువడుతూన్న అనువాదాలు చాలలోప
భూయిష్టాలుగావుంటున్నాయి. వాక్యనిర్మాణంలోనూ, భావ
వ్యక్తీకరణంలోనూకూడా తెలుగుతనం లోపించుటయేగాక,
మూలగ్రంథంలోని ప్రధానభావాన్నే గమనించకుండుటకూడ
అనేక అనువాదాల్లో చూపట్టుతుంది. అసమగ్రములూ, అస
మర్థములూ అయిన యిట్టి అనువాదాలవల్ల ప్రయోజనంలేకుం
డుటయేగాక అపకారంకూడావుంది. వాటినిచదివి, లోపము
లకు మూల గ్రంథకర్తనే బాధ్యుణ్ణిగా భావిస్తారు, పాఠకులు.

నవలల్లో యెన్నో శిల్పరీతుల నుపయోగించుతూన్నాడు,
నేటినవలాకారులు. మౌలికములైన యీ శిల్పరీతులెంతో
హృదయంగమాలుగా వుంటున్నాయి. 'దక్షిణపవనం' అను
యీ నవలలో వ్యంగ్యప్రధాన లక్షణంగా వుంటుంది.
తాననుకున్న అర్థంద్యోతకం చేయడానికై తద్వ్యతిరేకమైన
మాటల పొందికనుపయోగించుట యీ పుస్తకంలోని విశిష్ట
లక్షణంగావుంది. ఏదేమైనా యీ నవలకు వాఙ్మయంలో
అత్యున్నతస్థానంలభించిందటేనూ, మానవసమాజంలో అతి
ప్రధానమైన భూమిసమస్యమీద సందేశ మొసగు గ్రంథమే

యింత వుదాత్త శాణితిలో రచించుటలో గ్రంథకర్త కృత
కృత్యుడయేడంటేనూ, దీనికి కావ్యంగా వాఙ్మయంలో
శాశ్వతత్వమే వుండగలదు.

విశ్వసాహిత్యమాలన్వారా గోరీ, టాల్ స్టాయ్, చెకోవ్
మొదలైన ప్రథమశ్రేణి మహాకవుల రచనల నన్నిటినీ ఆంధ్ర
మహాజనుల కందించడలచి, యత్నిస్తూన్నాము. ఆంధ్రమహా
జనుల, భాషాభిమానుల తోడ్పాటువుంటే మా కృషి సఫలం
కాగలను. ఈ మహాకవుల రచనల ననువదించుట అతికష్ట
సాధ్యమైన విషయం. ఒక్కొక్కగ్రంథములో అనుస్యూతంగా
వుండే మూలభావానికి పోషకంగావుండే మాటలపొందికకూడ
కావ్యానికి గౌరవాన్ని ఆపాదిస్తుందన్నప్పుడు, అనువాదాల్లో
యిది మరింతగా యదార్థమవుతుంది. తెలుగులో భాషా
సౌష్ఠవం, నుడికారంచెడకుండా, మూలంలోని భావనాపటిమ,
చమత్కృతి యధాతథంగా తీసికొనిరావాలంటే అనుభవం,
సమర్థతా, బహుళగ్రంథపరిచయంకావాలి. దీనినందుకొను
టకే మేము యత్నిస్తూన్నామని సవినయంగా మనవిచేస్తూ,
మిత్రులందరి సహకార సహాయాలతో మాత్రమే యీకృషిని
జయప్రదంగా సాగించగలమని మరొకసారి విన్నవిస్తూన్నాము.

30—3—1952,
రాజమండ్రి. }

ఇట్లు
మహీధర జగన్మోహనరావు.

క వి జీ వి తం.

ఎల్మర్ గ్రీన్, లెనిన్ గ్రాడ్ మండలంలో 1909లో జన్మించేడు. తలిదండ్రులు పసితనంలోనే చనిపోవడంవల్ల అనాధశిశు శరణాలయాల్లో పెరిగేడు. చిరుతవయసులోనే వ్యవసాయ కూలీగా క్రిమియా, క కేషియాల్లో పనిచేసేడు. అతని కథలు 1937లో ప్రప్రథమంగా పత్రికల్లో పడ్డాయి. అప్పటి కీతడు సోవియట్ నౌకాదళంలో పనిచేసేవాడు. 1939లో యాతని కథలు సంపుటిగా మొదటిసారి వెలువడినాయి. 1941-45లో సోవియట్ - జర్మనీ యుద్ధంలో పటాలంలో చేరి పనిచేసేడు. మొదట ప్లాటూన్ కమాండరుగానూ, తరువాత పటాలపు పత్రికలో సంపాదకీయవర్గసభ్యుడుగానూ పనిచేసేడు.

‘దక్షిణ పవనం’ అనే యాతని యీ నవలకు 1946లో స్టాలిన్ బహుమతి లభించినది.

సోవియట్ యువసాహిత్యకారుల్లో వర్ధిష్టువు ఎల్మర్ గ్రీన్.

పాత్రలు

హెర్రా హ్యూగో కుర్కిమాకీ-భూస్వామి.

కుర్కిమాకీ అమ్మ - భూస్వామి భార్య.

విహేటోరీ కుర్కిమాకీ - ,, కొడుకు, ఉద్యోగి.

హిల్డా కుర్కిమాకీ - ,, కుమార్తె, విద్యార్థిని.

ఐనారీ లూమ్మా పీత్కానియేమీ-కుర్కిమాకీ కమతంలో పాలేరు,

కథ కుడు

ఎల్సా పీత్కానియేమీ:—ఐనారీ భార్య; కుర్కిమాకీల గోశాలలో పనికత్తె.

లవురీ - మార్తా —ఐనారీ, ఎల్సా దంపతుల బిడ్డలు; కొడుకు, కూతురు.

విల్హో పీత్కానియేమీ —ఐనారీ తమ్ముడు. కల్లీ క్రీమరీలో పనివాడు, మంచి బాక్సరు.

కెర్తూ లహేతీనెన్ —కుర్కిమాకీ కమతంలో పాలకత్తె

పావో పిక్కునెన్ — ,, పాలేరు.

కల్లీ పోహోజన్ పా. —క్రీమరీ యజమాని.

ఎలియాన్ పోహోజన్ పా. —కల్లీ కుమారుడు; క్రీమరీలో మేస్త్రి; వట్టి వాకుడుగుల్ల, కపటి, బడాయి కోరు.

ముస్తోనెన్ —క్రీమరీ పనివాడు.

పిట్టూనెన్, ఆతే —యుద్ధానంతరం క్రీమరీ పనివాళ్ళు.

వై నో అహో నె

—అంపం మిల్లు యజమాని.

ఆం త్రీ కొసోలా

—పెద్ద ఆలమండగల భూస్వామి.

ఆర్వీ మేరికోస్కి

తావునో జార్వీ నెన్

వాప్పు సాలో

ఆతీ వువో రేలా

మ త్రీ దువో కాసాలో

తోయ్ వో కోస్కి నెన్

ఉర్వో జుకోలా

నిల్స్ హాపా నె

కార్మికులు, కివీమా కార్మిక క్లబ్ సభ్యులు; బాక్సర్లు.

కవుకో మురాటో

—కామిజర్వీ ప్రాంతలోని ఒక గొడారి.

తోయ్ వో మాంతిలా—

,,

ఒక సైనికుడు

ఆర్వీ హిసోలా

—

,,

,,

ఆర్వీ ఉర్వో నెన్

—పారిపోయివచ్చిన ఫిన్నిష్ సిపాయి.

కల్లీ అహోలా—

జాల్మరీ కివిమాకీ—

జూహో పిట్టూ నె

విల్హో కంపెనీలోని సిపాయిలు.

జూస్సీ వాహా నెన్

రీకూ కీపీ

కవుకో సర్కోలా

వ్రజో లెహోలో నెన్

కివీమా కార్మిక క్లబ్ లో సభ్యులు; బాక్సర్లు.

సైపాన్ కోటిలై నెన్

—కుర్కిమాకీ కమలంలో కూలికివచ్చిన

యింగ్రియన్ కుటుంబి.

దక్షిణ పవనం

కథాసంగ్రహం

ఫిక్టలాండుదేశపు పల్లెటి జీవితాన్ని, అక్కడి సమస్యల్ని ప్రతిబింబించే చక్కని నవల, యిది. అతిశీతలమై, అరణ్యాలు, కొండలు, సరస్సులు, వీటితో నిండివుంశ. ఫిక్టలాండుకు దక్షిణంగా సోవియటు రష్యావుంది. రెండుదేశాల ప్రజలూ 1917 కు పూర్వం జారుచక్రవర్తుల పాలనలో వుండేవారు. విప్లవానంతరం రష్యాలో సోవియటు విధానం స్థాపించబడి, ప్రజలు సర్వతోముఖాభివృద్ధి బొందుతూంటే, ఫిక్టలాండులో పురాతన భూస్వామ్య, పెట్టుబడిదారీ విధానాలు నిలదొక్కుకుని ప్రజలు అనేక యిబ్బందులకు గురవుతూనే వున్నాడు. దక్షిణాన్నుంచి వీచేగాలి వెచ్చగా, సుఖదాయకంగా వుంటుంది, ఫిన్నులకి. కాని ఆ గాలి సోకకండా కొండలు అడ్డుతూంటాయి. అట్లే సోవియటుమీది నుంచి వచ్చే వినూత్నభావాల్ని అడ్డి, నవసమాజోదయం గాకండా ఫిన్నిష్ పాలకవర్గాలు ఆటంకంగా వుంటున్నాయి. భూస్వామ్యవిధానం క్రింద సతమతమయ్యే ఫిన్నిష్ ప్రజలకు రష్యామీదుగావచ్చే 'దక్షిణ పవనం' వసంతోదయాన్నే గాక నవజీవిత వసంతోదయాన్నికూడా కలిగిస్తుందని యీ కథ ధ్వనిస్తుంది. నిశితమైన వ్యంగ్యధోరణి యిందులో పొదుగునా కానవస్తుంది.

*

*

*

కథానాయకుడూ, కథకుడూ ఐన ఐనారీ చిన్నతనంనుంచీ వ్యవసాయకూలీగా భూస్వామి కుర్కిమాకీ కమతంలో పాటేరుగా పని చేస్తూంటాడు. అతనిభార్య యెల్సాకూడా కుర్కిమాకీ గోళాలలో పని

కత్తెగా వుంటుంది. ఈ కూలీదంపతులకు లవ్వరీ, మార్తా లిద్దరు బిడ్డలు. కుర్మిమాకీయే తనభూమిలోని చిన్న కొండలనిద్ద యిల్లుకట్టుకోడానికి ఐనారీకితావుయిస్తాడు. కొండమీది ఆకుటిరంలోనివసిస్తూ, రాత్రింబగళ్లు కుర్మిమాకీలకు చాకిరీచేస్తూన్నా ఐనారీ కుటుంబానికి పొట్టగడవడమే గగనంగా వుంటూంది. ఐనారీ తమ్ముడు విల్వో, కల్లీ పోహజ్కాపా క్రీమరీలో పనివాడు. అతనికి ఆహోనెన్ అంపంమిల్లు కార్మికులద్వారా కమ్యూనిస్టు భావాలంటుతాయి.

ఐనారీ తన కౌమండు నాశ్రయించి యేదోకాస్త కొండసంపాదించు కొందామని యెంతో అడకువగా వుంటాడు. విల్వో తిరుగుబాటు స్వభావంతో అన్ననూ, అతని బానిసభావాల్ని యెత్తిపొడుస్తూంటాడు.

భూస్వామి కుమారుడు విహ్టోరీ హెల్సింగీ నగరంలో వ్యవసాయ కాళ్తోద్యోగి. కిపీమా కార్మికక్లబ్బులో జరిగిన ఒక విందు సందర్భంలో విహ్టోరీ విల్వోను అవమానిస్తాడు. అప్పటినుంచీ విహ్టోరీతో బాక్సింగులో నెగ్గిన వారందర్నీ విల్వో పనిగట్టుకుని సవాలుచేసి, ఓడిస్తూంటాడు. విహ్టోరీ చెల్లెలు హిల్డాకన్య యూనివర్సిటీ విద్యార్థిని; మరొక విందులో విల్వోనుచూచి, ఆమె అతన్ని గాఢంగా ప్రేమిస్తుంది. విల్వో కూడా ఆమెను ప్రేమించినా, భూస్వామి కుమార్తెయని తెలిసి ముఖావంగా వుంటాడు. తన తమ్మునికీ హిల్డాకీ వివాహమైతే తన పరిస్థితి బాగు కావచ్చునని ఐనారీ తనయింట వీరిద్దరినీ సమావేశపరుస్తాడు. అదిగ్రహించిన విల్వో అన్నమీద అలుగుతాడు. ఇంతలో నే ఫీన్లాండుకి సోవియటుకీ యుద్ధం వచ్చింది. విల్వోని పటాలంలోకి తీసుకుపోతారు.

యుద్ధంలో రష్యా నెగ్గి, సంధిజరుగుతుంది. విల్వో తిరిగి యింటికి వస్తాడు. కార్మికక్లబ్లో తరుచు జరిగే బాక్సింగు పోటీలకు విహ్టోరీ వస్తూంటాడు. అతన్ని ఓడించిన ప్రతివాణ్ణి సవాలుచేసి విల్వో ఓడిస్తూండడం అందరూ వింతగా చెప్పుకుంటూంటారు.

ఇంతలో జర్మనీ రష్యా దాడిచేస్తుంది. ఫిన్ లాండు పాలకవర్గం నాజీ జర్మనీతో చేతులుకలిపి దేశాన్ని యుద్ధంలోకి యాడుస్తారు. దేశంలో పదుచువాళ్ళనందర్నీ యుద్ధానికి లాక్కుపోవడం, విల్హో రష్యాకు కైదీగా చిక్కడం జరుగుతుంది. విల్హోని బోల్షివిస్టులు చిత్ర వధ చేసివుంటారని భూస్వామి ఐనారీతో చెబుతాడు. విల్హో కులా సాగా వున్నట్లు అతని స్వదస్తూరీతో వ్రాసిన లేఖ, ఫోటోతో సహా ముద్రించిన కరపత్రాలు సోవియటు విమానాలు వెదజల్లుతాయి. అవే కొన్ని కుర్కీమాకీ కమతంలో పాలేరుగావున్న పావోకి దొరికితే ఐనారీకి యిస్తాడు. రష్యానుగూర్చి తమదేశంలో జరిగే ప్రచారంలోని ఒం డారం ఐనారీకి తెలుస్తుంది. యుద్ధంలో జర్మన్లు, ఫిన్నులు గట్టిబెబ్బలు తిని తిరోగమనం చేస్తున్నారు. దేశంలో మిగిలివున్న ఐనారీలాంటి వాళ్ళనందర్నీ కూడా రిక్రూటు చేసి యుద్ధంలోకి పంపుతుంది, ప్రభుత్వం.

ధనికభూస్వామ్య వర్గాలు తెచ్చిపెట్టిన యాయుద్ధంలో ఓదలు, కష్ట జీవులు సర్వనాశనం అవుతూంటే గెండ్లో కైపు ఆధనికవర్గాలు లాభాల మీద లాభాలు సంపాదిస్తుంటారు. కుర్కీమాకీ యుద్ధకైదీలచేత పనులు చేయించుకుని మిల్లునూ, క్రీమరీని కట్టించుకుంటాడు.

ఫిన్ లాండు ఓడిపోయి రష్యాతో సంధిచేసుకుంటుంది. యుద్ధరంగం లో యెర్రసైన్యపుధాటికి నిలువలేక ప్రాణాలతో పారిపోయిన ఐనారీ లాంటివాళ్ళందర్నీ ఫిన్నిష్ ప్రభుత్వం కైదీలుగా పట్టుకుంటుంది. కైదులోవాళ్ళు నానాబాధలూపడి, చిట్టచివరకి రష్యాన్ విలిటరీకమిటీ పట్టుదలపై విడుదల అవుతారు. ఇంటికివచ్చి ఐనారీ తిరిగి వెనుకటి కష్టజీవితాన్నే యెదుర్కొంటాడు. యుద్ధవాగ్దానాలు యేమైనాయి? అసలు యుద్ధందేనికి? దీనివల్ల ఎవరు లాభంపొందేరు? రక్తం ధార పోసినవాళ్ళెవరు? ఎవరుయుద్ధాన్ని కోరుతారు? ఈప్రశ్నలన్నీ స్వాను భవంలో గ్రహించి, ఐనారీ చైతన్యవంతు డవుతాడు.

భూస్వామి ఐనారీని ప్రలోభపెట్టడానికి కొంతభూమి యిస్తానని ఆశచూపుతాడు. ఐనారీ నిరాకరిస్తాడు. విల్వోను దనయింటి కావ్య నించి, క్రీమరీలో ఫోర్మన్ గా వుండమని కోరుతాడు, భూస్వామి కుర్చి మాకీ. అక్కడే విందుకువచ్చినవాళ్ళ సమక్షంలో విహ్లాటోరీచేత క్షమా ర్పణ చెప్పించుకుని, ఫోర్మన్ పదవిని నిరాకరించి విల్వో వెళ్ళిపో తూంటే హిల్డాకన్య అతన్ని అనుసరించి వెళ్ళిపోతుంది. ఇద్దరికీ వివాహం జరుగుతుంది.

ఫిన్నిష్ ప్రజాతంత్ర పోరాటం బలపడుతుంది. భూస్వామ్య పాలక వర్గాల కపటం వెల్లడై వాళ్ళ ఆటలు ఆరికట్టబడతాయి. ఐనారీ, విల్వోలు యీ ప్రజాతంత్ర పోరాటంలో అగ్ర గాములుగా వుంటారు.

దక్షిణాన్నుంచివచ్చే యెండవెలుతురుల్నీ, వెచ్చని గాలుల్నీ అడ్డు పెడుతూ, జీవితాన్ని అంధకారమయంగా చేస్తున్న అడ్డుతొలగిపోయీ సమయ మాసన్నమైంది.

దక్షిణ పవనం వీచింది. వసంతోదయం అయింది. దానితోపాటు నవజీవన విధానానికికూడా వసంతోదయం అయింది. ఆశ, ఆనందం ప్రజాహృదయాన్ని వుజ్జీవింపజేసినాయి.

దక్షిణ పవనం

ఒకటో ప్ర.: రణము - స్వగృహం

కొలవాహిని మెవరికొరకూ ఆగదు; జరగాల్సిందేదో జడు
కనూ మానదు. ఈ లోకంలో యింతవరకూ జడుగుతూ
వచ్చిన సంఘటనలన్నీ అందరికీ ఆనందసంధాయకములని చెప్ప
వీలులేదు. గాని, మొత్తంమీద చూస్తే ఈ లోకంలో
సంసారయాత్ర కేవలం నిస్సారమని త్రోసిపుచ్చదగినది
మాత్రంకాదు.

గతరాత్రికూడా మళ్ళీ దట్టమైన మంచుపడింది. ఐతేనేమి,
తెల్లవారగట్లనుంచీ వెచ్చటి దక్షిణపుగాలి వీచడం, మంచు
తెర మటుమాయంగావడం అంతలో జరిగిపోయింది. లోయ
నుంచిచూస్తే అన్నివైపులా పెద్దపెద్ద కొండలు, బండరాళ్లు,
తడిసిన నల్లటిపాషాణఫలకాలూ కానవస్తున్నాయి. పొల్లాల్లో
మంచంతా కరిగిపోయినందున అసంఖ్యాకంగా చిందరవంద
రగా పెనురాతిబండలు బైటపడినాయి. ఎవరో మంత్రగాడు
డండం విసరగానే మంచుతెర విడిపోయి, భూమిలోంచి యీ
కొండలూ, బండలూ పుట్టుకొచ్చినట్లుగావుంది. లోయకి
యిరుప్రక్కలా క్రమోన్నతంగా పర్వతపంక్తులూ మధ్య
దిగువగా చాలులా ప్రవహించిపోతూన్న నిర్ఘ్రిణీ; నిన్నటి
వరకూ శీతకాలపుమంచుకి యీ సెలయేదు శుష్కించివుండి,

నేను మంచు కరుగగానే ఒడ్డులొరసుకుని ప్రవహిస్తూ,
లోయని చీల్చుకుంటూ పోతూంది. ఎంతలో యెంతమార్పు!

తెల్లటి మంచుదిబ్బలమధ్య వుండడంవల్లనో యేమో
యేరు నల్లగా కనిపిస్తూంది. సుదూరంలో పర్వతసానువుల
మీది దేవదారు అడవులు నల్లటి మేఘాల్లా వున్నాయి.
కారడవుల్లోపుట్టి, తెల్లటి మంచుదిబ్బల్లోంచి, నల్లటిరాళ్ళ
ల్లోంచి ఒరసుకొనిపోతూ, యెక్కడో మటుమాయమైపో
తూన్న యీ సెలయేరు మానవజీవిత వాహినిని జ్ఞప్తికి
దెస్తూంది.

నా కాపురంకూడా ఆకొండగుట్టల్లోనే ఒకదానిమీద. అది
కూడా మంచుకరిగిపోవడంవల్ల యిప్పుడు నల్లగాకనిపిస్తూంది.
ఆకొండచరియ యెక్కడానికి వీలుగానే వుంటుంది. రాళ్ళు
గఱుకుగా వుండడంవల్ల బూట్లతోయెక్కినా జారిపోతామనే
భయంలేదు. ప్రొద్దుట పనిలోకి వెళ్ళేటప్పుడు దిగడం,
సాయంత్రం పనిలోంచివచ్చి కొండయెక్కడం, యిది మాకు
నిత్యకృత్యం.

మాయిల్లు ఆ కొండనెత్తంమీదనేవుంది. ఎర్రగా జేగురు
లావుందే అదే మాయిల్లు. తెల్లటి కిటికీలు రెండూ రెండు
కళ్ళల్లా వున్నాయి. ఆ కిటికీలురెండూ ఒకటి ఉత్తరముఖంగా
కొండ ఆవలిప్రక్కకీ, రెండోది తూర్పుముఖంగా చరియలోకి
దేుటిని చూస్తూనూ వుంటాయి.

ఉత్తరపు టెరిపి వుండే చోటుగాక దక్షిణపు ముఖంగా వుండేచోట, యింతకంటెకాస్త మంచిచోటు చూసుకుని యిల్లుకట్టుకునివుంటే యెంతో బాగుంటుందని చాలమంది అభిప్రాయం. నాతో చాలమంది అన్నారు కూడాను. ఈ విషయం మరొకరు చెప్పకపూర్వమే నాకు తెలుసు! దక్షిణాన్నుంచి వచ్చేగాలి వెచ్చగా సుఖదాయకంగా వుంటుందనీ, ఉత్తరపుగాలిసోకితే శరీరం కొరకుబారిపోతుందనీ, యెవరికి తెలియదంటా? దక్షిణపు చరియమీద, దక్షిణముఖంగా గుమ్మం, కిటికీలుపెట్టి కొంపకట్టుకోడం నాకేం చేదా? అబ్బే! కాని వచ్చినచిక్కేమంటే మా కొండకి దక్షిణపు లోయ లేనేలేదు!

అంతమాత్రానపోతే చెప్పకొనే పనేలేదు. చరియమీది నెత్తంలోనే నాయిల్లూ, యింటినిచేరి నాలుగుచిన్న కూర పాదులమళ్ళూ, వాటిప్రక్కనే నిరాదుగా ఓపెద్దరాతిగోడ! ఆరాతిగోడ దక్షిణాన్నుంచివచ్చే ఉష్ణవాయువుల్ని నిరోధించడమేగాక సూర్యచంద్రులకాంతినీ మాకుదొరక్కండచేస్తూంది. పైపెచ్చ యీకొండగోడ పైనుంచి క్రిందిదాకా బీటలు వారి ఊటలుగ్రక్కుతూంటుంది. ఆబీటల్లోనూ, పైనుంచీ చెట్లవేళ్ళూ, గడ్డిదుబ్బులూ జీభూతాల్లా వ్రేళ్లాడుతూ, తేమ గ్రక్కుతూంటాయి కూడాను.

ఈ పరిస్థితుల్లో దక్షిణముఖంగా యిల్లుకట్టుకొనే మూర్ఖులుంటారని నే ననుకోను. దక్షిణపు కిటికీలోంచి చూసేందుకే

ముది ? బీటలువారి, గడ్డిదుబ్బులతోపున్న నల్లరాతిగోడ, నాలుగుబారలుకూడా లేని కూరపాదులూ తప్పితే అటువైపు సుందరదృశ్యా లేమీ లేవులేండి.

పోతే, ఎదిగేపిల్లలకి సూర్యరశ్మి యెక్కువగా వుండాలని నేనూ ఒప్పుకుంటాను. కాని పీలుగాని పరిస్థితుల్లో సరిపెట్టు కోవడం యెవరికై నా తప్పదు, చూడండి.

హెరా * కుర్కిమాకీ నాకు మరోచోట నివేశనస్థలం యివ్వడానికి సిద్ధంగాలేనపుడు నేనేం చేయాలో చెప్పండి ? ఎండ బాగాతగితే చరియమీద ప్రాదేశమాత్రంగానై నా నాకు చోటివ్వడానికి ఆయనగారికీ సంతోషమే. కానిఅటువంటి మంచిస్థలాలు ఆయనకూ అంతయెక్కువగాలేవు. నాకీయింటి స్థలం యిచ్చేటప్పుడు మాయిద్దరికీ జరిగిన సంభాషణ చెప్ప మంటారా ?

యజమాని హెరా కుర్కిమాకీ అన్నాడుగదా :

“తాత ముత్తాతలు యిచ్చిపోయిన భూమి పుట్ర ఊరిఫే అటూ యిటూ దుబారాచేయడం మంచిదికాదుగదా ?”

సబబు తెలిసినవాణ్ణి గనక నేనూ అంగీకరించాను :

“నిజం బాబయ్యా ! మీరుచెప్పేది అక్షరాలా నిజం !”

అప్పటికి పాతికేళ్ళుగా నేనాయనదగ్గరే పనిచేస్తూన్నాను. మాయిద్దరి పరిచయసంబంధాలూ యీవేళా నిన్నటివీగావు మరి. ఈసంగతి ఆయనకూ తెలుసు. అందుచేతనే యీమాట లని కుర్కిమాకీ మళ్ళీకొంచెంసేపు ఆలోచిస్తూ ఊరుకున్నాడు.

* ఇంగ్లీషువాళ్ళ మిస్టర్, జర్మన్ల హెర్, పరాసుల ముఖ్యుర్లవంటి గౌరవవాచకం. మన ‘శ్రీ’ వంటిదన్నమాట.

అలోచనాపూర్ణమైన ఆయన ముఖమిది ముడుతలు చూస్తూ యేమి జరుగుతుండా? అని కనిపెట్టుకుని చూస్తున్నాను. ఏమనిషి మనోభావాల్ని ముఖమిది ముడుతలు చూసి పోల్చుకోడం ఎవరితరం? నుదురు బీటలు వారినట్లు దట్టంగా చాళ్ళుగావున్న ఆ ముడుతల్లోనుంచి యేమీ లాగ లేక, కండ్లలోంచి యేమైనా కూపీతీయగలనా? యని ప్రయత్నించి విఫలమయ్యేను. సజీవమైనచర్మపు ముసుగుల్లా దళసరి కనురెప్పలు మూసుకునివున్న ఆయన కళ్ళలోంచీ, బలిసి పొంగరించి, ముడుదలతో బీటలువారిన ఆయన బుంగముఖంలోంచీ లోపలి భావాల్ని పెకితీయడం అసంభవం. అందు చేతనే హెరా) కుర్కిమాకీ యేమంటారా? అని నిరీక్షిస్తూ పూరుకున్నా. కొంచెంసేపట్లో ఆయన సాధికారస్వరంతో మళ్ళా అన్నాడు.

“ఈ సమీపంలోనే నీకు కాస్త నివేశనస్థలందొరికితే బాగుంటుంది. వేళకి పనికిపోడానికీ వీలుగావుంటుంది.”

“ఔనండి, అయ్యా!...” నేను వెంటనే జవాబిచ్చేను. కామందు నాకోర్కెను పూర్తిగా త్రోసిపుచ్చటం లేదని తెలుసుకున్న నాగుండెలు సంతోషాని రేకంతో తటతటకొట్టుకో నారంభించేయి. కొంచెంకుదుట బడ్డ క యజమానితో అన్నా.

“నేను కోరిన అడివిగాని, ఊబినేలగాని యేదో కాస్త చెక్క యిప్పించేరంటే కామందు దయ యెప్పుడూమరువను. పంటలో సగానికిసగం మీకివ్వగల.....”

మాటమధ్యలోనే అడ్డొచ్చి కామందు సాధికారస్వరంతో అన్నారు.

“అదంతా మాట్లాడ్డాని కిదికాదు సమయం. ఆరోజు యింకా ముందుందిలే. తొందరబడకు.”

ఈమాటలంటూనే పళ్ళికిలించి వెనక్కితిరిగి నడుస్తూ, జేబులోంచి సిగరెట్ కేను పైకితీసేడు. ఆయన వెనకాలే నేనూ నడుస్తూన్నానేకాని ఆయనకి చిరాకు, కోపం రావచ్చునని భయంతో యింకేమీ మాట్లాడలేదు. వాలకాన్నిబట్టి మాత్రం కామందు నాకు యేస్థలాన్ని యిద్దమా? అనే ఆలోచిస్తూన్నాడని నాకు గట్టిగా అనిపించింది, చెప్పొద్దూ.

నేననుకొన్నది నిజమే అయింది. కామందు కాల్చేసిగ రెట్లు మాంచిఖరీదైనవనుకుంటా. ఆయన సిగరెట్లు సువాసన వెనక్కాలే నడుస్తూన్న నానాసికారంధ్రాలికి విందుచేస్తోంది. ఏ ఐదునిముషాలో తదేకంగా నడుస్తూవున్నట్టుండి సిగరెట్లు తీసి చేతబట్టుకుని యీకొండ నెత్తంపై పుచూపుతూ అన్నారు.

“అదుగో! ఆ కొండ నెత్తంచూడు! ఇల్లు వేసుకోడానికి, చిన్నకూరల మడికీ సరిపడా నెరుపువుంది. చూడు! ఇదైతే నీకు పనికిపోవడానికి దగ్గరకూడాను.”

అంతే. అప్పటినుంచీ ఈ రాతిదిబ్బమీద నా కుటుంబానికి తావులభించింది. మా చిన్నయింటిని చేరే దక్షిణంగా గోడకట్టినట్లులేచిన ఓ పెద్ద నల్లరాతిబండా, దానిమీద తుప్పలూ, గడ్డిదుబ్బలూ, పైన ఓచిన్న భూర్జవృక్షమూ వున్నాయి. ఈ కైలాసానికి అధిపతిని నేను.

ఎప్పుడో పూర్వకాలంలో యీ కొండనుంచి ఓ పెద్దబండ పగిలి, కాలక్రమాన ఉత్తరపుచరియలోనికి దొర్లిపోయి వుండవచ్చు. పగిలిన బండ దొర్లిపోగా యేర్పడిన నెరుపే నాయింటికి నివేశనం అయింది. మిగిలిన సగంబండ్ గోడ పెట్టినట్లు మాయింటికి దక్షిణతెరిపి లేకుండా చేస్తూవుంది. దానిమీది భూర్జవృక్షమే మా యింటికి ఆనవాలుగావుంది.

ఆ కొండ నెత్తంమీది కాస్త నెరుపునూ నేను హెరా కుర్చిమాకీదగ్గర్నుంచి కాలుకి తీసుకున్నానన్నమాట. ఆయన దాన్ని మంచిభూమి ఖరీదుకే నాకు కట్టియిచ్చేడు. అల్లాగని నేనాయన్ని దురాశాపాతకుడని అంటున్నాననుకొనేడు! అబ్బే, నేనటువంటివాణ్ణేంకాదు. ఆప్రాంతంలో కల్లా హెరా కుర్చి మాకీ పెద్ద భూఖామందు. ఆయనకు కోపం తెప్పించడం నాబోటి పేదవానికి అంతగా శ్రేయస్కరం గాదుమరి.

ఒక్కక్కపుడు యెల్లాంటి మానవుడీకీ చిర్రపుట్టుకొస్తాం టుంది. ఆసమయాల్లో పెద్దవాళ్ళనికూడా లెక్కచేయకండా తిట్టడం; అదికావాలి! ఇదికావాలి! అని దబాయించి గద్దించడం జరుగుతూంటుంది. కానైతే అల్లాంటి వాళ్ళకి అందు వల్ల కలిగే లాభం యేమీలేకపోగా నవ్వు కష్టాలు తప్పవు. నేను పాతికేళ్ళుగా ఆయన దగ్గరే పనిచేస్తూన్నానుగాన తొలగిస్తాడనే భయం లేదనుకోండి. అదీగాక భూస్వామి నాకోర్కెను తిరస్కరించినట్లేముంది? “దానికిప్పుడే తొంద రేమిటి?” అన్నాడంతే. దానికర్థం? అడవి పొలమో, ఊరి

పొలమో, కాస్తమడి చెక్కలభించేఅవకాశం నాకింకా ముందు ముందువుందన్నమాటేగదూ? నాకెంతోఅఖిల్లేదు. ఏకాస్తంత పొలం లభించినా చాలు. దేవుడి దయవల్ల నారెక్కలు చల్లగావుండాలేగాని, యెటువంటిభూమి. కానీండి,-ఒక్క యేడాది పురుషత్తు, యే పొలంలోఐనా గోధుమ, రైధాన్యం బంగాళాదుంపలు, బటానీలు, అదీ యిదీ యేమిటి? అన్నీ పండించగలను. నా సత్తువనాకు తెలియదూ? లోతుగావ్రేళ్లు పారిన చెట్లంటేనూ, దుప్పదుట్రాతో నిండిన ఊబినేల లంటేనూ నాకేం లక్ష్యంలేదు. నేను కోరుకునేదంతా 'ఇదిగో! ఇది నాపొలం! ఇది నాకమతం!' అని చెప్పకోదగింది యేదో ఒకటి ప్రాదేశమాత్రంగానైనా కాస్తభూమి లభిస్తే చాలుననే.

యజమానికి కోపంవచ్చేలా చీటికీమాటికీ చాదస్తంగా సాధిస్తూండకుండా, మనమర్యాద మనం కాపాడుకుంటూ దూరంగావుండడమేమంచిది. పాతికేళ్ళుగా ఆయనదగ్గర పని చేస్తూన్నా నాయె. అటువంటిది యిప్పుడాయన ప్రాపకం పోగొట్టుకొనేలా ప్రవర్తించడం సిగ్గుచేటుగాదూ? సిగ్గు మాట అటుంచిలాభం మాత్రం యేముంది? అందుచేతనే యింకేమీ మాటాడకండా నాకుటుంబాన్ని ఆ కొండనెత్తాన వేరూనేలా చేయడానికి వూనుకున్నాను.

దక్షిణ పవనం

రెండో ప్రకరణం స్ఫర్థ - అనురాగం

ఏనాడోపగిలి, జారిన పెనుబండ క్రింది సెలయేటిలోబడి, ప్రవాహాన్ని నిరోధించి, దాన్ని మా కొండవైపు మళ్ళించింది. పెనుబండదగ్గర లోతైన మడుగుయేర్పడి, నీటిమట్టం లేచింది. బండనుచుట్టి సెలయేరు ముందుకుసాగిపోయి, లోవ చిగురున అంతర్ధానమైపోతూంది. మడుగులో నీరు లోతుగా, సుదులుతిరుగుతూ స్ఫటికంలా స్వచ్ఛంగా వుంటుంది. మడుగు దాటేక రాతిబండమీంచి మర్మరధ్వనులతో నా సెలయేరు లోయలోకి దూకి ముందుకు ప్రవహిస్తుంది. ఆ మడుగే మాకు నీటిసదుపాయాన్ని ఒనగూర్చుతూంది.

ఆ మడుగున కభిముఖంగా వుండేలా ఒకస్నానగృహాన్ని కూడా చెక్కలతో నిర్మించేను. అదొక పెద్ద చెక్కలపెట్టె లాగేవుంటుంది. నాలుగుమూలలూ నాలుగు బండరాళ్ళ మీద ఆన్ని తయారుచేసేను, దాన్ని. ఒకేసారి యిద్దరు మనుష్యులకంటే అందులోపట్టరు; స్నానానంతరం దుస్తులు ధరించే అర దానిలోలేదు. ఏతేనేమి? పనితీరడానికదిచాలు. పైగా అది మా స్వంత స్నానగృహం. ఇక పరాపేక్ష అక్కరేదు, అదేచాలు!

ఆ స్నానగృహానిర్మాణాని కుపయోగించిన చెక్కలూ, కమ్మలూ, మేకులూకూడా నేను భూస్వామిదగ్గరేకొన్నాను; రాగిడేగిసా, పొయ్యి యిటుకలూకూడా ఆయనదగ్గరే తీసుకొనివచ్చేను. వీటికన్నిటికీ ఆయన రొఖిం తీసుకోనూలేదు, నేనీయనూలేదు. నా పద్దులో యివన్నీ ఖర్చురాసేరు యజమాని. ముందు పనిచేసి, వాటిబాకీ తీర్మానంచేసుకోవాలి. నాకు వాటిఖరీదులుకూడా తెలియవు. నాకు అరువుసరువు యిచ్చిందే చాలు. కామందు కేం తక్కువని నాకు యెక్కువ కడతారు? ఆయన నాతోచెప్పగా తెలిసింది, డేగిసా చాలా ఖరీదైనదని. అంతే.

ఇంటి ఖరీదుక్రిందా, నివేశనస్థలానికీకూడా ఆయన నా దగ్గర ఒక్కదమ్మిడికూడాతీసుకోలేదు. అదికూడాపనిచేసి తీరుమానంబెట్టుకోడానికే నిర్ణయం. ఏటా యిరవైరోజులపని యింటివాయిదాల తీర్మానంనిమిత్తం చేస్తూండాలి. మొదట్లో యింటిబాకీక్రింద యేటా ముప్పైరోజులు పనిచేయమన్నాడు ఆయన. కాని మళ్ళీ ఆయనగారే యేమాలోచించేరోగాని యిరవైరోజులు చాలునన్నాడు. ఇల్లు చాలాచిన్నది; ఒక తేగది. చూడ్డానికదొక యిల్లులాగే కనిపించదు. ఎల్లాకనిపిస్తే నేంగాని అది నాకుయిల్లే. ఏటా యిరవైరోజులుచొప్పున నా జీవితాంతంవరకూ చేస్తూనేవుండాలి, యింటిబాకీకోసం.

స్నానగృహం బాకీనంతనీ పద్దెనిమిదిమాసాలలో తీర్చగలనని లెక్కవేసినా, ఆతర్వాత యింటికోసం యేటా

యిరవై దినాలేగదా చేయాల్సింది. అదేమంత యెక్కువ గాదు; స్వంతయిల్లంటే మాటలామరి ? నా అనంతరం నా బిడ్డలా యింటికోసం దమ్మిడికట్టనక్కర్లేకుండానే వాళ్ళకది సంక్రమిస్తుంది. వాళ్ళకోసం నేనుకష్టపడడానికి వెనుతీయను లేండి.

నా భార్యకూడా నాకుమల్లనే ఆలోచించింది. యజమాని పరతులకంగీకరించి, స్వగృహమంటూ యేర్పాటుచేసి వచ్చేనని విన్నప్పుడామెముఖం సంతోషంతో వికసించింది. యజమాని పనివాళ్ళుండటానికని కట్టించిన బారకీచులలోనే ఒకగదిలో వుంటూండేవాళ్ళం, మేమంతవరకూ. దాంట్లో ఒక్కటేమంచం, ఒక టేబిలు, రెండుబెంచీలూ, యివే వుండేవి. మేము మంచంమీదా, పిల్లలు బెంచీలమీదా పడుకొనేవాళ్ళం. వేరే వంటయిల్లాలేదు, స్నానానికి గదిలేదు, ఆ బారకీచులలో. ఇప్పుడు మా కొత్తయింటికి ఆ సౌకర్యా లన్నీవున్నాయి, మరి. అల్లాంటపుడు నా ఎల్సాగుండ్రముఖం సంతోషంతో, సంతృప్తితో వీపించి, గులాబులు పూచిందంటే ఆశ్చర్యమేముంది ?

మాతమ్ముడు విల్లో ఒక్కడే మా కొత్తయింటిని చూసి మెచ్చుకోనిది. వాడు వట్టి తెలివితక్కువవాడు లేండి. వాడన్నాడుగదా,-

‘బ గుందిరా, అన్నయ్యా ! సువోమీ* లో యిప్పటికే వేలమంది కొండలమీద కాపురాలున్నారు. నువ్వుకూడా కొండమీద కొంపకట్టేవంటే వాళ్ళసంఖ్య హెచ్చవేసేవన్నమాట. అంతే. ఇందులో ఆశ్చర్యం యేముందిలే. కొండమీద కొంపవేసుకుని, యిక్కడి నల్లరాళ్ళవల్ల గలిగే ఆనందాన్ని అరుపుకుంటూ.....’

వాడి ధోరణి యెప్పుడూ యింతేలేండి. భూమిఅంటే యేమిటో, అదిలేనివాడి అవస్థలేమిటోకూడా తెలియని పాతికేళ్ళ కుర్రవాడికేం తెలుస్తాయి కష్టసుఖాలు? పాలఘాట్టరీ యజమాని కల్లీ పోహజన్ పా దగ్గర విగాగడా, జన్నా చేయడం నేర్చుకోగానే లోకమంతా తనకి తెలిసిపోయిందనుకుంటున్నాడు గాబోలు, పిచ్చివాడు ! ఇంతకీ వాడిమాట తెక్కేమిటిలేండి ! కుర్రాడూ, తెలివితక్కువవాడూను ! రెండునిముషాలు నోరుతెరవకండావుండలేదుగదా ? నోరు మూసుకుని ఊరుకోడమేనా నేర్చుకోలేదు, వాడు !

ప్రతీదానికీ పళ్ళికిలించి పరిహాసం చేసినంతమాత్రాన యెవడూ యితరులందరికంజెనూ తెలివైనవాడని అర్థం గాదు. గంభీరతా, మితభాషిత్వమూ గలవాళ్ళనందర్నీ పరిహాసంచేయడమే పనిగాపెట్టుకున్నవాడికి తద్విరుద్ధంగా తోచడంలో ఆశ్చర్యంలేదుగదా ? ఇద్దరు ముసలి ఫిన్నుల్ని

* సువోమీ అంటే ఫిన్ లాండుదేశం. ఫిన్నులు తమదేశాన్ని ‘సువోమీ’ అనే పిలుస్తారు. స్వర్ణభూమిఅని దానిఅర్థం.

గూర్చిన పాతకథ వాడినాలుకచివరేవుంటుంది. ఆ కథ చెప్పినన్న యెద్దేవచెయ్యడం వాడికి యెంతసంతోషమనుకున్నారు ?

ఆకథలో నవ్వడానికేమీ లేనేలేదు. వాడుతప్ప మరెవరనూ ఆకథ విని నవ్వనూలేదు. ఎల్సామాత్రం మర్యాదకి యేదోకాస్త చిరునవ్వు తెప్పించుకుంది. అంతే. ఆకథలో చమత్కారం ఏమీలేదని వింటుమీకే తెలుస్తుంది.

సరే, కథవినండి. ఇద్దరు ముసలి ఫిన్నులు చెట్లు నరకడానికి అడివికి పోతూన్నారు. దారిలో వాళ్ళకి మంచుమీద కుందేటిజాడలు కనిపించేయి. అందులో ఒకడన్నాడు :

“ఒరేయ్ ! ఇదిగో ! కుందేలు యిల్లాపోయిందిరోయ్ !”

రెండోవాడప్పటికేమీ అనలేదు. ఇద్దరూ అడివికిపోయి మధ్యాహ్నండాకా పనిచేసుకున్నారు. పొద్దుతిరిగేక ఓదుంగమీద కూర్చుని, మూటవిప్పి భోజనంచేసి, మళ్లా పనిప్రారంభించేరు. సాయంకాలం తిరిగి యింటికిపోతూ, కుందేలుజాడలు గానవచ్చినచోటికి వచ్చేక రెండో ముసలివాడు జవాబిచ్చేడు :

“ఔనురోయ్ ! కుందేలు ... నిజమే !”

ఈ కథలో చమత్కారం యేముందో నాకర్థంగాదు. నన్నడిగితే యీకథ కల్పించినవాడు అత్యుక్తిదోషానికి పాలు పడ్డాడంటా. రెండో ముసలాడు సాయంత్రండాకా జవాబీయకండా యెందుకు పూరుకుంటాడు ? అంతదాకా యెందుకూరు

కుంటాడు? ఇంకాముందే యేమధ్యాహ్నం భోజనంచేసేటప్పుడో జవాబిచ్చేడంటే చాలదూ?

అంతేగాదు. ఇల్లాటి పొగరుబోతుమాటలు మాట్లాడకండా, పెద్దవాళ్ళపట్ల కొంచెం గౌరవం చూపిస్తే బాగుండేదిగాదూ? పెద్దవాడైన అన్నగారికి తాటాకులు కట్టడంకంటే అతనినుంచి విచక్షణాజ్ఞానాన్ని సంపాదించడం వివేకంగాదా?

నా సలహా చెవినిబెట్టేవుంటే వాడసలు చిక్కుల్లో పడేవాడేగాదు. ఆ డాన్సు పార్టీకి వెళ్లొద్దురా అంటూంటే వెళ్ళనే వెళ్ళేడు, చిక్కుల్లో పడనూపడ్డాడు. ఆవిందు పెద్దమనుష్యుల కోసం మేర్పాటునది, అసలు. దానికి వాళ్ళే తమస్వంతధనం చందాలిచ్చేరు కూడాను. తన్ను యెవరో మహాప్రత్యుత్థానం చేసి ఆహ్వానించినట్లుగా వాడక్కడికి తయారుగావడం, ఆపైన వాళ్ళు దయచెయ్యమన్నపుడు నోరుమూసుకొని పోకండా పెద్దగందరగోళం తేవదీయడం ఏమాత్రం వివేకమున్న వాడైనా చేస్తాడా? అనుభజ్జడైన అన్నగారే అక్కడుంటే అల్లాంటి తెలివితక్కువపని చేయనిచ్చేవాడా? నలుగురిలోనూ నగుబాటు పడనిచ్చేవాడా?

ఆ సమయానికక్కడ పోలీసుబాడుండడమూ ఒకందుకు మేలే అయింది. వాడు మనవాణ్ణి కాస్త సముదాయించి వెనక్కి లాగివుండకపోతే యేం జరగాలో అదే జరిగేది! అప్పటి కప్పుడే విహ్లాదోరీ కుర్చీమాకీ కళ్ళజోడుతీసి, చొక్కాచేతులు వెనక్కి మడిచి తయారవుతూన్నాడట.

నా యజమాని కుమారుడే విహ్లాటోరీ. అతడు కళ్ళజోడు తీయడమంటే యెంతప్రమాదనూచనో మీకు తెలియదనుకుంటా. అల్లాంటి సమయంలో మెల్లగా వెనక్కి తప్పుకుని చల్లగా జారడం వివేకం. ఉద్దండపిండాల్లాంటి కుర్రాళ్లు ఆర్వీ మేరికోస్కీ, టావునో జార్వీసెన్, వాప్పు సాలో, ఆతీ వువోరేలా, యింకా యెందరో బాక్సింగు రింగు*లో విహ్లాటోరీ ముష్టిఘాతాలక్రింద చిత్తవడం మా ప్రాంతాల్లో అందరూ యెరుగుదురు.

విహ్లాకి యీ సంగతేనా జ్ఞాపకంవుండి, పిలువని పేరంటానికి పోకండా వుండాల్సింది. కాని, వాడు వెళ్ళనూ వెళ్ళేడు; తగువు తేనూ తెచ్చేడు. విహ్లాటోరీ చెప్పేది వీడు అసలు విని పించుకొంటేనా? అతగాడు పాపం చెపుతూనే వున్నాడట.

“ఇక్కడినుంచి వెళ్ళిపో, దయచేసి. లేకపోతే చిక్కు వస్తుందిసుమా!”

ఎంతో అనునయంగా చెపుతూన్నాడే కాని విహ్లాటోరీ సన్నటిశరీరం యుద్ధసన్నద్ధమై ఉద్రేకంతో ఉక్కుతీగలా బిగుస్తూనేవుంది. అతడు రంగంలోకి దిగేడంటే యంత్రంలాగే పనిచేస్తాడనుకోండి. విహ్లాటోరీ పిడికిలిపోట్లు సమ్మెట పెట్టులా అతడు యెక్కడకావాలనుకుంటే అక్కడే పడితీరుతామని ఆప్రాంతాల్లో బాక్సర్లందరూ యెరుగుదురు.

* గెండుచేతులకీ మణికట్టుపైకి తోలు తొడుగులు ధరించి చేసేముష్టి యుద్ధాన్నే బాక్సింగ్ అంటారు. ఒకబిరిగీసి, యిద్దరు బాక్సర్లు అందులోనే పోట్లాడాలి. ఆ బిరినే ‘బాక్సింగ్ రింగ్’ అంటారు.

కాని, మావాడు వట్టివెరిబాగులవాడు. ఈ విషయా
లన్నీ వాడు మరిచిపోయేవుంటాడు. అందుచేతే వాడు ఊరిఫే
తోసుకుంటూ ముందుముందుకి యెగబడ నారంభించేడు.
అదృష్టవశాత్తూ ఆసమయానికి పోలీసువాడు అక్కడ వుండ
బట్టి, పరిస్థితంతా గ్రహించి విప్లోని బైటికి నడవమన్నాడు.
దానిమీద విప్లో బైటికివచ్చేసేడే అనుకోండి. కాని వాడు
విప్లోలో కుర్చీమాకీని కవ్వించిగాని అక్కణ్ణించి రాలేదు.

“నువ్వీవిషయాన్ని శాశ్వతంగా జ్ఞాపకం వుంచుకొనేలా
చేస్తా! కందిరీగల పుట్టకదిపేవు! జాగ్రత!”

విప్లోలో యీ బెదిరింపుమాటలకి నవ్వి పూరుకున్నాడు.
మావాడి తొందరబాటుకి అతడంతకంటే యేమంటాడో
చెప్పండి? చిరునవ్వుతూ, భుజాలు కుంచించుకుని, తీసినకళ్ళ
జోడు మళ్ళా పెట్టుకున్నాడుట. అంతే.

కానైతే మావాడు పూరుకున్నాడనుకున్నారా? అబ్బే!
వాడికున్న పెంకితనం మరెవరికీ వుండదు. ఇంకోసారి ధనికుల
బిడ్డలు క్లబ్బులో విందు చేసుకుంటూంటే వీడు వెళ్ళనే
వెళ్ళేడు. కాని అదృష్టవశాత్తూ యీదఫా విప్లోలో వూర
లేదు. అతడేదో పనిమీద హెల్సింగ్ * వెళ్ళేడుట. ఆ విందుకి
విప్లోలో చెల్లెలు హిల్డా వచ్చిందట. నల్లటితలకట్టూ, శలా
కలాంటి శరీరంతో ఆమె యెంతో చక్కగా వుంటుంది. ఆమె
యూనివర్సిటీలో యేదో పెద్దచదువే చదువుతూంది. సెలవు

* హెల్సింగ్ నగరం ఫిన్ లాండు ముఖ్యపట్టణం.

లకి యింటికివచ్చింది. మా తెలివితక్కువ దద్దమ్మ ఆమెతోటి పోట్లాడలేదులెండి. అదీనయమే. పోట్లాట కొనితెచ్చుకుందా. మని వెళ్ళినవాడు ఆశాభంగం పొంది యింటికి వచ్చేసేడు. ఇంకా విశేషమేమంటే, తన అన్నతో యెప్పుడూ పోట్లాడ నని మావాడిచేత హిల్డా కుర్చీమూకీ వాగ్దానం చేయించు కుందని కొందరనుకుంటూంటే నాకు తెలిసింది! దీని నిజా నిజాలు నాకేం తెలియవు. కాని, పోనిద్దూ, అది వాళ్ళ స్వవిషయం. మనకెందుకూ? ఇంతకీ నేను చెప్పొచ్చేది మావాడున్నాడే,- విప్లో, వాడు మాచెడ్డ తలవిసురుమనిషని! వాడు వివేకంగా ప్రవర్తిస్తాడని యెవరనుకున్నాడలెండి, యేదో నా ఘోషకాని!

ఘూడో ప్రకరణం ఎలియాస్ పోహోజన్‌పా

కల్లీ పోహోజన్‌పా క్రీమరీలో (పాలనుంచి వెన్నతీసే యంత్రా గారం) పనిచేసేవాళ్ళల్లో నిజంగా చెప్పకోదగినవాడు అతని కుమారుడు ఎలియాస్ ఒక్కడే. ఎలియాస్ క్రీమరీలోనే మేస్త్రీగా పనిచేస్తూంటాడు. అతగాడికి బ్రతుకు తెరువుబాగా తెలుసు. దానికోసం అతడు సూటిగా పాటుబడతాడు కూడాను. మాంఛిచురుకైనవాడు; అక్కడి యువకులందరి లోకీ ఎలియాస్ భేషైనవాడు లెండి. సువోజలూస్ కుంటా* లో చేరమని పిలిచినపుడు వెనకముందాడక వెంటనే

* ఫిన్నిష్ ఫాసిస్టు యువకదళం. స్కూట్స్ కోర్ - నాజీయువకదళం వంటి సంఘం.

సంతకంచేసి చేరేసేడు. ఆ దళంలో చేరినవాళ్ళంతా పడుచు వాళ్ళు, అవసరమైతే పోరాటంలో ప్రాణాలు తృణ ప్రాయంగా అర్పించగలవాళ్ళు కూడాను. ఎలియాస్ ధైర్య సాహసాలు గలవాడూ, నిర్భీకుడూ. ఆహా! ఆ విషయాన్ని నిర్భయంగా అందరియెదుటా చెప్పడాని కాతడు యెప్పుడూ సందేహించేవాడుగాదు.

“మా తడాఖా వాళ్ళకి చూపిస్తాంలే, వాళ్ళమ్మా..... తొందరపడకండి, పిర్కీలీ! * ఈ దెబ్బతో అన్నీ పరిస్కారం చేసేస్తాం. నే చెవుతూన్నానుగా, నమ్మండి! పరిస్కారంచేసి తీరుతాము. చరిత్రలో మన సువోమీ ప్రముఖపాత్ర వహించాల్సివుంది. అందులో ముందడుగు వేసేవాళ్ళం మేమే! మొట్టమొదట రష్యామీదికి పురకాల్సింది మనమే. మన వెనకనే యితరదేశాలు వస్తాయి. బోల్షివిక్కుల్ని తవ్వి పాతరెయ్యాలి, పిర్కీలీ! ఊరుకుంటే వాళ్లు ప్రపంచాన్నంతనీ చుట్టజేట్టేట్టున్నారు. ఈ పనిలో మనమే ముందుండాలి. ఎందుకంటారా? ప్రపంచంలో అందరిలోకీ మనలాంటి ధైర్య వంతులు, సాహసులు, బలశాలురూ మరెక్కడాలేదు. పిర్కీలీ! పీతారీ † కి చాలదగ్గరగా పున్నవాళ్ళం మనమే

* నిర్లక్ష్యంలో గూడిన నిందావాచకపదం. శబ్దార్థం ‘దయ్యం’ అని మాత్రమే ఐనా ‘దాన్ని తగలేసిరి, వెధవది!’ అన్నట్లు అర్థం యిస్తుంది. మోటు సంభాషణలో వాడే పదం.

† పీటర్సుర్గ్ కు ఫిన్నిష్ పేరు. నేటి లెనిన్ గ్రాడ్ పట్టణం అన్నమాట, పీతర్ నగరం ‘పీతారీ’ అయింది.

గాదూ? పీతారీని బోల్లివిక్కులనుంచి లాగేస్తాం. పిర్కీలీ!
అసలు అదీ మనపట్టణమే! ఉత్తరప్రాంతాల్నికూడా రష్యన్
లనుంచి లాక్కుంటాం. అదంతా అసలు మనదే! మన
ఫిన్నిష్ జాతులేగా ఆప్రాంతమంతటా నివసించేది? ఉత్తర
దేశాన్నిగూర్చి రష్యన్లకి అసలు ముక్కుమొహం తెలి
యదు! ఐతేనేమి? పిర్కీలీ! వాళ్లు మనదారికడ్డకగా నిలుచు
న్నాడు. మన తడాఖా చూపిస్తాం, తొందరపడకండి! సువో
మికి మంచిదినాలు రానున్నాయి. నా మాట గుర్తుంచు
కోండి! నే చెపుతూన్నానుగా! పిర్కీలీ!.....”

ఎలియాస్ తరుచు యిదే ధోరణిలో మాట్లాడు
తూంటాడు. అల్లాంటప్పుడు పక్కో * ఒరలోంచి దూసి,
ఝుళిపించుతూండేవాడు. సీమచింతగింజల్లా మెరిసే చిరు
కళ్ళతో భీకరంగాచూస్తూ, తెల్లటిపళ్లు యికిలిస్తూ, హిట్లరు
మీసం కదిలేటట్లు పెదవులు కదిలిస్తూ యెంతో హడావుడి
చేసేవాడు.

ఇతర సందర్భాల్లో యెల్లా ప్రవర్తించినా ఎలియాస్
నన్నెప్పుడూ చిరునవ్వుతోనే పలకరించేవాడు. నా పట్ల
యెంతో ఆసక్తి చూపేవాడెందుకనోగాని. ప్రతీవుదయం
క్రీమరీ తాలూకు పాలట్రక్కు మా కామందుల గోళాలకి
వచ్చేది, పాలుతీసుకుపోడానికని. అదియింకా దూరంగావుండ
గానే ఎలియాస్ లేచినిల్చుని, టోపీతీసి చిరునవ్వుతూ నన్ను

* ఫిన్నిష్ దేశీయులంతా ధరించే చిన్నబాకు.

సంభావించేవాడు. బ్రక్కు ఆగగానే గభాలున పురికి, మొట్ట మొదట నా దగ్గరకే వచ్చేవాడు.

ఎలియాస్ కి నేనంటే అంతయిష్టం యెందుకనో నేను చెప్పలేను. ఆవులపాలు నేను అండ్లాస్ పోస్తాంటే అతడు నాచుట్టూనే తిరుగుతూ తెగవాగేవాడు. నా వీపుతట్టుతూ, దండ నొక్కిచూస్తూ, నా కళ్ళలోకి తలెత్తిచూస్తూ అనే వాడు.

‘మన సువోమీ యెల్లాంటి పుత్రుల్నికన్నదో! తస్సా దియ్యా! మనకుత్రాళ్ళకి సాటి యెవళ్ళంటా? ఐనారీ! నువ్వు అదృష్టవంతుడివిరా! నీవి పిడికిళ్ళుగావురా, పిడుగులు కాని! పిర్కీలీ! నీలాంటివాళ్ళని కన్నదేశం బోల్లివిక్కులకి ఝడవ నక్కల్లేదురా. నువ్వు పొలం దున్నాల్సినవాడివిగాదోయ్! దాని సిగదరగా.....నీలాంటివాళ్ళు పట్టాల్సింది తుపాకిగాని మేడికోలగాదు! మా దళంలో యెందుకు చేరకూడదంటా? పిర్కీలీ! ఏమంటావు? నువ్వు యిప్పుడు కాస్తవున్నవాడివే గదూ? ఏం, నీకూ స్వంతయిల్లూ, వాకిలీ వుంది! దాన్ని బోల్లివిక్కులనుంచి రక్షించుకోవద్దూ? న న్ను చూడు. రక్షించుకోవలసింది నాకేమీలేదుగదా! నా తండ్రి క్రీమ రీలో యేదో పనిచేసుకుని పొట్టపోసుకోవాల్సినవాణ్ణేనాయె, యిప్పటికీ. ఐనాసరే, యుద్ధం వచ్చిందీఅంటే ముందుగా పటాలంలోచేరేవాణ్ణి నేనే! ఎంచేత? అది మంచిపనిగనక. ఎవరి కర్తవ్యం వాళ్ళు నిర్వహించాల్సిందే. దేశమాతపిలుపు!

మరి ! నువ్వెరగనిదేముందిలే ! పైగా నీకు స్వంత ఆస్తి కూడా వుందాయె. ఇల్లొక్కటే అనుకో, కాని, పిర్మిలీ.....'

అతడు యిల్లా అన్నప్పుడల్లా అది నా స్వంత యిల్లు కాదని జ్ఞాపకంచెయ్యా లనుకుంటూంటాను. కాని మళ్ళీ అదెవరి దైతేనేం, ఆ ఆరా అంతా అతని కెందుకు ? అని వూరు కుంటాను. ఎలియాస్ యే మాటాడినా హృదయంలోనుంచే అంటాడు. అల్లాంటపుడు యిల్లాటి చిల్లరవిషయాలతో అతడి మాటకి అడ్డురావడం అంతమంచిదికాదుగదా ?

అతడు ఊరిఫే లెగమాట్లాడేస్తూంటే నేనేమీ మాటాడ కండానే వింటూ, నాపని నేను చేసుకుంటూండేవాణ్ణి. పాల అండాలు బ్రక్కులో పెట్టడానికి చెయ్యిసాయంచేస్తూంటే, ఎలియాస్ గుక్క తిరక్కండా వాగుతూనేవుండేవాడు. అండాలు యెక్కించేసేక డైవరు యెన్నోసార్లు తొందర చేసింతర్వాత నన్ను వదల్లేక వదలి వెళ్ళి బ్రక్కులో కూర్చునే వాడు, ఎలియాస్.

ఏమైతేనేం,, నేను పాల అండాలు బ్రక్కులో పెట్టే లోగానే ఎలియాస్ బోలెడంత పురాణం విడగొట్టేసేవాడు. అతగాడు మాట్లాడేవాడనడంకంటే వాగేవాడనడమే సమం జసంగా వుంటుంది. అసలతని తరహాయేఅంత !

'ఆ వెధవలికి మన దెబ్బరుచి చూపిస్తాం, ఏం ఐనారీ ? నువ్వు, నేనూను. మనసత్తా లోకానికి తెలిసొస్తుంది. పిర్మిలీ !.....ప్రారంభం కానీయవోయ్, ఒక్కసారి.

కొంచెం ఓపికపట్టు. నాకు దాన్ని గురించే కలలుకూడా వస్తూ
న్నాయి. ఎంత త్వరగా ప్రారంభిస్తే అంత మంచిదనుకో !
ఒకసారిమనం రంగంలో అడుగుపెట్టేమా యిక అప్పుడు తెలు
స్తుంది, రిస్కా* పస ! కోడిపిల్లల్లా వాళ్ళపీకలు యీ చేతు
లతో నులిపి పారెయ్యకపోతే మారుపేరున పిలు నన్ను !
పిర్కీలీ !

ఓప్రక్క- వాగుతూనేవుండేవాడు, మరోప్రక్క బారలు
జాచి వ్రేళ్ళతో పంజాపట్టి అభినయిస్తూండేవాడు. వాడి
పంజాలు యేమంత భీతావహమైనవి గావనుకోండి. ఎంచే
తంటే ఎలియాస్ అంత యేపైన మనిషికాదు, ఆట్టేపాడగరీ
కాదు, చెప్పకోదగ్గ దార్ధ్యంగలవాడూ కాదు. ఐతేనేం ?
కుస్తీపట్టివాళ్ళతోనూ, బాక్సర్లతోనూ, స్పృద్దు క్లబ్బుల్లో
భుజాలుభుజాలూ రాసుకుంటూ తిరగడంలోమాత్రం వాడి
తరువాతే యెవరైనా.

అతగాడీ ఉపన్యాసాన్ని గొంతుచించుకుని అరుస్తూ, కళ్ళు
చికిలించి, పళ్ళుయికిలించి అట్టహాసంచేస్తూంటే చుట్టూవున్న
వాళ్ళు డంగైపోవాల్సిందేననుకోండి. గోశాలబైట పాల
డబ్బీలదగ్గర నిలుచున్న కెర్తూ, ఎల్సాలుకూడా రోజూ యీ
నాటకమంతా చూస్తూన్నవాళ్లైనా నిశ్చేష్టులై నిల్చునిపోతా
రల్లాంటవుడు. తన వీరత్వప్రదర్శనం ఆడవాళ్ళలో కలుగ
జేసిన ప్రభావాన్ని వాడుగుర్తించేడో లేదో నాకు తెలియదు

* 'రష్యా' అనేదానికే నిందా నిరసనలతో గర్భితమైన వ్యంగ్యపదం.

గాని వాడుమాత్రం ఆలాటి ఘట్టాల్లో వాళ్ళదగ్గరికి వికారంగా నడుస్తూవచ్చి, భయంకరంగా చేతులువిసురుతూ, గొంతుపొడిబారి బొంగురునోయేలా అరిచీవాడు. బోదురు కప్ప గొంతులోంచి వచ్చే గోండ్రింపుమాదిరిగా వుండేవాతని మాట లాసమయంలో:

‘మనం సుఖంగా బ్రతకాలీఅంటే, పిర్కీలీ! రిస్సావాళ్ళ జాతాన్నంతనీ కుండలోబెట్టి మూతబెట్టాల్సిందే. వాళ్ళమంద మనల్ని చుట్టుముట్టి ఉత్తర దక్షిణాలనుంచీ, తూర్పునుంచీ ఆక్రమించుకువస్తూన్నాడు. మనకెంతో ఉక్కిరిబిక్కిరైపోతూండంటే! నీకు తెలియదూ? ఏం?’

‘తెలుసునని జవాబియ్యక యేం చెయ్యమన్నారంటా? లోకమంతా కోడై కూస్తూంటే యీసంగతి యెవరికి తెలియదు? ఈలోకంలోని చెడుగంతా రిస్సావాళ్ళ మూలాన్నే కలుగుతూందని ఆఖరికి బడిపిల్లలికికూడా తెలుసునుగదా!

తాస్త గాలిపోసుకుని ఎలియాస్. తనవాగ్ధోరణ నింకా సాగించేవాడు :

‘అద్దుగదీ సంగతి! తెలిసిందిగాదూ? చంటిపిల్లలికికూడా తెలుసునీవిషయం. నేననేది,- ‘చాలు! చాలు!’ ననే. పిర్కీలీ! ఈ అన్యాయాన్నింక సహించకూడదు. ఆఖరు చేయాల్సిందే. మన రెండుజాతులూ యిరుగుపొరుగున జీవించడం పొసగదు! ఈలోకంలో మన రెండుజాతులకీ స్థానంలేదు. సువోమీగానీ, సోవియట్ రిస్సాగానీ; యేదో ఒకదానికే యీప్రపంచంలో తావుంది! పిర్కీలీ!’

ఇద్దరం పాలఅండీల దగ్గిరికిపోయేదాకా వాడు యిదేవరసని వాగుతూండేవాడు. వాడి అరుపులకేంవచ్చేగాని, ఆడవాళ్ళు వాడివైపు సగౌరవంగా చూడ్డమే నాకు మరింత చిర్రెత్తిం చేది. అల్లాంటప్పుడు వాడు వాళ్ళవైపు కన్నుగిలుకుతూ, పళ్ళికి లించేవాడు. శత్రువులకి తానెంత భీకరుడో, మిత్రులకంతగా విహితుడనని చెప్పడానికే వాడల్లా చేసేవాడనుకుంటా. మిత్రులుంటే ప్రాణంయిస్తాడనుకోండి ! ఎలియాస్ అంతదయ గలవాడూ, ఉపకారీకూడాను.

పాలఅండీలు బ్రక్కులో పెట్టడంలో నేనాతనికి సాయం చేసేవాణ్ణి. అన్నీ యెక్కించేక వాడూ, బ్రక్కులోనికెక్కి, నాచేయిపట్టుకుని నలుపుతూ కళ్ళల్లోకి సూటిగాచూసేవాడు.

‘ఫర్వాలేదులేరా, ఐనారీ ! నువ్వేం బెదరబోకు. రిస్కా వాళ్ళకి మనచేవ చూపేసమయం యింకా ముందుందిలే !’ అన్నట్లుండీవి ఆసమయంలో వాడిచూపులు.

క్రీమరీలోపాలు వప్పగింతపెట్టాలిగనుక కెర్తూగాని, ఎల్సా గాని ఒక రై బ్రక్కుతోబోవాల్సివుండేది. పాలలోంచిమీగడ తీసేక ఆ పాలఅండీలని మల్లావెనక్కి తేవాలికదూమరి?

వాడితోకూడా బ్రక్కులో మా ఎల్సా వెళ్ళకూడ దని పించేది నాకెప్పుడూ. ఎలియాస్ నల్లటి మీసకట్టూ, తెల్లటి పలువరుసా వైపు ఎల్సా క్రేగంట చూపులు విసురుతూండే దని నాకేం దుగ్ధలేదుగాని, యేమిటో, ఏకారణమైతేనేమి లేండి, నాకుమాత్రం కెర్తూయే పాలబ్రక్కులో యెప్పుడూ

పోతూండానిపించేది. కెర్తూ యింకా కన్నెపిల్ల; యెప్పుడూ కస్సుబుస్సు మంటూంటుంది. అది ఎలియాన్తో పాల ట్రక్కులో పోవడం, ఎల్సా పశులకొట్టలోకి పోవడం బాగుంటుం దనిపించేది, నాకు, చెప్పొద్దూ.

నాకు పెళ్ళాంమీద అనుమానం అనుకోనేడు గనక! మీ పుణ్యమాయని అదేంలేదు నాకు. వెనకటిరోజుల్లో ఎల్సా ఎలియాన్ని పెళ్ళాడాలనుకునేదనీ, చివరకి యెంతో ఆలో చించిన మీదటే ఆమె నన్ను వరించి, వివాహంచేసుకుందనీ అందరికీ తెలుసు. నన్ను వివాహం చేసుకొన్నందుకు ఎల్సా ఆ తర్వాతి కాలంలో యెప్పుడేనా విచారించీ వుండచ్చు; అదీనేను ఘట్టిగా చెప్పలేను. ఆమె తరచుగా నాదగ్గరే ఎలి యాన్ని పొగిడేదికూడాను. అందుకని నా కామెమీద కోప మూలేదు; అనుమానం అంతకంటేలేదు. ఒక్కసారి ఎల్సా మనసు నావైపు మొగ్గుచూపి, నిశ్చయించుకుందీ అంటే యిక దానికి తిరుగు లేనేలేదు. ఇక ఎలియాన్ ఆమెను పెండ్లాడ దలచేడా? అనే విషయమా,- అది వేరేప్రశ్న. ఈ ప్రశ్న ఆమెనే అడిగినా యిదమిత్థమని యేమీ చెప్పనే లేదు! ఏనా అటువంటి ప్రశ్నలామెను అడగా లనేనా యెప్పుడూ అనుకోలేదు, నేను!

ట్రక్కు బైలుదేరేటప్పుడు ఎలియాన్ నావైపు చూస్తూ, పళ్ళికిలించి చేతి నూపేవాడు. నేనూ చేతనై నంతవరకూ ప్రయత్నించి, సద్భావ సూచకంగా తల వూపేవాణ్ణి. వాడి

సరసనే కూర్చున్నది ఎల్లా గాక కర్తాయే ఐతే నా వైఖరిలో అభిమానం స్పష్టంగానే కనిపించేది.

ఏదెల్లావున్నా ఎలియాన్ స్వభావం అంత చెడ్డదని చెప్పలేములేండి. అతడి మనసులో దాపరికం అనేదేలేదు. రష్యన్ లంటే అతడంత ద్వేషించే వాడంటేనూ, వాళ్ళమీద దూకడానికి ఉబలాటపడేవాడంటేనూ ఆశ్చర్యమేముంది? అందులో తప్పు ఏమిటో నాకు తెలియదు. మా దేశమారే యిటువంటి పుత్రుల్నే వాంఛిస్తూందని నా విశ్వాసం. అవసరమైతే తలనైనా కోసి అక్కడ పెట్టగల సాహసులు గాకపోతే దేశాన్ని మరెవరు రక్షిస్తారంటా? ఇంక ఆ రష్యన్ లా? వాళ్ళేంతకైనా తగినవాళ్లు! పేపర్లలోనూ, పుస్తకాల్లోనూ వాళ్ళనిగూర్చి చదవడమేగాదు, వాళ్ళని గురించి యెంతో విన్నాంకూడాను, తెలిసినవాళ్ళు చెపుతూంటే. ఇంకా తెలియకపోవాలి, వాళ్ళేజాతి పక్షులో?

పోతూన్న బ్రక్కువైపు తల పంకిస్తూ, ఎల్సాతో అనేవాణ్ణి:

‘అదేపోయింది గాని భోజనం సంగతి చూడు.’

ఆమె జవాబిచ్చేది :

‘ఒక్కనిముషం. ఆవులికి కాస్త గడ్డి వేసిరాసి.’

ఆవులకీ, దూడలకీ గడ్డివెయ్యడంలో ఎల్సాకి సాయం చేసేవాణ్ణి. ఆ పని పూర్తిచేసుకుని యిద్దరం యింటికిబైలు దేరేవాళ్ళం. కుర్చిమీద కుర్చిమీద మూయింటికి ఒక్క

కొండే అడ్డు. అదేకనక అడ్డులేకపోతే మాయిల్లు కనిపిస్తూనే వుండును. పెనురాతిబండలతోనిండిన ఆ కొండప్రక్కనుంచి చుట్టుతిరిగి, సెలయేటిదరికి చేరుకునేవాళ్ళం. సెలయేరుకొండని చుట్టి, లోయకిదిగువగా, మాకొండకీ కుర్మిమాకీ కమతానికీ మధ్యలో జలపాతంగా పడుతుంది. అక్కడే, జలపాతాని కెగువగా ఓ పెడల్పైనచెక్కను యేటిమీదవంతెనగా వేసేరు. చెక్కవంతెనమీదనుంచే మాయింటికి బోవాలి. వంతెన దిగువనే జలపాతం నురుగులుగ్రక్కుతూ పడి పెద్దమడుగు యేర్పడుతూంది. మడుగుప్రక్కనే పడిపోయి మా కొండను పడమటివైపునుంచి యెక్కితే స రా స రి గా మాయిల్లు వస్తుంది. అదంతా మాకు కొట్టిన పిండనుకోండి.

నాలుగో ప్రకరణం - మా యింటిపట్టు

మాయిల్లు.....నా కంతా కళ్ళకి కట్టినట్లుంది, యిప్పటికీ, వేసవికాలం, - ఆ నా జాదివారం, - ఆరోజున మాకొత్త యింటికి చేయాల్సిన మిగతా అలంకారమంతా పూర్తిచేసి, సామానంతా లోనికి జేరవేసినప్పుడు యెంతనిండుగా, సందడిగా, సంతోషంగావుందో మే మెప్పటికీ మరిచిపోలేము.

నేనూ, యిల్లాలూ సామానుసర్దుతూన్నాము. పిల్లలిద్దరూ కేరింతాలుకొడుతూ, కొండగోడదగ్గర గడ్డిలో గంతులేస్తు

న్నాడు, హెర్రా కుర్కిమాకీ యీ శాద్వలస్థలలేశాన్నే
'కూరలపెరడు' అని పేర్కొనేది !

కాని, అప్పటి కాచోటు యింకా 'కూరలపెరడు' గా
లేనేలేదు. పాటను దించుతే సగండిగేసరికే 'ఖంగ్' మని
రాయితగిలేది. క్రిందంతా నల్లరాయే. ఆ కాస్తస్థలాన్నీ
కూరలపెరడుగా చేయడానికని నేనే ముప్పైయెనిమిది బళ్ళ
మట్టి, వొండ్రూ తెచ్చిపోసేను. ఆ తర్వాతనే యీ చిన్న
మళ్ళు నాలుగూ కాస్త పచ్చబడినాయి.

కూరపాద్యులో పోసినమట్టికీ, వొండ్రుకీకూడా కుర్కిమాకీ
పద్మలపు స్తకంలో నాపేర ఖర్చుపద్దు పడింది. కొండమీదికి
మట్టి మోయడానికుపయోగించిన బండీ, గుర్రం బాడుగ
క్రింద మరోకొంతమొత్తంకూడా నా కాలాన ఖర్చుపడింది.
పోనీ పడనీ. నేను దాన్నిగురించి అంతగా అనుకోనులే.
కామందుల్ని ప్రతి చిన్నచిన్నవిషయానికీ పీడించి వేధించుకు
తినడం యేమంతబాగుటుందో మీరే చెప్పండి ?

అదేపోయినడబ్బుగాని, ఆ మరుసటి వేసవిలోనే మా
యింటికి కావాల్సిన కూరగాయలన్నిటినీ ఆ నాలుగుమళ్ళ
లోనూ పండించగలిగేను. ఆ కూరలు మా యింటిల్లిపాదికీ
క్రిష్టమనుపండుగదాకా సరిపడ్డాయి. గట్లమీద పూల
మొక్కలుకూడా పాతేను. మా చిట్టితల్లి 'మార్తా' వుందే,
అదే పూలమొక్కల్నిచూసేది. అదే యెక్కణ్ణుంచో పొద్దు
తిరుగుడు మొక్కలు తెచ్చి నాటింది. కాని యెండే కరువైన

చోట అవి వేపుగా వెరుగుతాయా? ఉదయం, సాయంత్రం కొంచెం సేపుమాత్రమే వాటికి యెండ తగిలేది. అదైనా సుదీర్ఘమైన వేసవిదినాల్లోమాత్రమే. నితాదుగా ప్రక్కనే లేచిన కొండగోడే మధ్యాహ్నాన్నిడత మా యింటిచాయలకి యెండ తగలనిచ్చేదేకాదు.

మా పిల్లడి సరదాలేవేరు. వాడు పూలమొక్కలుపాతడు. మా యింటిపట్టుకి సరిగా యెండే తగులదని చెప్పేనుగా. వాడికి యెండంటే చాలాయిష్టం కొండగోడమీదనుంచి వ్రేలాడేగడ్డి, దుబ్బులవ్రేళ్ళూ, చెట్లకొమ్మలూ సాపేక్షగా చూస్తూ, అందని యెండపొడకోసం అర్రులు సాచేవాడు. కొండకొననున్న భూర్జవృక్షాన్నిచూస్తూ నిల్చుని, మెల్లిగా పైకెక్క ప్రయత్నించేవాడు. నెజ్జీయల్లోకాలూని, పట్టుదొరికిన రాళ్ళుపట్టుకొని పైకెక్కడానికే ప్రయత్నించేవాడు. కాని తరుచుగా పట్టుజారి క్రింది కూరపాదులలోకి దొర్లి పడి పోయినావాడు. ఆ రోజుకారోజు ఉసులు చిక్కించుకుని మరి కొంచెంపైకెక్కివాడు. చివరకిమా 'లావురీ' కొండకొనమీది కెక్కితీరుతాడని నేను గట్టిగాచెప్పగలను.

తల్లి వాణ్ణిచూస్తూ, సంతోషంతో వుప్పొంగిపోయినది. నాభార్యవుండే, - ఆమె పొట్టిగా, బొద్దుగావుంటుంది. మంచి దార్ఢ్యంగలదే. ఎంతెంత బరువులైనా ఆమె గుండ్రని భుజాలమీదపెట్టుకుని మోసేస్తుంది. కుక్కిమాకీల గోశాల

లోని పాడియావులన్నిటినీ ఆమె ఒక్కచేతిమీదుగా పాలు పిలికినరోజులున్నాయి. ఆయనకి పథ్నాలుగు ఆవులుండీవి. ఇన్నివున్నాయని ఆమె సణిగినదెప్పుడూలేదు. ఆమె ముఖం యెప్పుడూ నవ్వుతూనేవుంటుంది. ఎంతశ్రమచేస్తూన్నా నిత్యం ఉల్లాసంగానే కనిపిస్తుంది. పరాయి పుచ్చన తలదాచుకునే రోజులలోనే నిత్యోల్లాసినియైన నా యెల్సాకి యిప్పుడు స్వంతయిల్లుంటూ యేర్పడిందీ అంటే యెల్లావుంటుందో ఆలోచించండి. అసలు ఆడవాళ్ళ స్వభావమే అంత. వాళ్ళకి యేదోఒకటి, తలదాచుకొనే స్వంతయిల్లు, ఒకరి ప్రేక్ష్యం లేకుండా స్వేచ్ఛగావుండేది వుండాలని మహా ఉబలాటం. వాళ్ళల్లా పుట్టేదు, మరి.

మాకొండ ఉత్తరపువాలు మరీవాటంగానూ, బోడిగానూ వుండీది. ఎల్సాకి దానినట్లే బోడిగావుండనీయడంయిష్టంలేదు. మేము అక్కడికి కాపురం వెళ్ళిన నాటనుంచీ ఆమె అంటే తిరుగాడుతూ అక్కడక్కడ పెరిగిన నాచుగడ్డిమీద గడ్డ పారతో పొడిచి చూస్తూండీది.

ఆమె ప్రయత్నాలు వృథాగాలేదు. గడ్డిక్రింద రెండు చోట్ల పొడుగునా, లోతైన పగుళ్ళున్నట్లామే కనిపెట్టింది. ఆ రెండుచోట్లా గునపంతో లోతుగా త్రవ్వి, కొండక్రింది నుంచి మన్ను తట్టలతో మోసి తెచ్చి పోసింది. ఓనెటియలో నాలుగు క్యూరాంట్ (వాకపొద) లూ, మరోదాంట్లో రెండు రాన్స్ బెర్రీ మొక్కలూ నాటి, నీళ్లు పోసింది.

వాటికోసం ఆమెపడే తాపత్రయంచూసి నే నప్పుడు నవ్వి నమాట, నిజమే. అదంతా వృధాశ్రమ అనికూడా అన్నానే అనుకోండి. ఆ తర్వాత రెండేళ్ళలో అవి యెదిగి, పూచి, కాయ నారంభించేయి. అందులోనూ రాస్ప్ బెర్రీ చెట్లు మరీ దిగబోసినట్లు కాచినాయి.

అప్పుడింక నన్ను చూసి నవ్వుడానికి ఆమెవంతు వచ్చింది.

“ఏం? ఇప్పుడేమంటావు? అదంతా వృధాశ్రమే కదూ? బానా? ఇప్పుడీ పళ్ళుకూడా వృధాయేనా?”

ఓ గిన్నెడు రాస్ప్ బెర్రీ పళ్ళను నాముందు పెట్టి, గుప్పెడేసి తీయడం, నానోట్లో కుక్కడం, పనిమాలా పెదవులమీదా, బుగ్గలమీదాచిదిపి, రసం అంతటా పులమడం ప్రారంభించేది! కొంపెపిల్ల!

ఆ మట్టున ఆమెని పొదివిపట్టుకుని, మూటలా యెత్తి, యింటికప్పుకంటా యెగరేసి పట్టుకునేవాణ్ణి. ఆమె వెచ్చటి పెదవులమీదా, గులాబీబుగ్గలమీదా, చిన్నముక్కుమీదా, నీలికళ్ళమీదా రసంచందినమూతితోనే ఉక్కిరిబిక్కిరయేలా ముద్దులు కురిపించేవాణ్ణి. కళ్ళమీద ముద్దెట్టుకుంటూంటే ఆమె గమ్మున కళ్లుమూసుకుని, తలవెనక్కి విరగదీసుకుని, కిలకిలా నవ్వుతూంటే చూడ్డానికి రెండుకళ్ళుచాలవనిపించే దనుకోండి!

నాభార్యా మంచిదిట్టమైన ఘటమేలెండి. మనిషి అంతగా కనిపించదుగాని బాగాబరువుగానేవుంటుంది. ఏతే నాకు అదో లెక్కా? నేను ఊనాపివాణ్ణేం గాదుగా! మేమిద్దరం ఒకరి

ప్రక్క ఒకరం నిలుచుంటే ఎల్సా జుట్టు నా భుజాలక్రింది కేనా రాదు, మరి.

ఆ దినాల్లో ఆమెని యింటి కప్పుకంటా యెగ రేయడమంటే అవలీలగావుండేది; నాకు. నా భార్యానీ, పిల్లల్నీ కూడా మూపున యెత్తుకుని, పొలాల్లోనూ, అడవుల్లోనూ, యెక్కడికి మోసుకెళ్ళమన్నా శిగవూపు వాడకండా పోగలను; మీరు దించమన్నచోట, పచ్చికమీదదించి, వాళ్ళందరితోటీ 'నన్ను ముట్టుకోకోయ్ నానూల కాకీ' ఆడగలను. అప్పుడు నాకు ముప్పైఆరు వెళ్ళినాయి. ఆ వయసుకి సాధారణంగా ఎవరికైనా, ఒళ్ళు గట్టిపడి, బిగిసిపోతుంది. అందుచేతనే ఆ శీతకాలంలో వాళ్లు నన్ను పటాలంలోకి తీసుకోలేదు.

—
 ఐదో ప్రకరణం - మా తమ్ముడు విల్లో

ఆశీతగట్టున నన్ను సైన్యంలోకి తీసుకోకపోడానికి కారణం తన ప్రయత్నమేనని హెర్రా కుర్కిమాకీ నాకు నమ్మకంగా చెప్పేరు. ఎంతపడితే అంతబట్టు! ఆయన యింకెన్నో వివరాలుకూడా యిచ్చేరు. హెల్సింగ్గీలో మంచిఉద్యోగపదవిలో నున్న తనకుమారుడు విహ్టోరీ ద్వారానే నాకా పుపకారం చేయగలిగేనని మా కామందు అన్నారుకూడాను. సరే, మంచిదే. నేనా తండ్రికొడుకులకి కృతజ్ఞుణ్ణిగానే వుంటానను

కోండి. ఈ పాడుయుద్ధాలవల్ల యెల్లాంటిమంచీ కలుగుతుందనే నమ్మకం నా కెప్పుడూలేదు.

మాకామందు పూర్తి పేరు హ్యూగో కుర్కిమాకీ. ఆయన దగ్గరే నాతోబాటు పావో విక్టూరెన్ కూడా పనిచేస్తూంటాడు. అప్పటికి వాడికి నలభై రెండు దాటినాయనుకోండి. పలుకుబడివుంటే వయస్సుతో నిమిత్తం ఏముందిలెండి. పావో వయస్సు పాతిక్కి మించకపోయివున్నా వాణ్ణి పటాలంలోకి తీసుకోకండా భూస్వామి చేయగలిగేవుండేవాడు. ఎందుకంటే వాడు మంచిపనివాడు. పావో చేయలేనిపని లేనేలేదు! పొలం దున్నడం, అడివినరకడం, కమ్మరం, కంచరం, వడంగం, జినులుకుట్టడం, జోళ్లుకుట్టడం, తోలమాలిపనీ,- అదీయిదీ యేమిటి, చెప్పన్నపనులూ పీడే చేస్తాడు.

కాని, మాతమ్ముడు విహ్లోను పటాలంలోకి పిలిచేడు. కల్లీ పోస్టాజన్ పా క్రీమరీలో పనిచేసేవాళ్ళందరిలోకీ వీణ్ణొక్కణ్ణే పటాలంలోకి తీసుకుపోయేడు. కారణం స్పష్టమే. యజమానికి విహ్లో అంటే తలనొప్పి. ఆయనకే అన్నమాటేమిటిలెండి. వాడు యెవరెవరిదగ్గర పనిచేసేడో వాళ్ళందరికీ విహ్లోనిచూస్తే తలనొప్పే! వాడెప్పుడూ దేనికో ఒకదానికి తగాదా పెడుతూనే వుంటాడు. ఏయితర పనివాడూ కోరనివన్నీ కోరడం, వాటికోసం తగువెట్టడం వాడికి మామూలే. వాణ్ణిచూస్తే యితరులుకూడా పాడవుతారని చెప్పి యే యజమానైనా నొగుల్చుకో చూస్తాడు.

ఈవిషయమై వాడితో యెన్నిసార్లు వాదంపడుతూండేది నాకు. వాడికి జ్ఞానం కలిగిద్దామని నాకు చేతనైనన్ని విధాలుగా ప్రయత్నించేను. ఇల్లావుంటే బతుకు బండలైపోతుందిరా! అనికూడా చివరకెన్నోసార్లు సూటిగా చెప్పేనుకూడాను. నామాటలన్నీ చెవిటివాడిముందు శంఖూదినట్లే ఐనాయి.

నాకు జవాబుగా మావాడు కేవలం చిరునవ్వి పూయకొనే వాడు. నేనేం అంత తెలివితక్కువవాణ్ణి కాదుగా. అప్పుడే అనుకున్నా వాడేదో చమత్కారంగా జవాబివ్వాలనుకుంటున్నాడని! వాడి నీలికళ్ళలోని కొంటెచూపు చూసేసరికే పొత్తి పట్టేవాణ్ణి. కాని, వాడు పైకి యేమీ అనేవాడేకాదు. అస్పష్టమైన చిరునవ్వుతో వాడి ముఖం కొంచెం విస్ఫోరితమయేది. అంతే.

ఫిన్నుల్ని గూర్చిన మరోచమత్కారగాథ యేదో వాడి పిచ్చి బుర్రలో తిరుగుతూండి వుంటుంది. వాడికి యెబ్బటి కంగా తోచిన యే ఆచారాన్నో, అలవాటునో యెత్తుకుని, దాన్ని పరిహసిస్తూ తూర్పారపట్టడం వాడికి కొట్టినపిండి. కాని యీ దఫామాత్రం వాడుపెదవి మెదల్చకండా గమ్మున వుండి పోయేడు. వాణ్ణి మాయగిటికి భోజనానికిపిలిచేనులెండి. అంచేత గృహస్థుకి కష్టం కలుగజేయకూడదనుకొని వుంటాడనుకొన్నాను.

నేనే వాడితో అన్నాను.

“చచ్చి స్వర్గానవున్న నాన్న మాటల్నేనా గౌరవించవు?
నాన్న యేమనేవాడో గుర్తుందా? భూదేవిని వదిలి పోకండి,
నాయనా ! ”

విష్ణో జవాబిచ్చేడు.

“ఒకసారి కట్టుబడి వుంటేగదూ, వదిలిపోడం అనేసమస్య
వచ్చేది? ఈ విషయంలో పాపం, నాన్నమాత్రం ఏమంత
ఆదర్శపాత్రుడుగావున్నాడతే! బ్రతికినన్నాళ్ళూ నాన్న వెన్ను
విరిగేలా చాకిరీ చేసేడేగాని చివరకి ఆఖరిదినాల్లోనైనా
చేరెడు నేల-, పాదుపెట్టుకొనే పాటిదైనా, స్వంతం అంటూ
సంపాదించ గలిగేడా ? ”

నేను వాణ్ణి యీసారి పడగొట్టే ననుకున్నా.

“నాన్న సంపాదించలేదుగనకనే యిప్పుడు మనమైనా
సంపాదించి అతని ఆత్మకి శాంతిని చేకూర్చాలిరా.”

వాడు మళ్ళీ చిరునవ్వుశాడు.

“నువ్వు అప్పుడే వ్రేళ్లుపారే ననుకుంటున్నావు ! కదూ ?
కాని ఆవ్రేళ్ళెంతలోతు వెళ్లేయో కాస్తచెవుదూ, వింటాను.”

ఇల్లా అంటూ వాడు మా యిల్లున్న కొండరాతిమీద
మడమ గుచ్చుతూ, వ్రేళ్ళెంత లోతు దిగినవో పరిశీలిస్తూ
న్నట్లు అభినయించేడు.

దీనికేం జవాబివ్వాలో నాకు తెలుసు. కాని యిల్లాటి
ఆకతాయి పెద్దమ్మకి జవాబెందుకో చెప్పండి? ఇంతకూ సిరి
సంపదలు యెవడికేనా ఆకాశం మీదినుంచి ఒక్కసారి

ఊడిపడతాయటండీ? అందులోనూ స్థిరాస్తే? భూమంటే మాటలనుకున్నారా? చుట్టూ కనుబారినంత మేర చూసినా ప్రతీ అంగుళము నేలా ఎవరో ఒకరి సొత్తేనాయె! ఎవడి ఆస్తిని ఎవడు సుఖసుఖాల వదలి పెడతాడో చెప్పండి? నా కెవరేనా కొంతభూమిని దానపట్టారాసి యివ్వాలనేమో విష్ణో అభిప్రాయము! భూమినంతనీ మనకిందే వుంచుకుని, యితరులచేత కూడా మన కింద పనిచేయించుకోడం లాభకరమని అందరికీ తెలుసునాయె! పొలంపనిచేసే కూలీకి తిండిపెట్టి, దినానికి పదిమార్కులు కూలియివ్వడం యేమంత కష్టంగాదు. హెచ్చాగాదు. ఆ పదిమార్కులేనా రొక్కం యివ్వనే అక్కర్లేదు. కూలీమాత్రం మార్కులు నూరుకు త్రాగడుగదా? వాటితో యేవో కావాల్సిన సరుకులు కొనుక్కోవాలి. అవి యజమానే యిచ్చి, వాటిఖరీదును పద్దులొ రాస్తాడు. ఈలాటి లావాదేవీల్లో యజమానికి కాస్తోకూస్తో లాభం వుండేతీరుతుంది. తన లాభనష్టాలు తెలియని కామం దుల్ని నేనెక్కడా చూడలేదు. ఆమాటకొస్తే కూలీకీ తెలుస్తుందికాని సాగుబడికావద్దూ? ఈపరిస్థితుల్లో యే భూస్వామి నుంచైనా చేరెడు భూమి సంపాదించాలంటే ఒకటి రెండేళ్ళలో యెల్లా సాధ్యమాతుందనుకున్నాడో? ఆ రెండేళ్ళూ మరొకరిపొలంలో కూలికి పోవడమంటే రెక్కలు ముక్కలు చేసుకోవడమేనని యెవరికి తెలియదు? కాని, యిల్లాటి విషయాల్నిగూర్చి మా తెలివితక్కువ విష్ణోదగ్గర చర్చించి

ప్రయోజనమేమిటి? వాడికి లోకమంటే ఏం తెలుసునంటా?

ఐతేనేం, వాణ్ణి వదల్చుకోడానికి యేదోఒక జవాబివ్వాలికదా?

‘ఏదోఒకటి, యిల్లంటూ యేర్పడిందిగదరా?’

జవాబిచ్చేనేకాని వాడికళ్ళలో కొంటెచూపు చూసేసరికి ‘యెరక్కపోయి అన్నానే!’ అని అదటు పుట్టనేపుట్టింది, నా మనస్సులో. లోపల్నుంచి కులాసా ఉబికివస్తూంటే వాడి ముఖం చిరునవ్వుతో, కొంటెతనంతో విప్పారింది.

‘ఇల్లు! ఏం యిల్లురా! ... .. ఓహోహో! ఇదా! ... బౌను! ఈ యిల్లేకదూ? సంసారులకేదో యిల్లు మరి? అన్నయ్యా! యిల్లుకాదురా; పెద్దభవంతే అనరా!’

ఇల్లాఅంటూ, యింట్లోనే మునివ్రేళ్ళమీద నడుస్తూ, యేదో దిగ్భ్రమకలిగించే దృశ్యాన్ని చూస్తున్నట్లు మొగం గాలిలోనే పైకెత్తిచూడనారంభించేడు. ఈలోగా వాడి టోపీ రెండుమూడుసార్లు జారి, వాడి బంగారుతలకట్టు బైటపడింది. వాడిలో కుర్రతనపు లక్షణాలు యింకా పోనేలేదు. పైగా ఆ కుర్రతనమంతా అనువుగానిచోట్ల బైటపడి, యిబ్బంది కలుగచేస్తూంటుందికూడాను. అంతటితో పోనిస్తే బాగానే వుండును.

‘ఓహో! ఏమియిల్లండీ! దానికేంగాని, దీనికిగాను యిప్పటికెంత చెల్లించివుంటావురా, నవ్వు?’

తెలుసునండీ, వాడికి యెక్కడకొడితే నాకు తగులు తుందో. అన్నగారినికదా యెంతబాగా దెబ్బలు కొట్టినా?

ఇందులో సంతోషించతగ్గ దేముందిలెండి. నాకు సాధ్యమే ఐతే కొఱ్ఱం నిలుచున్నచోటే గుమ్మరించి, వ్యవహారాన్నప్పుడే పరిస్కారం చేసుకుని వుండనూ? హెర్రా కుర్కిమాకీ వొళ్ళో ఒక్కమాటు ప్రోగుపొయ్యడానికి నాదగ్గర యిరవై వేలమాదక్కలు యేవీఅంటూ? లేవుగనుకనే కామందు చెప్పిన షరతులుకి అంగీకరించి యిల్లు తీసుకున్నా. ఇల్లాగే నేను బతికినన్నాళ్ళూ చాకిరీ చెయ్యాలనీ, అప్పుడైనా నేను చచ్చినాకగాని యిల్లు పూర్తిగా నా పిల్లలకి సంక్రమించదనీ తలుచుకుంటూంటే నాకూ ఒక్కొక్కప్పుడు పుట్టెడు దిగులు కలిగేది. ఐతేమాత్రం మనం చేయగలదేముంది? హెర్రా కుర్కిమాకీ యీయిల్లు, స్థలం దానపట్టారాసి పుచితార్థంగా యిస్తాడనుకోలేంగదా! విప్లో యీమాత్రంసంగతి గ్రహించలేదూ? వాడు గ్రహించాలని అసలు ప్రయత్నిస్తేగదూ? పై పెచ్చు వాడికుర్రతనపు మాటలతో నాకే కోపం తెప్పించి, రెచ్చకొట్టాలనుకుంటూంటే!

సరిగా ఆ సమయానికే నా పెళ్ళాం అక్కడికి వచ్చి, మెల్లిగా నన్నడిగింది.

“భోజనానికి బల్లమీద యేమి వడ్డించేది?”

నే నడిగేను.

“ఏమిటీ నువ్వనేది?”

ఆమె జవాబిచ్చింది.

“నూళిగలోంచి జన్నూ, మాంసం తెచ్చేదా?”

నే నన్నాను.

“అవసరంలేదు గాని బుగళాదుంపలున్నాయా?”

ఆమె అన్నది.

“లేకేమవుతాయి?”

‘పాలూ, వెన్నా వున్నాయా?’

“ఆ! వున్నాయి.”

“సరే! అవిచాలు! ఈ మాడవుడి దేని కింక?”

“ద్రాక్షాసవం మా టేమిటి?”

“ఏమీ అట్టిరేదు. పాలతో కొంచెం కాఫీ చెయ్యి. అదై నా మంచిదేకదా!”

అసలు సంగతి యేమిటంటే నాకు మా తమ్ముడిమీద కోపం వచ్చింది. వాడికి నా కోపాన్ని తెలపాలని కోరికగా వుంది. పెద్ద పెద్ద కభుర్లు చెప్పే బాతాఖానీరాయుళ్ళందరికీ మేపడానికి కాదు. నేను శ్రమపడి జున్ను, మాంసం, ఆసవం భద్రపరచింది! మాళిగకి తలుపుగావున్న రాతిపలక తీసి మిగిలివున్న కాస్తజున్నుగడ్డే, గొడ్డుతొడ, జాడీ అడుగున వున్న ఆసవం సమర్పించుకోడానికి నేనేం తెలివితక్కువ వాణ్ణిగాను! హెర్రా కుర్కిమానీ కోసం యెన్నిరోజులు రెక్కలు ముక్కలయేలా, వెన్నువిరిగేలా పనిచేస్తే నేనొక్క గొడ్డుతొడ కొనగలిగేనో గ్రహించగలిగివాళ్ళకి పెట్టినా అందంచందం! నా యింట విందు గుడవటానికిముందు, తినే వాళ్ళు యీ విషయం గ్రహించాలనీ కోరుతా.

“జన్నూ, మాంసం లేకండానే యీ పూట కాలక్షేపం చేద్దాం. ఏదో మామూలు భోజనంగానే పోనీ,”

కల్లీ పోహోజన్ పా కీమరీనుంచి యింతదూరం, పన్నెండు కిలోమీటర్లు కాళ్ళీడ్చుకుంటూ రావటంలో విష్ణో అభిప్రాయం ఏమింటంటా? తన తెలివితక్కువనీ, పొగరుబోతుతనాన్నీ ప్రదర్శించడానికేనా? అబ్బే! యిల్లాంటి నడవడిక వల్ల యేనుంత కిట్టుబాటుండదని మా తమ్ముడు గ్రహించేలా చేయాల్సిందే!

నేను అప్పటి కోపంమీద, వాడి తెలివితేటల్నిగూర్చి ఒకటి నెండుసంగతులు జ్ఞాపకానికి తెచ్చేవాణ్ణి. కాని సరీగా ఆ సమయానికే విష్ణో మా పిల్లలతో ఆటలాడ్డం ప్రారంభించడంవల్ల నేనింక ఆ ప్రసంగం తేలేదు. వాడికేం తెలుసులేండి. ఇంకాచిన్నతనం; నా కంటే పూరాగా పదేళ్ళు చిన్నవాడాయె! ఏదోకాస్త యేపుగా పెరిగి నా యెత్తున్నాడేకాని వాడిలో ఆదా యేదండీ?

పట్టుకుచ్చులాంటి తలకట్టూ వాళ్ళూ మా పిల్లలున్నారే, వాళ్ళకి విష్ణోదగ్గర మాచెడ్డ చనువులేండి. ఒకర్నివిడిచి ఒకరిని గాలిలో పైకెగరేసిపట్టుకుంటూంటే వాళ్ళు కడుపుచెక్కలయేలా ఒకటేనవ్వు. విష్ణోకూడా పిల్లలతో సమంగా ఒకటేనవ్వు! అల్లాంటివాడితో కఠినంగా, కోపంగా మాట్లాడ్డం యెల్లాగంటా? చేతులు పైకెగిసినపుడు వాడి నీలినూటు బిగుతుగా శరీరాన్నంటుకొనివుంటే, విశాలమైన భుజస్కంధానికీ, సిరుదులకీ మధ్య సన్నని కటిభాగం వ్రేలెట్టి చూపి

నట్లు గానవచ్చేది. మహాస్కంధుడైన మా తమ్ముణ్ణి చూస్తే యెవరికై నా పరమానందం కలుగకమానదులెండి.

నావలెనే మా తమ్ముడుకూడా శరీరదార్థ్యంలో మా నాన్ననే పోలేడు. పై పెచ్చు వాడు ముఖకవళికలో మా అమ్మ అందాన్నంతనీ పుణికిపుచ్చుకున్నాడు. మా అమ్మకళ్ళు పెద్దవి; నీలంగా, సంతోషాన్ని వెదజల్లే వెప్పుడూ. సరిగ్గా అదే మోస్తరు తిన్నని చిన్నముకూకూ, నిరంతరం చిరునవ్వులు చిందులాడే చక్కటి నోరూకూడ వీడు మా అమ్మనుంచే వారసత్వంగాన్నాడు. ఆవిడేగనక బ్రతికివుండి మా తమ్ముణ్ణి చూసిందీఅంటే అచ్చంగా తన ప్రతిబింబాన్నే చూస్తున్నా ననుకొనే దనుకుంటా !

తన తమ్ముడి ముఖం అచ్చంగా అమ్మ ముఖాన్నే పోలి వుండంటే యెవరికి సంతోషంగా వుండదండీ ? ఏ మాట కామాటే చెప్పకోవాలి. ఐనా అంత పరిహాస శీలమైన స్వభావం వుండడం యేమంత నుంచిదిగాదు. దానికేంగాని మా భోజనంలో యేమీలేకపోయినా నే ననుకున్నంత అసంతృప్తికరంగాలేదు. పాలు తాజావి; వెన్నకూడా అంతే; ఉర్లగడ్డలు పసిమిగా, పెద్దవిగా వున్నాయి: ఉర్లగడ్డల తొక్కలు శుభ్రంగా తీసేసి వండుతూంటుంది, నా గృహిణి. వేపిన ఉర్లగడ్డముక్కల్ని బాణలిలోంచి గిన్నెలోకి వంచిన వుడు వాటిమీంచి తెల్లని ఆవిరీ, పరిమళం యిల్లంతా వ్యాపించింది. అల్లాటి పదార్థాలతో భోజనం అసంతృప్తికరంగా యెల్లావుంటుందో చెప్పండి, మరి,

భోజనందగ్గర కూర్చున్నాం. విష్ణో ముందే 'పక్కో' తీసి, వేడిదుంపలో గ్రుచ్చి యెత్తి తినడం ఆరంభించేడు. బాకు కొననుంచి వేడిదుంపను యెడంచేత్తో పట్టుకుని, వెన్న ముద్దలురాచి, ఓ ముక్క కొరికేడు. ఈలోగా దుంపవేడిమికి వ్రేళ్ళుకాలుతూంటే ఊదుకోడం, నమలిన ముక్కని ఓ గ్రుక్కెడుపాలతో కంఠం దిగేటట్లు చేయడం, - యిదీ వాడి తీరు. మా నాన్నకూడా ఉల్లగడ్డల్ని సరిగ్గా యిదేమోస్తరుగా తినేవాడు.

రోట్టిమీదకూడా వాడు వెన్న పుష్కలంగానే రాస్తాడు. వాడు తిన్నాడంటే నాకు సంతోషమే. ఇదంతా చెపుతూ న్నానని వాడు తినిపోతున్నాడని నేను అసూయ పడుతున్నాననుకొనేరు గనక! మీ పుణ్యమాయని అల్లా అనుకోకండేం. ఎల్సా రెండు కప్పుల్లో కాఫీపోసి పెట్టింది. పంచదార వేసి పాలతో తయారుచేసిన మొదటిరకం కాఫీ అది, యేమనుకున్నారో! నేను తిండిలో లోభించను యెప్పుడూ. ఐతేనేం వాడికదంతా యెందుకు? ఫిన్నిష్ రై తుల పరమ లోభిత్వాన్ని గూర్చిన చమత్కార కథని చెప్పకండా వూరుకుంటే వాడి ప్రత్యేకత ఏముంద?

మరొకశ్చైతే పెద్దవాడు, అన్న యేమనుకుంటాడో అని జాగ్రత్తగానే మాట్లాడి వుండురు. అదీగాక తనను అతిథిగా వచ్చిన వాడాయె! విష్ణో బహు నిర్లక్ష్యస్వభావంగలవాడు లేండి. వాడి కెవళ్ళ భయమూలేదు. ఎవరేమనుకుంటారో

అనే జంతు కొంకూ అసలేలేదు. వాడు ఆ సమయంలో చెప్పిన కథ వినండి, యెల్లాంటిదో!

‘ఓ ఫిన్నిష్ రైతు, భార్యతో సహా విమానంలో ఓ యెగురు యెగురుదా మనుకున్నాట్ట. కాని, అందుకోసం డబ్బు ఖర్చు చేయడం అతగాడి కెంతమాత్రం యిష్టంలేదు. అతగాడి కోరిక విన్న ఒక పైలట్ కి మతూహలం కలిగింది. తాను చిల్లిగవ్వకూడా తీసుకోకండానే వాళ్ళిద్దర్నీ యెగుర వేస్తాననీ, కాని ఒక్కటే షరతుందనీ అన్నాడు. విమానంలో వున్నంత సేపూ రైతు నోరువిప్పి, కిమ్మన్నాడంటే నూరు మార్కులు యిచ్చుకోవాలి. ఇదొక్కటే షరతు- ‘సరే’ అంటే ‘సరే’ అనుకున్నారిద్దరూ. విమానంపైకి లేచిందయ్యా! ఎంతోసేపు విమానాన్ని పొలాల మీదుగా, అడవుల మీదుగా, కొండలమీదుగా శరవేగంగా పోనిస్తూ, గిరుల చక్రాలు కొట్టిస్తూ, పిల్లి మొగ్గలు, పట్టీలు వేయిస్తూ, యింకెన్నో ఆఘాయిత్యాలు చేయిస్తూ వచ్చినా రైతుమాత్రం ‘ఆ! ఊ! ’ అనలేదు. ఆ మట్టున పైలట్ బాగా పైకి పోయి, పట్టీలు కొట్టి కొట్టి, గమ్మున లకు ముకిపిట్టలా క్రిందికి దిగడం, మళ్ళీ పైకెగిరి అదే రీతిగా చేయడం ఆరంభించేడు. ఇల్లా చేస్తే భయపడి రైతు అరుస్తాడని పైలట్ ఆశ! చెయ్యడం కంటే చెప్పడం యెప్పుడూ సులభమేగదూ? రైతు కిమ్మన్నాడంటే నూరు మార్కు లిచ్చుకోవాలి! ఫిన్నిష్ రైతూ అన్నవాడు అల్లాటి తెలివి

తక్కువపని యెప్పుడూ చెయ్యడు. పైలట్ మేఘమండలం దాటి యెగరడం, గభుక్కున చాపరాయిలా పడడం, - యిల్లా ఓ యిరవై సార్లు చేసి వుంటాడు. తన జీవితంలో అంత వరకూ యెప్పుడూ చెయ్యని ఆఘాయిత్యపు పనులు చేసి చేసి, శుభ్రంగా అలిసి, చచ్చడి పోయేడేగాని రైతుమాత్రం పెదవి విప్పలేదు! పైలట్ కి ప్రాణంవిసిగి, చివరకి క్రిందికిదిగిపోయేడు. రైతుతో అన్నాడుగదా: 'దిట్టంగా నిలబడ్డావే?' రైతు ముఖానకూడా వాటేస్తే నెత్తురులేదు. 'ఆ! ఏదో! నిలబడ్డాను.' అన్నాడు. 'నిజం చెప్పు! అరవాలని ఒక్కసారీ అనిపించలేదా? నీ పెదవులు వాటంతటవే తెరుచుకుని కేక వెయ్యాలని ప్రయత్నించలేదా?' రైతు వున్నవిషయాన్ని అంగీకరించేడు. 'నువ్వన్నది నిజమే. ఒక్కమాటుమాత్రం నేను అరవటానికి సిద్ధపడ్డాను. ఎప్పుడో తెలుసా? మా ముసిల్మి విమానంలోంచి చాపరాయిలా బైటికి పడిపోయిందే, అప్పుడు!'

ఇంతమట్టుకు చెప్పి, విష్టో పకపకా నవ్వనారంభించేడు. ఎల్సాకూడా నవ్వుతూంది. తేబిలు కావలిప్రక్క కూర్చున్న పిల్లలిద్దరూకూడా కిచకిచలాడేరు. కాని, నాకు ఆ కథలో చమత్కారమేమీ కనిపించలేదు. అదీగాక, యీకథ చెప్పడంలో మావాడి ఉద్దేశ్య మేమిటీ అనడుగుతా? నామీద రాళ్ళు విసరడమే వాడి ఉద్దేశ్యమైతే నాయుంటికి రావడమెందుకు? నాబల్లదగ్గర భోజనానికి కూర్చోడమెందుకు?

కానై తే యిది నామనసులో కలిగిన అభిప్రాయమేగాని, పైకిమాత్రం నేను వాడితో యేమీ పల్లెత్తుమాట అనలేదు. వాడు కథ చెపుతూన్నంతసేపూ యేమీజరగనట్లే మానంగా కూర్చుని, చాకుతో ఉర్లగడ్డలమీద వెన్నరాస్తూ, ఒక్క క్కటే నోట్లో వేసుకుంటూ వుండిపోయేను. ఎల్సా నాకోసం కాఫీ తెల్లకప్పులోపోసింది. నేను కాఫీ తీసుకుంటూంటే ఆమె మావాడికప్పులో మళ్ళీకొంచెం పాలూ, డి కాషనూపోసి, పంచదార బేసిస్ వాడిదగ్గరగా నెట్టింది.

ఆరోజున మాభోజనం గృహస్తునూ, గేస్తురాల్నీ సూటి పోటిమాటలని నొప్పించాల్సినంత అధ్వాన్నంగాలేదు! బల్ల మీదిగుడ్డ సరికొత్తది; ఆకర్షనీయమైన నీలిరంగులో, అంద మైన నొక్కులతో, చొట్టలతో యెంతో బాగుంది. అతిథి అర్థాకలితో బోనక్కరలేనంత సమృద్ధిగాపదార్థాలున్నాయి. వాడికంతకు మిక్కిలి యెంకావాలో నాకర్థం కాలేదు.

తాను అనగూడని మాటలేవో అనివుంటానని అప్పటికి వాడూ గ్రహించివుంటాడు. అందుచేతనేగాబోలు మళ్ళీ నన్ను కాస్త మాటమంచి చేసుకుందామనుకుని వుంటాడు. నాతో అన్నాడు :

‘ఒరే ! అన్నయ్యా ! ఆరై తు బహుళా నీవంటి ‘మువోన మీన్* ఐవుంటాడురా. అల్లాంటివాళ్ళ జేబులెప్పుడూ ఖాళీయే గదూ ?’

కానినేను వాడికేమీ ప్రత్యుత్తర మియలేదు. కాఫీ త్రాగుతూ కూర్చునిపోయేను. మళ్ళీ యిలాఅనడంలో వాడి అభిప్రాయమేమిటి అంటా ? సరేనయ్యా ! వాడు మువోన మీనే ఐవుంటాడనుకొందాం. ఐతే ఏమిటి ? అల్లాంటివాళ్ళ జేబుల్లో డబ్బేమివుండదే అందాం. ఐతే ఏమిటిఅంటా ?

కాఫీత్రాగడం పూర్తిచేసేక కూడా నేనేం మాట్లాడలేదు. అప్పటికే విహ్లా నన్నుగురించి మరిచిపోయి, పిల్లలతో ఆటలు మొదలు పెట్టేడు. మీరూ యీ సరికి గ్రహించే వుంటారు, వాడికి పిల్లలంటే మా చెడ్డ సరదాలని. మొహం వికారంగా పెట్టి, ఖాళీ ఐపోయిన వెన్నగిన్నెవైపు తలెగుర వేస్తూ ఆశ్చర్యద్యోతకమైన పరిహాస స్వరంతో,-

‘ఆయితీ ! హోయ్ !

‘అమ్మా ! ఏమిటే ?

మీస్సా వోయ్ ?’

‘వెన్నే మైందే ?’

‘కిన్ అ సోయ్ ?’

‘పిల్లికూన తిందే !’

‘మీస్సా కిస్సా ?’

‘పిల్లి యెక్కడే ?’

‘ఐతన్ అల్లా. ’

‘గాదె క్రిందనే. ’

‘మీస్సా ఐత్తా ?’

‘గాదె యెక్కడే ?’

* ఒకతరహా కూలివాడు. సరిపడా తిండిపెట్టి, యేదోకొంచెం కూలి డబ్బులిస్తే పనిచేసేవాడని యర్థం. పాలేరువంటిపదం.

ఇల్లాంటి రోకటిపాటలు బడిపిల్లలందరికీ కొట్టినపిండే
మా వాడాపాట అందుకున్నాడండీ, ఆమట్టున. గాదె యెక్క
డుందో; అదెల్లా అంటుకున్నదో; నిప్పును నీళ్లెల్లా ఆర్చేయో;
నీళ్ళని యెద్దు యెల్లా త్రాగిందో; యెద్దుని గొడ్డలి యెల్లా
నరికిందో; గొడ్డలి దుంగలో యెల్లా దిగబడిపోయిందో;
దుంగని పురుగులెల్లా తినేసేయో; పురుగుల్ని పిట్టలెల్లా
యేరేసేయో; పిట్టలన్నీ డెబ్బెయేడు సరస్సులూ, సము
ద్రాలూ దాటి యెల్లా యెగిరిపోయేయో; యిదంతా యేక
రువు పెడుతూ, ముఖభంగిమలు మారుస్తూనే వున్నాడు.
ముఖాన్ని యెంత వికారంగా పెట్టినా అందంగానే వుంటా
డండీ, మా వాడు. మా పిల్ల లిద్దరూ ఒకటే కిచకిచలూ;
వికవికలూను; వాళ్ళ సంతోషం యేమని చెప్పమన్నారు?

చెప్పొద్దూ, పిల్లలు ఉత్సాహంగా కేరింతాలు గొడు
తూంటే నాకూ యెంతో ముద్దుగా వుంటుంది. అప్పుడుకూడా
నా కెంతో ఆనందం కలిగింది. మా వాడివైపు ప్రసన్నంగా
చూడకండా వుండలేకపోయేను. ఇంతకూ వాడిమీద నాకు
కోపం దేనికంటా? ఎవడో ఒకడు మూర్ఖంగా ప్రవర్తించేడే
అనండి; వాడిమీద కోపగించడం యేమంత వివేకమంటా?
అదీగాక విష్టో చెప్పేడే, 'మువోనమీన్' అని, - అంటే
తిండిపెడితే పనిచేసే వాడన్నమాటలెండి, - వాళ్ళ విషయమై
వాడు చెప్పింది కేవలం పచ్చినిజం! నాకూ అనుభవమే
గాదూ? అల్లాంటి రైతు వాడికి, నిత్యం మడత కుడుములు

గుడిచేవాడికి, ఏమానయానం లాంటి చిల్లర విషయాలకోసం నూరుమూర్కు లెక్కడినుంచి వస్తాయో చెప్పండి? అటువంటి వాటికోసం డబ్బు మూలుగుతుండడానికి వాడేమేనా పొలం బుట్టా వున్నవాడా? వాడనే దాంట్లో అర్థమేమైనా వుండొద్దూ?

ఆ రైతువాడు పంఠానికి నిలబడి వుండగలిగేడంటే ఆశ్చర్యం ఏముంది? నవ్వడానికేముంది? పైపెచ్చు వాణ్ణి మెచ్చుకోవాల్సి వుంటుందంటాను. ఎందుకంటారా? వాడేమని పందెం కాచేడు? 'కిమ్మని అంటే నూరుమూర్కు లిచ్చు కోవాలి' అనే గదా- అదీసంగతి; సరే, వాడు ఊ! అని కూడా అనలేదు! దానికి మీరేమంటారు? వాడు ఆరు నూరై నా నోరు విప్పలేదు! అంటే, దానికర్థం? వాడిదగ్గర ధీమా వుందన్నమాట! గిరునత్రిప్పి, నేలనిబెట్టి కొట్టినా ఒక్కమాట ఆడలేదు! మనిషంటేవాడు! ఒక్కసారిమాత్రం- కేవలం ఒక్కసారే,- నోరువిప్పే పర్యంతం ఆయేడుటగాని సంభాళించుకో గలిగేడు. అదైనా యేపరిస్థితుల్లోను? వాడి భార్య, ముసిల్దీ విమానంలోంచి బైటికి జారిపోయినపుడుట! హ్లా! హ్లా! హ్లా! మా చెడ్డమాటకారండీ! మావాడున్నాడే విల్లో! ఏం చిత్రమైన కథలు చెబుతాడని! .....

ఇల్లా తలుచుకుంటూనే పకపకా నవ్వారంభించేను. ఆ గడ బిడలోకప్పులుక్రిందపడగొడతానేమోననిదూరంగా నెట్టుతూ, నికవికలాడ్డంచూసి విల్లోకి ఆశ్చర్యంకలిగింది. అడిగేడు:

‘ఎందుకురా, అన్నయ్యా ! నవ్వుతావు ?’

నేనన్నాను, నవ్వుతూనే:

‘కేవలం ఒక్కమాటుమాత్రమే వాడు నోరు తెరవడానికి సిద్ధమయ్యేడు !... ..వాడిముసిల్లి బైటికి పడిపోయి నవ్వుడు !.....’

అంటూంటే మళ్ళీ పొట్టచెక్కవేట్లా నవ్వాచ్చింది. వాడొక్కక్షణం నాకేసి ఆశ్చర్యంగాచూసి, పకాలుమని నవ్వుతూ, ఉక్కిరిబిక్కిరై బెంచిమీంచి క్రిందికి పడిపోడానికి సిద్ధమయ్యేడు ! చాలసేపు నవ్వేక, గుక్కత్రిప్పుకుని అన్నాడు:

‘అందుక నేలావుంది ! మనవాళ్ళు పూరికే చెప్పలేదు, - ‘ఫిన్ను కెప్పుడూ నవ్వుతెప్పించేమాట శుక్ర వారం నాడు చెప్పకు. ఎందుకంటే అందులో చమత్కారాన్ని అతగాడు ఆదివారంనాటికి గ్రహించి, చివరకి చెప్పిలో ప్రార్థన జరుగు తూండగా కితకితలాడుతాడు !’ నీతో యేపనిచేయాలన్నా చాలసేపు తీసుకుంటుందిరా, అన్నయ్యా !’

మొదట్లో వాడు ఆ హాస్యాక్తిమీద నవ్వుతూన్నాడను కున్నా. కాని, తర్వాత, వాడు నన్నుచూసే నవ్వుతూన్నా డనిపించింది. వాడికులుకు తగ్గించాలని బుద్ధిపుట్టింది:

‘ఎవడిజేబులైనా వట్టివీ అంటే అందులోనవ్వడానికే ముందిరా ? బీదతనాన్నిచూసి వేళాకోళంచెయ్యడం బుద్ధి హీనతకాదూ ?’

నేనీమాట అనీఅనడంతోనే వాడుముఖం గంభీరంగా పెట్టేసేడు. అందులో వాడు గట్టివాడులెండి. పకపకలాడుతూన్న వాడంతట్లోకే నిమ్మరంగా మాట్లాడుతాడు ! అందమైన నీలికళ్ళలోంచి నావైపు చురుకుగాచూసి, అందుకున్నాడు:

‘బీదతనాన్నిచూసి పరిహసించాలని యెవడన్నాడు? నవ్వాల్సింది, మనపల్లెలో అమ్మోవున్న బుద్ధిమాలిన పాడు అలవాటూ ఆచారాలూ చూసి!’

‘అల్లాంటి ఆచారాలేవిరా?’ అన్నాను, నా కర్ధంగాక. కుర్చీ గోడదరికి వెనక్కి త్రోసి, కాస్సేపు ఆలోచిస్తూ కూర్చుని, యిష్టంలేనట్లు మాట్లాడ నారంభించేడు.

‘నీకుమాత్రం తెలియదా యేమిటా, అన్నయ్యా! దాని బాధలు నీవంటివాడు నిత్యం అనుభవిస్తూనేవుంటాడాయె? నువ్వే చెప్పరా, యిరవైయేడు సంవత్సరాలుగా నువ్వు మరొకరి భూములమీద కూలిచేసుకుంటూ జీవిస్తూన్నావు. ఇది న్యాయమేనంటావా? ఈ యిరవై యేడేళ్ళనుంచీ స్వంత పొలాన్నిగూర్చి కలలుగంటూన్నా, యింతవరకు కాల్వా నేందుకు యీకొండ రాయిగాక మరేమీ లేకపోవడం; పోనీ యీరాతిమీదై నా పూర్తిహక్కు లేకపోవడం న్యాయ సమ్మతమేనంటావా? నాఅన్నదిలేని యిల్లాంటివాళ్ళు మన స్వర్గసీమలో యెంతమంది వున్నారంటావు? సుగోమీ! తల్లి! జన్మభూమి! నువ్వొకానయమే. చాలమందితోపోలిస్తే నీపని

నయంగానే వుందనుకో. నీకుచేరెడు పొలమైనా లేకపోయినా.
 కొండమీద కాపురముండల్సివచ్చినా, యేదోలాగెంటుకు
 పోతూన్నావు. నీకున్నబలం, ఆరోగ్యంమూలాన కాలక్షేపం
 అవుతూందనుకో. నీకున్నబలం గుర్రానిక్కూడాలేదు !
 'మువోనమీస్' ల గ తే యిట్లుంటే యింక 'రువోకలై నెన్' *
 ల గ తేమిటి ? చెప్పు. వాళ్ళకి జీవితంమీద ఆశవుండేందుకు
 అవకాశంవుందా ? వాళ్ళకి బ్రతికినన్నాళ్లూ కాస్త తిండి, తల
 దాచుకొనేపంచా ప్రసాదించే యజమాని, పనిచేయించుకొనే
 అనుకో,- దొరికితే గొప్పఅదృష్టమే ! కాని నిజానికి వాళ్ళకి
 ఆ ఆశకూడాలేదే ! అవసరపడినప్పుడు పనిచేయించుకుని,
 తర్వాత వెళ్ళగొడితే అడిగేదాత యెవడంటా ? అట్టి నిర్భా
 గ్యుల్ని కాపాడేందుకు మనకు చట్టాలేవీ? అందాకాయెందుకు?
 హెర్రా కుర్కీచూకీ రేపునిన్ను పనిలోంచి తరిమేస్తే, నిన్ను
 కాపాడగల చట్టంయేదైనావుందా, చెప్పుదూ ? మన స్వర్గ
 భూమిలో అసంఖ్యాకులై వున్న గ్రామీణవ్యవసాయకూలీల్ని
 కాపాడేచట్టం యింతవరకూ యెందుకు చేయలేదు? వాళ్ళంతా
 యజమానుల దయాధర్మాలకి వదలిపెట్టబడ్డారెందుచేత ?
 యజమానులకి ఒకచట్టంవుందా ? ఎవడియిష్టం వాడిది !
 కామందుల యిష్టారాజ్యంలో ఒకడు దినానికి ఐదుమార్కు
 లిస్తే, యింకోడు యేడిస్తానంటాడు; మరొకడు పదంటాడు !

* కేవలం గుప్పెడు మెతుకులకే పనిచేసేవాడు. సాధారణంగా
 ముసలివాళ్లు, ఆడవాళ్లు, కోగిష్టివాళ్లు యీ తరహాకి చెందుతారు.

ఐదేళ్లు తనదగ్గరే నమ్మకంగా చాకిరీచేస్తూ, పడుంటే, అల్లాంటివాడికి ఓభూస్వామి కాస్తమడిచెక్క పాలుకిస్తాడు. మరోడు పదేళ్లు చేసినవాడికిస్తాడు. చాలమంది యజమానులు యెంతకాలం పనిచేసిన వాళ్ళకైనా యివ్వరు ! అందాకా యెందుకు? మనదేశంలో 'పాల్కతోవ్యలై నెకల' లకిమాత్రం నిశ్చితవేతనాలంటూ వున్నాయా? యజమానులే వాళ్ళ యిష్టానుసారంగా కూలిరేట్లు నిర్ణయిస్తారు. మచ్చుకి నా విషయమే తీసుకో. నాకు గంటకి యెనిమిది మార్కులు; పెట్టూనన్ కి పన్నెండు; మళ్ళీ యిద్దరం చేసేపని ఒకటే ! ఒక్కక్కపుడు నేనే యెక్కువ పూచీగల పనిచేస్తూంటా కూడాను. ఐతేనేం? యజమాని యిష్టం. ఇల్లాచేసి తీరాలని వాళ్ళకి చెప్పేదెవరు? ఏదో పెద్దపెద్ద కార్ఖానాలు, మిల్లులూ వున్నాయంటే అక్కడమాత్రమే పనివాళ్ళకి యేవోకొన్నెన్నా హక్కులున్నాయి. అంతే. అక్కడికీ యజమానులు వీలు చూచుకుని యెగవేస్తూనే వుంటారు. వై నో అహోనెన్ రంపపుమిల్లునే తీసుకో. అక్కడి కార్మికుల నెత్తెక్కితొక్కితే వాళ్లూరుకోరు. వాళ్ళంతా యేకంగా గట్టిగానే నిలబడ గలరులే ! కాని మనమో? దిక్కులేని పక్షుల్లాటివాళ్ళం. అందరికీ వ్యక్తి స్వతంత్రమంటూ పెద్దపెద్ద కబుర్లు చెప్పే వాళ్ళు చాలమందిని చూస్తూంటాం. ఆనూటలువిని, పాపం, అమాయకులంతా తామూ స్వతంత్రులమేనని మురిసిపోతూం

◆ కేవలం డబ్బుకూలికే పనిచేసేవాళ్ళు.

ఓహో! తన కాలుసేతులు అంగుళం అంగుళానికి బంధించబడి వున్నాయనీ, తన వీకమీద కత్తిపెట్టే వుంచేరనీ, పైపెచ్చు యీ కొండంత బాడ తన మెడలో గుదియగా కట్టేరనీ యెవడూ గుర్తించడు! మనం యూరోపులో నివసిస్తూన్నాం, నాగరకుల మనిపించుకుంటున్నాం; కాని యూరోపులో యింకే దేశంలోనూ గ్రామీణ కూలీలు మనంత దుస్థితిలో లేరు. అహా! ఇంకెక్కడా వ్యవసాయకూలీలు మనంత దౌర్భాగ్యస్థితిలో లేరనుకో. రష్యాసంగతి నేను చెప్పడమేలేదు! ....

వాడి కోరిక చూసి నే నాశ్చర్యచకితుణ్ణిపోయేను. నాయెదుట కూర్చున్నది విప్లవదేవత? దేశపరిస్థితుల్ని గురించి వాడనేదంతా నేను అర్థంచేసుకున్నా ననుకోండి. చాలమంది పరిస్థితులికి ఆతృప్తులయే వున్నారనుకోండి. కాని వున్నట్లుండి హఠాత్తుగా రష్యాను లాక్కురావడం, దాన్ని నెత్తికెక్కించుకోడం.....యిదేమిటంటా?.....

‘రష్యాసంగతి నేను చెప్పడమేలేదు!’ అంటాడు! విన్నాడుగాదూ, మావాడి వరస? వాడిబుర్రలోకి యీ భావాలు యెక్కడినుంచి వచ్చేయంటా? మంచివాళ్ళకీ, పెద్దమనుష్యులకీ దూరమై, అహో నేనా అంపపు మిల్లులో పనిచేసే పోరంబోకులూ, చెత్తాకారీ వెధవలూతో స్నేహంచేస్తే యింకెల్లాంటి బుద్ధులబ్బుతాయి? అందుకనే సహవాసం మంచిది

చెయ్యాలంటారు పెద్దవాళ్ళు ! విష్ణో తెలివితక్కువ బుర్ర
లోకి రకరకాల దరిద్రగొట్టు భావాల్ని వాళ్ళే జొప్పించేదు ?
ఇప్పుడా భావాల్ని తొలగించాలంటే యెవడితరం ?

రష్యానుగూర్చి చెప్పడట ! వాడి రష్యా, వాడూ...
.....కాస్త వినండి వాడిధోరణి. ఈ కుర్రకుంక కేం తెలు
సునో ర ష్యా ను గూ ర్చి ! అన్నిటికీ రష్యాయే బొడ్డుకోసి
పేరెట్టినట్టు మాట్లాడుతాడు ! లోకంలోవున్న దుర్మార్గ
మం తా ఆ ర ష్యా మూలా న్నే కలుగుతాందని
యీ వాకుడుగుల్ల కేం తెలుసు ? తూర్పు దక్షిణాలనుంచి
గదుముకొచ్చి, మనల్ని నొక్కేస్తూన్నది ఆ రష్యాయే
కాదూ ? రష్యా పొరుగున వుండబట్టేగదా నిత్యం బెదు
రుతూ, బెగ్గడిలుతూ జీవించాలిసివస్తూంది, నూ వాళ్ళంతా?
ఇవన్నీ వాడేమేనా ఆలోచిస్తున్నాడా ?

మీరేమన్నాసరేగాని, ఒకటిమాత్రం యదార్థం. రష్యా
దురుద్దేశంతో మనవాకిలి వెలుపలనే తోడేలులా కాచు
పెట్టుకుని వుంది. అదొచ్చిందీ అంటే గొట్టెని తినేవాడు
పోయి బట్టెని తినేవాడొచ్చినట్లుంటుంది ! దాని పాపిష్టిగాలి
సోకటంవల్లనే మన శీత కాలాలు భరించలేనంత శీతలం
గానూ, వేసవులు వడగాడ్పులతో దుర్భరంగానూ వుంటు
న్నాయి ! ఏమంటారు ? ఈ వర్తమానాలన్నీ అచ్చులోకే
యెక్కేసేయి ! ఈ భోగట్టానీయని వార్తా పత్రికా, పుస్త
కమూ లేదంటే నమ్మండి, మా దేశంలో. చదవడం రాక

పోయినా మీకు యీ విషయాలు తెలిసేవుండాలి. ఎందుకంటే చెర్చిలో మతగురువులు యెన్నిసార్లో రష్యానుగూర్చిన యీ భోగట్టా పట్టికుగా ఉపన్యసించడంలేదా? వీళ్ళందరికంటే తానే మహాశైలివైన వాణ్ణనుకుంటున్నాడు గాబోలు మావాడు! గుడ్డొచ్చి పిల్లని వెక్కిరించిదనే సామెత ఊరికేపుట్టిందా?

ఇల్లాంటి తెలిసీ తెలియని మాటలొకప్పుడూ చెప్పకండా విగ్నోకి తగినట్లు బుద్ధి చెపుదామనుకుంటూండగానే అంతలో హిల్టా కుర్కిమాకీ మా వాకిట్లోకి వచ్చేసింది. కామందు కుమార్తె స్వయంగా వచ్చి, మాయుటిని గౌరవించుతూంటే యింకో గొడవలో పడివుండడానికి నేనంతమర్యాద తెలియని వాణ్ణేంగాను.

ఆమె సరాసరిగా లోనికి రాకండానే తలుపు తట్టుతూ,-

‘లోనికి రావచ్చా?’ అంది.

నేను వెంటనే జవాబిచ్చేను.

‘ని ర భ్యం త రం గా- లోనికి రామ్మా, నియూటీ! మా యింట్లో నీ కెప్పుడూ స్వాగతమేనమ్మా! కూర్చో. మాతోబాటు కొంచెం కాఫీ పుచ్చుకుందువుగాని.’

అంటూనే లేచి బెంచీమీద నాచోటుఖాళీ చేసేను, ఆమె కోసం. కాని ఆమె కూర్చోకండానే అంది.

---

* పెండ్లికాని కన్యలను సంబోధించేతీరు. ఇంగ్లీషులోని మిస్ మాదిరి మాట. మనం ‘చిరంజీవీ’ అని పిలిచే ఘాదిరి.

‘అబ్బే! వద్దు, వద్దు. నమస్కారాలు. మీరు శ్రమపడ వద్దు. ఊరి ఫేనే ఒక్కమాటు చూసి పోదామని వచ్చేనంతే. ఈదారిని బోతూంటే మీ మాట జ్ఞాపకం వచ్చింది. మన యిరుగూ పొరుగూ కొత్తయింట యెల్లా వుంటున్నారో చూసి పోదామని తోచింది. అందుకనే యిటు వచ్చేను. ఇక్కడ యెంతో బాగుంది.’

ఆమె అదివరకే ఒకసారి మా యింటికి రావడం, సరిగ్గా యివే మాటలనడం మరిచిపోయి వుంటుంది, బహుశా. అది జరిగి చాలరోజులైందిలేండి. ఆ ద ఫా కూ డా విల్వో మా యింటికి వచ్చి వున్నాడని గుర్తు. మిగతా మాటలకేం గాని దారిన బోతూ వచ్చేనన్నదే, అదేనాకర్థం గాలేదు. ఇక్కడ దారేమీలేదే? ఈ చుట్టుపట్ల రోడ్డు అసలేలేదు. అరవ సరాసరి మా యింటికే వస్తుంది.....ఎందుకైతే మనకెందుకు? అనుకుని నా గృహస్థ ధర్మాన్ని అనుసరించి మళ్ళా అన్నాను.

‘అదేమిటి? నిల్చున్నావు! కూర్చోవమ్మా! నియితీ! ఏదో ఒక్కకప్పు. మా యింటికి వచ్చేవుగదా? అదైనా మర్యాదకే గదా. ఎల్సా! కప్పులో కాఫీ పోయ్యి!’

పోయిమీద వేడికాఫీ తెచ్చి బల్లమీది కప్పులో పోసింది, ఎల్సా. పాలజగ్, పంచదార మగ్ కూడా దగ్గరగా వుంచు తూంటే, హిల్లా నవ్వుతూ అంది.

‘మిత్రులిందరుండగా ఒక్కరైతే త్రాగనా? నాకు తోడే
వరూ లేదూ? అతిథి విశ్వాసాన్ని తోసిపుచ్చడం న్యాయమే?
ఐనారీ! నువ్వుండీ యిల్లాచేస్తావనుకో లేదు! ’

నన్ను సంబోధించిందేగాని ఆమె చూపులు విష్ణో
యెదుటనున్న ఖాళీ కప్పుమీదేవున్నాయి. ఇక పూరుకుంటే
బాగుండదని నేనన్నా.

‘ఎల్లా! మాకు కూడా కాస్తకాఫీ పోయ్యి! ఇల్లా
కూర్చోవమ్మా, నియూటీ! ’

ఆమె కూర్చుని, టోపీతీసి చేతబట్టుకుంది. చక్కగా
దువ్విన జుట్టు జడగా అల్లి వెనక్కి వేసింది. పల్చగావున్న
ఆకుపచ్చగాను ఆమె కెంతో అందంగా వుంది. ఆమె దుస్తుల
నుంచి వచ్చే సువాసనలతో గదంతానిండి, ఆకస్మికంగా
వసంతలక్ష్మి ప్రత్యక్షమైనట్లుంది.

నే నెంకో ఆసక్తితో కాఫీని గుటకలు వేస్తున్నాను.
అటువంటి అపురూపపు అతిథి వచ్చినపుడు మర్యాద నతిక్ర
మించడం నావంటి గృహస్థుకి ధర్మంగాదు గదా. కాని, విష్ణో
వాడు తన కాఫీ ముట్టనై నా లేదు! ఎక్కడికో తొందరగా
వెళ్ళేవాడిలా లేచి నిలుచున్నాడుకూడా, బాకును ఒరలో
వుంచుకుంటూ. శిరఃకంపంతోనే మా అందరిదగ్గరా వీడ్కోలు
తీసుకుంటూ, అన్నాడు.

‘అన్నయ్యా! మళ్ళీ యింకోసారి వస్తా లేరా! ’

‘సరే, మరి! ’

వాడు కొండదిగిపోతూంటే నేను కిటికీలోంచి చూస్తూనే వున్నాను. ఏటి దరికిదిగి, మలుపులో ఒక్క నిమిషం కనుమరుగై, ఆ వెంటనే బల్లవం తెనమీద కనబడ్డాడు. వాడి బరువుకి బల్ల వంగిపోయిందే గాని వాడు మాత్రం యెంతో లాఘవంగా నడుస్తూన్నాడు. నీలిసూటులో వాడెంతో ఆకర్షవీయంగా కనిపించేడేమో, వాడి వెడద మూపు నా కన్నులికి పండుగ చేసినట్టైంది, మళ్ళీ.

ఔను! అంతా అనుకుంటూన్నాకానీ నేనే ఏమో అనుకున్నా. ఐతే నిజమేకావచ్చు. బాక్సింగులో మా వాడు యీ మధ్య చాలమందిని చిత్తు చేసేడనుకున్నారు. మత్తీరు వోనకాసాలో, తోయ్ వోకోస్కీ నెన్, యింకా కొందర్ని గెలిచేడన్నమాట నిజమేనన్నమాట. ఆరిపిడుగూ! వాడి భుజాలు, వడి చూస్తూంటే అందులో అసంభవం యేమీ లేదని అప్పుడే అనుకున్నా. ఈ మధ్య మావాడు బాగా కండ పెట్టేడు, మనిషి బాగా వెడల్పయేడు.

భూస్వామి కుర్చీమాకీ కుమారుడు విహ్లాదీ ప్రతిసారీ సెలవులకి యింటికి వస్తూంటాడు. ఆ సమయాల్లో తప్పకండా కివీమాలాని కార్మిక క్లబ్బులోను, లప్పెన్ రంటాలోను బాక్సింగు పోటీలు పోట్లాడుతూంటాడు. మా విల్వోకూడా కార్మిక క్లబ్బులో సభ్యుడే. మా ప్రాంతలో కుర్రాళ్ళు బాక్సింగులో ఉద్దండపిండాలులెండి. కార్మిక క్లబ్బులో చాల మందిని విహ్లాదీ బాక్సింగు రింగులో మొదటిచుట్టులోనే

చిత్తుచేసేసేడు ! ఒక్క మత్తీరుగోవకాసాలోమాత్రం విగ్గిలి పోయేడు. వాడు విహారోరీని దెబ్బకి చిత్తుచేసి పడగొట్టేసేడు!

విగ్గోమాత్రం విహారోరీతో యెన్నడు భేటీపడలేదని చెప్పడం మరిచేపోయేను. విహారోరీని మత్తీ చిత్తు చేసేడు. అంతే. విగ్గో ముందరికివచ్చి మత్తీని సవాలుచేసేడు. మూడో చుట్టులోనే మత్తీ మట్టికరిచేడు ! ఇంకోసారేమైందను కున్నాడు ? విహారోరీని తోమ్మోకోకోస్కీనెన్ ఓడించేడు. కొద్దిదినాల్లోనే కోస్కీనెన్ విగ్గో సవాలు నంగీకరించడం, చిత్తు కావడం జరిగిపోయింది. కోస్కీనెన్ యెడమ పిడికిలి వజ్రాయుధమే అనుకుంటూ రందరూ. అల్లాంటిది ఆతడుకూడ విగ్గో ముందు ఆరోచుట్టు దాటి నిలువబడలేకపోతే ! వెనుదిరిగి పోతూన్న మావాణ్ణీ, వాజిభుజాల్నీ చూస్తూంటే యిందులో అసంభవమేమీ వుండదనేనమ్మకం నాలోకలిగింది.

మా యింటికి కుర్కిమాకీల భవంతికి మధ్యలో యింకో కొండవుందని చెప్పేనుకాదూ ? దాని చాటున విగ్గో కనుమరుగై పోయాడాకా నియితీహిల్లా అటువై పే చూస్తూండడం నేను గమనించక పోలేదు.

అప్పుడామె మావైపు తిరిగి కులాసాగా చిరునవ్వుతూ కాఫికప్పును చేతిలో పట్టుకునే సంభాషణ ప్రారంభించింది. నేను, ఎల్సా కూడా ఆమెవైపు ప్రసన్నభావంతోనే చూసేం. నియితీ మా కామందుల అడుబిడ్డ. ఈమె వయస్సుగో చిన్నదన్న మాటేగాని నిజాకీమెకూడా మాకు యజమానే

గదూ ? హిల్డా పిల్లల నుద్దేశించి ఎల్సాతో ప్రసంగంలోకి దిగింది :

‘పిల్లలెంతలో యెదిగేడు !’

ఎల్సా పిల్లలిద్దర్నీ పొదుపుకుని, తెల్లని తలకట్టు సాద రంగా నిమురుతూ జవాబిస్తూంది :

‘మా చిట్టి తండ్రులు పెద్దవాళ్ళై త్వరలోనే మాకు సాయ మవుతారు !’

నియీతీ కాఫీత్రాగి, కప్పు శేబిలు మీద వుంచింది :

‘ఎల్సా ! మీ ఆదరణకి వందనాలు. వద్దు, వద్దు, యిం కొద్దు ! ఇప్పటికే యెక్కువైంది. కాఫీ యేంచక్కగావుంది !’

నేనంతలో మాటకలిపి అన్నాను :

‘ఇక్కడికి రావడం నీకు ఆహ్లాదకరంగావుంటే తరుచు వస్తూండమ్మా. నీ కెల్లాంటి అభ్యంతరంలేదు. నువ్వురావడం మాకెంతో సంతోషం అనుకో. ఓ కప్పు కాఫీ అతిథికి యివ్వడం మాకెప్పుడూ యిష్టమేనమ్మా, నియీతీ !’

తొడిగిన చిలకరంగు ఫ్రాకును నడుందగ్గర తెల్లటి పట కాతో బిగించిందామే. లేచినిల్చుని ముడుదలుపడిన ఫ్రాకును, పటకాను సరిచేసుకుంటూ మాకు వందనాలు చెప్పింది. పటకాదగ్గర ఆమె నడుము యెంతసన్నంగా వుంది ! నారెండు జానలూ కలిపితే వాటిమధ్య యిముడుతుంది, హిల్డాకన్య నడుం ! దానిక్రిందా, పై నాకూడా అవయవాలన్నీ వుండా ల్సిన పరిమాణంలోనే వున్నాయి. స్త్రీల పత్రికల్లోని ఫాషన్ పేట నమూనాగా వుందామే !

నియ్యితీ హిల్లా ఆకర్షనీయమైనదే గాని ఒక్కటే లోటనిపించింది, ఆమెఅందానికి. చిన్నముక్కు కొంచెం వెడదగావుంది, నోరుకొంచెం పెద్దదనిపిస్తోంది. అదొక లోటు కాదనుకోండి. పెదవులకి రంగువేయకపోయినా దొండ పండ్లే అనుకోండి. టోపీ సరిచేసుకుంటూ, చిరునవ్వుతూ హిల్లా మావైపు చూసింది.

ఆమె నవ్వు చూస్తే నాకెల్లాగో అనిపించింది. పెదవులు చిరునగవులో వికసించినట్లున్నా ఆమెలో యేదో విన్నదనం గోచరిస్తోంది. ఎక్కువెట్టిన విండ్రలాటి నల్లని కనుబొమలు భూమధ్యంలో ముడివడి వున్నాయి. ఆ బొమముడి హాస జన్యమైనది మాత్రం గాదని చూడగానే తెలుస్తోంది. పింగళ వర్ణంగావున్న విశాల నేత్రాల్లో కూడా సంతోషచ్ఛాయలు తోచడమేలేదు. భుకుటీ విత్తేపాన్నిబట్టి ఆమె యెందుకో ఆశ్చర్యపడుతూందని స్పష్టం. ఆమె మా దంపతులవైపు చూస్తూండేగాని ఆమె దృష్టాంతా యెక్కడో వుందని యిద్దరం గ్రహించుకున్నాము.

‘వెళ్ళివస్తా’ నన్నపుడామె దేనినో మరిచిపోయినట్లు చుట్టూ చూపులు బరపింది. ఆమె యింకేదో మాతో మాట్లాడ గోరుతూందని గ్రహించి, నేను అందించేను :

నియ్యితీ! తొండ రేమిటమ్మా! వెడుదువుగాని కాస్సేపు కూర్చో!’

ఆమె ఆలోచన లెక్కడో వుంచుకున్నట్టు జవాబిచ్చింది :

‘ఏమిటీ ? ఒద్దు, ఒద్దు ! వందనాలు. అబ్బే ! పనేలేదు. వూరికేనే, యీ దారిన బోతూ, ఓ మాటు చూచిపోదామని .... యిరుగూ పొరుగూ కదూ ? అంతే. ’

‘నువ్వు చాల మంచిదానవమ్మా, నియితీ ! ఎప్పుడేనా వస్తూంటావుగదూ ? నిన్ను చూడ్డానికి మా కెప్పుడూ సంతోషమేనమ్మా !’

వాకిలివరకూ కూడా నడుస్తూ ఆమెను సాగనంపేను. నియితీ యెత్తుమడమల జోడుతోనే కొండ దిగుతూంది. ఆమె ఫ్రాకు వెడదయైనచోట అంచులు గమనవేగాను గుణ్యంగా పిరుదులమీద నాట్యనూడుతూన్నాయి. పరి పుష్టములైన పిక్కలమీద గులాబిరంగు స్టాకింగులు మీద చూపులు జారిపోతూన్నాయి. నియితీ చక్కని చుక్క !

ఆరో ప్రకరణం - యుద్ధం రానేవచ్చింది !

వీళ్ళో మళ్ళీవస్తాననిచెప్పి వెళ్ళేడేగానితిరిగిరానేలేదు. ‘వాడిదే ముందిగాని, వాళ్ళే వాణ్ణి రానీకండా చేసేరంటేనే బాగుంటుంది. మావాణ్ణి పటాలంలోకి పట్టుకుపోయేరు. ఆ శీతకాలం మాకూ బోల్సివిక్కులకీ యుద్ధం ప్రారంభమై, ముమ్మరంగా సాగుతూంది. కాస్త దారుధ్యం గల మగాళ్ళ నందర్నీ యుద్ధంలోకి లాక్కుపోయేరు.

వాడు క్రీమరీలో పనిచేస్తూన్నాడని చెప్పేనుకదా ? అది జాతీయావసరమైన పరిశ్రమగా ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. అంటే అందులో పనిచేసేవాళ్ళు పటాలంలోకి బోనక్కర లేదన్నమాట. అయినా వాణ్ణి పటాలంలోకి తీసుకుబోయే రంటే, కారణమేమిటో తెలుసుకోవాలని యెవరికై నా వుంటుంది. మా వాణ్ణి, వాడి ధోరణినీచూస్తే యెవడికై నా ఒళ్ళుమండుతుంది. పిట్ట కొంచెం కూతఘనం అన్నసామెతగా వ్యవహరించి వాడు యజమాని ఆదరాన్ని కోల్పోయేడు. అంచేతే యీ పాటన్నీను.

క్రీమరీలో వాడుండడం అవసరమే. కాదంటే, అక్కడ పనిచేస్తూన్న యితరకార్మికులందరూ యెంత అవసరమో విష్వోకూడా అంత అవసరమూను. కల్లీ పోహజ్జా ప్రభుత్వానికి రెండుజాబితాలు పంపించేడు. క్రీమరీకి అత్యంతావసరమైన కార్మికుల జాబితా ఒకటి, అనవసరమైన వాళ్ళ జాబితా రెండోది. మిగతావాళ్ళందర్నీ మొదటి జాబితాలో కెక్కించి, విష్వో నొక్కణ్ణి రెండోజాబితాలో చేర్చేడు, యజమాని. ఇంతకీ ఒకరి ననాల్సిన పనేమిటిలెండి ; మన బంగారమే మంచిదైతే...

ఆయన యజమాని. తనకు యిష్టులైన పనివాళ్ళని అతడు యెంచుకుంటాడు. విష్వో శుద్ధ తెలివితక్కువగా ప్రవర్తించి వుండకపోతే వాడూ యజమానికి యిష్టుడుగానే వుండును. వాళ్ళిద్దరి మధ్యా యే పొరపొచ్చేములూ లేకండా వుంటే

కల్లీ పోహంజా పా వాణ్ణి వదల్చుకుందామని యెందుకు ప్రయత్నిస్తాడండీ? కల్లీ క్రీమరీ యుద్ధావసర పరిశ్రమల జాబితాలోది; అతడు తనదగ్గర పనిచేసే ప్రతి ఒక్కడూ తన కత్యంతావశ్యమనీ, యే ఒకడు తక్కువైనా క్రీమరీ మూసెయ్యాల్సి వుంటుందనీ, వెన్నను ప్లానుప్రకారం సవైచేయలేక పోతాననీ గనక దబాయించేడంటే సరి? ప్రభుత్వమేమో వెన్నను యెగునులిచేయలేకపోతే యుద్ధం యెల్లాసాగుతుంద? అంచేత పరిశ్రమల యజమానులు చెప్పినట్లువినక ప్రభుత్వానికి గతిలేదుగదా!

కాని, - విప్లవం పొగదుబోతుతనంగా వ్యవహరించి రంగమంతా చెడగొట్టేశాడు. కూలికివచ్చి పాలికి మాట్లాడితే యజమానీ అన్నవాడు ఊరుకుంటాడుటండీ? సరే, జరగాల్సిందే జరిగింది. తనలాంటి ముష్టి వెధవలు మరికొందరితో గూడి, కుడి - యెడమ అనుకుంటూ, సిపాయిటోపీ-అంగీ - పంట్లాం, - అన్నీ దిక్కుమాలిన ఖాకీ రంగువే, - ధరించి, పల్లెటూరి మట్టిరోడ్ల వెంబడేపడి కాల్చీడ్చుకుంటూ, కాకిగోలగా పటాలప్పాటలు పాడుతూ మావాడూ పోవాల్సి వచ్చింది. తాను చేతులారా తెచ్చిపెట్టుకుంటే అనుభవించక తప్పతుందా?

ఆ దిక్కుమాలిన పాటలు పాడడం విప్లవానికి యేమంత ఆహ్లాదకరంగా వుండవులేండి. సిపాయి బ్రతుకులోని బండారం యెవరెరగరంటా? పగవాడికేనా వద్దురా, బాబూ

ఆ సౌభాగ్యం! తనకి గాకున్నా యితరులకైనా సిపాయీల
వల్ల యేమేనా ప్రయోజనముందా? అంటే అదీ పూజ్యమే.
సిపాయీలు దున్నుతారా? విత్తుతారా? కోస్తారా? ఏదీలేదు.
ముప్పుటలా మేయడం తప్పదుగదా, వాళ్ళకైనా, పై పెచ్చు
యిసక రోడ్లమీద, ఓ గాడిద బరువు మోసుకుంటూ తిరిగే
యీ ద్రిమ్మరులకి ఓ ముద్ద యెక్కువేకావాలి! ఇల్లా తిరిగే
యీ పలుగాకిమూకకోసం దేశంలో యింకో అంతమంది
ఓ ముద్ద తక్కువ తింటూ, యింకో రెండు గంటలుసేపు
పనెక్కువచేస్తూ వుండాల్సిందే గదా? ఇన్ని తెలిసీ యుద్ధం
చేస్తున్నామంటే యేం చేయగలమో చెప్పండి!

దీని కంతకీ మూలకారణం ఆ రష్యాయే. కాని,
మా విప్లవ వున్నాడే వాడు రష్యాని పొగడని ఘడియలేదు!
లోకం అంతా కోడ్డై కూస్తూంది గాదుటండీ, ఆ రష్యాని
గూర్చి? మా పత్రికల్లోను, పుస్తకాల్లోను, ప్రభుత్వ పత్రా
ల్లోనూ, ప్రకటనల్లోనూ కూడా స్పష్టంగా రష్యాయే
లోకంలోని చెడుగు కంతకీ కారణమని రాసేస్తే? బడిపిల్లలకి
కూడా తెలిసిన యీ విషయాన్ని మా వాడు కాదంటాడు!
ఊరందరిదీ ఒకదారీ, ఉలిపి కట్టెదొకదారీ అంటారు విన
లేదూ? అల్లావుంది, మా వాడి సంగతి. ఈ యుద్ధాలకీ,
యితర చిక్కులకీ యెవర్ని అనుకున్నా ఒప్పుతాడుగాని
ఆ రష్యామీద యీగ వాలనివ్వడు గదాండి మా వాడు,
వాడి దృష్టి వేరుట!

ఇదివరదాకా మా వాడొక్కడే అనుకున్నా గాని వాడి లాగే ఆలోచించేవాళ్ళు యింకా చాలమంది వున్నారని నాకు యీ మధ్యనే తెలిసింది. మీ మాట యేమోగాని నా కిది తెలిసి నప్పుడినుంచీ యెంతో ఆశ్చర్యంగానేవుంది. శుద్ధి బద్ధం లేద డీ వాళ్ళకి అంతా ఒకటే మోస్తరు!

‘దేన్ని కోరేమో అదే వచ్చింది!’

‘ఆ! మన సువోమికి పూర్వపు ఔన్నత్యం యిప్పు డొస్తుంది!’

‘విత్తనం ఒకటి, పంట యింకోటి యెందుకవుతుంది?’

‘ఈ గాడిద గత్తెర చేసింది ఒకళ్ళూ, అనుభవించేది మనమూను!’

అంతా తలోమాటాను, యీ వరసని! తలుపులు మూయగలం గాని నోళ్ళు ముయ్యగలముటండీ?

ఇల్లాంటి మాటలింకా యెన్నో, యెందరో అంటూంటే విన్నాక స్పష్టమైంది. మా విప్లవ బాపతు జనం దేశంలో చాల మందేవున్నారు. అందులోనూ ముఖ్యంగా ఆ అంపం మిల్లు లేదండీ, - అహో నాది, - దాంట్లో పనిచేసే వాళ్ళంతా ఆ బాపతు వాళ్ళే! విప్లవ దగ్గిర్నుంచి వుత్తరాలేవైనా వస్తున్నాయేమో తెలుసుకోడానికి అంపంమిల్లు కార్మికుల దగ్గిరికి అప్పుడప్పుడు వెళుతూండే వాణ్ణి. అందువల్ల తెలిసింది, వాళ్ళసంగతి నాకు! తా చెడ్డకోతి వనమెల్లా చెరిచిందన్నట్లు మా వాణ్ణి అసలు చెడగొట్టింది వీళ్ళే! వాళ్ళపాపం వాళ్ళనే

కట్టికుడిపిందిలెండి. తగ్గ ప్రాయశ్చిత్తం జరిగింది. ఆ దాస్రు
లందర్నీ పటాలంలోకి మెడబట్టి గెంటుకుపోయేరుట! ఆమాట
విన్నాక నా మనసు కాస్త చల్లబడిందనుకోండి. అంపా
మిల్లు చాలభాగం మూతబడి, ఒక్క చట్రంమీదే పని
జరిగేది, ఆ తర్వాత.

ఎలియాస్ కూడా యీ సంగతులను జరిగేక యెంతో
సంతోషించేడు:

‘ఇల్లాంటి వెధవకభుద్లు చెప్పే సజ్జని ముందుగానే రష్యా
ఫిరంగుల యెదుటికి పుపడం యెంతో మంచిదైంది! దేశ
ద్రోహులు! పిర్కీలీ! వాళ్ళందర్నీ పురుగుల్లా యేరి పారె
య్యాలి. మనలో విభేదాలువస్తాయని కాచుకూర్చున్న
ఆ రష్యన్ నా కొడుకులికి తగినట్లు బుద్ధి చెప్తా ము రా!
ఫిన్నుల్లో రెండభిప్రాయాలులేవు! ఫిన్నులంతా ఒక్కటిగా
నిలవబడి తమ తల్లిగడ్డ సువోమీ కోసం ప్రాణాలు తృణ
ప్రాయంగా అర్పిస్తారని ఋజువుచేస్తాం, పిర్కీలీ! ఎటువంటి
అల్లరి చిల్లరిపనులూ జరగకండా తగిన కట్టుదిట్టాలు తీసు
కుంటామోయ్, పిర్కీలీ!’

వాడు అటువంటి కట్టుదిట్టాలు తీసుకుంటూన్నమాట
వాస్తవమే. ఎవరేమనుకుంటూన్నారో వింటూ కనిపెడు
తూనేవుండేవాడు, ఎలియాస్. యుద్ధాన్ని రష్యా కోర లేదని
ఫిన్నుప్రజలూ కోరలేదనే, దీన్ని కోరి ప్రార భించింది ఫిన్
లాండ్ పాలకవర్గాలేననీ యెవరో యిద్దరు యెక్కడో అను

కున్నాడు. ఆ సంగతి పోలీసులకో, మరొకళ్ళకో రిపోర్టు చేసి, ఆ దరిద్రులిద్దర్నీ అరెస్టుచేయించేదాకా ఎలియాస్ నిద్రపోందే !

ఆ లాంటివాళ్ళని గూర్చి నిర్మోహమాటంగా వుండాలనీ, వెంటనే పోలీసువాళ్ళకి రిపోర్టు చేయాలనీ నాతోకూడా చెప్పేడు, ఎలియాస్. మన దేశంమీద రష్యా దురాక్రమణ గావిస్తూంటే యిటువంటి పంచమాంగదళాన్ని మనమధ్య వుంచుకుని వూరుకోడం కొరివితో తల గోక్కోడమేననీ ఆతడన్నాడు. ఔనుమరి? మాతృదేశంకోసం ప్రతిఒక్కడూ శక్తివంచన లేకండా పాటుబడాలి. యుద్ధ రంగానికి బోలెకపోయినా యింకా యెన్నో అత్యవసర కార్యాలుంటాయి గదండీ ! యధాశక్తి !

యుద్ధం యెల్లాచెయ్యాలో చూపించడానికి ఎలియాస్ కూడా పటాలంలోకి పోవాలనే అనుకున్నాడు. కాని మధ్యలో ఓ చిక్కు వచ్చిపడింది. తాను యుద్ధావసర పరిశ్రమల్లో పనిచేయడంవచ్చింది, దిక్కుమాలింది ! వాడు యెల్లాగో మనసు సరిపుచ్చుకుని, అయిష్టమైనా వెనక్కి దిగడిపోయి, క్రీమనీ పనిలోవుండే వీలైనంత అత్యధికసేవ చేస్తాడు. మీరేమీ సందేహించ నక్కర్లేదు, ఎలియాస్ విషయంలో. వాడు తనవిధి నెప్పూ, యెక్కడున్నాచేస్తాడు, పిర్కీలీ ! యుద్ధ రంగంలో గాకండా వెనకనుంచే చేస్తాడండీ, వాడు. ఎలియాస్కీ నాకూ వున్న పరిచయాన్నిబట్టి, వాడు నన్నుకూడా జాగ్రత్తగా వుంటూండమని హెచ్చరించేడు, దానికేంలేండి.

దక్షిణ పవనం

పీచో ప్రకరణం - పావో పిక్కనెన్

చేయూల్సిన పని చేతుల నిండుగా వుంది. యుద్ధపు రోజులు గాదండీ ! అది తెలిసే నేనూ జాగ్రతగా వుంటున్నా. కామందు కుర్కి-మాకీ అంటూనే వుండేవారు మనం వంచిన నడుంయెత్త కండా పనిచెయ్యాలని. ఎందుకంటారా ? మనంచేసే ప్రతీ అదనపు గంటపనీ రష్యాకు సమ్మెట పెట్టుగానూ, యుద్ధరంగం లోని మనవాళ్ళకి వత్తాసుగానూ కూడా వుంటుందిట !

మేమూ,- నేనూ, పావోకూడా అధికంగా పనిచేసే వాళ్ళం. కాని ఒకక్కప్పుడుమాత్రం పావో బారలు జాపు కుని, సణుగుతూ, సాధిస్తూండేవారు. ధాన్యాన్ని మోసుకొచ్చి భూస్వామి గాదెల్లో నింపడమూ, మాంసాన్ని వుప్పులో వూరవేసి పీపాల కెక్కించడమూ, యింకా యిల్లాంటివే నూటొక్కపను లుండేవి. ఇవి మేము చేయడంవల్ల రష్యాకి దెబ్బ యెల్లాగో, మావాళ్ళకి సాయం యెల్లాగో బుర్ర బద్దలు కొట్టుకున్నా పావో చిన్న బుర్రకి అంతుపట్టలేదు. ఇల్లాంటి చిన్న విషయాల్నే గ్రహించలేని మట్టిబుర్రని భుజాలమీద పెట్టుకుని ఒకర్ని నిందిస్తే ప్రయోజనమేమిటో మీరే చెప్పండి?

నూర్పులైన తర్వాత అడివి కొట్టుడూ, కలపమోత; తర్వాత రాయితోలడం పూర్తిచేసేం. ఆ రాయంతా పిండి మిల్లు కట్టడానికి లెండి. హెరా కుర్కిమాకీ ప్లానులు పెద్దవే. కల్లీ పోహజన్ పా క్రీమరీకి పోటీగా ఒక పెద్ద క్రీమరీనీ, పిండి మిల్లునీ స్థాపించాలని ఆయన ఉద్దేశ్యం. పోహజన్ పా క్రీమరీలో పని చేయడానికి వలసిన ప్రేరకశక్తి అంతా గుర్రాల వల్లనే లభిస్తుంది, అల్లా గాకుండా తన క్రీమరీనీ, పిండిమిల్లునీ, విద్యుచ్ఛక్తితో నడపాలని కుర్కిమాకీ ప్లాను. ఆ ప్రాంతం లోని రెండు సెలయేళ్లనీ కలిపి, ఆ నీటితో జలవిద్యుత్ ను పుత్పత్తి చేయాలని నిశ్చయించుకుని, ఆయనగారు అందు క్కావాల్సిన డైనమో, యితర యంత్ర పరికరాలకీ, అప్పుడే స్వీడన్ కి ఆర్డరిచ్చేసేరు. మా యజమాని ముందుచూపులో యెవరికీ తీసిపోదులెండి.

పని పూర్తై మోటారు విద్యుదుత్పత్తిని ప్రారంభించి నపుడు మా యింటికికూడా మెరుపు దీపాలు పెట్టిస్తానని ఆయనగారు ఓ రోజున నాతో చెప్పేరు :

‘ఐనారీ ! నువ్వు నాకు నచ్చిన పనివాడివోయ్. నీవంటి వాడికి యేమిచ్చినా నాకు సంతోషమేననుకో. నీకు యిల్లు కట్టించడం, యివ్వడం అయిందిగదా ! ఇక దీపాలు పెట్టించడమే తరవాయనుకో. కర్రెంటు రానీవోయ్. ఒక్కదమ్మిడి యివ్వద్దునువ్వు. కర్రెంటు ఊరిఫేనే యిస్తానులే. నువ్వు, నేనూ బ్రతికున్నంతకాలం దీపాలు వెలిగించుకో. నేనేమీ

అనుకోను. ఎటొచ్చి వైరింగు (ఎలక్ట్రిక్ తీగెలు) ఖర్చులు మాత్రం నీ కాలాలో ఖర్చురాస్తా. అంతే. ఏమంటావు ?

ఆయనకి నామీదనున్న నిర్హేతుక కరుణ కేమని జవాబీయాలో నాకేం తెలియలేదు. ఏదో జవాబీయాలిగదా !
యని అన్నాను:

‘మీ దయకి కృతజ్ఞుణ్ణి, బాబూ ! అపారమైన మీ కరుణకి అర్హుడనో కానో తెలియడమే లేదండి, అయ్యా !’

కాని, ఆయన నన్నేమీ మాట్లాడనీయకండానే,-

‘ఫర్వాలేదులేవోయ్ ! దాని దేముందితే, ఐనారీ ! మనం మానవులం. ఒకరికొకరం సాయపడుతూండాలి. అది ప్రతి ఒక్కరి విధినీ. దేశానికి గడ్డుదిగాలు వచ్చేయనుకో, యిప్పుడు. ఈ తుపాను నెట్లో యెదుర్కొని, కడదేరాలి గదా ! ఇందుకై శక్తివంచనలేకండా చిన్నాపెద్దా అందరం పనిచేయాల్సిందే ననుకో. భారంఅంతా దేవునిమీద వేసి, మనవిధుల్ని మనం నెరవేర్చాలి. తప్పదు.’

నే నింకేం అనగలను:

‘కామందులు నన్నెరుగుదురు. నా రెక్కలలో శక్తి వున్నంతవరకు యేలోటూ.....’

మాటమధ్యలో యజమాని అడ్డొచ్చి,-

‘నే నెరగనుటోయ్ ! నీ విషయంలో నా కెప్పుడూ సందేహంలేదు.’

అంటూనే ఆయన వెనక తిరిగేడు, వెళ్ళిపోడానికి. ఆయనతో యీ సందర్భంలో యేవో నాలుగుమాటలు చెప్పడం

బాగుంటుందని నా మనసులో యెంతో యిదిగా వుంది. కాని నోటమ్మట మాట పెగిలివస్తేనా? అంతకంతకి దూరమవుతూన్న ఆయనగారినై పే మానంగా చూస్తూ, యే ఆలోచనా తోచక అక్కడే మ్రానులా నిలబడి పోయేను.

నా దృష్టి ఆయన వీపుమీదే నిలబడిపోయింది. కుర్చి మాకీ స్కంధభాగం చిత్రమైనదిలెండి. భుజాలదగ్గర కంటే ఉదర భాగంలో యెక్కువ వెడల్పుగా వుంటుంది! అందు లోనూ బరువైన చలికోటు తొడుక్కున్నపుడా తేడా విస్పష్టంగా కానవస్తుంది; ఆయన కాళ్ళూ అంతే. బొందల్లా లావుగా, బరువుగా దిమ్మెసాల్లా వుంటాయి. ఆ యేనుగు కాళ్ళతో భూమిమీద ద బా యి ం చి నిదానంగా అడుగు వేస్తూ, దాని బలాన్ని పరీక్షిస్తున్నాడా? అన్నట్లు నడుస్తాడాయన.

అక్కడెంతోసేపు 'నిలబడేందు కేదీ? అవతల యెన్నో పనులు! తొందరగా గుర్రాల సాల వైపు నడిచేను. పావో చాలసేపటినుంచీ పాగలోనే కూర్చుని గుర్రపు సామాను మరామతు చేస్తున్నాడు. వాడితో అన్నానుగదా:

‘నువ్వీ చిల్లర పనులతోనే కూర్చుంటే యెల్లాగరా? మనం బండి తోలుకెళ్ళాలి, గుర్తుందా?’

వాడు నావైపు సాకూతంగా చూస్తూ అన్నాడు.

‘పని కావచ్చిందిలే. ఇంక వాలుల్నే కొంచెం పొడుగు చెయ్యాలి.’

ఇల్లా అంటూనే పావో ఆకెను వాటు ముడిలో గుచ్చేడు. వాడెంత గింజుకున్నా ఆ ముడి విప్పలేకనే పోయేడు. ఊరకే ఒగద్దుతూ, గొప్పతూ గట్టిగా పట్టు పట్టే సరికి వాడి బండ వ్రేళ్లు తెల్లబారిపోయి, చేతులమీది నరాలుబ్బినాయేగాని ముడి లొంగలేదు.

‘ఏదీ, యిల్లా యియ్యి!’

అంటూ వాటును వాడిదగ్గర్నుంచి పుచ్చుకుని చిటికలో ముడివిప్పి పొడుగుచేసేసేను. నా వ్రేళ్ళంత బలహీన మైనవి గావు లెండి. రెండో వాటు నందుకుని త్వరలోనే దాని ముడికూడా విప్పి సరిచేసేను.

పావో వ్రేళ్ళయినా అంత శక్తిలేనివిగావు. కాని, యీ మధ్య వాడి ఓపిక మరీ క్షీణించింది. వాడు ఆ రోజు కారోజు దిగనారి పోతూన్నాడు, మరీను.

వాడి చరిత్ర, పాపం, చాలా విషాదకరమైంది. చాల కాలం క్రిందటిమాట. కూలిపని చేస్తూనే కొంతడబ్బు మిగుల్చు కున్నాడట. దానితో స్వంతవ్యవసాయం పెట్టు కుందామని వాడి ఆశ! ఏదో కొండ్ర కాస్త కౌలు కిమ్మని వాడు కామందు కుర్కీమాకీని అడిగేడు. అంతా అనుకొనే మాటలున్నండీ. వాడప్పుడు మాంచి ముమ్మరంగా వుండీ వాడట. మంచి పనివాడేమో బాగా సంపాదించీవాడు కూడాను. కౌలు పొలం తీసుకోడానికిగాని, యేదోకాస్త మడిచెకోక్క, స్వంత కొంపో సమకూర్చుకోడానికిగాని వాడి

దగ్గర తగ్గ స్తోమతు వుండీదిట. మంచి హుషారైనవాడు కూడాను. తన కోర్కె సఫలమై తీరుతుందనే ధీమావాడిలో పూర్తిగా వుండడంవల్లనే వాడు అల్లా వుండగలిగేడు.

మనకి కావలసిన భూమిని, - ఖరీదుకే అనుకోండి, - యివ్వడాని కెవడో సిద్ధంగా వున్నాడని ముందే ఆశలు పెట్టుకోడం దేనికి? అయ్యో! దేవుడా! మహిమలు, మంత్రాలు రోజులు పోయినాయోయ్! ఇల్లా అనేవాణ్ణి నేనెప్పుడేనా చూస్తానా? అనుకుంటూంటా.

‘నేనూ సంపాదించే నండీ కొంతభూమి! ఇదివరకు నాకు చేరెడు భూమైనా వుండేదేకాదు. నిజం! ఇదిగో! చూడండి! కావాలంటే. నువ్వుకూడా కావాలంటే కాస్త తీసుకోవోయ్ నేనేం అనుకోను. నాకు తినా, కుడవా, ఒకరికి పెట్టా కూడా వుందిలే. ’

ఈ విధంగా మాట్లాడగల అదృష్టవంతుణ్ణి చూడాలని, నాకు మహావుంది సుమండీ, చెప్పొద్దూ. అటువంటి పుణ్య శాలిని చూడాలని యెవరికుండదంటా?

స్వంత పొలం లభించే అదృష్టం పడుతుందని ముందాస్తిగా మనం యెప్పుడూ అనుకోనే కూడదు. ఎందుకంటే దృష్టి తగిలి, వచ్చేదికూడా బెదిరి పారిపోతుందంటారు! నా కటు వంటిది కలిసొచ్చినా త్రోసిపారేస్తా! అనేటట్లుండాలి. పావో అందుకు సంసిద్ధుడుగా లేడేమో, తన ఆశలు విఫలమయేసరికి యీ లోకమే కటువుగా కనబడసాగింది. ‘నాదీ అను కొనేం

దుకు జానెడు భూమైనా దొరకదురా, దేవుడా! 'అనే స్థితికి వచ్చిన రోజునే పావో మొదటిసారి చిత్తుగా త్రాగేసేడు. రెండు రోజులుదాకా వాడి లోకంలోనే లేడు. ఓవారం పోయేక వాడు మళ్ళా పూర్తిగా పుచ్చుకున్నాట్ట!

అనవసరంగా త్రాగుడు మొదలెట్టి పాడైపోకపోతే, నానా పెడద్రోవలూ పట్టకపోతే ఆ పాశాన్య గమ్మున వుండి పోయి, రెండుమూడేళ్ళాగి మళ్ళీ అడగకూడదూ అంటా? త్రాగడంవల్ల వాడికి వచ్చిన లాభం యేమిటి? త్రాగేవాడి దగ్గర డబ్బుంటుందిటండీ? కర్పూరంలా హరించి పోయింది. 'ఆ డబ్బంతా నాశనంగాక ముందే కామందుల్ని మళ్ళీభూమి యిమ్మని అడగరా' అని నేను సలహా యిచ్చేను. కాని, ఛస్తే మళ్ళా అడగను గాక అడగనన్నాడు వాడు.

. పావో యెంత త్రాగినా యే గొడవా వుండేదిగాదు. యజమాని పొలాల్లో పనిచేసే పాలేళ్లు, కూలీలు వుండడానికి కట్టించిన బారకీచుల్లోనే వాడి మకాం. చిత్తుగా పుచ్చు కున్నాక బారకీచులో వాడి మంచంమీద చతికిలపడి, మాటా మంటి లేకండా యెదుటిగోడకేసే చూస్తూ, రెప్పలా రుస్తూ కూర్చునే వాడు. అల్లాగే కొంతసేపుండిపోయి తర్వాత ఓ ప్రక్కకి తిరిగి పడుకుని నిద్రపోయావాడు. అంతే.

ఆ బారకీచుల్లోనే నివసించే కూలీలు తరుచుగా పావోని యేడిపించుకుతినేవాళ్ళు. వసంతఋతువంతా, వ్యవసాయపు రద్దీ రోజుల్లో చాలమంది రోజుకూలీలు కూడా పనిచేస్తూం

టారు. వాళ్ళందరూ కూడా ఆ బారకీచుల్లోనే మకాం. పావో పిట్టలాంటి మనిషీ, నెమ్మదైన వాడూను. ఆకూలీలో! చెయ్యెత్తు మనుష్యులూ, చెడ్డగడబిడగాళ్ళూను. వాళ్ళెంత అల్లరిచేసి యేడిపించాలని ప్రయత్నించినా పావో పసిపిల్ల వాడిలా తేటకళ్ళలోంచి అమాయికంగా చూస్తూ, తెల్లని కనుబొమలు కుంచించి మానంగా వుండిపోయేవాడు. వాళ్ళేప్పుడేనా మరీ పేత్రేగిపోతే మాత్రం చరాలున బాకు తీసేవాడు. అంతే. దానితో వాళ్ళు కిమ్మనకండా వూరుకుని తప్పుకునే వాళ్ళు.

పావో పొలం సంపాదించేక పెళ్ళి చేసుకుందామని అనుకున్నాట్ట! వాడి కావరకే ఓ పిల్లమీద మోజు కుదిరిందిట. కాని ఆమె భూమి కొన్నాకగాని పెండ్లాడ నన్న దనుకున్నారందరూ. కన్నెతనం శాశ్వతంగా వుండిపోయింది గాదాయె. అల్లాంటప్పుడు హద్దూ పద్దూ లేకుండా యెంతకాలమని వేచి వుంటుందామె మాత్రం? భూమి మాట దేముడెరుగునుగాని యేళ్ళూ పూళ్ళూ గడిచిపోతున్నాయి! ప్రాణం విసిగి ఆమె యింకోణ్ణి చూసి, ముడెట్టుకుంది. పావో హతాశుడై మిగిలున్న డబ్బుకూడా త్రాగి పాడుచేసేసేడు. పాపం!

నేను వాటుల్ని సాపుచేస్తూ వాణ్ణిడిగేను.

‘ఈ వేళ వేటిని తోలుకెళ్ళాలిరా? త్వరగా గుర్రాల్ని బైటికి తోలు!’

‘త్వరగా’ అన్నప్పుడు పావో నాకేసి క్రీగంట సాభిప్రాయంగా చూసి, జవాబిచ్చేడు:

‘జా త్తివై నెన్, రియూపన్.’*

‘జా త్తివై నెన్ ను ముందుగా తోలుకురా. కంఠతలాసిక తగిలించి చూద్దాం.’

నేలమీద చిందరవందరగా వున్న తోలుముక్కలు, సామాను సర్ది, ఒబ్బిడిగా పెట్టినతర్వాతనే పావో గుర్రాన్ని తీసుకొచ్చేడు. ఏవస్తువు యెక్కడపెట్టాలో పెట్టనిదే వాడికి తోచదు. సామానేదీ, చివరికి సూదికూడా చిందరవందరగా పారేయడు. సామానుకోసం ఓ చిన్నకొయ్యపెట్టి తయారు చేసేడు. కొవ్వొత్తిముక్కలు, తోలుముక్కలు, దారపు కొసలూకూడా యేరి, జాగ్రతపెట్టేకనే పావో వెళ్ళి జా త్తివై నెన్ ను తీసుకొచ్చేడు.

జా త్తివై నెన్ పెద్ద రాకాసిలా వుంటుంది. ఆపేరు దానికి అందుకనే పెట్టేరు. దానిప్రక్కన పావో చిన్న పిల్లాడిలా వుంటాడు. వాడు దానికి కంటే తగిలించడం పెద్ద తంటాగా వుండేది. జా త్తివై నెన్ కి తల యెగరేసే అలవాటుండేమో, దానికి కంటే తొడగాలంటే పావోలాంటి వాళ్ళనిద్దర్ని ఒక రొకరిమీద నిలబెట్టాల్సిందే!

---

* గుర్రాల పేర్లు. ‘జా త్తివై నెన్’ అంటే ‘రాకాసి’ అనీ, ‘రియూపన్’ అంటే క్రేళ్ళు లేక చెంగనాలు అనీ అర్థం.

కంతతలాసికని తగిలించేక తోకపట్టిని బిగిస్తూ పావోతో అన్నాను:

‘రియూపన్ ను కూడ బైటికి తీసుకురా. ఈ వేళ యెనిమిది త్రోవలేనా వెయ్యాలి, కనీసం.’

పావో రియూపన్ ను తీసుకొచ్చి రెండో సరుగుడుకి పూన్చుతూన్నాడు. బాగా బలిసిన పృష్ఠంగలిగిన యెర్రటి గుర్రం, అది. తటుచు కాళ్ళు గాలిలోకెత్తి చెలగాటలాడటం దాని స్వభావం గనకనే దానికి ఆ పేరువచ్చింది. రెండు సరుగుడు బళ్ళూ పూన్చి బైలుదేరబోయే వేళకి తెల్లవారు తూంది. ఆ వెలుతురులో పావో గుండ్రముఖం మీది సన్నటి ముడుదల్ని స్పష్టంగా చూడగలిగేను. ఇటీవల వాడి పెదవులు మరీ పలుచబారి, కన్నుల క్రింద చర్మపుముడుదలు చిన్న సంచుల్లాగ యేర్పడినాయి. వాడి చిన్నగడ్డం మాసి వుండడంవల్ల మరింత కొనదేరినట్లు గానవస్తూంది.

వాడు మంచు అంటే లెక్కచేసే వాడే గాదు. చకచకా హడావుడిగా అటునిటు తిరుగుతూంటే నిప్పు తునకలాగే వుండేవాడనుకోండి. ఎప్పుడూ యేదోపనిచేస్తూ, అదీ యిదీ సవరిస్తూ, పని ఆలస్యమవుతూందని నన్నే కేకలేస్తూండే వాడు. అల్లాంటిది యిప్పుడు ప్రతీ పనిలోనూ వాడు వెనక బడ్డం, నేను తొందరచేయడం మానుూలైపోయింది!

వాడు చిన్నతనంనుంచీ పనికి బాగా అలవాటుపడి వుండటంవల్ల యెప్పుడూ వాడి చేతులు వూరికేవుండవు. ఇప్పుడు కూడా యే పన్నె నా తొందరగానే చెయ్యాలని వాడు ప్రయ

త్నిస్తాడు. కాని యెదో మాంద్యత, ఆశక్తత వాడి చేతుల్లో ప్రవేశించింది. అందుకనే నేను వాణ్ణి తొందరచేయాలి వస్తూంది, యిప్పుడు.

కంటే కొనలు రెండూ దగ్గరగా లాగడానికి తంటాలు పడడం చూచి నేను వెళ్ళి సాయంచేస్తూంటే, వాడి వూపిరి బరువుగా నా మొగానికి సోకింది. ప్రాతకాలమైనా అప్పుడు కూడా పావో త్రాగే వున్నాడని పసికట్టి, చలికి యెర్రబారిన వాడి చిన్నముక్కువైపు చూసేను. పావో పాదాలు నేలను తాటిస్తూ, చలిబాధ తీర్చుకోడానికి కొంకరించిన చేతులతో ప్రక్కల్ని రాచుకొంటూ, బరువుగా వూపిరితీస్తూన్నాడు.

‘త్రాగడానికి వేళా పాళా లేదుట్రా? చివరికి యీ త్రాగుడే నీ ప్రాణాల్ని తీస్తుంది సుమా, పావో!’

అన్నాను వుండబట్టలేక. వాడు కోటు కాలరును పైకెత్తి, తోలుటోపీ చెవుల్ని భుజాలమీదికి లాగుకుంటూ బూక రించేడు.

‘పోరా, నా కెవడి సలహా అబ్బురేదు!’

ఇంక యేం మాట్లాడతానో మీరే చెప్పండి? సెడ్జిబండ్ల తోకకమ్మల్ని లోనికి తీసుకుని గుర్రాన్ని అదలించి అడివికి బైలుదేరేం. పొగమంచు దట్టంగా పట్టివుండేమో, దారి పొడుగునా దిగి, బళ్ల వెనకే నడుస్తూ పోవాల్సి వచ్చింది.

పెద్దరోడ్డుమీద మంచు బ్రద్దలుగొట్టి, తొలగించేడు. అంచేత నా రోడ్డునే బడి రైలుస్టేషను దాకా పోయేము.

అక్కడ నుంచి మలుపుతిరిగి అడ్డుబాటనే ముందుకి సాగేము. అది సరాసరి అడివికి పోతుందే కాని రహదారీ అంతగా వుండదు.

పెద్దరోడ్డుమీద మాకెదురుగా యెందరో పాదచారుల్ని, బల్లన్నీ, మోటార్లనీ కూడ కలుసుకున్నాం. ఎదరబడ్డ ఓ బ్రక్కులోంచి యెవరో కేకేసినట్టైంది :

‘హే ! ఐనారీ ? ఏయ్ ! పిర్కీలీ-!’

హఠాత్తుగా సమీపంలోంచే ఎలియాస్ యెర్రనిముఖం, నల్లటిమీసం దూసుకుపోవడం చూసేను. బ్రక్కులోంచి బైటికివంగి, మిట్టెన్లు తొడిగిన చేతులు నావైపు వూపుతూ, నవ్వుతూన్నాడు, ఎలియాస్. వాడి తెల్లటి పళ్లు సూర్యకిరణాల్లో మంచులా మిలమిల మెరుస్తూన్నాయి.

వాడి ప్రక్కసీటుమీదే ఎల్సా కూర్చుని, యెదరగాలికి ముఖం త్రిప్పుకుని వుంది. ఈవేళ పాలబ్రక్కుతో కెర్తూ యెందుకు పోలేదు చెప్పా ? ఆమె కీపూట యింక పనులేమీ లేవే ? ఒకవేళ ఎలియాసే మొగమోటబెట్టి ఎల్సాని రమ్మని వుంటాడా ?

ఎలియాస్ ముఖం నాకు మూరెడు దగ్గరలోంచి దూసుకు బోయింది. వాడిటోపీ, కోటుకాలరూ పిండిమంచుతో నిండి పోయి వున్నాయి. అదివరకెన్నోసార్లు దగ్గరలోనే ఎలియాస్ పల్లికిలింపడం చూసేనుకాని, అదేమి చిత్రమోగాని యీ ఊరే వాడిని సరిగా చూడగల్గే ననుకున్నా ! ఎదురు బొదు

రుగా పోతూన్న మేమిద్దరం చూసుకునేందుకు వ్యవధి నిమిష
మేనా లేకపోయినా ఎలియాస్ నిజస్వరూపాన్ని యిప్పుడే
చూసేను !

ఆ మాటకి వస్తే వాడు నవ్వుతూన్నట్లేదు. నాతోడు !
ఆరోజున మంచు దట్టంగా పట్టివుంది. కాని సూర్యకిరణాలు
సూదుల్లా పొడుచుకు వస్తూనే వున్నాయితేండి. ఆ కాంతిలో
చూస్తే వాడి మొగాన నవ్వులేదు, సింగినాదం లేదు ! నా
మాట నమ్ముతే నమ్మేరు లేకపోతే లేదుగాని కేవలం నోరు
తెరిచి, పళ్ళికిలించి, బోదురు కప్పలా యేదో అరుస్తూన్న
ట్లనిపించింది.

అబ్బే ! ఎలియాస్ యెర్రని పెదవులమీదా కన్పించదు
నవ్వు; సీమచింత గింజల్లాటి వాడికళ్ళల్లోనూ కన్పించదు !
కుక్కలా తెల్లటి పళ్ళికిలించి నోరు తెరిచి, అరిచేడంతే !

‘ఐయారీ ! హుషార్ ! మన సత్తా వాళ్ళకి చూపిస్తాంతే !
తొందర పడవద్దనరా ! పిర్కీలీ !’

వాడి పూలు మిట్టెన్లు నేను కనుమరుగై పోయేదాకా
పూపుతూనే వున్నాడు.

వాడో విచిత్రమైన వ్యక్తి. మంచివాడే అనుకోండి.
దేశానికి అవసరమైనవాడూ గావచ్చు. కాని, - వాడు నా
కళ్ళబడకండా యెక్కడో దూరంగా వుండిపోతే బాగుండును!
ఎందుకో చెప్పలేను గాని, దాన్ని తగలెయ్యా ... ..

ఆ సమయాన్నే ఎల్సా కూడా నన్ను చూసి నవ్వింది. కేవలం కళ్లతోనే అనుకోండి ! తెల్లటి శాలువలో చుట్టి వున్న గులాబి పూగుత్తిలాంటి ముఖాన్ని ఓక్షణం నావైపు త్రిప్పింది. అంతే. అంతలోనే మళ్ళా ఆమె ముఖం త్రిప్పేసింది ! ఎదరగాలినుంచీ, ఎలియాన్ నుంచీ ఎల్సా ముఖం త్రిప్పేసుకుంది !

ఈ జీవితంలో నేను పొందిన వాటిలోకల్లా నా ఎల్సా అత్యుత్తమమైంది. ఈశ్వరు డామెకి దీర్ఘాయురారోగ్యాన్ని యిచ్చుగాక ! అంతకంటే నేనేమీ చెప్పను.

ఎనిమిదో ప్రకరణం - అరణ్య మార్గంలో

స్టేషన్ లోంచి రైలుబండి అప్పుడే వెళ్ళిపోయింది. ప్లాటు ఫారంమీద జనం యింకా సందడిగా వున్నారు. ఎందరో మా కెదురుగా వస్తూనూ వున్నారు.

మా కెదురు వస్తూన్న ఓ కాదులో పరిచితముఖం కనబడింది. ఎర్రటి పెద్దనోరూ, నల్లని పొడుగాటి కనుబొమలూ చూసి ఆ ముఖం గుర్తుపట్టి, సంతోషంతో నాచేతిని ఊపేను. మోటారులో పోతూన్నది హిల్టా కుర్మిమాకీ. ఆహ్వాన పూర్వకంగా చేతినూపుతూ కేకేసేను :

‘తిర్వీ ! నియీతీ ! తిర్వీ !’*

* ఓహో ! చిరంజీవి ! ఓహో !’ అని అర్థం.

కాని, ఆమెనన్ను గుర్తుపట్టినట్టులేదు. నా వైపు యేదో అనిశ్చితంగా తల పంకించిందంటే. ఆ తర్వాత పావో, నేనూ బళ్ళవెనక పరుగెత్తేటపుడు యీ సంగతి వాడితో చెబితే యే జవాబూ యివ్వకండానే, అసహ్యంగా చిరునవ్వునవ్వి, చలికి నల్లబడిపోయిన ముఖాన్ని కోటుకాలదులోకి కుంచింది దాచుకున్నాడు!

నియతీ హిల్డావైపు ఆదుర్దాగా నేను చేయావుతూ కేకేయడం, ఆమె గుర్తించకనే పోవడం ఆ దౌర్భాగ్యుడు కనిపెట్టే నవ్వేడు. నాకు చాల చిన్నతనం అనిపించింది సుమండీ చెప్పొద్దూ! మొగుడు కొట్టినందుకు కాదుగాని తోడికోడలు దెప్పినందు కేడ్చిందన్న సామెత నిజమే. నేను ముందు సైడ్జి* మీద యెందుకు బైలుదేరేనా? అనిపించింది. వెనక సైడ్జిమీదే నేనుంటే నా ఆదుర్దా, చేతి నూపడం, యివేవీ పావో. చూసి వుండే వాడు కాదు గదా? వాడు చూడకపోతే నేను సమర్థించుకోవాల్సిన పనే వుండీదిగాదు. ఉపాలంభనగా వాడు పళ్ళిగిలించేందుకు అవకాశమూ వుండేదికాదు! కానీండి. జరిగిందానికి యేంచేస్తాము?

ఏదైనా మంచి సెబ్బరలు కలిసే వుంటాయనుకోండి. నేను ముందు బండిలో యెందుకు బైలుదేరేనా? అనుకుం

* సరుగుడు లేక చరుగుడు. బండిలాగే యిదీ బరువులుమోయడానికీ, ప్రయాణాలకీ ఉపయోగం. చక్రాలకు బదులు మంచుమీద జారే కమ్ములుంటాయి.

టూండగానే తగిన లాభమూ యెదురొచ్చింది! స్టేషన్ సమీపంలోనే రోడ్డుమీద ఓ పెద్ద ఖాళీపెట్టి పడి పగిలి వుంది. నున్నటి దేవదారు చెక్కలతో చేసి, లోపల పల్చని తగరపు రేకు పరిచిన పాకేజిపెట్టి అది. బండినాపి, దాన్ని లోపల పడేసేను. కాని అంతలోనే అదెవరిదో నని సందేహం కలిగింది. ఆ సమీపంలోనే ఓ పాకదగ్గర మనుషుల్ని కేకేసి, అడిగేను:

‘అల్లదిగో అక్కడ పడున్న పెట్టి మీదా?’

వాళ్ళంతా తమ రెవరిదీ కాదని తల లూపేరు. అది యిప్పుడు పూర్తిగా నాదే అదే గనక మా కామందుల పొలాల్లో యెక్కడేనా దొరికితే తీసికెళ్ళి ఆయన యింట్లో అప్పగించాల్సి వచ్చేది. కాని అదృష్టవశాత్తు యిది పబ్లిక్ రోడ్డుమీద దొరికింది! కుర్కిమాకీ భూములలోంచే పోయినా యీ రోడ్డుమీద ఆయనగారి కేమీ హక్కులేదు. ఆ రోడ్డు మీద యెన్నో బహూ, కాదులూ పోతూంటాయి, వచ్చి పోయే జనానికి లెక్కలేదు. అంచేతనే ఆ రోడ్డు కుర్కిమాకీకి సొంతసొత్తుగాదు. ఆ రోడ్డుమీద వున్న వస్తువులూ ఆయనివి గాదుగదా? పట్టానికిపోయే లారీ దేనిలోనుంచో అది జారి పడి వుంటుంది. దాన్ని నేను యజమానికి వప్ప గించాల్సిన పని అసలే లేదు.

దానిచెక్కలూ, తగరంరేకుపెట్టి, యే షెల్ఫ్, చిన్న బీరుగో చేసుకోవచ్చు. నెగడిమీద గోడని కొట్టినట్లైతే

షెల్పులో యే సామానైనా పెట్టుకోవచ్చు. షెల్పు లోప
లంతటా పరవాలంటే అందులోని రేకు సరిపడదు. పోనీండి,
క్రిందిఅరలకి యేవో రంగు కాగితాలంటించి చెక్కలు గాన
రాకండా చేయవచ్చును. అదంతా ఆవిడకి తెలుసులెండి.
తయారయేక చూస్తే షెల్పు మజాగానే వుంటుందిలెండి.
షెల్పుకి కావాల్సిన మేకులు కూడా యీ పెట్టినేవున్నాయి.
దానికిపోగా యింకా మిగులుతాయి, కొన్ని.

నా కప్పుడొక విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. వెనకోసారి
కామందుల పొలాలలోంచి బులికిపోయిన చెక్కల షెడ్ని
వాళ్ళముంగిటికి దొర్లించుకొచ్చేను. దానిలోంచి యెన్నో
మేకులు పైకే కనిపిస్తున్నాయి. ఆ షెడ్ని నేను దొర్లించు
కొచ్చినా, మేకులు నావి గావుగదా. ఆ మేకులన్నీ పట్టు
కాదుతో పెరికి, దాగలిమిద సాపుచేసి, కామందురాలి
కిచ్చేను. ఇంట్లో పెత్తనమంతా ఆమెదే లెండి. గాదులు,
గొదాములు, కొట్టుగదులు, భోసాణాలు,- అన్నీ తాళాలు
వేసి, ఆమెగారే దగ్గ రుంచుకొంటుంది.

స్నానాలగది కట్టుకోడానికి కొన్న పాతచెక్కలలోని
మేకులు నేనే తీసుకున్నాను; వాటి ఖరీదు నేను చెమటోడ్చి
చెల్లించుకున్నాను గదామరి ?

మరోసారి నాకు అడవులదగ్గరలో యేదో రెంచి దొరి
కింది. యజమాని భూమిమీద దొరికింది గనక దాన్ని
ఆయన స్టోరుగదిలోనే యిచ్చేసేను. ఏ వస్తువుమీద హక్కు
యెవరిదో నాకూ కొంచెం తెలుసులెండి!

ఇంకోసారి హైరోడ్డుమీద గొళ్ళెం తెగిన గుర్రపుకళ్ళెం దొరికింది. దాన్ని కుర్కిమాకీ కివ్వలేదు నేను. ఆ చుట్టుపట్ల యెవరిదైనా పోయిందా? యని వాకబుజేయగా అంతా లేదన్నవాళ్ళే. అప్పుడుదాన్ని యింటికి తీసుకెళ్ళి, ఎల్సాతో పరిహాసంగా అన్నాను:

‘ఎల్సా! చూసేవా! మనకిప్పుడు కళ్ళెం యెల్లాగో. అమరిందనుకో. గుర్రం ఒక్కటే తరవాయి. అదికూడా లభిస్తే మనకెంతో వుపయోగంగా వుంటుంది!’

ఆమె ముఖంమీద చిరునవ్వు తొంగలించింది. కాని అది సంతోషజన్యమైనది మాత్రంగాదు!

స్వంత గుర్రాన్ని గూర్చి తలపెట్టడం నాబోటివాడికి హాస్యాస్పదమైనదిలేండి. అబ్బో! గుర్రమే! నాబోటివాడికి! నక్క-యెక్కడ? నాకలోకమెక్కడ? ఆవుని కొందామని యెంతకాలంనుంచో అనుకుంటూన్నాము, నేనూ, ఎల్సా. పైసా పైసాచొప్పున పొదుపుచేసి జాగ్రత పెడుతూన్నా కూడా యింతవరకు అలవిగాలేదు. ఖర్చు తగ్గించుకోడానికి యెన్నో వుపాయాలు అవలంబించేము. అంతవరకూ తెప్పిస్తూన్న ‘సువోమెన్ కువలేతీ’ (బొమ్మలపత్రిక), ‘కన్ సన్ తోయ్’ (పాపులర్ లేబర్) వార్తా పత్రికా, రెండూ మానేశాను. పొగత్రాగటంకూడా తగ్గించేను. తగ్గించేనన్న మాటేగాని ఒక్క దమ్ముకోసం నా మనసు యెప్పుడూ నీకుతూనే వుండేదనుకోండి. ఇంతాచేస్తే ఆవును కొనగలి

గామా? అంటే అదీనున్నే. కొనబోతే కొరివీ, అమ్మబోతే అడివీ అన్నట్లున్న యీ రోజుల్లో నాబోటి సన్నరకానికి తిండికి పోగా మిగలడంకూడానా? కూలోళ్ళకీ, పాలేళ్ళకి యింతకు మించి యేముంటుంది, ఏటిమీద యేరొచ్చినా కుక్కకి కతుకునీళ్ళే గతి? అన్న సామెత విన్నారగాదూ?

సిరీ సంపదా సుఖసుఖాల వస్తాయా? అబ్బే! చిల్లిగవ్వ దగ్గర్నుంచీ సిగ్గు శరమూ లేకండా ప్రోగుచేయడమే పనిగా పెట్టుకోవాలి. కాస్తా కూస్తా ఊర్చి, చేర్చి ప్రోగుపెట్టడమే గాక ఆట్టే ఖర్చుగాకండా చూసుకుంటూ, పొదుపుగా వుంటేనే డబ్బుచేరుతుంది, యెవరిదగ్గరకైనా.

ఉదాహరణ కావాలంటే మా యజమానినే చూడండి. వాళ్ళింట యేదీ వృధాచెయ్యరు. పాతపీలికలు, చిన్న తోలు ముక్కలు, రబ్బరు ముక్కలు, పాతమేకులు, కాళీడబ్బాలు, పగిలిన నీసాలు,- అదీయిదీ యేమిటి? యిటువంటి చెత్త చెదారం అంతా ప్రోగుచేసి, వేటికవి కేటాయించి, యెక్కడికో పంపిస్తుంటారు!

అంతేకాదు. నిత్యం వాడుకునేవి, అరిగి విరిగి పాడైపోతూనే వుంటాయిగా? మరొక రైతే వాటిని పెంటకుప్ప మీద గిరగిరా త్రిప్పి పారేసేవాళ్ళు. కాని మా కామందు దేన్నీ అంతసులభంగా వదలడు. మాటి, మరామత్తు చేసి వాడుతూనే వుంటాడు! పొలాలకి పెంటతోలే బండి చాల పాతదైపోయింది. ఎన్నోసార్లు విరిగి, మూలబడుతూనూ

వచ్చింది. కాని, దాని విషయమై ఆయనతో యెప్పుడు చెప్పినా 'బాగుచేయించాలి!' అంటాడు! మళ్ళీ మాటాడ లేక నేనే దాన్ని చెక్కలూ, మేకులూ కొట్టి, మాసికలు వేసి, మరామతు చేసి, వాడుతూండేవాణ్ణి. మళ్ళీ విరిగి దాకా వాడడం, విరిగితే మళ్ళీ బాగుచేయడం; యిప్పటికీ ఆ అతుకుల బొంతతోనే కాలక్షేపం చేస్తున్నాము. దాని స్థానే కొత్తబండికి ఖర్చు చేయాల్సిన సొమ్ము పిల్లల్ని పెడుతూ యజమాని దగ్గరేవుంది!

ఇంకో దేశంలో సంగతులు నాకు తెలియవుగాని యిక్కడ మా సువోమిలో మాత్రం యెవరేనా సంపన్నులవడం యిల్లాగే. ఇక్కడన్నీ రాళ్ళూ రప్పలే. అవి మానవుల్ని ఒకరినుంచి యింకోణ్ణి వేరుచేసి, వాళ్ళ హృదయాల్ని కూడా శిలాసదృశాలుగా చేసేశాయి. ఎప్పుడూ కురిసే మంచు వానలు కూడా యిక్కడి మనుష్యుల మనస్సుల్ని కొయ్య గారేట్లు చేసి, అనురాగ మార్దవాలు అపురూపం చేసి నాయి. బురదనేలలు, సరస్సులు, అడవులు మా దేశంలో సర్వే సర్వత్రా వ్యాపించి, మానవ సంబంధాల్ని మరుగు బరుస్తున్నాయి.

ప్రాకృతికమైన యీ ఆటంకాలే మళ్ళీ మానవులు సాగించే జీవిత పోరాటంలో వాళ్ళని అభేద్యంగా సంఘటిత పరిచేవీను! ఏమిటో యీ వైరుధ్యం!

మానవుల హృదయాల్ని శిలా సదృశాలుగా నొనర్చి,-
వాళ్ళని తోడేళ్ళలా భయంకరులుగనూ, కొరకొరలాడే
వాళ్ళుగనూ చేసి; ఒకకొకరి సంపర్కం లేకండా తమ
చుట్టూ రాతిగోడలూ, ముళ్ళ కంచెలూ నిర్మించుకునేట్లు
చేస్తూన్నదీ యీ ప్రకృతి ప్రభావమే ! మా సువోమీ
అంతా యిల్లాంటి కంచెలు, దడులూ, అడ్డుగోడలు, ఆటం
కాలతో నిండి వుండనుకోండి !

మాటల ధోరణిని యెక్కడికో పోయేం ! మంచు
దట్టంగా పట్టిన ఆనాటి ఉదయాన ఆ అరణ్యమార్గాన మేము
చాలా దూరంపోయేము. కురిసిన మంచుబిందువుల బరువుకి
దేవదారు వృక్షాల కొమ్మలు నేలబాదుకి వంగిపోతూన్నాయి
సైడ్స్ గుర్రాల భుజాలమీదుగా కాడికట్టుమీద విలువంపుగా
వుండే నొగకి రాచుకుని కొమ్మలు మంచు బిందువుల్ని జల
జలా రాల్చేవి. ఆ మంచు నామీద గాకండా వెనక బండి
మీద కురిసి, పావోని తడిపేసేది. తడిసినపుడల్లా వాడు
క్రింది కురికి, మంచు దులుపుకుంటూ, బండి వెనక్కాలే
పరుగెత్తుకు వచ్చేవాడు. అదీ ఒకందుకు మంచిదే ఐంది.
పావో పరుగెత్తకండా బండిలోనే కూర్చునివుంటే, వాడి
పొట్టి కోటులోనే చలికి బిర్రబిరిసిపోయి వుండేవాడు !

మా బూట్ల క్రిందా, సైడ్స్ రన్నర్ల* క్రిందా మంచు పట
పట లాడ్డం, కిరకిరమనడంలేదు. ఒక తే మ్రోత పెడుతూ,

* సైడ్స్ అంటే చక్రాలు లేని బండి. సరుగుడు అని చెప్పవచ్చు.
మంచుప్రదేశంలో జారి, వేగంగా పోడానికి యిరుప్రక్కలా పొడు
గునా ఆధారములేన కమ్ములుంటాయి. వీటిమీదే పరుగిడుతుంది
గాన వాటిని 'రన్నరు' అంటారు.

కైంయ్మని పాడేది, మేం పోతూంటే. పైనుంచి కురిసే మంచు దట్టంగా పిండిలా పొడిగా వుండేది !

బోల్లివిక్ల పురోగమనం యెందుకు ఆగిపోయిందో ఆ సమయాన నా కర్థమైంది. ఆ యేడు శీతువు మరీ దాడు ణంగా వుండిపోయింది. మా సువోమిలో తుహినపాతం, హిమ ప్రవాహాలూ అధిగమించగల సైన్యాలు యెక్కడా లేవంటే నమ్మండి !

ఆ శీతువులో చలీ, మంచూ కూడా దుర్భరంగా వున్నాయి. మంచు కొల్లలుగా కురిసి, భూమ్మీద అన్నిటినీ కప్పేసి, బులబులాగ్గా పొరలుగా యేర్పడుతూంది. మేము అరవ మీదుగా కొండనెత్తానికి చేరుకుని చూద్దము గదా, చూపు పారినంతమేర లోయా, అడివీ, రోడ్డూ అంతా పిండి ఆరబోసినట్లు తెల్లగా, పెండి సముద్రంలా, అలలు అలలుగా కళ్ళు జిగేల్చునిపించేలా కానవచ్చింది !

ఆ హిమసముద్రంలో మహా వృక్షాలు మ్రానులు సగాని కంటా మునిగిపోయేయి. జీబుగావున్న చెట్ల కొమ్మలు కురిసిన మంచు భారానికి వంగిపోతూన్నాయి. ఫిక్లాండుతో యుద్ధం చేయడమంటే మాటలుగాదు ! అసలు యీ మంచులో నాలుగడుగులు నడుద్దురూ, తెలుస్తుంది మజా ! మొలబంటిగా మంచులో దిగబడి కెక్కు కెక్కుమంటూంటే యెక్కడినుంచో మెషిన్ - గన్ గుండ్లు వర్షంలా కురిసి, నీ శరీరాన్ని తూట్లు తూట్లుగా కొట్టి పారేస్తాయి.

అక్కడ కొంచెం సేపాగి మళ్ళీ ముందుకు సాగుతూన్నాం. ఆకాశాన్నంటే చెట్లు ఆమూలాగ్రం పిండిమంచుతో తెల్లగా కనిపిస్తున్నాయి. తెలుపు, తెలుపు, తెలుపు! చూస్తూంటే కళ్ళు పీకుతాయి. మనసులో బెరుకు జనిస్తుంది దెల్లంటివాడి కైనా. అందులోనూ మార్గం పర్వతాగ్రశిలల్ని భేదించు కుని పోయినచోటా, నిటారుగా గోడల్లావున్న పెనుబండల మీదా భూర్జవృక్షాలు జీమూతాల్లా పైన వ్రేలాడుతూ, ఆ దృశ్యానికి అలవాటు పడనివాళ్ళ హృదయాల్ని ఘనీభ వింపజేస్తుంటాయి.

పోగమంచుతో పరివేష్టితాలైన పెనువృక్షాలు వడగండ్ల బరువుకి వంగిపోయి ప్రాచీన గాఢల్లోని వృద్ధరాక్షసుల్లా నిల బడి వుండీవి. వాటిని జయించడంమాటటుంది, సమీపించు, - నీ పస కనిపిస్తుంది. హిమప్రవాహాలే సజీవములైనట్లు ఒక్క మృడిగా గుండ్రవర్షం కురిపించి, తల వ్రక్కలుచేసి, అగా ధాల్లోకి దొర్లించేస్తాయి.

ప్రకృతి నిశ్చైతన్యమై స్థంభించి, ప్రాతఃసూర్యకిరణాల్లో గులాబిరంగుగా మెరిసే మంచులో కప్పడిపోయివుంటే అదో పీడకలలా వుంటుంది! ఎంత గుండెదిటపుగల వాళ్ళనైనా చలింపచేసే భయానక స్వప్నం అది!

పిండిమంచుతో కప్పబడిన మా గుర్రాలు గాఢల్లోని భూతాల్లా అగుపిస్తున్నాయి. ముకువుట్లాల్లోంచి ఆవిరి మేఘాల్ని వెడలగ్రీక్కుతూన్న దయ్యం నా బండిని లాగుతూ

పడుగెత్తుతూందనిపిస్తూంది! వాతావరణంలో రక్తపువాసనే గనక లేకపోతే అదంత భయావహమైనది. గాక నేపోను; అంత దట్టమైన మంచులోనూ నుఖంగానే పూపిరి తీయగలిగే వుందురు మానవులు. ప్రభాతసూర్యునికిరణాలుకన్నులపండువు గానే వుండీవి; హిమబిందువులు తోరణాలుగా వ్రేలాడు తూన్న గుర్రాలు భూతాల్లాగాక దేవతామృగాల్లా అని పించేవే!

ఈ జగత్తునంతనీ యీశ్వరు డనేకరీతుల్లో సౌందర్య పూరితం చేస్తూన్నాడు. ఆయా ఋతువులూ, వాటిలో ప్రభ వించే ప్రతీదీ కూడ అత్యద్భుతసౌందర్య గలవే! ప్రాణు లీ లోకాన్ని ప్రేమించేట్లు చేయడానికే దాని నంతటి సౌంద ర్యంతో నింపింది! కాని, యేదీ? మానవులకు ఆ సౌందర్యాన్ని చూడ్డానికి తీరికేదీ? కన్నులేవి? మానవులంతా ఒకరినొకరు హింసించుకుంటూనో, వెన్ను విరిగే గాడిదచాకిరీ చేస్తూనో వుంటూన్నప్పుడీ ప్రకృతి సౌందర్యం యెవడికి కావాలంటా?

అల్లాగని యీ హింసాకాండంతా, దాపరికం యెందుకు? యుద్ధమే అనండి,- నేనూ, పావో కోరి తెచ్చేమనుకున్నాడు గనక! మాకున్న యీ సంపదలు పోతాయేమో ననే భయంతో యుద్ధానికి దిగేమా? ఔను! ఫిన్నిష్ ప్రజలు యుద్ధాన్ని కోరేరంటే, నా బోటివాళ్ళన్నమాటే! నేనూ, పావోను! హ్లా! హ్లా! హ్లా!

కాని, మా విప్లవానికి యేముంది? మాకున్న ఐశ్వర్యసంప దలు వాడికి లేవుగా? వాడికూలి గంటకి యెనిమిదిమార్గాలు;

అంటే నా రోజుకూలికంటే వాడి గంటకూలి రెండుమార్లు తక్కువ! అందుచేత వాడికీ జీవితంలో అనుభవించ దగిందీ అంతగాలేదు. ఇక అటువంటి నిర్భాగ్యుడెందు కోసం యితరులమీద యుద్ధానికి బైలు దేరుతాడో మీరే ఆలోచించండి?

పైగా విప్లో అంటాడుగదా, మా సునోమీ ప్రజలకంటే చుట్టుపట్ల అన్ని దేశాలవాళ్ళూ యెంతో బాగా బ్రతుకు తూన్నారని! లోకంయింతే నంటాడు, వాడు. సునోమీ తప్ప మిగతా అన్నిచోట్లా ప్రజలు స్వర్గ సౌఖ్యాలనువిభస్తున్నారుట! ఇక 'రష్యాసంగతి వాడేమీ చెప్పనే అట్టరేదు !'

ఏ వాదాన్నైనా అనుసరించేవాళ్ళు లేకండా వుంటే అది పిడివాదంగానే వుండిపోతుంది. కాని యెంత పిడివాదంగానీండి, అనుసరించేవాళ్ళు చాలమంది తయారయేరంటే అదే వేదాంతం, సిద్ధాంతం ఐపోతుందనుకోండి. అందుకనే 'పదుగు రాడుమాట పాటియై ధరబెల్లు.....' అన్నారు! అంతమందీ ఒక్కమాటగా పిచ్చివాళ్ళై పోతారని యెవరనగలరు? ఈ యుద్ధాన్ని ఫిన్నిష్ పాలకవర్గాలే కోరితెచ్చి పెట్టేరన్నందుకు ఎలియాస్ అరెస్టు చేయించిన వాళ్ళిద్దరూ మూర్ఖులు కారన్నమాట! పై పెచ్చు ఆ చుట్టుపట్ల చాలమంది, వాళ్ళు తెలివైనవాళ్ళూ గౌరవనీయులూ అంటూన్నారు!

ఇదంతా ఆలోచిస్తే, - ఏమిటోలేండి. ఐనా మా విప్లోనాకు తరుచుగా జాబులే రాయడు. ఐనా వాడురాసిన ఆ

పుత్తరంలోనే ఏమంటాడంటే,- 'నేనీ జాబులు తొరగా ముగించాలనే యెంతో ఆతురపడుతున్నాను. అన్నయ్యా! నేను విశేషంగా రాయడం మంచిదిగాదు. ఎందుకంటే రెండు పంక్తులకే తిట్లు ప్రారంభిస్తానని భయం. జరుగు తున్నదానికి నేను తిట్టిపోయకండా వుండలేకపోతున్నాను. పరిస్థితులమీద నాకెంత అసహ్యాంకలుగుతుండంటే.....' ఇదీ వరస !

మా వాడీకంత అసహ్యాం కలిగించిన ఆ పరిస్థితులే మీటో తెలుసుకోవాలని లేదామీకు? తన కత్యంత ప్రేమ భాజనమైన రష్యాకి సమీపంలోనే వున్నాడుగా, యిప్పుడు? అటువంటి అవకాశాన్ని కల్పించిన పరిస్థితుల్ని దూషించడ మెందుకంటా? భూషించక? రష్యా మా సువోమియాపైకి దక్షిణాన్నుంచి కాల మేఘంలాగే విరుచుకు పడుతుందిగా? దాని రాకకై యెదురుచూస్తూ, ఆనందాతిరేకంతో నెమి లిలా నాట్యం చేస్తూండక, యీ చిరాకు దేనికంటా?

అక మామాటా? నేనూ, పావో నాట్యంచేసే మనః స్థితిలో లేము. మా ఆలోచనకు భాజనమైనవి రష్యా గాక మరెన్నో వున్నాయి! ఆ దేవుని వెలుగు, ప్రకృతి సౌందర్యం మాలాంటి వాళ్ళకోసంగాను !

హెర్రా కుర్కిమాకీ మమ్మల్ని ఊరిభే తొందర చేసే స్తూన్నాడు. అదివరకు కూడా ఆయనకి యేపనిలోనూ జాప్యం పనికిరాదనుకోండి. కాని యిప్పుడు మరీ యిద్దె

పోయింది. యుద్ధం జరుగుతుందని మాకు జాపకం చేయకండా ఒక్కపూట గడవటంలేదు! మరి మేమూ మా శక్తివంచనలేకండా పనిచేస్తూనే వున్నాము. యుద్ధకాలం గదాండి; అందులోనూ మాతృదేశం ప్రమాదంలో వున్న పుడు యెవరు ఒళ్ళు దాచుకుంటారో చెప్పండి?

యుద్ధంలోజులు గదాండి; పని రద్దీరోజుల్లో మాత్రం మనుష్యులు దొరుకుతూన్నారా? అక్కడికీ హైదరా కుర్కి మాకీ ప్రయత్నంచేస్తూనే వున్నాడు, కూలీల్ని తేడానికి. కూలీలు దొరకనీండి, దొరక్కపోనీండి, పనులేవీ ఆగడానికి లేదుగదాండి! మామూలు వ్యవసాయం పనులుగాక మిల్లు, క్రీమరీ కట్టుబడికి కలపకొట్టూ, చేరవేతా కూడా యిప్పుడే వచ్చేయాయెను.

అంచేత నేనూ, పావో పని కురదలా వుండకండా శాయశక్తులా పని చేస్తూనేవున్నాము. నూతన నిర్మాణాలకి కావాల్సిన రాయి, కలపా, సున్నం,- యేదీలోటు రాకండా తోలుతూ రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటున్నాం. బారకీ చుల్లో దండిగా కూలీలున్నప్పు డెల్లా జరిగేదో అల్లాగే యేలోటు లేకండా సరినొత్తుకు పోడానికే గాదండీ, మా ప్రయత్నం! దేవుడి దయవల్ల యీ యుద్ధం మంటూ ముగిస్తే, మళ్ళా శాంతి దేశంలో సుస్థాపితమైతే..... మాకు విజయప్రాప్తియై.....దేశం కాస్త చల్లబడితే... అప్పుడుమళ్ళీ మేంకూడా..... ఏమిటి? మాకేమిటి?...

యుద్ధం ముగిస్తే మాబోటిగాళ్ళకేమిటి? ఏమీలేదు!
అయ్యో! దేవుడా! అరటిపండ్లాలిచి చేతబెట్టినట్లు అంతా
స్పష్టమే. ఏటిమీద యేరువచ్చినా కుక్కకి కతుకునీళ్ళే!
ఐతే మాకుకూడా స్వంతపొలం,- పోదూ బీదూ, చెట్టూ
చేమూ, దూడాదుడికీ అన్నీ పున్న స్వంతకమతం,- యెప్ప
టికేనా..... ఏమో! అల్లాంటి ఆశ యేమీ కనబడదు.
ఏమిటో లేండి, నక్కఆశ! మా గతియింతే. ఏ కామందు
కమతంలోనో అనుదినమూ కండలు కరిగించి పనిచెయ్యడం,
కడపటికి కబళానికేనా గతిలేకండా.....మాబోటివాళ్ళ
బ్రతుకింతే గాబోలు!.....

ఎందువల్లనో నీ బుర్రలో అన్నీ క్రుంగదీసే ఆలోచనలే
గిరున తిరిగిపోతాయి. కరిచే ఆ చలిలో, మంచులో; హిమ
శ్వేతమై దీర్ఘమైన ఆ రోడ్డుమీద సైడ్జి రన్నర్లు* కైంయ్
మని మోతపెడుతూంటే; రెండు ప్రక్కలా మంచులో
దోగాడుతూన్న మహావృక్షాలు నిశ్చలంగా బ్రహ్మరాక్ష
సుల్లా నిలబడి చూస్తూంటే,- నీ పూపిరి స్తంభించినట్లూ,
మెదడు బిగుసుకుపోయినట్లూ అనిపిస్తుంది.....ఐనా
మాకు యిదంతా కొట్టిన పిండేలేండి!.....

దక్షిణ పవనం

రొమ్మిదో ప్రకరణం - కష్ట సుఖాలు

వే. మెంతగా కాళ్ళు విరగద్రొక్కుకున్నా ఆరోజున యేడు త్రోవలు వేసేసరికే గగనమైంది. త్రోవకి రెండుబళ్ళమీదా రెండు బాదులు చేర్చేవాళ్ళం. చలికి యెముకలుకూడా కటకట లాడిపోయేయి. సాయంత్రం అయేసరికి మా తల ప్రాణం తోకకి వచ్చిందనుకోండి.

కష్టానికేంలేండి. అదేపోయిందిగాని. నేను పావో కంటే అదృష్టవంతుణ్ణనే చెప్పాలి. గుగ్గెళ్ళూ, సన్నగా నరికిన లేచి చ్చికా కలిపి గుర్రాల ముందు పెట్టి, గాట్లో కాస్తకాస్త గడ్డి పడేసి మా యింటికి పోయేను. ఇల్లాలూ, బిడ్డలూ నాకోసం యెదుగు చూస్తున్నాడు; కణకణ లాడే నెగడి యెర్రటి నాలుకల్ని చాచుతూ నన్నాహ్వనిస్తూంది; ఉర్లగడ్డ ముక్కలు మూషట్లో దోరగా వేగి, కమ్మని వాసనల్ని వెదజల్లుతూన్నాయి. ఈ వాతావరణం యెటువంటి కష్టా నైనా చేత్తో తీసిపారేస్తుంది గదా!

నేను సుఖదాయకమైన సంసార వాతావరణంలోకి అడు గిడితే, పావో బావురుమంటూంటే బారకీచుట్లో, కొయ్య మంచంమీద యెముకలు కటకట లాడేట్లు దొర్లుతూండాలి, మరి, గుర్రాల చెమట ఆరేవరకు వేచియుండి, నీళ్ళెట్టి, మరి

కాస్త గడ్డేసి మరీ తిండికి పోవాలి. అన్ని గుర్రాలకీ వాడే నీళ్ళు మేతా చూడాలి. మళ్ళీ తెల్లవాగురూమున నాలుగు గంటలకి అన్నిటికీ వోట్లు వెయ్యాలి, నీళ్ళు పెట్టాలి. పాలకత్తె కెర్తూ లహోతీనెన్ కూడ బారకీచ్చులోనే వుంటుంది. ఆమెకీ యిల్లూ, వాకిలీ లేదు, పెళ్ళీ కాలేదు. ఆమె యింత వుడకేసి పెడితే యేం తినేవాడో, యెప్పుడు కొయ్య మంచం మీద మేను వాళ్ళేవాడో. యెవరికీ తెలియదు. పాపం ! వాడి ఒంటరి బ్రతుకు అల్లా విపోయింది.

పానో భోంచేసి వెళ్ళేక ఆమె వంటగది సవరించి తన గదికి బోయింది. అక్కడ ఓ గంటసేపు యే పత్రికో చూస్తూ కూర్చునీది, కెర్తూ. సా ధా ర ణం గా 'వైకోన్ లొప్పు' (వారాంతం) వార పత్రికలోని యే 'నిజమైన ప్రేమకథ' నో చదువుతూనో, దాంట్లో ప్రకటించబడిన పదుచు వాళ్ళ చిరునామాలకి జాబులు రాస్తూనో, అదీ గాకపోతే ఆ పత్రికకి పంపడానికి తానే ఒక ప్రకటనను తయారు చేస్తూనో కాలక్షేపం చేస్తుందామె.

సాధారణంగా ఆ ప్రకటనలన్నీ ఒకమాదిరిగానే వుంటూంటాయి:

‘కావాలి ! యువకులు కావాలి !’

‘ఇదిగో ! వినీలకేశులూ, సుదీర్ఘ శరీరులూ ఐన యువకులారా ! మంచి తరుణం ! మించబెట్టి ‘కించనొందకండి !’

‘చక్కనిచుక్క, కమనీయ స్వభావ, కాంతామతి ఐన
తరుణీమణి స్నేహపూర్వకంగా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు
జరిపేందుకు వాంఛిస్తూంది.

‘మీ జాబును, ఫోటోతో సహా యీ చిరునామాకు
పంపగోర్తాను,’ ... ..

పాపం ! కెర్తూకి దేవుడు రూపాన్నీయలేదు. ముఖా
ముఖీగా యెదుటబడి యే పడుచువాణ్ణి ఆమె ఆకర్షించ
లేకపోయింది. పోనీ, యీ జాబులద్వారాగానేనా యెవడో
ఒకడు ఆమెకి లభించి, కెర్తూక న్నెచెర వదలితే అంతే చాలు!

ఇంటికి పోయేక, దేవదాసు పెట్టె క్రిందపెట్టి, యెల్సాతో
అన్నాను:

‘దీని చెక్కలతో ఆదివారం పెల్లు దిగ్గొడతా.’

బల్లమీద కూర్చుని పిల్లల్ని దగ్గిరనా తీసుకుని తొడల
మీద కూర్చోబెట్టుకుని లాలిస్తూ అడిగేను:

‘నేను లేనప్పుడు మీరేం అల్లరి చేయలేదుగదా ?
ఏరా ? లవరీ ! నువ్వు బళ్ళోంచి యింటి కెప్పుడు వచ్చేవు ?’

నాలుగ్గంటలకి, నాన్నా !’ అన్నాడు వాడు.

మార్తాను గాల్లో కెగరేసి పట్టుకుంటూ, ముద్దుగా
వెన్నుచరుస్తూ అడిగేను:

‘ఏం తల్లీ ! ముందుటినుంచి నువ్వు వెడుదువుగానిలే.
అమ్మకి వెళ్ళాలని వుందా ?’

దానిదేముంది తెండి. దానికి వెళ్ళాలనే వుండనుకోండి. కాని, ముందు దానికి బూట్లూ, చలికోటూ కొనాలి గదా? ఆమాట తలుచు కొంటేనే భయంగావుంది. చెప్పొద్దూ. కరువులో అధికమాసం అన్నట్లుంది. ఏది కొందామన్నా ధరలు మండిపోతూన్నాయాయె... ప్రసంగం మార్చాలని, ఎల్సా నడిగేను:

‘విశేషాలేమిటి? క్రీమరీ దగ్గర ప్రభుత్వ రేడియో ప్రకటన విన్నావా?’

‘ఆ! విన్నా.’

‘ఏమంటారు?’

‘రష్యావాళ్ళకి తీవ్రనష్టాలు సంభవించేయటం. కాని, వైపురీకేసి పురోగమించేరటం, కొంచెంగా.’

‘విప్లో యిప్పుడేమనుకుంటున్నాడో!’ నాలో నేనే అనుకున్నా. వాడేమనుకుంటున్నాడో యెల్లా తెలుస్తుంది? వాడు రష్యా అంటే యేమిటో యిప్పుడు స్వామి భవం మీద తెలుసుకుని వుంటాడు!

పిల్ల లిద్దరూ యేవో పాతపేపర్లు తిరగేస్తూ, బొమ్మలు చూచుకుంటూ వాళ్ళధోరణిలో వాళ్ళున్నారు. నేనూ వుబుసుపోక పత్రికా సంపుటం ఒకటి తీసి పుటలు తిరగేస్తూన్నా, యేమీ చూడకండానే. కొంచెంసేపట్లో యింటి వెచ్చదనం నాలో వుత్సాహాన్నీ, సంతోషాన్నీ కలిగించి, మళ్ళీ ప్రకృతిలోకి దెచ్చింది.

ఎవరికై నానరే స్వంత యిల్లు అంటూ ఒకటి వుంటే బాగానే వుంటుంది. బైట యెన్ని అవస్థలు పడినా, గడప దాటి యింట్లోకి కాలుబెట్టు. అంతే. మన కత్యంతా ప్రమేన, ప్రేమ భాజనమైన చిన్నలోకం యిక్కడే వుంది! తలుపు ఒక్కటే అడ్డు! వెలుపల కష్టం, చలి, శ్రమ, అసంతృప్తి.- అన్నీ పీడాకరములే. ఐతేనేం, నా కిప్పుడు అవేమీ పట్టవు! నా జీవిత మంతా యీ నాలుగు గోడల లోపలే వుంది. బైట యే కడగండ్లు గుడిచినా, కనీసం యీ చిన్ని ప్రపంచంలో నైనా నేను సుఖం, వెచ్చదనం, విశ్రాంతి, సంతృప్తి,- వీటిని దుచి చూడగలుగుతూన్నా, అంతవరకు అదృష్టవంతుణ్ణి!

నెగడి సమీపంలో యేదో పని చేస్తూండేమో, ఎల్సా ముఖం కంద గడ్డలా యెర్రబడి పోయింది. కవోష్టయైన ఆమె బింబోష్టం యిప్పుడు మరింత వెచ్చగా వుంటుంది, బహుశా. కాని, ఆ సంగతి నిజమో కాదో తేల్చుకోవాలి అంటే మా చెడ్డ చిక్కొచ్చిం దనుకోండి. పిల్లలు అక్కడే వున్నారాయె. ఇల్లాటి తమాషాలు వాళ్ళ యెదుటనే చేసే రోజులు వెళ్ళి పోయినాయి, వాటి దుంపతెగా!

ఏ మాటాలేకండా నిశ్శబ్దంగా వుండడం కిట్టక, అన్నాను.

‘ఆ వేగడం చాలెద్దూ. బాగానే వుంటాయి. కాఫీవుందీ?’

‘ఆ! వుంది!’ అంది ఎల్సా.

నాకు హిల్డావిషయం చలుక్కున గుర్తొచ్చింది.

‘చలికాలపు సెలవులకి హిల్డా వచ్చిందనుకుంటా. ఏదో ఒకరోజు మనల్ని చూడ్డానికి వస్తుందేమో?’

‘ఏం? ఎందుకు వస్తుంది?’ తిరిగి ప్రశ్నించింది, ఎల్సా.
నేను జవాబిచ్చేను.

‘క్రిందటిసారి యెందుకు వచ్చిందేమిటి? ఇప్పుడూ అందు కనే వస్తుంది! అంతే. ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళంగదా, రాకూ డదూ?’

బాణలిని తీసుకొచ్చి టేబిలుమీద వుంచి, పిల్లల కంచాల్లో ఉర్లగడ్డముక్కలు వేస్తూ, ఆమె అన్నదిగదా.

‘ఆమె ఊరిఫే చూడ్డానికి రాలేదు!’

‘ఐతే మరెందుకు వచ్చిందంటావు?’

నా భార్య ఆలోచిస్తూ కాస్సేపు వూరుకుని, ఒక్కక్క రొట్టె, ఫోర్కూ మా ముగ్గురి క్షేట్లలోనూ వుంచింది. మేం తినడం ప్రారంభించేక గంభీరంగా అంది.

‘నిన్ను చూడ్డానికి!’

నోట్లో నమలుతూన్న ముక్కసే మింగడం మరిచి, ఆమె వైపు కళ్ళప్పగించి చూస్తూ వుండిపోయేను. ఆమె నావైపు చూడనై నా చూడనట్లు ఉదాసీనంగా చేతిలోని ఫోర్కును ఆడిస్తూ కూర్చుంది. వున్నట్లుండి ఆమె నవ్వేసి, అంది.

‘ఏమిటి దయాలు పట్టేలా అల్లాచూస్తావు? తినక!’

పిల్లలుకూడా బంగాళాదుంపముక్కలు ఫోక్కులుతో
గుచ్చి తింటూనే నవ్వేసేరు. గోడమీది అద్దంలోకి దొంగ
చూపులు చూస్తూనే మళ్ళీ తినడం ఆరంభించేను.
హ్లా! హ్లా! హ్లా!.....నా ముఖం చూస్తూంటే నాకే
నవ్వొస్తూంటే!

మొహంలో నవ్వుడాని కేముంటుందంటారా? వుంది.
నా మాట నమ్మండి. పొడుగైన పెద్ద కోలముఖం నాది.
చింపిరిజుట్టు దగ్గిరుంచి గడ్డం కొనకి, వుంటుందో మూరెడు!
బరువైన పెద్దదాడ, పెద్దనోరూ, దానికి తగినట్లే మందమైన
పెదవులు! ఇక ముక్కో! అది ముక్కుగాదు, కాలి బూటు
గాని! ముక్కు క్రింద పెదవిమీది స్థలం ఉబ్బెత్తుగా ఓ బెత్తెడు
వెడల్పున అటునిటు వ్యాపించివుంది! అందులోనూ అప్పుడే
మంచులోంచి వచ్చేనేమో మెర్రగా కందిపోయివుంది
నా ముఖమంతా.

నా మొహం.....ఆ! మొగాళ్ళకి అందు మొందుకు
లెండి!.....హ్లా! హీ! హీ!.....కాని, అది వుండే,
మా ఎల్సా, అది మంచి వాటమైన పిల్లలేండి. చిన్న ముక్కు
అదీ పొట్టిగా, దిట్టంగా వుంటుంది, లంజ! నవ్వుకుంది లెండి,
దాని పనిచెపుతా, తొందరపడకండి! పిల్లలకి కునుకు పట్టాలి;
దీపం పెద్దది చేస్తుందిగా, అప్పుడు చెబుతా. బుగ్గలు, పెద
వులు దొరికించుకుని...నవ్వేమిటో అప్పుడు తెలుస్తుంది!

మా యిల్లుందే, ఆటే పెద్దది కాదులెండి. గుమ్మంలోంచి యెదుటి గోడ దరికి నా అంగతో ఐదు అంగలుంది. తూర్పు గోడలో ఓ కిటికీ వుంది. ఇంటిమధ్య నాలుగైదు చెక్కల* వాసి ఖాళీగా వుంది. ఇంట్లో కుడి భాగంలో నెగడీ, మేం పడుకునే మంచమూ సరిపడ్డాయి; యెడంవైపున కుట్టు మిషను, తేబిలు, పిల్లల మంచం, యీ వైపు రెండో కిటికీ ఉత్తర ముఖంగా వుంది.

ఇంటి కప్పు, మంచా లున్నచోట గోడలకీ అట్టలతో సరంబీ చేసేము. లోతట్టు పూర్తిగా సరంబీ చేయడానికి సరిపడా అట్టలు లేవుమరి. అంచేత పాత పేపరు కాగితాలతో మిగిలిన చోటంతా అంటించేను. గోడలన్నీ మాసి కలుగా కనిపించినా చలి నాపింది లెండి. మట్టి పిల్లె తే నేమండి యెలకల్ని పట్టితే చాలదూ ?

వేపుడు కూర తింటూనే యెల్సాతో అన్నాను:

‘ఎప్పుడూ వేపుడులో అంత నూని పోస్తావేమంటా ? చూడు ! మూకుడు అడుగున యెంత నూని మిగిలిందో ?’

ఆమె యే జవాబూ యాయలేదు. దానికర్థం ఆమె నాతో యేకీభవించలేదని. అల్లాంటి సందర్భాల్లో ఆలితో వాదించి, ఒప్పించగల వాడెవడూ వుండడు. బూరై మూకుడు

* చలిదేశాల్లో యిళ్ళు పూర్తిగా చెక్క కూర్పుతో కడతారు. గోడలు, నేల, పైకప్పు, - అంతటా చెక్కలే. చలికి ఆగుతాయనే యిట్లు నిర్మించడం. మన దేశంలో సాధారణపు మట్టి యిండ్లలాగ అక్కడ కొయ్యయిండ్లు మామూలు.

పిల్లల దగ్గరికి నెట్టిం దామె. రొట్టి ముక్కల్ని దాంట్లో పూర్చుకు తినమని వాళ్ళకి నేర్పి పెట్టింది లెండి.

మా యింట ఓవెన్ † కట్టుకోనే లేకపోయేం. అందుచేత పొంగే బన్ రొట్టెలు చేసుకొనే అవకాశంలేక మామూలు పల్చని తాజా రొట్టెలే చేసుకొనే వాళ్ళం. ఎల్సా అప్పుడప్పుడు పూరుకోలేక పొంగే రొట్టెలు చెయ్యాలని ప్రయత్నించేది కాని అవి సరిగా వచ్చేవే గాదు. ఐనా మా యిల్లు చిన్నది; అందులో ఓవెన్ కి తావుండదు. ఇంకాస్త పెద్ద యిల్లు, కనీసం రెండు గదులేనా వుండేదైతే వాటన్నిటికీ సావకాశం వుండే దనుకోండి. ఒకవైపు పిల్ల లిద్దరూ యెదుగుతూన్నారాయె. ఇంతమందికీ ఒకే గదిలో యిరుకరుకుగా వుండడం యెల్లా నాధ్య మౌతుందో చెప్పండి ?

ఇల్లు చాలదనుకుంటే సమస్య పరిష్కారం అవుతుందా ? కొత్తదీ పెద్దదీ యిల్లు యెల్లా వస్తుంది? ఈ ప్రశ్న నా మనసు నెప్పుడూ పీడిస్తూనే వుంది. ఎందుకంటే అప్పటికే నాకు ముప్పైయేడూ, ఎల్సాకి ముప్పై వేళ్ళేయి. కొత్త యింట్లో నూతన జీవితాన్ని యిక యెప్పుడు ప్రారంభిస్తామంటా ? ఏదో ఒకటి తొందరలో ప్రారంభించకపోతేనూ, ప్రారంభించినా యేబోడి కొండమీదో, చిత్తడి నేలలోనో

† మంట సరాసరిగా తగలకండా వేడి మాత్రం తగిలేలా మట్టితో మూసి కట్టిన ఒక తరహా పూయ్యి. దీంట్లోనే బన్ను రొట్టెలు చేస్తారు.

ఐతేనూ దాన్ని నివాస యోగ్యంగా చేసుకొనేటప్పటికి మా తనువులు చెల్లిపోతాయి.

నాకు పళ్ళూ, పళ్ళతోటలూ అంటే మాచెడ్డ సరదా. ఐదారేళ్ళలోగా మా స్వంత పొలంలో పండ్ల చెట్లు నాటుకో గలిగే నంటే ఫర్వాలేదు. క్యూరాంట్లూ, గూస్ బెర్రీలూ ఐతే ఫలితం నేను అనుభవించగల ననుకోండి. కాని ఆపిల్ చెట్లు నాటితే తినే సమయం వచ్చేసరికి, పన్నూ కన్నూ వుండొద్దూ? అందులోనూ మాబోటి కష్టజీవులికి ముసలి తనం త్వరగానే పైబడుతుంది కూడాను. అడివి నరికి, మోడు త్రవ్వి, రొంపి నేల లెండగట్టి, రాయీ రప్పా యేరి బాగుచేయడం యెంత కష్టమో; రాత్రింబగళ్ళు విశ్రాంతి లేకండా వెన్ను విరిగే బండచాకిరీ చేస్తే ముసలితనం యెంత శీఘ్రంగా పైన బడుతుందో నాకు తెలుసు.

మా యిట్లోంచి చూస్తే అక్కడి లోయంతా కట్టెదుట కానవస్తుంది. లోయ మధ్య సెలయేదు, రెండువైపులా అడివీను, అదంతా సాగులోకి తేడానికి మానవు లెంతకాలం నుంచి, యెందరు రక్తం ధారపోస్తే ఐంది? పోడు కొట్టాలి, కాలూలి; మోడు నరకాలి, తవ్వాలి; బోదెలు తీయాలి, మురుగు దింపాలి, రాయీ రప్పా యేరాలి, గట్టు వెయ్యాలి; దున్నాలి, మళ్ళు చెయ్యాలి; పంట పొలాలుగా చేయడ మంటే సుఖ సుఖాల అయే పనా?

ఎల్లా గులాబి చెక్కిళ్ళవైపు, అద్దంలోని నా ముఖం
వైపు చూస్తూ, కాఫీ మెల్లిగా గుటక వేస్తూ ఆలోచిస్తూన్నా:
మేం యింకా యెంతకాలం దార్ధ్యంగా వుంటామేమిటి?
జీవితాల్లో చెప్పకో తగిందాంట్లో సగంపైగా గడిచేపోయిం
దప్పుడే! కాని, నిజంగా మానవోచితమైన సుఖ విశ్రాంతి
మయమైన బ్రతుకు మేమింత వరకు యెరుగనే యెరుగం!
అది యింకెప్పుడు ప్రారంభించుతుంది? మాకు అనుభవాని
కెప్పుడు వస్తుంది? ఎప్పుడూ యేదో ఆటంకం రావడం,
వాయిదా పడుతూండడమూను. ఇప్పుడు యీ దిక్కుమా
లిన యుద్ధం ఒకటొచ్చింది. దీనికి కారణం యెవరైతేనేం,
నాశన ప్రియుగులు! వాళ్ళ త్రాడు తెగా! సంసారాల్ని
యీవిధంగా నాశంచేసిన ఫలం కట్టి కుడపక పోతుందా,
పెద్దవల్ని?

ఇప్పటికంటే సుఖమయజీవితం మాట దేవు డెరుగును!
అది కలలోని వార్తగా చేయడమే గాక వున్న బ్రతుకునే
బండలు చేసిందండీ, యీ యుద్ధం మధ్యస్థంగా వచ్చి. నిత్యం
వాడుకునే వస్తువులు యెన్నో బజారులోంచి మాయమే
ఐపోయేయి. వున్నవాటి ధరలు మండిపోతున్నాయి. కాఫీ
పొడి లాంటిది కూడా కలికానికై నా కనిపించడంలేదే?
డబ్బా అడుగున వున్న కాసిన్ని కాఫీగింజలు మొన్ననే
వేయించి, పొడి గొట్టింది, ఎల్లా. మళ్ళా కొందామంటే
యెక్కడా దొరకందే! ఎందుకేనా మంచిదని ఆమెకి
జాపకం చేసేను:

‘కాస్తంత కాఫీ పొడి దాచివుంచు, అక్కర గడుస్తుంది. నియితీ హిల్డా యెప్పుడో చటుక్కున మనింటికి రావచ్చు, చూడ్డానికి. ఎందుకేనా మంచిది!’

కాని, ఆ సెలవుల్లో నియితీ మా యింటికి రానేలేదు. ఆ తర్వాత చాల రోజులకి, యేప్రిల్ ఆఖరున ఓ వారం సెలవు దొరికిందట! అప్పుడు వచ్చిందంటే మళ్ళా. అప్పటికి శీతకాలపు యుద్ధం ముగియనే ముగిసింది కూడాను.

పదో ప్రకరణం, యుద్ధానంతరం.

ఈ దఫా నియితీ హిల్డా మమ్మల్ని చూడవచ్చి నప్పుడు విష్నో కూడా వుండటం తటస్థించింది. ఆ శీతకాల యుద్ధం లోంచి వాడు సిగపూవు వాడకండా వచ్చేడు, దై వానుగ్రహం వల్ల. వాడు వచ్చేకనే హిల్డా వచ్చినట్లు జ్ఞాపకం, నాకు. విష్నో హఠాత్తుగా వచ్చేడేమో మేము యే యేర్పాట్లూ చేసే అవకాశమే లేకపోయింది. అంచేతనేమో మా కల యికలో కలుగదగినంత ఆనందం కలుగనే లేదు. నిన్ననే మేము విడిపోయినట్లుంది! ఏ భయంకర యుద్ధానుభవాలూ మా యిద్దరి మధ్యా అడ్డుగా లేనట్లే అనిపించింది నాకు!

విష్నో వచ్చినప్పుడు ఎల్సా యింట లేదు. ఆమె రాకకోసం నిరీక్షిస్తూ, యేదో ఆ మాటా యీ మాటా ఆడుకుంటూ కూర్చున్నాం, యిద్దరం. వాడు మామూలుగానే ఫిన్నుల్ని

గూర్చిన కథలూ, యెత్తి పొడుపులూ, ప్రారంభిస్తాడనుకుని, ముందే వాడి చిన్న తనాన్నీ, తొందరబాటునీ మనసులోనే క్షమించేసేను. మేంమళ్ళాకలిసేం. అదేపది వేలు. ఆసంతోషం కలిగించినపుడు, వాడు యేదో చిన్న తనపు మాటలంటే నేను కోపగించనా? కాని, యెందుచేతనో విష్టో ఆ దఫా అంతగా మాటాడనేలేదు. వాడు చూడ్డానికే యేదో అలిసి నట్లు కనిపించేడు. అటువంటప్పుడు వాణ్ణి మాట్లాడే బెట్టి, మరింత అలసట బెట్టడం యెందుకని నేనూ ఆటే మాట్లాడించలేదు. కాస్తేపు కూర్చున్నాక వాడే మెల్లిగా మనసులోని ఆలోచనల్ని బైట పెట్టేడు.

‘ఇంటి దగ్గర అంతా మారిపోయివుంటుం దనుకున్నాను. యుద్ధంలోంచి బ్రతికి బట్టగట్టి యింటికి పోగలుగుతూన్నా గదా. యని యెంతో సంతోషించేను! కాని, తీరా వచ్చేక చూస్తే అంతా వెనకటి మాదిరే, నాకు సంతోషించాల్సిన మార్పేమీ కనిపించదు.’

నా ఆశ్చర్యానికి అంతే లేదనుకోండి.

‘ఇక్కడ మారాల్సింది యేముందంటావురా?’

మా తమ్ముడు చాల నిరుత్సాహుడుగా వున్నాడని వాడి వాలకమే చెపుతూంది. మోచేయి పేబిలుమీద ఆనించి, అరచేతిలో తలపెట్టు కూర్చున్నాడు. మెల్లిగా నిరుత్సాహంగానే జవాబిచ్చేడు.

‘ఇంటికొచ్చేసరికి మళ్ళీ వెనకటిపనే, వెనకటి యజమానే! అదే బండచాకిరీ, అసంతోషకరమైన జీవితపరిస్థితులు! పోహంజన్ పా, క్రీమరీ యజమాని మునపటికి మల్లనే నా వైపు పళ్ళికిలిస్తూన్నాడు! పోనీ అంటే, నీ తిన్న నువ్వు అదే కొండ గుట్టమీద వున్నావు! భూమినిగూర్చి నువ్వు కన్న కల లేమైనాయి?’

ఇన్ని రోజులుకి యిప్పుడు మేము కలుసుకున్నాం గదా? నాకు జ్ఞాపకం చేయాల్సినది యీ నష్టజాతకం టండీ! అసలే యీ విచారం నా బ్రతుకును విషపూరితం చేయకండా వుండాలని నేను మరచి పోజూస్తూంటే మధ్యలో వీడువచ్చి వుండులో పుల్లబెట్టిన సామెతగా యీ కెలకటం యేమి టంటా? నా మనసు దాని కోసం యెంత తపనజెందుతూందని! నాకే గనక పొలం లభిస్తే, దాంట్లో యేం చేసి వుండే వాడినో! కాని, అసలు పొలం చారెడైనా సంపాదించడం యెల్లాగా? అనేదే ప్రశ్న. భూమంటే అంత తేరగా వుండా, యేమన్నానా? అదేమైనా ఆకాశాన్నుంచి ఊడిపడేదిటండీ? అటువంటప్పుడు దాన్నిగూర్చి యీ అనవసర ఆందోళన యెందుకంటా? ఐనా పైకి జవాబిచ్చేను గదా:

‘ఒరేయ్! విష్వా! నువ్వీ మంచంమీద నడ్డి వాల్చరా. ఒదినకోసం పిల్లల్ని పంపించా. ఆమెవచ్చి, తిండాని కేదేనా చేస్తుంది.’

మొగాన్ని చేతులతో కప్పకుని ఒక్కనిముషం మౌనంగా వుండి, అంతలో లేచి నిల్చుంటూ అన్నాడు, వాడు;

‘అనవసరంగా రక్తపు టేరులు ప్రవహించడాని కిదే మొదటిసారి కాదు గదరా?’

నే నన్నాను.

‘అనవసరం యేమిటా? రష్యా మన మీదికి రాకుండా ఆపడానికే గాదా యీ యుద్ధం!’

మాట మధ్యలో అడ్డొచ్చి, విహ్వల అన్నాడు.

‘వాళ్ళని ఆపి, యెంతో బుద్ధి తక్కువ పనిచేసే!’

ఏమిటి, వాడి ధోరణి? శ్రమవల్ల అలసిపోయిన వాడి బుర్రలంతా గందరగోళంగా వుందనుకుంటా. వాడికేసి కళ్ళ పుగించి చూస్తూన్నానేగాని యేమీ అనలేక పోయినా.

‘రష్యా వాళ్ళొచ్చి, మన దేశంలో కొందరి బుర్రలమీద మేకులు కొడితే బాగుండుననిపిస్తూంది! నీలాంటి వాళ్ళ కను కోకురా. నీ వంటివాళ్ళని వాళ్ళు కొట్టడం మాట అయింది, నెత్తిన బెట్టుకుంటారు. ఇల్లాంటి కొండరాళ్ళమీంచి తీసుకెళ్ళి లోయలో మాంచి పొలం చూసి, అందులో కాపురం బెట్టి స్తారురా, నీలాంటివాళ్ళచేత!’ అన్నాడు విహ్వల.

బైట వరాండాలో యెవరూ లేరుగదాయని, లేచి చూసి వచ్చేను. అదృష్టవశాత్తూ అక్కడెవరూ లేరు. కిటికీ వెలు పలకూడా యెవరూ లేరనుకోండి. మా వాడి మాటలెవరూ వినలేదు. అమ్మయ్యా!

వాణ్ణి యిల్లాంటి పిచ్చిచూటలు మాట్లాడ నీయడం ప్రమాదమే. మంచంమీదితలగడలుసద్దతూవాడితో అన్నా.

‘విల్వో! కాస్సేపు విశ్రాంతి తీసుకోరా. కోటు తీసెయ్. ఇల్లా పడుకోరా!’

అల్లాంటి మాటలు మాటాడనిస్తూ, ఊరుకోడానికి వీల్లేదు. అలిసిపోయినప్పుడు నోటమ్మట యే మాటలైనా రావచ్చు. ఎవరు చెప్పగలరు? కాని, విల్వో ఊరుకోదలిస్తేనా? అహా!

కాని ఆ సమయంలోనే నియతీ హిల్డా కొండెక్కి రావటాన్ని నేను ఉత్తరపు కిటికీలోంచి చూసేను. ఆమె అప్పుడే చెక్క వంతెన దాటి, కొండ దారిని పైకెక్కుతూంది. విల్వో వీపు కిటికీ వైపు తిప్పి వుండడంవల్ల వాడామెను చూడలేదు.

ఈ సారి తలుపు తట్టేవరకూ వూరుకోకండా, నేను ముందే తలుపు తెరిచి ఆమెని ఆహ్వానించేను:

‘నియతీ! లోనికి రావమ్మా!’

హిల్డా కన్య లోపలికి వచ్చింది. పుష్పవర్షం కురిసిందా? అన్నట్లు గదంతా సువాసనతో నిండిపోయింది, మళ్ళీ. ఈ తూరి ఆమె ధరించింది, దళసరైన పొడుం రంగు వూలు కోటు. అప్పటికి బైట యింకా చలిగానే వుంటూంది లెండి. మంచు అన్నిచోట్లా కరగలేదు. ఆమె కోటుకీ నడుం పటకా వుంది. బిగులైన నడుం పటకాలో హిల్డాని చూస్తే మధ్య రిబ్బన్ తో కట్టిన వూలగుత్తి గుర్తొచ్చింది!

ఈ సజీవ పుష్ప గుచ్చంలోనూ అన్ని రంగులూ వున్నాయి! శంఖంలాటి తెల్లని కంఠం దగ్గర పొడుంరంగు

కోటు కాలరు క్రింద ఆకుపసరు జ్ఞానా, దాని తెల్లటి కాలరూ తొంగిచూస్తూన్నాయి. ఎరుపు, పసుపు, నీలి రంగు పూలున్న సిల్కు రుచాలు కూడ అక్కడే పైకి కాన వస్తోంది. కాని, యీ పూగుత్తిలో కంతకీ మనోహరమైన దామె ముఖ పద్మం! నువ్వుపువ్వులాంటి చిన్న ముసూకా, మంకెన పువ్వులాంటి పెదవులూ, నల్ల కలువల్లాంటి కళ్ళూ, పొడవైన నల్లటి కనుబొమల క్రింద 'నన్నుచూడ' మంటే 'నన్నుచూడ' మంటూన్నాయి. ఆమె ముఖంలోని లావణ్యమాత్రం సామాన్యమా? విచ్చిన పువ్వులాంటి ఆమె ముఖానికి తగ్గట్టు చక్కని తలకట్టూ, దానిమీద అందమైన టోపీను!

హిల్డా నాతోకరస్పర్శచేస్తూ, క్రిగంట విప్లోని చూస్తూనే పలకరించింది:

'ఓహో! విప్లో కూడా యిక్కడే వున్నాడే! - ఏం, విప్లో! కులాసాగా వున్నావా?'

అప్పుడు వాడులేచి, పాదాలు దగ్గరగా చేర్చి నిలుచుని, తల కొంచెం ముందుకి వంచి, ఆమె చేతిని చాలనం చేసేడు. ఏమీ మాటాడకండానే కూర్చుని, ముఖంమీద పడుతూన్న పొడుగాటి జుట్టును పోగ్గా వెనక్కి త్రోసుకుంటూ చిలకొక్కయ్య నున్న తన టోపీవైపు చూపులు బరపేడు. వాడి ఉద్దేశం ఏమిటో?

హిల్డా ఉత్సాహంగా మాట్లాడుతూంది:

‘ఈ దారిని బోవాల్సి.....చూడండి! ఎంత చక్కటి దృశ్యం! వివిక్తమైన యీ కొండ నత్తం యెంత అద్భుతంగా వుంది! ప్రక్కనే నితారుగా కొండ కొన, పైన తురాయిలా భూర్జ వృక్షమూ! ఇక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని వర్ణనాతీతమైందంటా, నేను. ఎవరో పేచ్చినట్లు ఆ బండ రాళ్ళూ, పర్వతపాదాన్ని ప్రక్షాలన చేస్తూ, ప్రవహించే ఆ సెలవేరూ,- ఇదో స్వర్గఖండంలా వుంది! తెల్లటి కిటికీలతో యీ చిన్న యెర్రటి యిల్లు దూరానికి పంచదారతో చేసిన బొమ్మరిల్లులా యెంచక్కా వుంటుంది! ఏం? అల్లా లేదూ? ఇక యీ చిన్నగది యెంత ఆహ్లాదకరంగా వుందని? ఫిన్నులకి సహజ లక్షణమైన పరిశుభ్రత ప్రతి వస్తువుమీదా పాదుకొని వుంది. ఐనారీ! ఎల్సా యెక్కడ?’

‘ఇప్పుడే వస్తుంది, నియీతీ!’

‘ఎంచక్కటి చిన్నగది! మీ తమ్ముడు వచ్చి చాల సేపై నదా! కుతూహల కరమైన యుద్ధవార్త లెన్నో చెప్పివుంటాడనుకుంటా. ఏం?’

హిల్డా మాటలు నన్ను ద్వేషించే అయినా, ఆమె దృష్టంతా విప్లవో మీదేవుంది. వాడు మాత్రం ముఖం తిప్పేసుకుని, యింకోవైపు చూస్తూన్నాడు, మొద్దు!

ఉన్నట్టుండి విప్లవోలేచి, మా యిద్దరినీ వుద్వేషించి కొంచెం వంగి వినతి చేస్తూ,-

‘క్షమించాలి! ఇంకొకరికి మాట యిచ్చేను. సరిగ్గా యీ సమయానికే కలుస్తానని. మరిచే పోయేను!’

అంటూ మేకు నున్న టోపీ వైపు చేయి చాచేడు.

అయ్యో! దేవుడా! ఆ ఊణంలో ఆమె విష్టోవైపు చూసిన చూపులు! చూచేదూ, ఎవరో చంపబోతూంటే సకరుణంగా 'అయ్యో! నన్ను చంపుతావా? బ్రతుకనీయవూ? దయలేదూ?' అని వేడుకుంటూన్నట్లున్నాయి, ఆ చూపులు! చిన్నపిల్లలు కదుపుతారే, ఆ విధంగా హిల్టా పెదవులు కంపించేయి. కంఠంలో అడ్డు పడిన ఋద్ధను దిగమ్రింగుతూ న్నట్లు ఆమె గుటకలు మింగింది!

వాడు ద్వారంగైపు వెడుతూంటే ఆమె విస్ఫారిత నేత్రాలతో జాలిగా, బెదురుగా వాడివైపే చూస్తూ నిల్చుంది. వాడు గుమ్మందాటి, తలుపులు మూతబడ్డక ఆమె కళ్ళు నేల మీదికి వాల్చేసింది. ఏమీ తోచనట్లు చేతి గ్లోవుల్ని వూరికే తడుపుకుంటూంది. కొంచెంసేపట్టే నిలుచుండి, మళ్ళీ ప్రకృతిలోకి పడినట్టై, తలెత్తి కిటికీ కేసి చూస్తూ అంది:

‘ఇక్కడ యెంత బాగుంది!.....’

ఆమెనోట వెలువడిన మాట లివే ఐనా స్వరంలో యెంతో దుఃఖం యిమిడివుంది. ‘ఇక్కడెంత దుఃఖకరంగా వుంది’ అన్నట్టే! ఆమె కళ్ళు విష్టోమీదే వున్నాయి. కొండ చాటున అదృశ్యుడయేవరకూ వాడి వైపే చూసి, తర్వాత నా వైపు తిరిగింది.

అప్పుడు విష్టో వైపు ఆమె చూసిన చూపు నాకు మరపు రాదు. ఆమెతో యేం మాట్లాడాలో నాకేమీ పాల్పలేదు.

ఇదంతా ఊణంలో నాకళ్ళ యెదుట జరిగి పోయి, నాకూ మతి పోగొట్టింది. ఊణాలు యుగాలా అనిపించేయి. భారంగా వున్న ఆ నిశ్శబ్దాన్ని భంగం చేయాలని యేదో పలకరింపుగా అన్నాను:

‘కొన్ని రోజులుంటావా ? నియాతీ !’

ఆమె వుత్సాహంగానే జవాబీయ ప్రయత్నించింది:

‘అబ్బే ! ఎన్నో రోజులుండను. విహ్లాతోరీ హెల్పింగ్ కీ నుంచి యెల్లుండి కాదు పంపుతాడు, నా కోసం.’

విహ్లా వెళ్ళిపోయిన తర్వాత మాటలేకండా నిశ్చేష్టు రాలై నిలిచిపోయినప్పటి అసందర్భ పరిస్థితుల్లో నుంచి బైట పడ్డానికి యేదో మాట్లాడాలనే ఆమె కూడా అనుకుంటూండి వుంటుంది.

నాకూ యేమాటా తొణకటం లేందే. ఏమి మాట్లాడనా? యని ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నా. అంతలోనే ఆమె ముందు మాట్లాడింది:

‘విహ్లా యెన్నో విషయాలు చెప్పివుంటాడు. వాళ్ళు అక్కడ యెల్లా యుద్ధం చేసేరట ?’

విహ్లా యెంతో అలిసిపోయి వచ్చేడు. భోంచేసి, విశ్రాంతిగా నిద్ర బోదామనే వచ్చేడు, వాడు మాయింటికి. ఐతే పరుగెత్తి పోవడం యెందుకంటా ? వాడు యెవర్నీ కలుసుకో నక్కరలేదు. నాకు తెలుసు. అది వాడి పిచ్చివ్రాహ్మ్యో ఒకటి ! నా ఆలోచనలు కప్పిపుచ్చుకుని, హిల్డాతో పైకి అన్నాను:

‘మన వాళ్ళు రమ్యా వాళ్ళని చావగొట్టేయటం. అందు చేతనే వాళ్ళు గత్యంతరం లేక కాకినాళ్ళి, సోర్తవాలా, వైపురీ నగరాల్ని ఆక్రమించు కున్నారు! మన వాళ్ళి కా బోల్లివిక్కుల్ని తుక్కు రేగ్గొడితే ఎప్పీస్ రంటా, హెల్పి కీ, తంపిరీ నగరాల్ని కూడా తీసికోవాల్సి వచ్చేది. వాళ్ళు. అవీ తీసుకున్నాక యింకేం చేసేవాళ్ళో ఆ ఉశ్వరుడికే తెలియాలి! మన రోజు బాగుంది గనకనే మన వాళ్ళు రష్యన్ లని బాదటం నూనేసేయ!’

ఆమె నవ్వి, అంది:

‘నువ్వెంత కటువుగా హాస్యం చేస్తావు!’

ఎల్సా యీ సమయంలోనే పిల్లలతో సహా యింటికి వచ్చింది. హిల్డా ఆమె వైపుతిరిగి పలకరించింది:

‘ఎల్లా వున్నావు, ఎల్సా? ఈ సెలవులకి నేనింటికి వచ్చేక, మనం కలుసుకున్నాంగదూ.’

‘ఆఁ! కలిసేం, నియితీ!’

‘పిల్లలెంత యెదిగేయ!’

నియితీ ప్రతిసారీ యీమాటల్నే అంటూంటుంది. ఎల్సా కూడా మామూలుగానే వాళ్ళని చేరదీసుకుని తలలు నిమురుతూ జవా బిచ్చింది:

‘వాళ్ళు త్వరలోనే మాకు సాయపడతారు!’

నా భావ్యవుండే ఆమె బహు ఖచ్చితమైన మనిషి లెండి. ఆమెకి యిష్టంలేని దేది జరిగినా నిర్మోహమాటంగా దులిపే

స్తుంది. హిల్డాకీ ఆమె విషయం తెలుసు. కాని యే విషయం మీదా సంభాషణ సాగకండానే హిల్డా గ్లోవులు తొడుక్కుంటూ లేచింది.

‘నేను వెళ్ళాలి యింక. మీ పనికి అడ్డు వచ్చినందుకు క్షమించాలి.’

నే నంతలోనే అందుకుని,-

‘ఎంతమాట! నియితీ! నువ్వేమీ అడ్డు రాలేదు. కాస్సేపు ఆగవూ? తొందరేమిటి? ఎల్సా కాఫీ తయారు చేస్తుంది. కొంచెం పుచ్చుకుని వెళుదువుగాని.’

‘ఒద్దు, ఒద్దు, వందనాలు. ఇంటివద్ద కనిపెట్టుకునివుంటారు సెలవు.’

ఆమెని సాగనంపడానికి నేనూ కొంచెం దూరం నడిచేను. కాలిబాటనే కొండ దిగి పోతూన్న ఆమె విగ్రహాన్ని చూస్తూ కొంచెంసేపు కొండవంచనే నిల్చునిబోయేను. ఆమె స్టాకింగులు బురదకొట్టుకుని వున్నాయి సెలవేటిమీది బల్లవంతెన దాటుతూ ఆమె కాలుజారి పడిపోబోయింది. అంతలో నిలద్రొక్కుకుని, వంతెన దాటి, నడక జోరుచేసింది. ఆమె యెటూ చూడ్డ లేదు. నడకకు లయగా ఆమె కోటుకొనలు ఊగులాడుతున్నాయి, వెనక!

వెల్లనైన ఆకాశాన్నుంచి వాన కురియ నారంభించింది. జరిగిన దాన్ని నమోదుకు పెచ్చకో యల్పిస్తూ, ధోరణిలో పడి అక్కడే నిల్చునిబోయేను. అంతలో వాన జోరుగా

సాగింది. చల్లని చినుకులు నన్ను స్పృశించి, మళ్ళీ ప్రకృతికి దెచ్చేయి. అప్పుడే యేదో జ్ఞాపకం వచ్చిన వాడిలా గబ గబ యింట్లోకి వెళ్ళిపోయేను.

పబ్బాండో ప్రారంభం, ముంపు ప్లాను

ఆవిడా, పిల్లలూ ఉర్లగడ్డలు ఒలుస్తూ కూర్చున్నారు. ఎల్సా నన్ను మందలించింది:

‘వీళ్ళోని యెందుకు పోనిచ్చేవు?’

‘నేనేం చేయగల’ నన్నట్లు నిరాశాసూచకంగా చేతులు చాచి అభినయించేను. పట్టుకుని ఆపడానికి వాడేం ముక్కు పచ్చలారని చంటిపిల్లాడా, యేమైనానా?

దుంపలు వొలుస్తూ మానంగా ఒక్కనిముషం కూర్చుని సాలోచనగా అన్న దామె:

‘అతడుకూడా ఆమెను ప్రేమించినట్టైతే వాళ్ళ దాంపత్యం యెంతో బాగుంటుంది!’

నేనూ యిదే అనుకుంటున్నాను, మనస్సులో. అడగా పెట్టకండా అన్నిటికీ నేనూ వున్నానంటూ పానకంలో పుడకలా అడ్డొస్తారు, యీ ఆడాళ్ళు!. వీళ్ళతో చావాచ్చి పడ్డదండీ!

బైట చేయాల్సిన పనేమీ లేకపోయినా, వానకోటు వేసుకుని వాకిట్లోకి బైలుదేరేను. అక్కడ ఒకచోట నిలబడ

కండా యేదో పని చేస్తాన్నట్లు అటునిటు తిరుగుతూ, అలో చనలో పడ్డాను.

దక్షిణపుగాలి వీస్తూంది. మా యింటి వెనకగోడను వాన జడి గొడుతూంది. ఆ ప్రక్క చూచుకుంటే యెందుకట్టె లున్నాయి. దక్షిణపువడినుంచి కాపాడలేకపోవడమేగాక పైన కురిసిన వర్షాన్ని కూడా ధారలుగా కట్టెల పోగుమీదికి జార్చి కట్టెల్ని తడుపుతూంది, చూడు.

మంచువానలతో వడవడ వణికించే మా దేశపు శీతకా లాలు సుదీర్ఘమైనవి. వాటి తర్వాత కవోష్ణమైన జడులతో వర్షముతువు యెంతో ఆహ్లాదకరంగా వుంటుంది. సుఖకర మైన వెచ్చదనం యెప్పుడూ దక్షిణాన్నుంచే వస్తుంది, అదే మిటాగాని! జిల్లు మనిపించే వాతావరణాన్ని కవోష్ణంగా చేసి, మంచును కరిగించి వెట్లకల్లులు కురిపించే గాలి గానీ, పాలాల్లోని మంచును కరిగించి, కడిగేసే కవోష్ణవర్షధారలు గానీ, సుఖకర మైన సూర్యరశ్మి గానీ, ఇవన్నీ మాకు దక్షిణాన్నుంచే వస్తాయి.

కొండ అడ్డుగా వుండడంవల్ల మా యింటికి సూర్యరశ్మి యెప్పుడూ తగలదు. కాని వెచ్చక* వర్షానికీ, గాలికీ సూత్రం మాకు కరువు లేదులెండి.

కట్టెలమీద కప్పిన బెరడుడిప్పల్నించి నీరు దిగకండా కాని సురచేసేను. మాకు యింకో చిన్న పాక యెంత అవస

* శర్తిరిశితమండల ప్రాంతంలో ప్రజలకు వెచ్చని వర్షం, గాలి, ప్రాణం లేచొచ్చేటట్లు సుఖకరంగా వుంటాయి. మన వేడిదేశాల్లో ప్రజలకు 'చల్లనగుట' అనేది సుఖదాయకమని భావించినట్లే వారు 'వెచ్చనగుట'ను కోరుకుంటారు. 'కడుపుచల్లనై' = 'కడుపువెచ్చనై'

రమో అప్పుడు వెలిసి-ది. కట్టె లోక్కటేనా? ఇంకా
యెన్నో సామానులు జాగ్రత పెట్టుకోవాల్సివుంటుంది.
ఆవును కొనాలని మే మిద్దరం యింకా కలలు గంటూనే
వున్నామాయె !

ఐతే, పాకగానీ షెడ్ గానీ యే పేరునచిలిచినా, దాన్ని
కట్టాలంటే మాకు చెక్కలు కావాల్సిందే. కాని ఆ చెక్కలు
ఆకాశాన్నుంచి రాలేవి కాదుగదా, మరి? వాటిని డబ్బు
చెల్లించేనా కొనాలి. లేదా వుక్కుతీగల్లా పెనవేసుకున్న
యీ కండరాలు కరిగేలా పాటుపడై నా సంపాదించుకోవాలి.
నా నాళ్లా పొంగులువాదూ ప్రవహించే ిక్తాన్ని ధార
పోస్తేనే గదా మా కామందు యే వస్తువేనా యిస్తాడు?

కాని, షెడ్ గోడలకి చెక్కలు బదులుగా రాళ్ళు వుప
యోగించ వచ్చు. నేను రాళ్ళకోసం తడుముకో నక్కర్లేదు
లెండి, దైవానుగ్రహం వల్ల. కూరమళ్ళకి యెడంప్రక్క
కొండదిగిన రాళ్ళుకట్ట వుండనేవుంది. వాటితో పాకగోడలు
లేవదీస్తాన్నా కష్టం-కొ డక్కింద మరో పెద్దరాళ్ళప్రొగు
కూడా వు ది ఆదివారాల్లో అక్కడనుంచి పెద్దరాళ్ళు పైకి
దొర్లించుకొచ్చి చేరివేస్తా గ్గాను. ఈ రాళ్ళతో కట్టిన
గోడలు కోటగోడల్లా వున్నాయి. వుంటే మిలిగిపోయిం
దేమిటిలెండి? మరో నాలుగు కాలాలపాటు దృఢంగా నిలబడ
తాయి పోతే యింక షెడ్ కష్టమింకి చెక్కలుండాల్సిందే.
అది తప్పదు, మరి.

అసలు చెక్క లవగర-లేకండా, నేను కట్టగలిగిందల్లా ఒక్క నేలమాలిగ మాత్రమే. ఇంటివెనక కుడిప్రక్కగా కొండలో పెద్దనెటియ వుంది. దాని క్రిందిభాగాన్నే నేల మాలిగగా తయారుచేసేను. గునపంతోటి, సుత్తితోటి నెటి యను మరికొంత విశాలంగా చేసి, ద్వారందగ్గర రాళ్ళతోనే లాజు విలబెట్టి, పైన మట్టి పూసి గిలాగాచేసేను. ఇక తలు పొక్కటే తరువాయి. దానికీ ఓ పెద్ద రాతిపలక తెచ్చి అమర్చేను. బస్ నేలమాలిగ పూర్తైంది. కాని, దానిలో గానికోదానికి మాయింట నేలంది? అంచేత దానిలో బోలెడు బాగ భాళీగానే వుండిపోయింది పోనీ... వున్నది బాగ్గని ప్వికోవాలన్నా మాలిగ అవసరమేగాదూ? ఐదుగోనేల వుర్లగడ్డలు, ఓ పీచానిండ వుట్టకొక్కులు, గంకెడు బెర్రీపళ్ళు.- యివే మూకున్న సుభారముతా. ఒక్కక్క ప్పుడు కొంచెం పంది మాంసం, వెన్న, జన్నుగడ్డా, కూబాతో పాలుకూడ వుటూటాయి. అసలు సరు కంటూ వుండాలేగాని దాచేందుకు చోటూవుంది, తిండానికి జనమూ వున్నాం!

శీతకాలం రాగానే మాలిగలో గడ్డి పరిచి, మంచుతో కప్పేవాణ్ణి. అందులో తినుబండారా లేవీ ఆ మంచులో వుంచడంవల్ల చెడేవిగావు. చలికాలంలో యెప్పుడూ అవి తాజాగా తీసినట్లే వుండేవి. వేసవి రాగానే అందులోని మంచూ, గడ్డి గాదం అంతా తీసి శుభ్రం చేసేసి, తలుపు

తెరిచేవాణ్ణి. గదంతా వెచ్చటిగాలితో నించి, కమ్మని తావి గొడుతూండేది.

నేలమూలికనుంచి నా దృష్టి మళ్ళించి, లోయవైపు తిరి గేను. వానజల్లులోంచి చూస్తే లోయ తా తెర గట్టివల్లు కనిపిస్తోంది. వెచ్చనిగాలి వీపును స్పృశించి, సుఖకరంగా వుంది. దక్షిణాన్నుచే సుఖకరమైన వెచ్చనిగాలి, వెలుతురూ వస్తాయని సంతోషించేందుకూ లేదు. ఆ దక్షిణాన్నుచే కాదూ రస్తూ చూచింద గత శీతకాలంలో విరుచుకు పడ్డది? కష్టసఖాలు యే తుణంగోనైనా, యే దిక్కునుంచైనా రావచ్చు!

‘రిష్యామే గంక వచ్చివుంటే...’ అంటాడు విష్ణు. ఏదో అది వచ్చి వెళ్ళి పోయి వెళ్ళి వెళ్ళిపోయింది! చివరకి యుద్ధం వచ్చినా వాడికి బుద్ధి లేదు. గంజి పోసినా యింకా ఉట్టి వంకే చూసేడట, యిల్లాంటి బుద్ధిమంతుడే అని వుంటాడు. ఇంకా నయమే, వాళ్ళు వైపురీ దాటిరాలేదు!

ఏదో ఆలోచనల్లోపడి కూరమళ్ళ దగ్గిరికి వచ్చి, కాలితో గట్లమీదికి మట్టి త్రోస్తూన్నా. ఈమధ్య పడిన వేసవి జల్లు లకీ, వెచ్చని వాతావరణానికీ మొక్కలన్నీ గట్లమీంచి యెదిగి వెలుపలికి వ్రాలుతూన్నాయి. వాటిని కాలితో మడి లోపలికి నెట్టి, చిన్నరాళ్ళనీ, పెల్లల్నీ గట్లచుట్టూ పేర్చ నార భించేను. రాళ్ళు పేర్చకపోతే వాడుల్లోని మట్టి కాస్తా జడి వానలకి క్రిందికి కొట్టుకునేపోతుంది. వాపం, మార్తా

పూలమొక్కల మడిలోని మన్న కాస్తా కొట్టుకునేపోయింది. మొక్కల మొదళ్ళలో మాత్రం కాస్త కాస్త మట్టి మిగిలి వుంది. ఏనా యిది ప్రొద్దుతిరుగుడుమొక్కలకి అనువైన చోటు కానేకాదు. అసలు యిక్కడికి యెడ తగిలితేరా? అటువంటప్పుడు అవి పూచే దెక్కడ? బిడ్డ మనస్సుకి సంతోషం కలిగించడం యెక్కడ ?

మావాడి ఉల్లకుట్టుచూటల కేలెండి! 'ఇంకా యీ కొండ దిబ్బమీదే వున్నావే?' అనడగడం సులభమే. ఇక్కడ వుండక యెక్కడికి పోతాను, యేట్లోకి! లోయల్లోని పంట భూములు, పసికివచ్చే భూములు అండరికీ పంచి యిచ్చే నిషధ యోగ్యులు యీ ప్రపంచంలో లేరు. చదవేస్తే వున్న మనీ పోయిం దన్నట్లుంది. మావాడి వరస. తనే మహాతెల్లివైన వాణ్ణనుకొనే వాళ్ళిల్లాగే మాట్లాడుతారు. పోనీ, తనెదుకు సంపాదించుకో లేదో? ఆ పాతనూటే తొడుక్కుని, అదే ఓవర్ కోటు (పైన ధరించే కోటు) వేసుకుని బికారిలాతిరక్క పోతే.....

వాన నా ముఘాన జోరుగా కొడుతూంది. ముఖం త్రోవ్వు కుని లేచి నిల్చుని, నొళ్ళు విరుచుకున్నా. రాళ్ళూ రప్పలూ ఆమెట్టునే వదిలిపెట్టి, అక్కడే గుంటలో చేతులు కడుక్కుంటూన్నా, విల్వోని గురించిన ఆలోచనలు నా బుర్రలోంచి పోడంలేదు.

జాను! వాడు యింకా యేకాకిగానే వుండడం యెందు కంటా? ఆమెకి యిష్టమే. ఇక వాడిదే తరవాయి. ఊరిఫే మినానమేషాలు లెక్కపెడుతూ కూర్చోకండా, 'ఊ! అంటే అన్నిచిక్కులు తీరిపోతాయి. నిక్షేపంలాంటి సంబంధం! అయ్యయ్యో! ఎటువంటి అవకాశంరా; విల్లో! ఎంత బుద్ధి హీనుడివిరా! సిరి రా మోకా లొడ్డడం అనే సామెత ఊరిఫే వుట్టిందా?.....

విల్లో, హిల్డా విడివిడిగా నడచిపోయిన బాటవెంబడే సెల యేటి ఆవలివైపు నా దృష్టి పోయింది. ఇద్దరూ కలిసిపోకండా యేం ఖర్చం వచ్చిందంటా? కలిసే మా యింటికి రాకూడదూ? వాళ్ళని అడ్డుపెట్టే వాళ్ళేవరు? ఏమో? మా విల్లో మనస్సులో యేముందో? వాడు నా తమ్ముడు గాడూ? ఏతే, అప్పుడు హెర్రా కుర్మిమాకీ నాకేమవుతాడు?.....

అన్నిరకార భావాలతో ఉక్కిరిబిక్కిరై వేడెక్కిపోయిన నా శరీరం ఆ జడివానకి కాస్త తమాయించింది. ఎవరికీ తోచని పిచ్చిపూహలుకూడా ఒకటి రెండు నా బుర్రలోకి వచ్చిన వాలోజున. కాని, వాటిని నే నెవరితోనూ చెప్పను. చివరకి ఎల్సాతోటి కూడాను! ఆడవాళ్ళకి యిల్లాంటి వెల్లా అర్థమవుతాయో చెప్పండి?

భోజనసమయంలో ఎల్సా మళ్ళీ వాళ్ళిద్దర్నీ గూర్చే మాట్లాడింది. కాని, అదంతా వొట్టి ఊకదంపున. నాకు తట్టిన

పూజలున్నావే,- అవి ఆమెకి మచ్చు కొకటేనా తోచలేదనుకోండి! ఎంతైనా ఆడుది ఆడుదే కదా?

నే నామెతో అన్నాను చివరకి:

‘ఏ ఆదివారంనాడో మనం వెళ్ళి విష్ణోని చూసినద్దాం.’

పన్నెండో ప్రకరణం, పునర్దర్శన ప్రయత్నం.

అనుకున్నానే గాని నేను విష్ణోని చూడడం చాల రోజుల వరకూ పడనేలేదు. ప్రతీసారీ అనుకోకండానే యేదో పని తగులుతూండడం, అందుమూలంగా వాణ్ణి చూడ్డానికి వెళ్ళలేక పోతూండడం, జరిగింది. అదీగాక నియితీ ఖుర్కీమాకీ యీ తూరి యింటికి రావడం చాల ఆలస్యమైంది. వేసవి సగం గడిచేక గాని ఆమె యింటికి రానేలేదు. ఆమె వచ్చేక నేను తీరికచేసుకుని, విష్ణో దగ్గరికి బోయేను, చూడ్డానికి.

నన్ను చూసి వాడు పరమానందభరితుడై పోయేడు. నా యినపచేతిని పట్టుకుని యెంతో ప్రేమతో, మార్దవంతో చాలస చాచేడు. వాడి ఆనందించూస్తే యెందుకో గాని నాకు అసూయ కలిగింది, చెప్పొద్దూ. ఐతేనేం, నాకు వాడు తెమ్మడేగాదూ. అటువంటప్పుడు నా మనసులో దురుద్దేశం యెందు కుంటుందిలేండి. వచ్చే ఆదివారం మాయింటికి రమ్మని చెప్పడానికేగదూ, నేను వాడిదగ్గరికి వెళ్ళింది. దురుద్దేశాలు వుంటే యెందుకు పిలుస్తానో చెప్పండి.

నా మాట వినగానే వస్తా నంటూనే, వాడి కున్నంత లోనే నన్ను యెంతో ఆదరించి ఆతిథ్యమిచ్చేడు. ఆ తర్వాత వాడి దగ్గరున్న పుస్తకాలన్నీ నాకు చూపించేడు. అబ్బో! వాడిదో పెద్దలైబ్రరీ అని చెప్పాలి. చరిత్ర, రాజకీయాలు యెన్నో ప్రమాణగ్రంథాలు, ఓ పెద్ద విజ్ఞానసర్వస్వం, బోలెడన్ని నవలలు, - యిల్లాంటివన్నీ వున్నాయి. డబ్బంతా వీటి కోసం తగలేస్తూన్నట్లున్నాడు!

ఆ తర్వాత బాక్సింగు గ్లావుల జత కొత్త దొకటి తీసి చూపించేడు. అవి తొడుక్కుని నా గూబమీద రెండు చపేటాలు తగిల్చి, వాటి ప్రాశస్త్యాన్ని బోధపరిచేడు కూడాను! కులాసాగా మునపటి ధోరణిలోవున్న వాణ్ణి చూడ్డానికి నాకు నిజంగా యెంతో సంతోషమైంది. పరిహాసంచేసే నీలికళ్ళు చక్కని తెలకట్టూ, - వాడూ చూడ్డాని కెంతో ఆకర్షనీయంగా వుంటాడు!

వాడూ యజమాని బారకీచుల్లోనే యితర పనివాళ్ళతో బాటుగా నివసిస్తాడు. వాడి తోటవాళ్ళంతా అక్కడికి చేరి గైటరు వాయిస్తూ పాటలు పాడనారంభించేరు, నేను వచ్చే ననే ఉత్సాహంతో. విష్వక్సూడా కుతం కలిపేడు, వాళ్ళతో బాటు ఆ తర్వాత వర్కవు క్లబ్ కి బోవడానికి వాళ్ళంతా సన్నాహమయేరు. విష్వక్ సన్ను రోడ్డుదాకా సాగనంపేడు. ఆ సమయంలో వాడికి మళ్ళీ జ్ఞాపకం చేసేను.

‘ఐతే నువ్వు మరిచిపోకుండా వుదయమే వస్తావుగదూ?’

వాడూ వాగ్దానం చేసేడు:

‘అల్లాగే! తప్పకుండా వస్తా.’

ఇక్కడికి వ్యవహారం సగంమటుకి నెరవేరినట్లేగద! ఇంక నియ్యాతీ కుర్కీమాకీని కలుసుకోవాల్సి వుంది. అంతే. ఆమె కూడా ఆ రోజే నాకు కనబడింది.

‘కులాసాగా వున్నావమ్మా, నియ్యాతీ?’

నియ్యాతీ హిల్డా చిరునవ్వుతూ చేతిని నావైపు జాచింది.

‘వందనాలు, ఐనారీ! కులాసాగానే వున్నా. విశేషా లేమిటి? నీ కుటుంబం అంతా కులాసా అనుకుంటా.’

‘ఆహా! అందరం కులాసాగానే వున్నాం, నియ్యాతీ!’

ఆమె ఒక్కక్షణం తటపటాయించి, అడిగేసింది.

‘వ్హో యెల్లా వున్నాడు?’

నేను భుజాలు కుంచిస్తూ, అన్నాను:

‘ఆ! వాడికేం? గుర్రంలా వున్నాడు.’

‘ఈ మధ్య మీ యింటికి యెప్పుడేనా వచ్చేడా?’

‘అప్పటినుంచీ రానే లేదు. రేపు ఆదివారం వస్తాడని తోస్తుంది.’

‘వచ్చే ఆదివారమే?’

‘ఔను! ఉదయం వస్తాడు.’

చుట్టుప్రక్కల పరికిస్తూ, అన్న దామె:

‘ఈమధ్య వాతావరణం చాల బాగుంటుంది!’

‘జా నమ్మా!’ అన్నాను అంతే. ఎవరి దారిన వాళ్ళం వెళ్ళిపోయేం.

భేష్! అంతా నేను అంచనా వేసినట్లుగా నేజరిగిపోతూంది. మా తమ్ముడి భవిష్యత్తు విషయంలో యెంతమాత్రం సంతకం చెప్పిన నక్కరలేదు. వాడు ముమ్మాటికీ బాగావుండాలనే గాదూ మేమంతా కోరేది? వొట్టి వెర్రిబాగులవాడు; వాడి బాగే వాడికి తెలియదు. అల్లాంటప్పుడు అన్ననైన నేను ఆ విషయంలో శ్రద్ధ పెట్టించొద్దూ? లోకానుభవంవున్న పెద్దవాళ్లు కాకపోతే వాళ్ళని కాస్త దారిలో పెట్టే వాళ్ళే వరో చెప్పండి?

మా తమ్ముడు ఐశ్వర్యవంతుడైతే నేనూ సుఖంగా వుండొచ్చు ననేది నిజమే. భేద మేముందీ? కుః చెయ్యా, ఎడం చెయ్యా! అంతే గదా? కొంచెం వెనకా ముందూ అయినా మన ముందుదారి చూసుకోవద్దా? అంటూ. దిక్కు మాలిన కొండర శృమిద చిక్కుకునిపోయి, దారీ నేన్నా తోచకండా వున్నా నాయె! చచ్చిదాకా అక్కడే వుండలేను గదా? నా బాగుకి యీ భుజదండిం వుపయోగపడకుంటే, బుర్రేమైంది?

సిరిసంపదలకి అడ్డుదారి! నా చిన్నారి వ్యూహం వుండే అది తలుచుకుంటూంటే నాకే ఆనందంగా వుంది. ఆదివారం కోసం యెదురుచూస్తున్నా. ఇద్దర్నీ ఉదయంపూటే రమ్మని యెందుకు సూచించేనో తెలుసా? ఎల్సా అప్పటి కింకా

కుర్కిమాకీల గోశాలలో పాలు తీస్తూ పనిలో బడివుంటుంది. ఇక పిల్లల్ని యిరుగుపొరుగు యిళ్ళకి పంపించి, భోదనంవేళ దాకా ఆడుకోమంటాను. పెద్దచదువులు లేకపోతేనేం, నాకు అంతమాత్రం వుపాయం లేకపోలేదు.

పదమూడో ప్రకరణం - విఫలసమాగమం

అదివారం వుదయమే హిల్డా కొండమీదికి వచ్చేసరికి యింటి దగ్గర నే నొకణ్ణే వున్నాను. మా కూరమళ్ళు, నేలమాళిగ, మార్తా పాతిన పూలమొక్కలు, ఎల్సా పాతిన క్యారాంటులు, రాస్ బెర్రీలూ, చివరకి నేను రాళ్ళు పేర్చి కడుతూన్న షేడ్ గోడలూ, - అన్నీకూడా ఆమెకి చూపించేను. అవన్నీ చూసి యెంతో బాగున్నాయని మెచ్చుకుంది, నియితీ:

‘ఎంత బాగున్నాయి! అద్భుతం, ఐనారీ! నీముందు గారడీ వాడె దాకు పని కొస్తాడు? ఇంద్రజాలంగా వూది! నల్లరాతికి జీవం బోసి, కలకల్లాడేటట్లు చేసేవు! ఇక్కడ మరో ప్రపంచాన్నే సృష్టించేవుగదా! ఆహాహా!’

ఇందులో యింతగా ఆనందించేందు కేముందంటా? అర్థం గాక అడుగుతా. కొండలో నెరియలు కొట్టడం, పెనుబండల్ని భుజాలమీద మోయడం, యెండ తగలని ఆ బోడి కొండమీద కాపుర ముండడం, తట్టెమ తట్టెమగా మన్ను తెచ్చి పోసి కూర మొక్కలు పెంచడం, వేసవిలో వానజల్లు

లకీ, మంచుకరిగి యే చా రెసు మన్న కొట్టుకుపోయినా బెంగ పెట్టుకుక్కొచ్చడం,- యిల్లాటోవన్నీ యెంత ఐంద్రజాలికుణ్ణైనా నాకు సంతోషాన్ని కలుగచేయగలవా? పాపం, నియితీ హిల్డాకి నా కష్టసుఖా లేంతెలుసును!

నిజమైన మంచిపాలం యిచ్చి చూడండి. రెండుమూడేళ్ళలో నా ఐంద్రజాలమహిమ తెలుస్తుంది! అప్పుడైతే నియితీ యింకా యెంత ఆశ్చర్యపడుతుందో? పోనీండి, గానికేం చిన్నపిల్ల, ఆమె కిప్పుడే కష్టసుఖాలేం తెలుస్తాయి? నా భుజాలమీద తల వూరిఫే అలంకారార్థం కాదుగా వున్నది! అది అంత అందంగా లేకపోవచ్చు గాని దానిలో ఊహాపోహల కేం కొదవ? ఎత్తైన దాడ యెముకలు, పొడుచు కొచ్చినట్లన్న గడ్డం, బూటులాంటి ముక్కు,- వీటితో నా మొహం ఆకర్షణీయంగా లేదనే అనుకోండి. ఐతే యీ బుర్రలో వున్న మెదడుందే, అది యింకే బుర్రలోని మెదడుకీ తీసిపోదనీ, తన పని నది మాంచి పకడుగానే చేసుకుపోగలదనీ చెప్పగలను.

ఎవడైతే నేమి? ఎంత తెలివైన వాడైతే నేమి? ఈ ప్రపంచంలో బతకాలీ అంటే కొంచెమైనా నక్కజిత్తు లవ సరమంటాను. ఎవడికి వాడే వీలైనంత హెచ్చు సౌఖ్యాన్ని అనుభవించాలని కృషి చేస్తాడుగదా? అటువంటప్పుడు నేను నూత్రం సుఖపడడాని కెందుకు ప్రయత్నించకూడదో చెప్పండి?

ఆ ప్రయత్నాల్ని నక్కజిత్తులే అనండి, మరోసే అనండి. ఏదో ఒకటి. ఏం చేస్తాం?

అన్నా నే గాని తీరా విహ్వల వచ్చినపుడు వాడి యెదుట నేను కొంచెం యెబ్బెట్టుగానే నిలబడ్డాను. వాడుమాత్రం నన్ను చూడగానే చిరునవ్వుతూ, కళ్ళలో సంతోషం తాండ విస్తూంటే గమ్మన వచ్చి నా చేతిని రెండుచేతులా పట్టుకుని పెనుగుతూ చాలసేపటికి గాని వదలనే లేదు. వాడికీ ప్రపంచంలో వున్నది నే నొక్కణ్ణేగదా! నేను వాడి దగ్గర నిష్కపటంగా మసలలేక పోతున్నాడుకు నాకెంతో కష్టం అని పించింది. ఏనా యింతమటుకు వచ్చేక చేసే దేముంది? తలుపు తెరుస్తూ వాణ్ణి యిట్లోకి నడవమన్నాను:

‘గా రా విహ్వల! ఒదిన యిప్పుడే వస్తుంది. ఔను గాని, నీతో చెప్పడం మరిచేపోయేను. నియితీ హిల్డా యిక్కడే వుంది. తెలిసిందా? ఈ దారిన బోతూ ఒక్కమూడు చూసి పోదామని వచ్చింది. ఇరుగూ పొరుగూ కదరా! ఎప్పుడీ మార్గాన పోతున్నా మమ్మల్ని చూడకండా వూడదులే. ఈ వేళా అల్లాగే.....ఇంతదగ్గరలో వున్నప్పుడు యింకా తిరుచుగానే రావచ్చును!’

హిల్డా ఆశ్చర్యంగా విండల్లాంటి కనుబొమ లెత్తి నావైపు చూసింది. ఆ! ఇల్లాటి వాటికి సంకోచించే స్థితిలో వున్నా? నా ప్లాగు పూర్తిచేయాలి? చేసినట్లే. ఇక కాగల కార్యాన్ని గంధర్వులే తీరుస్తారు.

ఆమెని చూడ్డంతోనే విల్వో ముఖం గంభీరమైంది. ఒక్క ఊణం తటపటాయించి, నేలచూపులు చూస్తూ, తిరిగిపోదామా? వద్దా? అనుకుంటూన్నట్లుగా నిలబడిపోయేదు. కాని ఆమె అప్పటికే లేచి, విల్వో దగ్గరికి వచ్చి హృదయ పూర్వకంగా నవ్వుతూ నిల్చుంటే యింకే చెయ్యలేక వాడూ మర్యాదానూచకంగా తల కొంచెంవంచి చేయి జాచక తప్పలేదు.

అసలు ఆ ప్రియదర్శినికి తన చేయి నందీయకండా యే మానవుడైనా యెల్లా వుండగలడో నా కర్తంగాదు- వస త కాలంలో వినిర్మలాకాశంలోని సూర్యబింబం తన చుట్టూ తేజోష్ణాల్ని ప్రసరించునట్లే పల్చటి తెల్ల ఫ్రాకు, యెర్ర పటకా ధరించిన హిల్డా కన్య పంసరాల్ని సంతోష ప్రీతి భావాలతో నింపుతూంది.

వాళ్ళిద్దరూ చేతులు కలిపేక నాకింక పనే ముంది? అక్కడ. ఏదో పనులున్నట్లు నాలుగువైపులా తచ్చాడుతూ కాస్తేపు తిరిగి,-

‘విల్వో! కాస్తేపు కూర్చోరా! నువ్వుకూడా నమ్మా, నియోతి! తొందర పనులేమీ లేవుగా? ఇప్పుడే వస్తా.... ఇక్కడ ఉన్నట్లే. నిముషంలో.....’

అంటూ ముంగిటికి బోయేను. అన్నానే గాని అక్కడ మాత్రం మహా పనేముంది గనక? ముంగిట నిలబడితే కిటి కీలోంచి వాళ్ళకి కనబడుతూంటాను. గనక యింటివెనక్కి

పోయి, కట్టెలగుట్టమీద మేను వాల్చేను. నేనే సామాన్యపు మనిషనా యేమేనేనా ; పనుకుంటే నా తల యింటి గోడ నానుకుని చూడుక్రిందికి వుంది ! నేను చేయాల్సిందేనో చేసేను మరి. ఇంక యిందులో పిసరంతకూడ నేను కలుగ చేసుకో దలచలేదు. ఇదీ విషయం.

నిరాడుగావున్న కొండ సూర్యుని కడ్డుగా వుంది. దాని నీడలో చూడుక్రింద కట్టెలగుట్టమీద పారేసేను, యీ శరీరాన్ని. కొంచెంసేపు అంతా నిశ్శబ్దం. భూర్జవృక్షంమీద పిట్టల కిచకిచలు మాత్రం కొద్దిగా వినబడుతున్నాయి. కొండకొనమీది చెట్లు, పొదలు, గడ్డినుబ్బులు,- అన్నీ సూర్యకాంతిలో మిలమిలమంటూన్నాయి. వున్నట్టుండే విహ్వలౌ గొంతు వినబడింది:

‘పోగ అలవాటుందా ?’

అంతస్పష్టంగా ప్రతిమాటా వినబడ్డది నా కాశ్చర్యం కలిగించింది. అదే గాదు. సిగరెట్ కేసు తెరవడం, సిగరెట్ ను మూతమీద కొట్టడంకూడా నాకు వినబడింది. హిల్టా కంఠం నాకు మరి సమీపంగా వినవచ్చింది:

‘ఉహూ! అఖిరేను. వందనాలు.’

ప్రతి సవ్వడి వినబడిందంటే అర్థం యేమిటి? అబ్బే, గోడ కట్టుబడి యేం బాగా లేదన్నచూటే. రెండు బల్లకూర్చు గోడ లకీ మధ్య కాళీజాగాలో నింపిన రంపపుసోట్టు సరిగా సర్దుకో లేదనేనా దీని మూలాన గ్రహించాల్సిందే? ఇప్పుటివరకూ యీ

విషయం నాకు తెలియనే లేదు! ఇప్పుడు లోపలి ధ్వని విని రావడంవల్లనే యిది నాకు తెలిసింది. లోపలా వెలుపలా నిలబెట్టిన బల్లకూర్పులమధ్యలో నింపిన రంపపుపొట్టు తడిది; అంచేత ఆ రేక అది గడ్డలు గడ్డలుగా చేరిపోయింది. పైనుంచి బాగా దట్టించి కూరినా, యింకా అక్కడక్కడ కాళీలు వుండిపోయేయి. పొట్టు దట్టంగా, పొండికగా చేరుకోలేదు. తర్వాత క్రమంగా తడి ఆరి, యెండిపోయి యెక్కడి కక్కడే గడ్డలు కట్టింది. రెండుకూర్పుల్ని చేరుస్తూ బిగించిన కమ్ముల మీద, యినుపవూచలమీదా మాత్రం కాస్తకాస్త పొట్టు మిగిలిపోయింది. ఈ కారణంచేతనే లోపల చీమచిటుక్కు మన్నా నాకు వినిపిస్తోంది.

‘నువ్వెప్పుడూ యిటుకేసి రానేలేదే?’

అడిగింది హిల్దా. విల్హో జవా బిచ్చేడు:

‘ఇక్కడ నాకు పనేముంది?’

‘బాగుంది.....పనే వుండాలా? అన్నని చూసిపోడానికై తే రాకూడనా? అదీగాక.....ఇక్కడ ప్రకృతిదృశ్యం యెంత బావుంటుంది!’

ఒక్కక్షణం వాడేమీ మాట్లాడలేదు.....బహుశా సిగరెట్టు దమ్ము లాగుతూండవుంటా డనుకున్నా. అప్పుడన్నాడు:

‘కలుసుకున్నా లేకపోయినా అన్న అన్నే! తరచు కలుసుకోకుంటేమాత్రం వాడు నాకు అన్న గాకపోతాడనే భయం లేదు!’

గదిలో గోడలమీద తాపిన అట్ట లెండువల్ల చెమ్మగిలు తూర్నాయో, లోన వెచ్చదనం యెందుకు నిలబడడం లేదో యిప్పుడు తెలిసింది. ఇంతకాలంనుంచీ నాకు తెలియనే లేదు! గోడల్లోంచి మాటలు వినబడ్డ వల్లనే దానికి కారణం తెలిసింది. బాగానేవుంది. ఐనా నిశ్చయం చేసుకోడానికి తలను కొంచెం యెత్తి, యింకోదగ్గర చెవి పెట్టి యేమైనా వినబడుతుందేమోనని చూసేను. అక్కడికి ధ్వని అతిస్పష్టంగా వినబడింది!

‘నిన్నాకర్పించేదీ. ఆనందింపచేసేదీ యిక్కడేదీ లేనే లేదూ?’

విల్లో మాటలు మరీ స్పష్టంగా వినిపించేయి. వాడి గొంతు చిక్కగానూ గంభీరంగానూ వుంటుందటెండి.

‘నీ అభిప్రాయంలో నా కిక్కడేది ఆనందదాయక మను కుంటున్నావో అడగవచ్చా?’

ఆ తర్వాత అడుగు సవ్యడి వినబడింది. ఆమె లేచి వాణ్ణి సమీపించివుంటుంది.

‘విల్లో!’

ఆమె యెంతో మృదువుగా వుచ్చరించి దామాటని; చెవిలో వూదినట్లే అనుకోండి. కాని, అదీ నాకు స్పష్టంగానే వినబడింది. ఆ స్వరాన్నిబట్టే హిల్డా కళ్ళు ఆ సమయంలో వాడివైపు యెల్లాంటి చూపులు బరపినవో మనం గ్రహించుకోగలం.

‘మన మొదటి సమావేశం జాపకం వుండనుకుంటా ?
కార్మిక క్లబ్ లో జరిగిన డాన్సు పార్టీలో కదూ ? అప్పుడు
నీ ధోరణి వేరుగావుంది.’

వాడి సణుగుడులో విసుగూ, దిగులూ ద్యోతకమవు
తూంది:

‘నువ్వెవరవో నాకప్పుడు యేం తెలుసు ?’

‘అదంతా నేనెవరనా ? అన్నదానిమీద ఆధారపడినట్టు!’

‘ఆ! ఆధారపడివుంది!’

ఎల్లాగో చెప్పు ?’

‘సమాదంలో యెవరి స్థానం వాళ్ళదే. నువ్వు కుర్చీమాకీ
కన్యపు; నేనో? పీత్కానియేమీ కుటుంబంవాడిని. ఎంత
తర్కించినా యిందులో మార్పేమీ వుండదుగదా ?’

దిక్కుమాలిన గోడ ! ఓ కట్టెతో దానిమీద కొట్టాలని
బుద్ధివుట్టింది, నాకు. దెబ్బకి రంపపుసొట్టు క్రిందికి సర్దుకుంటుంది.
సరిగ్గా ఆ సమయ్యానికే హిట్టా నవ్వు నీనిపించి, ‘వాళ్ళని బెడర
గొట్టడం మొదలుకులే!’ అనకుని పూయకున్నా.

ఈ మాటామె నవ్వు విచిత్రంగా తోచింది. కలుపుగా,
రానిపోయినా పెచ్చుకున్న నవ్వు అది !

వాళ్ళ మాటకేంగాని యీ గోడవుండే, దీనికి కొంచెం
దమాయింపు అవసరం. చెక్కపేడు దెబ్బ కిదేమీ చక్క
బడదు గాని గొడ్డలి నాడమ తొరగేసి చుట్టూ కొట్టి, చెక్క
కూర్పుని కొంచెం సళ్ళువదలించాలి, చెక్కలగోడలు రెంటికీ

మయాన పైభాగంలో కాళీలు యేర్పడినాయిగమా, రంపం పొట్టు దిగబడిపోవడంవల్ల. ఆ ప్రదేశాన్ని ఎండిన నాచుతో నింపవచ్చునులెండి. రంపపుపొట్టు కవాల, తే డబ్బు చెల్లిం చాలి; పైగా అహోనెన్ మిల్లునుంచి బండిమీద తెచ్చుకో వాలి. నాచువితే మడుగులో వుండికదూ, అది పోగుచేసి, యెండబెట్టి, అటకమీడినుంచి బల్లసూదులమధ్యకి కుక్కితే పోతుంది. శతకోటి డరిద్రులకి అనంతకోటి వుపాయాలు గదాడీ!

దీని కంటకీ మళ్ళీ ఆదివారందాకా వేచియుండాల్సిందే. ఇవాళంతా వృధా ఐపోయినట్లేకదా. ఉదయంనుంచి మిప్పటి వరకూ యేం చేసినట్లు, నేను? ఏ పనీ చేసుకోకండా, కునికి పొట్టు పడుతూకూర్చుని, ఓ పడుచుకీ - పడుచువాడికీ జరిగే ప్రేమసంభాషణల వింటున్నాను. నా తెలివితగులడ్డట్టే వుంది!

నా కిష్టం లేకపోయినా మాటలు వినబడుతూనేవున్నాయి:

‘వీళ్ళా! నువ్వెల్లా మాట్లాడితే నేను నిన్ను అర్థంచేసుకో లేనుసుమా. దీని కర్థం నువ్వూకూడా యీ వర్గవైషమ్యాల జబ్బుతో బాధపడుతూన్నా వనేనా? మనిద్దరికీ మధ్య యీ వర్గకలహసిద్ధాంతం తెచ్చిపెట్టడం అర్థం లేసిది. అటువంటి తెలివితక్కువ నువ్వచేస్తావని నే ననుకోను. లేక నేనే పొర పాటు చేస్తున్నానంటావా? నాదే పొరబాటుతే అది నా కెంతో ఆశ్చర్యకరమూ శోచనీయమూకూడా అవుతుంది. తను దేశంలోనే, జాతిలోనే, స్వజనంలోనే వైషమ్యాలు

‘తేవాలనుకొనే వాళ్ళని నేనర్థం చేసుకోలేను. అసలు అల్లాంటి వాళ్ళ బోధనలు అర్థంచేసుకోవడానికి యిన్ని చడమె అనవసరం.’

‘బాగుంది చాలా బాగుంది నువ్వు నెప్పేది ఈవేళ నియితీ నాకొక నూతనసిద్ధాంతాన్ని బోధిస్తూండన్నమాట!’

నియితీ బాగాచదవుతున్న పడుచు. ఆమె యెంత బోధించినా పాఠం మావాడి బుర్ర కెక్కడంటేను పైగా వాడామెను పరిహసిస్తూ వున్నాడు!

‘ప్రపంచాన్ని నడపుతూన్న సూత్రాలు యివి కాదని తెలుసుకో. నా మాట నమ్ము. మానవజీవితముంతా అధృష్టమీదే ధారపడివుండుచి చివరకి గ్రుడ్డివాడికికూడా స్పష్టమవుతుంది న్యక్తి జీవితచక్రంలో ప్రతి భాగమూనూ డాకేవలం యాదృచ్ఛికమే. అల్లాగే మానవసమాజంనూ డాను.’

‘సామాజిక జీవితంలో ప్రతీఘటనాకూడా ఒక నిర్ణీత సూత్రబద్ధమైయే వుండుచి ఋతువుచేసిన ఒక గొప్పసిద్ధాంతం వుంది. దాన్నిగూర్చి నియితీకి పరిచయం లేదనితోస్తుంది.’

నీ అభిప్రాయం నాకు తెలుసునులే. అదొక భ్రమ. ౬వ గ్రామ, విజ్ఞాన! అదంతా ప్రాముఖ్యమైందీగాదు. నేను నిశ్చయంగా చెప్పగలను. మానవజాతి అదృష్టాన్ని నిర్ణయించేదది కాదని తెలుసుకో. జీవితపథ మెప్పుడూ మారుచుదాగుదులుగా తన కిచ్చవచ్చిన మార్గాన్నే పోతుంటుంది. దాన్ని యేవకొన్ని నిర్ణీతమైన సూత్రాలికి కట్టుబడిచి వుండడం

సాక్ష్యాగాను. మానవజీవితంలో ప్రధానపాత్ర వహిస్తూన్నది ప్రేమద్యేషాలు, మంచిసెబ్బరలు, తెలివిమూర్ఖతలు, ఉదాత్తతానీచత్వాల్లా, సౌందర్యవికారతలు, - యింకా...

హిల్డూ మరెక్కొన్ని ద్వంద్వాలకోసం అన్వేషిస్తూన్నట్లు ఒక్కక్షణం ఆగింది ఆ అవకాశం తీసుకుని విల్హో అందుకున్నాడు.

“ కలివిలేములూ, నిండుకడుపుమండుకడుపు నా ”

ఈ మాట లనేటప్పుడు వాడి ముఖంమీది వ్యంగధోరణి చిరునవ్వు నాకు చిరపరచితమేలెండి. అబ్బ! మా వాడున్నాడే మా కొంటివాడండీ. వాడి బుర్రలో యేదో వుంది, బాబూ వుంది.

ఆమె యింకా వాడితో వాదించడం మానదలచనిదే.

“విల్హో! కలిమిలేములు అనేవి పూర్తిగా సాపేక్షకమైన మాటలు. వాటిని కొలిచేందు కొక నిర్ణీతమైన కొలబద్ధం అంటూ వుండడం అసంభవం. ”

కాని మావాడూ తక్కువ తిన్నవాడు కాదుగా? వ్యంగ్యంగా,-

“ జేను! నియోతీ! అందులోనూ ఐనారీ వీత్కానియే మీ నాలుగు కూరమళ్ళూ, హ్యూగో కుర్చీమూకీ పదకొండు వందల యెకరాలూ, - వీటిని పోల్చి చూస్తే మనం యే విషయాన్నీ తేల్చుకోనేలేము ! ”

హిల్డూ కొంచెం కంగారు పడినట్లు తోచింది.

“దానికీ దీనికీ సంబంధంలేదు. వొట్టిపూకదంపుడు! విల్వో! ఇంగ్లీషువాళ్ళ సామెత విన్నావుగాదూ? సంతృప్తియే సుఖం, అని. ధనం యెంతున్నా సంతృప్తి ప్రధానం. మా నాన్న కంటే మీ అన్నగారే యెన్నో రెట్లు ఆత్మీయంగా సుఖ వంతుడు. మా నాన్న రాత్రీబగలూ యేదో గొడవతో నిద్రాహారాలు, శాంతిసౌఖ్యాలూ యెరగడు!”

ఈ మాటలు వినగానే నేను కట్టెలమీద లేచి కూర్చున్నాను. ఓ సుందరనారీ! నువ్వెంతి మాటలు నేర్చిన జాణ వైనా నన్ను మాయపుచ్చ లేవమ్మా. ఆత్మసుఖం చెడ్డదనీ, నిరసించ దగిందనీ నేనూ అనను. కాని, పొట్ట నింపడాని కేమీలేనప్పుడు నువ్వు ఆత్మతో యెంచేస్తావమ్మా? పిచ్చి దానవు! మూడుపూటలా మేత వేయకపోతే ఆత్మచూత్రం యెన్నాళ్ళు నీ సుందర దేహాన్ని అంటిపెట్టుకుని వుండగలదమ్మా! చెప్పవమ్మా, చూదాం,

విల్వో ఆమె కేమని జవాబిచ్చేడో నేను వినలేదు. అసలు వాడేజవాబూ యివ్వనే లేదేమో? ఊరిఫే భుజాలు కుంచి చుకుని, చేతులతో నిరాశాసూచకంగా అభినయించివుంటాడు. వాడిదగ్గర యీ పద్ధతీ వుదితెండి. ఎమటవాళ్ళని నోరు మూయించడంలో అంతవాడు వుండడు.

ఒక్కమాటు ఆగి, ఆమె మళ్ళా అంది.

“విల్వో! నువ్వేమీ నాదగ్గర ఋజువుచేసేందుకు ప్రయత్నించకు...”

ఆమె చెప్పేది పూర్తిగాకండానే వాడు అడ్డొచ్చి అన్నాడు.

“నియ్యాతీ ! దేన్నీ ఋజువుచేయాలని నేను ప్రయత్నించడం లేదు. పైపెచ్చు ఆ ప్రయత్నాన్ని చేస్తూన్నది నువ్వే. నా జీవితంలో యింత అమాయకంగా చర్చించేవాళ్ళని నేను చూడలేదంటే నమ్ముతావా?...”

ఈసారి విల్వో చెప్పేమాటలకి ఆమె అడ్డొచ్చింది. ఆమె స్వరమే పూర్తిగా కూరిపోయిందీసారి.

“విల్వో ! అదంతా పోనిద్దూ. నే నిక్కడికి వచ్చిన దిందు కేనా ? అవన్నీ నా కెందుకో చెప్ప ? నీతో నాకు తర్కాలేమీ వద్దు. డబ్బూ, పొలాలూ, వర్గాలూ, అవన్నీ మండిపోనీ. నా కెందుకు ? ఒక్క ప్రశ్నకిమాత్రం జవాబీయవూ ? ఇస్తాననవూ ?”

కట్టెలమీద చేతు లానుకుని లేచేను. వాళ్ళ మాటలు వింటూ యిక్కడెంతసేపని కూర్చోను ? తమ సంభాషణ యితరులు వినాలని కాదుగా వాళ్ళుకోరేది ! ఏదో కాక తాళీయంగా యిక్కడ కూర్చోడం తటస్థించింది. అంతే. గోడలో పల ఖాళీ లుండిపోయే యని కూడా యీ సందర్భంలో నాకు తెలిసొచ్చిందిగా. కూర్చున్నందుకు పూరికేపోలేదు.

ఈ ఛో కూర్చుంటే నాకు రోజు వెదుతుందా యేమిటి ? పోదా అనుకుని అక్కడ కట్టెలు చెదరివున్నవి సర్దుతూన్నా. అవల్ప ప్రయత్నం చేసి నియ్యాతీ హిల్డా కంతం సానునయంగా నాడింది. మాట్లాడడం వినిపిస్తూంది:

‘విల్వో! నిజంగా చెప్పు ! నిజం చెప్తానని మాట యియ్యి!’

మావాడు నీళ్ళు నములుతూన్నట్లు జవాబిచ్చేడు.

“నాకు అబద్ధమాడాల్సిన అవసర మేముందని ?”

“చెప్పు, విల్వో ! ” ఆమె గొంతు యెంతో మౌనార్థవ ప్రేమానునయభావాల్ని వెలార్చుతూ వినిపించింది. నా ఆశ్చర్యానికి అంచులేకపోయేయి.

“దాపరికం వుంచకూడదు, విల్వో! మనం మొట్టమొదటి సారి కలుసుకున్నాం చూసేవూ, అప్పుడేం జరిగిందో జ్ఞాపకం వుందా ? ఆ రోజున విందు ముగిసేక నన్ను యింటికి దిగ బెడుతూన్నప్పుడు నాతో యేమన్నావో మళ్ళీ ఒక్కమాట చెప్పు.”

“బాగానే వుంది...”

“మరిచిపోయేవా ?”

“ఎందుకు మరచిపోతాను ?”

“అది నీ హృదయపూర్వకంగా అన్నదేనా ?”

“అదంతా మళ్ళీ తవ్వడం దేనికి ?”

“జవాబిస్తానని, మాట మీరుతున్నావా, యిప్పుడు ?”

వాడేమీ మాటాడలేదు. కట్టెలగుట్టమీద సరిగా పెట్ట జానికని ఓపెద్దదుంగ నెత్తినవాణ్ణి దాన్ని పెట్టకండా గాలిలో అల్లాగే పట్టుకుని వుండిపోయేను. చిటుక్కుమన్నా యక్కడ వాళ్ళు బెదిరిపోతారో ? ఏమంటారు ?

“జవాబుకోసం యెదురుచూస్తూన్నాను, విల్వో !”

ఎప్పుడో అన్నమాటలు మళ్ళీ చెప్పమంటే యెవరికైనా కష్టమేనుమండి. కాని యీ అడళ్ళు వదిలిపెడితేగా? ఈ నున్నితదేహాలలో అంత శక్తి, పట్టుడలా యెల్లావున్నాయో? నా కర్థమేగాదండీ. అంతలోకీ విల్లో మాట్లాడేడు :

“అప్పు డన్నదాన్నే మళ్ళీ యెన్నిసార్లైనా అంటాను!”

సుఖ పారవశ్యాన్ని సూచించే నవ్వు వినిపించింది. కాని హిల్టా నవ్వుతూండగానే మధ్యలో వాడన్నాడుగదా :

“మళ్ళీ యెన్నిసార్లైనా అంటాను! నియితీ! కాని, అందువల్ల కలిగే ఫలితం యేమీ వుండవోదు.”

“అహా! ఎందు కుండను? విల్లో! ఎంతో ఫలితం వుండితీరుతుంది. నా విల్లో! నువ్వు వట్టి పిచ్చిపిల్లాడివి! ఏదీ? అది వసంతకాలం, రజనీతిమిరావకురనంక్రింద మన మిద్దరమే నడిచిపోతున్నాం. మనంగాక అప్పుడు లోకంలో యింకేదీ లేదనిపించింది! విల్లో! అప్పుడు నువ్వన్నమాటలు యెంత బాగున్నాయి! అంతకంటే మంచిమాటలు యెవరు చెప్పగలరు? అబ్బ! జీవితాన్ని సుఖాశాకల్పనలతో తన్మయం చేసే ఆ మాటలముందు మరేదీ నిలువలేదు నీ జుట్టు యెంత బాగుంటుంది? ముట్టుకోనియ్యి! అదీ! అబ్బ! తల వెనక్కి తీసుకుంటా వేమిటి? ఏం పెంకిరాలుగాయమ్మా! ఎల్లాగ నీలో వేగడం...”

నేను వినాలని ఉద్దేశించి అన్నమాటలు గానప్పుడు నేనెందుకు వినడం? ఇంటిచూడులోంచి బరిగి దూరింగా

పోయి కూరమళ్ళు చూస్తున్నా. మొక్కలప్పుడప్పుడే పైకి వస్తూన్నాయి. వాము బాగానే మొలిచింది. కారట్ల నూనూగు తోకల్ని పై కెత్తుకుంటూ వస్తూన్నాయి. ఈనుడిలో యెల్లా కలుపుతీసింది. బీచ్ రూటు, టర్నప్ లు యిప్పుడిప్పుడే మొలక లెత్తుతూన్నాయి. వాటి విషయంలో కొంచెం శ్రద్ధ తీసుకోవాలనుకుంటా.

కొండని చేరి ఒకమడిగట్టున గుప్పెడు బటాణీలుగుచ్చేను. పసరుకకులు వేసి, అప్పుడే సన్నని నులితీగలతో రాళ్ళను పట్టుకుంటూ యెండవెలుతురుదలవైపు అర్రులు జాచి సాగు తూన్నాయి. ఏమిటో! వాటికి యెండను చూసే భాగ్యం యెన్నటికీ లభిచదు. పాపం. ఆ మడిగట్టుకగ్గిరికి యెండ యెప్పుడూతగలదు. దివరకి మధ్యాహ్నమప్పుడుకుడా అంతే.

ఏ కాస్తో యెండ తగులతూన్నది మిగతా మూడు మళ్ళ లోనూ వేసిన బంగాళాదుంపలకే అవన్నీ చక్కగా ఒకే వరసన బైలుదేరి, బలంగా పెరుగుతున్నాయి. కాని వాటి గట్లమీద మార్తా నాటిన పూలమొక్కలు నాసిగా కని పిస్తున్నాయి. వాటిని పూలు పూయడమే గగన. పరిమళం మాట దేవుడెగుగను! విడిగా మట్టిబిచ్చి పోల పోన ప్రొద్దుతిరుగుడు మొక్కలు యిప్పుడే పైకి రెండో అంతస్తు వేస్తున్నాయి. ఆ వట్టిదిబ్బ కొట్టకపోకండా చిన్నచిన్న గులకరాళ్ళు తెచ్చి చుట్టూ పొదిగేయ, పిల్లలు. ఏరో పిల్లలు గాదూ, సరదా!

ఇంట్లో వాళ్ళిద్దరూ ఆడుకునే మాటలు వినరాదనుకున్నా, అవి నా చెవుల బడుతూనేవున్నాయి. వీలైనంత దూరంగా పోయి, కొండగోడ దరినే నిలుబడ్డా, మాటలన్నీ విస్పష్టంగా వినబడుతూంటే నేనేం చేస్తాను? ఆమె వాణ్ణి జయించేసే ననుకుంటుంది. ఓ క్షణంలో మెత్తబడ్డట్లు కనిపించి, అంత లోనే కరుకెక్కుతున్నాడు. వాడు! పదుచువాళ్ళ మాటలు పట్టు బిగువుగానే వుంటాయిగదూ, యెల్లాగైనా, విల్లో అన్నాడు:

“అన్నమాట లేదని యెందు కంటాను? విచిత్రమైన నీ భావాలమాట అల్లావుంచితే యీ ప్రపంచలో కల్లా నువ్వు అపురూపమైన దాన వని యిప్పుడుకూడా అంటాను. ఒకసారి గాదు. లక్షసార్లు అంటాను. నువ్వు నా మనస్సును యెల్లా జయించేసేనో నాకు అర్థం కానేలేదు! వేలమంది కన్యల్లోంచి యెంచుకోవాల్సివస్తే యిప్పటికీ నిన్నే యెంచుకుంటాను! ఆ మాట చెప్పడానికి వెనకదీయను. జౌను! నీకు బ్రతుకు తెరువు తెలుసు. వాస్తవికలోకంలోనే వుంటావు నువ్వు! నువ్వంటే నే నెంత ప్రీతితో చూస్తున్నానో చెప్పడానికి మాటలేం సరిపోతాయి? నాకు తెలుసు. నువ్వు మేఘాల్లో విహరించవు! పగటికలలు కనవు! నీ వయనూ, వైభవం వున్న అనేకమంది పదుచుల్లాగ అర్థంలేని ఆశాసాధాలు కట్టవు నువ్వు! దివ్యప్రేమకలలు నీ స్వభావానికి దూరం! అట్లని నీ అభిరుచుల్లో మొరటుదనం లేదు. నిశ్చలంగా ఆలోచించు

కుని, నీ భావిని ఖచ్చితంగా యెంచుకున్నావు. నీ ప్రాయంలో
పొరపాటు సహజం. కాని, నువ్వో! భవిష్యత్తును నీకువలె
సుస్పష్టంగా దృష్టిపథంలో వుంచుకొనే తెలివీ, నిబ్బరం
యెందరి కున్నాయి? "

ఇక్కడ వాడిమాట కామె అడ్డొచ్చింది.

"ఔను! విల్లో! ఔను! నేను నీకు బడవుగా వుండ
బోను. నా యూనివర్సిటీ కోర్సు పూర్తిచేసుకున్నాక అధ్యాప
కత్వాన్ని తీసుకుంటాను. ఏం?....."

కాని, వాడు వినిపించుకోనట్లు మాట్లాడనారంభించేడు.

"ఒక్క చిన్నసంఘటన నా మనస్సులో హత్తుకుపోయింది..
అది నీకు జ్ఞాపకముందో లేదో? నేను ఛెర్రీ వృక్షా న్న కేకను,
పూలగుత్తి కోయడానికి. మంచినుంచి గుత్తులు చితారు
కొమ్మనివున్నాయి. చక్కని ఛెర్రీపూలగుత్తి*కోసి, చెట్టుదిగి
వచ్చేను. ఆ సమయంలో నా చొక్కా గుండీ ఒకటి తెగి పడి
పోయింది. నువ్వు జ్ఞాజులోంచి మూడు రంగుదారాలూ,
మూడు సూదులూ తీసి, అక్కడి కక్కడే బొత్తాం కుట్టే
సేవు. పట్టుదల కార్యాశక్తి నీలో మూర్తీ భవించే యనడాని
కీవుదాహరణ చాలదూ? ఎంత శ్రద్ధ! "

"ఔనాను! విల్లో! ఇంత చిన్నవిషయాన్ని జ్ఞాపకం
వుంచుకున్నావు అంటే యెంత మంచివాడవు! "

---

* ఎర్రనిపూలు గుత్తులుగా వూస్తుంది. ఛెర్రీ వృక్షం. ఈ పూలగుత్తి
ప్రేమచిహ్నం. వివాహానిశ్చయాని కిది ధరించడం చిహ్నంగా భావిస్తారు.

ఆ ప్రశ్న పరిహాసానికే వేసినని చెప్పు! నన్ను పరీక్షించడానికే గాదా? ”

విల్వో యేమీ మాటాడలేదు. ఆమె మాటలే మళ్ళా యింట్లోంచి లాలనగా మృదువుగా వినిపించేయి.

“అయ్యో దేవుడా! ఈ పిచ్చిపిల్లవాడితో నేనేం చెయ్యాలోను, బాబూ. విల్వో! విల్వో! వింటున్నావా? నీ స్యాభి మానాన్నీ, ఆభిజాత్యాన్నీ నే నెంతో మెచ్చుకుంటున్నాను. ఏదై నా మితిమీరితే ప్రమాదకరమే అవుతుంది. అంతేగాదు. అది మూర్ఖత్వం అనిపించుకుంటుంది. కూడాను. ”

“కావచ్చు, నువ్వెల్లా అనుకున్నా మంచిదే. కాని, నన్ను నా దృష్టిలోను, ప్రజల దృష్టిలోనూ, అంటే నా కామ్రేడ్స్ దృష్టిలోనూ కొంచెపరచుకోడంకంటే అదే మేలు! ”

‘అయ్యో! మళ్ళీ కామ్రేడ్స్!.....విల్వో! ప్రియతమా! నా మాట వినవూ.....’

నే నిక్కడ నిలుచోడం అనవసరం. ఇంటి ఆవలిప్రక్కక పోడానికి ప్రయత్నించినా. కొండ అక్కడినుంచి నిటారున దిగి పోతుంది, కాని, అక్కడికీ వాళ్ళ మాటలు వినిపిస్తూన్నాయి, నేనేం చేస్తాను? సానునయపూర్వకంగా బ్రతిమాలుతూన్న స్త్రీకంఠం; దుఃఖం పొంగి పొర్లివస్తూ కంఠం రుద్దమై అశ్రు పూరితమైనప్పుడు వెలువడే మాటలసవ్వడి, అది. పురుష కంఠం పట్టుదలగానూ, బింకంగానూ, అదేసమయంలో మృదువుగానూ వుంది.

ఒక క్షణంపాటు ఆడగొంతు వినబడలేదు. ఆమె తన మాటల్ని ఊపిరిలోనే లీనంచేసి, పుచ్చరిస్తూన్నట్లనిపించింది. ఎందుకో వెనక్కి తిరిగి తూర్పుముఖంగావున్న కిటికీలోకి చూడాలనిపించింది. ఆ కిటికీకి సరాసరిగా ఉత్తరముఖమై రెండోకిటికీ వుంది. రెండుకిటికీలకీ మధ్యలో యిద్దరి తలలూ కనబడ్డాయి.

ఇద్దరూ గదిమధ్యలో నిలుచున్నారు; యిద్దరిముఖాలు అత్యంతసమీపంలోనే వున్నాయి. హిల్డా మొగమెత్తి విహ్వలని చూస్తూంది ఏదో రహస్యం మాట్లాడుతూన్నట్లామే పెదవులు కదులుతూన్నాయి. ఆమె తన పెదవుల్ని విహ్వల ముఖం దగ్గరికి తీసుకుపోతూన్నట్లుంది. వాడు ఆమె ముఖంలోకి అధోదృష్టితో చూస్తూ, శిరఃకంపపూర్వకంగా యేదో చెపుతూ న్నాడే గాని తన పెదవుల నామే పెదవులతో కలపడానికి యత్నించుతూన్నట్లులేదు.

అటుపోతూ ఒక్కక్షణంమాత్రమే నేనా కిటికీవైపు చూసేను. కొండక్రిందికి వెళ్ళి యే రాయో రప్పో చేరవేసుకుంటే ఫలంపాటు గాని ఊరిఫే జాప్యం చేస్తే నాకెల్లా గడుస్తుంది? ఇంకొక్కక్షణం కూడా వాళ్ళ మాటలు వింటూ కూర్చోను గాక కూర్చోను. ఆదివారమే కానీండి. ఐతేనేం, కుండల్లో గుర్రాలు తోలుతూ కూర్చుంటే నాపని కడతేరినట్టే!

ఓ రాతిని దొర్లించు కొచ్చి పైకి చేర్చి, మళ్ళీ యింకో దానికోసం క్రిందికి వెళ్ళేను. చిన్నా పెద్దా రాళ్ళని కొండ

పైకి దొర్లించుకునీ, మోసుకునీ వస్తూనేవున్నా, చెమటలు కక్కుతూ- కాని నా మనస్సంతా వాళ్ళిద్దరి పెదవులూ కలుసుకున్నాయా? లేదా? అనే ఆలోచనలో ములిగివున్నాయి.

ఎల్సా వచ్చి, కాఫీ పెట్టింది. గ్రుడ్లు పేల్చింది. భోజనాల దగ్గర మాటలేఅంతగాలేవు. పరిహాసాలూ, నవ్వులూ అసలే లేవు. హిల్డా నా భార్యవైపు చూస్తూ చిరునవ్వుతూ, యింటిని గూర్చి, బిడ్డల్నిగూర్చి కుశలప్రశ్నలు వేస్తూంది. కాని ఆ చిరునవ్వు పెదవులమీదే కాని మనస్సులో తుఫాను చెలరేగుతూందని హిల్డా ముఖమే చెపుతూంది.

ఇద్దరూ ఒక్కసారే లేచి వెళ్ళొస్తామన్నాడు. విల్హో నా దగ్గిరకి వచ్చి, ప్రశాంతంగానే అన్నాడు :

“ఈ మా సమావేశానికై నేను నీకే వందనా లర్పించాలనుకుంటా!”

ఈ మాట అనేసి, ఆమెతో బైలుదేరేడే గాని, వాడు వందనాలూ చెప్పలేదు. వెళ్లివస్తా ననీ అనలేదు. సగౌరవంగా నియతీకి కైదండ యొసగి, కొండ దింపి, వంతెన దాటించి తీసుకువెళ్ళిపోయేడు. అంతే.

వాళ్లూ వెళ్లిపోడంతోనే నేను మళ్ళా రాళ్లు మోయనారంభించేను. ఎంత పెద్దరాళ్ళనీ నేను లెక్కచెయ్యను. నన్ను తమ భారంక్రింద అణిచివేయగలంత పెనుబండలు వచ్చినపుడు నేను మరీ సంతోషిస్తూన్నా. ఐనా అవీ నన్ను వంగదీయలేదు. నాలోయేదో ప్రవేశించింది. గుండెల్లో

యేదో బాధ, మనసులో పీడ, ఏదో అహితవైన భావాన్ని
అణచివేయడానికి పోరాడుతూన్నట్లున్నాయి. నా సర్వాం
గాలూ. అందుకనే భయంకరంగా బండరాళ్ళతో పెనుగులాడి,
చెమటలు కక్కుతూన్నా నాకేం లక్ష్యమే లేదు !

ఆ రోజు మోసినన్ని రాళ్ళు నే నదివరకెన్నడూ మోయ
లేదు. కాని నే నారాళ్ళతో తంటాలుపడుతూన్నంతసేపూ,
షెడ్ గోడలు కడుతూన్నంతసేపూ, నా కావిషయమే మన
స్సులో మెదులుతూంది. చివరికి వాళ్ళిద్దరి పెదవులూ కలుసు
కోనే లేదు !

పద్నాలుగో ప్రకరణం - యుద్ధభైదీలు.

ఆ తర్వాత మళ్ళీ చాలరోజులవరకూ విఘ్నాని నేను చూడనే
లేదు. నియతీ హిల్డా కూడ మళ్ళీ మా యింటికి రానేలేదు.
నే నామెను మాత్రం అప్పుడప్పుడు కలుసుకునేవాణ్ణి. అల్లాటి
సమయాల్లో దూరాన్నుంచే టోపీ తీసి చేతబట్టుకునీ వాణ్ణి;
నా వ దనాన్ని ఆమె మందస్మితంతో శిరఃకంపన చేస్తూ
అండ కునేది. విఘ్నో క్షేమంమాత్రం వాడి మిత్రులద్వారా
వింటూండేవాణ్ణి. వాడు కులాసాగానే వున్నాడనీ, పని చేసు
కుంటూ, తన కాలానంతనీ గ్రంథపఠనంలో వెళ్ళబుచ్చుతూ
న్నాడనీ అంతా చెప్పేవాళ్లు. వాడు కులాసాగా వున్నందుకు
ఆ ఈశ్వరుని కనేకవందనాలు. ముమ్మాటికీ అదే పదివేలు.

నేనూ వాణ్ణి చూడబోలేదు. వెడితేమాత్రం లాభ మేమిటి
లెండి. ఆ రోజుసంఘటన తర్వాత నేను వాడికళ్ళల్లోకి
నూటిగా చూడలేకనే పోతున్నాను. మొహం చెల్లదూ?

శిశిరఋతువులో విహారోరీ కుక్కిరూకీ హెల్సింగీ నుంచి
సెలవుల కింటి కొచ్చేడు. తరుచుగా కార్మిక క్లబ్బులో
బాక్సింగు పందేలు జరుగుచూచేవి. విహారోరీ వాటిల్లో
పాల్గొంటూ యెందరిమీదో నెగ్గుతుంటూ వస్తూన్నాడు.
సన్నగా శలాకలా వున్నా మంచి శక్తి సామర్థ్యాలు, చురుకు
దనం గలిగి, తన ముష్టిఘాతా న్నెక్కడ, యెప్పుడు ప్రయో
గించాలో తెలిసి ప్రయోగించగల ఆ పదుచువాణ్ణి తరుచుగా
బాక్సింగు రింగులో చూసేవాళ్ళు, ఆచుట్టుప్రక్కల ప్రజలంతా.

ఆ సెలవుల్లో విహారోరీ వరసగా ముగ్గుర్ని ఓడించేక
ఉర్వో జుకోలా వంతువచ్చింది. ఇద్దరూ చాలసేపు పోట్లాడేక,
పందెం సమం ఐనట్లు ప్రకటించేరు. అంతే. ఆ మరునాడే
విల్వో ఉర్వోని ఛాలెంజి చెయ్యడం, మొదటి చుట్టులోనే పడ
గొట్టడం ప్రజలంతా విచిత్రంగా చెప్పుకున్నారు.

వడ్రంగి ఉర్వో జుకోలా దీర్ఘ బాహుడు. మంచి బాక్సరు.
అతనితో సమంగా పెనగిన తర్వాత విహారోరీ చొరవచేసి
నిల్స్ హుపానెన్ తో పోట్లాడి ఓడిపోయేడు. నిల్స్ విహా
రోరీని నాలుగో చుట్టులో కొట్టిన ముష్టిఘాతాని కాతడు
స్మృతితప్పి పడిపోయేడు. తర్వాత మూడోరోజునే విల్వోతో
పడింది నిల్స్కి. ఇరవై చుట్లదాకా నిలబడ్డాడు గాని చివరికి

ర క్తసి క్తమైన ముఖంతో నిల్చిచెప్పాయేడు. జనం ఊరిఫే
విరగబడిపోయి చెప్పుకున్నారు సంగతి.

“కార్మిక క్లబ్బులో యిది మామూలుమర్యాదే. అయి
పోయిందండీ! కుక్కిమాకీని పడగొట్టినవాడు విల్వోకి సాదా
క్రాంతుడు గావాల్సిందే. తాడి తన్నేవాడి తల తన్నేవా
డుండకపోతాడా!”

కానై తే విల్వో అల్లా యెందుకు చేస్తూన్నాడో యెవరికీ
తెలియదు. ఎవరిదాకానో యెందుకు? విహ్టోరీకే తెలి
యదు! విహ్టోరీ కుక్కిమాకీ తెలివితక్కువవాడేం గాదు.
ఆవలిస్తే పేగులు లెక్క బెట్టే రకం. అతడు విల్వో విచిత్రపుప్రవర్త
నకి కారణ మేమిటా? అని తెలిసికోడానికి చాలాప్రయత్నాలు
చేసేడు. ఆఖరికోసారి కారణం చెప్పాలని విల్వోని నిగ్గదీసేడు
కూడానుట. కాని విల్వో అతని కేజవాబూ యివ్వలేదుట.
నవ్వాలకపోసే నీలికళ్ళతో రెప్ప వాల్చుకండా విహ్టోరీని
ఆపాదమస్తకం యెగాదిగా చూసేవాడు. విల్వో యేదో
మెల్లిగా గొణిగేవాడుకూడాననీ, పళ్ళు బిగించి మెల్లిగా,-

“త్వం లో నీకే తెలుస్తుందిలే!” అనిలావుంది అనేవా
డనీ కొందరు చెప్పుకున్నారు కూడాను.

నేను విల్వోని కలుసుకోకపోడం తప్పే అని ఒప్పుకుంటా.
తప్పేగాదు తప్పన్నర! తర్వాత విచారించేను గాని గతజల
సేతుబంధనంలా నిష్ప్రయోజనమే. ఆ సంవత్సరకాలంలోనూ
ఒక్కసారైనా వెళ్ళి చూసివుండాల్సింది. కాని యిల్లాజరుగు
తుందని యెవ రనుకున్నారు? ఈ రోజుల్లో సంఘటన లేవీ

మెల్లిగా జరగవు. ఏది జరిగినా ఉరకలమీదా, పడుగుల మీదాను, ఆ వసంతంలో అయినా నేను పోలేదు. ఆ తర్వాత యింక లాభమే లేకపోయింది. అయ్యయ్యో! మా తమ్ముడు విల్లో! ఎంతపని చేసేనురా? భగవంతుడా!

కాని యిప్పుడేమనుకుని యేం లాభం లెండి. ఆ రోజుల్లో మా సుహృదానికి జర్మన్ పటాలాలతోబాటు యినపగజైల తల్లి కూడా వస్తూందని యెవ రనుకున్నారండీ? హెల్సింగ్ లోనూ, మరి కొన్నిచోట్లా నాజీ పటాలాలు దిగినాయనీ, అక్కణ్ణుంచి వాళ్ళని రైళ్ళమీద వుత్తరానికి జేర వేస్తూనారనీ అనుకున్నారు. వాళ్ళువచ్చేరం లే మేమో అనుకున్నాం గాని యిల్లా జరుగుతుం దని యెవ రనుకున్నారు? కాని, యీ మాటలు చెప్పుకునే టప్పుడు కొందరు ముఖం చిట్టించుకునేవాళ్ళనిమాత్రం నేను కనిపెట్టకపోలేదు. విషయం తెలుసుకోవాలని బుద్ధి పుట్టి హెరా కుర్మిమాకీని ఓ రోజున అడిగితే ఆయన స్పష్టంగా చెప్పేసేడు:

‘జర్మనీలాంటి గొప్పదేశం మనకి అండగా వుందని మనం సంతోషించాలి, గర్వపడాలి. ఈసారి తెలుస్తుంది బోల్షివిక్కుల పస!’

నా కామాటలు ఆశ్చర్యం కలిగించేయి:

‘వాళ్ళు మళ్ళీ మనమీదికి వస్తున్నారా ఏమిటి? బాబు గారూ! కొంప దీసి.’

బరునై వాలిపోతూన్న మాతల్లాటి కనురెప్పల క్రింది నుంచి నానైపు దొంగచూపులు చూస్తూ హెర్రా కుర్మిమాకీ కొంచెంసేపు తనలో తానే ఆలోచించుకున్నాక ఖచ్చితంగా చెప్పేరు:

‘జానోయ్ ! వాళ్ళెంత పేరేగి పోతూన్నారని!’

నిజం ! బోల్లివిక్కులు యెక్కడ యెప్పుడు యుద్ధచర్యలు ప్రారంభి చేరో నాకు సరిగా జ్ఞాపకంలేదుసుమండీ. పేపర్లలో నైనా ఆ వార్తలేం వచ్చినట్లులేదు, పోసీ దానిదేం వుంది. ఎవరో ఒకళ్ళు మనకి మిత్రులుగా సాయపడుతూన్నారంటే సంతోషమే గాదండీ! అదీ ఒకందుకు మంచిదే. గుండెలమీద చెయ్యేసుకుని హాయిగా నిద్ర బోవచ్చు. ఎలిఝాన్ కూడా అల్లాగే చెప్పేడు. పైగా వాడన్నాడుగదా:

‘కాని మనం నిద్ర బోదలచుకొలేదు ! జ్ఞాపకం పెట్టుకో, ఐనారీ. ఇల్లాంటి సమయంలో నిద్ర బోవడమా ? పిర్కీలీ ! మనంకూడా నిలబడి నడుం బిగించాలోయ్. ఆగవోయ్ ! తొందర పడకు, మరి. కలలోకూడా అనుకోని సంగతులు జరుగుతాయి, నువ్వే చూస్తావు ! మన డేదో మళ్ళీ రష్యా నుంచి లాక్కుంటాం. అంతతో సరిపెడితే మనం చెప్పకొనే డేముంది? పిర్కీలీ! అందరికీ పంచిపెడతాం భూములు లాక్కుని! నీ యజఃహనికంటే ధనికుడ వైపోతావు. చూసుకోరా!’

అల్లాంటి అదృష్టం పడుతుందని వినడాని కెవరికై నా సంతోషంగానే వుంటుంది, మరి. పెడతా నంటే యెవరికేనా ఆశ

కలుగుతుంది గాదండీ. వాళ్ళవల్ల యిన్ని చిక్కులు వచ్చిపడతాయని అప్పుడెవరనుకున్నారు? పెద్దమ్మ యెప్పుడూ విల్లోని వెంటాడుతూనే వుంది. వాణ్ణి ముందుగా పటాలంలోకి తీసుకుబోయేరు. వాడు పనిచేస్తూన్నది క్రీమరీలోనని చెప్పేనుగా. జర్మనీకి వెన్నా, మీగడా యెగుమతి చేసే జాతీయప్రాముఖ్యతగల పరిశ్రమలో పనిచేస్తూన్నా వాణ్ణి ముందుగా యీ సుడిగుండం లాగేసింది.

వసంతంలో కొండలమీది మంచు కరిగి వరదలు ప్రారంభమైనాయి. హెరా కుర్చీమాకీ బాడవా బీళ్ళలో గడ్డిని అప్పుడప్పుడే కోతపట్టేము. అప్పటికే మా పటాలాలతో బాటుగా విల్లో తూర్పు కరేలియాలో రష్యామీదికి పురోగమిస్తూన్నాడు. వాడి స్నేహితు లిద్దరు యీ విషయాన్ని నాతో చెప్పేరులేండి. వాళ్ళు అప్పటికింకా అహోనెన్ అం పవుమిల్లులోనే పనిచేస్తూ వుండిపోయేరు. విల్లో నాకు జాబులే రాయడం లేదు. వాడి మనస్సులో నామీద కష్టంగా వుండి వుంటుం దనుకుంటా. ఇల్లాగ ఓ సంవత్సరం చూస్తూండగానే గడిచిపోయింది. కాని విల్లోనించి నాకు ఒక్క కబురేనారాలేదు.

ఆ తర్వాత వాడు పూర్తిగా అదృశ్యుడై పోయేడు. అదెల్లా జరిగిందో నేను పోల్చుకోనే లేకపోయేను. పటాలంలో వాడి తొటివాళ్ళు రంపంమిల్లులో వున్న వాడి స్నేహితులకి జాబు రాసేరుట. విల్లో యిక మనలో లేడని ఆ ఉత్తరంలోని

సారాంశం. ఆ రోజున భయంకరమైన యుద్ధం జరిగిందట. గుండ్రవర్షం చాలమందిని తుడిచి పెట్టేసింది. నేలంతా దున్నేసి నాయిట, పెల్లులు! అంతే ! ఆ యుద్ధం తర్వాత యిక మళ్ళీ విల్లోని యెవరూ చూడలేదట !

ఐతే నీని కర్ధం యేమిటి? వాడు చనిపోయూ వుండొచ్చు; లేదా రష్యన్లకి ఖైదీగా చిక్కి వుండొచ్చు. ఆ యుద్ధంలో కొందరు ఖైదీలుగా పట్టుబడ్డారనీ, విల్లోకూడా వాళ్ళలో వుండివుండచ్చుననీ వాడి మిత్రులు నన్నూరడించేరు. కాని, హెట్రా కుర్కిమాకీ ఆ రెండూ పర్యవసానంలో ఒకటే నన్నాడు. నే నాయన నడిగేను:

‘రెండూ ఒకటే యెందు కవుతాయండీ?’

హెట్రా కుర్కిమాకీ నిబ్బరంగా అన్నాడు:

‘యుద్ధఖైదీన్ని బోల్సివిక్కు లేం చేస్తారో నాకు తెలుసు నోయ్!’

‘ఏం చేస్తారు?’ తొందరగా అడిగేను, మళ్ళా.

‘గోళ్ళతో ప్రారంభిస్తారు.’

నాకు గోళ్ళేమిటో అర్థం కాలేదు.

‘గోళ్ళేమిటండీ?’

ఆయన నా అజ్ఞానాన్ని పోగొట్ట దలచి, విశదంగా చేప్పేడు:

‘ఖైదీలని దిసమొలతో బల్లకి అంటగట్టి, గోళ్ళలో సూదులు గ్రుచ్చుతారు. తర్వాత మిగతాపని పూర్తిచేస్తారు.’

ఈ మాటలు వినేసరికి నా నెత్తిమీది వెంట్రుకలుకూడా లేచి నిలబడ్డాయి: బెదుకుతోనే అడిగేను:

‘తర్వాత యేం చేస్తారు?’

ఆయనకి బోలెడు తొందరపనులుంటాయి. ఐనా నా అజ్ఞానానికి జాలిపడి, విపులంగా అదంతా సెలవిచ్చేరు:

‘అంతా మామూలేనోయ్! కాలి వ్రేళ్ళూ, చేతి వ్రేళ్ళూ చెక్కేస్తారు; తర్వాత కొంచెంకొంచెగా కాలుసేతులు నరుకుతారు. ఒక్కమాటుగా చచ్చిపోకండా జాగ్రత్తగానే చెక్కుతారులే. ఆ మట్టున చర్మం ఒలిచి, తారు పట్టించి, సంకెళ్ళతో ఓ చీకటికొట్టులో పారేస్తారు. ఇల్లాంటి విషయాలు అందరూ తెలుసుకోవాల్సిన అవసరం యెంతేనా వుంది. ఆ కాకిమూకనిగూర్చి లోకం అంతకీ, తెలుసు. దేవుడూ దయ్యం అనే లేదు వాళ్ళకి! నువ్వుంత అజ్ఞానంలో పడివున్నా వేమిటి! పేపర్లైనా చదవడం లేదుటోయ్, ఐనారీ?’

చాల రోజుల్నుంచి పేపర్లు చదవడంలేదని ఆయనదగ్గర ఒప్పుకున్నా. చదవడానికి తీరిక వుంటేనా? మింగ మెతుకు లేదు మీసాలకి సంపెంగనూని అన్నట్లు రోజుకి పదిమార్లు సంపాదించేవాడికి వార్తాపత్రికావైభోగం కూడానా? అని ఆయనగారి ముఖమిదే అడిగేద్దామనుకున్నా. కాని అడగనే లేకపోయేను చెప్పొద్దూ. ఎల్సా, నేనూ అత్యవసరంగా కొనాల్సిన వన్నీ కొనాలంటేనే కనీసం నాలుగువేల మార్కులుండాలి. ఇంట్లో ఒకటుంటే ఒకటిలేదు గదాండి. సంసారం యీదడం మాటలా యేమేనేనా? కాని, అదంతా ఆయనకి

చెప్పడం అంతగా అవసరమని నే నాసమయంలో అనుకోలేదు. ఆయనేం ఆర్చేవాడా తీర్చేవాడా? పోనిద్దురూ.

అయ్యా! అక్కణ్ణించి మా కామందు పుపదేశం చేస్తూ, పుపన్యాసం ఆరంభించేడు. దేశాన్ని ప్రేమించే ప్రతివాడూ పేపర్లు విధిగా కొని చదవాలట. అల్లా చెయ్యకపోతే అంతా అనుకుంటారట, తనకి ప్రాణదాత, జీవనదాత, రక్షకురాలు. ఐన మాతృభూమిని గూర్చి వీడికి కొంచెమైనా లక్ష్యం లేదని. కొరగాని కొడుకు పుట్టేడనీ, తల్లిపాలు త్రాగి రొమ్ము గుద్దే పరమదుర్మార్గుడూ వీడనీ కూడా అనుకుంటారట! ఔను మరి! అనుకోరూ? అంచేత నేను మారు పలక్కండా యీ విషయంలో ఆయనతో యేకీభవించేను-

‘నిజమే, బాబయ్యా! తమరు చెప్పేది ముమ్మాటికీ నిజమండి!’

నేను పేపర్లు చదవ నందుకు ఆడిపోసుకుంటే అదే పోయింది గానీండి, మా తమ్ముడి సంగతి తలుచుకుంటూంటే నిజంగా యేడుపొస్తూం దనుకోండి. ఏం చెయ్యాలో, ఏం చెప్పాలో యేమీ తెలియడం లేదు. ఆలోచించడానికే మహాభయంకరంగా వుంది... కాని మా కామందు నన్నింకా విజ్ఞానవంతుణ్ణిగా చేయడం అవసరం అనుకున్నారో యేమో, యేదో జ్ఞాపకం చేసుంటూన్నట్లు ఒక్కమాటుండి మళ్ళీ అందుకున్నార :

‘ఐనారీ! ఏ దెల్లావున్నా ఒక్కసంగతి మాత్రం నిశ్చయంగా చెప్పగలను. చచ్చి, సమాధిలో వుండడమే మేలని పించే దుర్భరస్థితిలోనే విహ్వల వుండివుంటాడని నిశ్చయమే. అదీగాక వాడిప్పటివరకూ యింకా బ్రతికివున్నాడా? అనేదీ నమ్మకం లేదనుకో. ఒకవేళ బ్రతికున్నా యీ ఊణంలో మొండిగావున్న కాలుసేతులికి సంకెళ్ళతో, కాల్చి పెరికేసిన కనుగుడ్లతో యేదో చీకటికొట్టులో మూగులుతూపడుంటాడు. అందులో సందేహమే లేదనుకో. బోల్చివిక్కుల సంగతి నాకు బాగా తెలుసు.’

‘వీన్నదల్లా నమ్మే మూర్ఖుణ్ణి గాదనుకోండి, నేను. కాని కుర్మిమాకీ ముఖం చూస్తే, ఆయన నా తమ్ముడి దుర్గతికి యెంత దుఃఖిస్తున్నాడో తెలుస్తూంది. అల్లాంటప్పుడు నేనాయన్ని నమ్మకపోవడం యెల్లాగ? పైగా ఆయన యింకేం లాభం లేదన్నట్లు చేతుల్ని నిరాశాసూచకంగా త్రిప్పుతూ, తలాడిస్తూ, యేడుపుమొహం పెట్టేడాయెను! ఇంక నమ్మక చావనా?

నా పిడికిళ్ళు బిగిసిపోయినట్లూ, పళ్ళు పటపట మంటూ నట్లూ నాకు తెలియనే తెలియదు.

‘వాళ్ళని నాశనం చేయాల్సిందే!’

నా కోపం, అరపూ హెర్రా కుర్మిమాకీని మరింత విచార పూరితుణ్ణి చేసినట్లు ఆయన వైఖరే తెలుపుతూంది. ఆయన ముఖంమీది ముడుత లెక్కువైనాయి. శిరఃకంపం చేస్తూ

ఆయన వెళ్ళిపోయేడు. నేను ఆ కోపంమీద వెళ్ళి, గడ్డికోసే
యంత్రానికి గుర్రాల్ని పూన్చి బీటికి బైలుదేరేను. వెరి
బాధతో వళ్ళంతా కుతకుత లాడిపోతూంది. గుర్రాల శరీర
మంతా చెమ్మట నురుగుతో నిండిపోయాదాకా గడ్డి కోసి
కోసి, గుర్రాలు అడుగువెయ్యని స్థితిలో వాటిని విప్పి,
పాగలో వదలి వచ్చేసేను.

రూపు చెడి, ముద్దగా ఐపోయిన నా తమ్ముడి విగ్రహం
నా కళ్ళకి కట్టినట్లే వుంది. ఏం చేస్తాం !

రోజులు గడిచిపోతూన్నాయి.. ఆకురాలుకాలం వెళ్ళి
పోతూం దనగా ఒకసారి యెల్సా నాతో అందిగదా :

‘రష్యన్ యుద్ధభైదీల్ని కోడ్లు పని చేయించడానికి లప్పీన్
రంటాకు లాక్కొచ్చారని అంతా అనుకుంటున్నాడు.’

ఆ చుట్టుపట్ల భోగట్టా అంతా ఆమె కెప్పటికప్పుడే తెలు
స్తుందిలెండి. పోహోజన్ పా క్రీమరీకి వెళ్ళి వస్తే యిక చెప్పనే
అఖిలేదు. అన్నివైపులనుంచీ పాలు తెచ్చేవాళ్ళక్కడికి వస్తూ
వుంటారు. ఇక ఎలియాన్ వున్నాడే వాడికి యెల్సాని చూస్తే
యెంతో యిది. ఏ భోగట్టా కానీండి, ఆమెకి చెప్పనిదే
వాడూరుకోడు. తనకి తెలిసింది పందిమంది చెవుల్లోనూ
పడెయ్యందే వాడికి తోచనే తోచదు. వాడి స్వభావమే
అంత. దానికేం లెండి. పుర్రెకో బుద్ధి ! ఎలియాన్ మనసులో
యే విషయమూ దాగదు. అదీ మంచిదే.

వాడు యుద్ధంలోకి పోదామని యెంత కోరుకున్నా యీ
తూరికూడా వాళ్ళు తీసుకోందే యేం చేస్తాడు ? తనకి తటస్థి

చీన యీ అనవకాశాన్నిగూర్చి కనపడ్డ వాళ్ళందరి దగ్గరా వాపోయివాడు, ఎలియాస్. చివరికి మా యెల్సాతో కూడ యీ సంగతి చెబుతూ, తానే గనక యుద్ధరంగంలో వుంటే రష్యన్లని యేం చేసేవాడో వివరంగా వర్ణిస్తూ, అభినయం పట్టేడట! ఒక్క టామిగాన్ పట్టుకుని నిలబడ్డా ఉంటే తానొక్కడు చాలడుటండీ! ఆ రష్యనులని ఊచకోతక్రింద కోసి పారేసేవాడు, ఎలియాస్!

కాని, యిదంతా నేను స్వయంగా వినలేదు సుమండీ. నే విన్నదీ, జ్ఞాపకం వుంచుకున్నదీ యేమిటంటే రష్యన్ ఖైదీల్ని లప్పీన్ రంటాకు రోడ్డుపని చేయించేందుకు తోలుకొచ్చేరనే.

ఆదివారం నాడు యెల్సాతో అన్నా:

‘విశేషా లేమిటో చూసివస్తా, పట్టానికి బోయి.’

ఎల్సా ఆశ్చర్యంతో కళ్ళు పెద్దవిచేసి, నా వైపుచూసింది: సరే: మంచిది.’

కాని నేను పట్టందాకా వెళ్ళాల్సిన పనే కలగలేదు. అసలు నాకు లప్పీన్ రంటాలో పనేముంది? రష్యన్ ఖైదీలు దారిలోనే కనించేరు. ఇక ముందుకు బోవాల్సినదే లేదు.

జాను! వాళ్ళు నిజంగా రష్యన్ లే. వాళ్ళు పని చేస్తూన్న చోటుకి చుట్టుప్రక్కలలో సుమారు ఒకగంటదాకా తారట్లాడుతూ తిరిగేనే కాని ఒక్కజ్జేనా గూబ కదలేయలేకపోయేను. కొట్టడం మాట అటుంచి చివరికి. ఒకడిముఖాన కూడ ఉమ్మేయనేనా లేందే! జీవిత మంటే వాళ్ళకి అంత

వాంఛనీయంగాకండా చేయడానికి యితరులు ఆవరకే శ్రద్ధ తీసుకున్నారు. ఇంక ఆ శ్రమ నా కెందుకులెండి! వాళ్ళంతా శుష్కించిపోయి వంటిమీద గుడ్డలేనా లేకండా వున్నారు. ఇసుకా రాళ్ళూ మోస్తూ, తట్టల బరువుకి క్రుంగి, దడదడలాడి పోయి, పనిలోనే పడిపోతూన్నారు, చాలమంది.

వీళ్ళే బోల్లివిక్కులు! మా విల్లోని, నిక్షేపంలాంటి వాణ్ణి పట్టుకుని, కాళ్ళూచేతులూ నరికి, కళ్ళు కాల్చి పీకేసి, సంకెళ్ళతో చీకటికొట్టులో పడేసి చంపిన దుర్మార్గులు, వీళ్ళే! వీళ్ళ నేంచేసినా పాపం లేదు. ఐనా కానీ,-.....

కాని, నేను వాళ్ళ నెవర్నీ కొట్టలేదు. ఉట్టినే చూద్దామని వాళ్ళ దగ్గరి కెళ్ళేను. అందులో ఒకడు పెద్ద అంభేరు డిలా, నాలంతమనిషీవున్నాడు. కాని, తిండి లేకనో యేమో యెత్తుపడిపోయి బకాటంలా వున్నాడు. ఒక్కదెబ్బకి పిల్లి మంతరం వేయించి క్రింద పడగొడితే, అదీ తమాషాగానే వుంటుందనిపించింది. బుర్రలో యీ ఆలోచన పుట్టడ మేమిటి పంట్లాం జేబులలోని చేతులు బిగిసి, వజ్రముష్టిగా అవడ మేమిటి! కాని,-.....

బుద్ధి పుట్టించే కాని నేను కొట్టనేలేదు.

మహాకాయుడైన ఆ రష్యన్ నావైపు ముఖం త్రిప్పేడు, చటుక్కున. నాకు వాని కళ్ళు కనబడనే లేదు. అవి కనుగుంటలలో యెంతో లోతున దించుకుపోయివుంటే నాకెల్లా కనిపిస్తాయి? అతగాడి నెన్నుదురు విశాలమైంది. దాని పైభా

గంలాని పెద్దగాయం యెర్రగా వుంది. అతడేస్థితిలో ఖైదీగా చిక్కేడో దాన్నిబట్టే నేను అవగాహన చేసుకున్నాను. విశాలమై కోణాలుదీరిన పెద్ద దాడయెముకలు, బరువైన పెద్ద క్రిందినాడ, పెద్ద బిగినోడు, అచ్చంగా నాకుమల్లనే వున్నాయి, వానికి. ఆశ్చర్యం! అతగాడి ముక్కుకూడా కొంచెం పైకెత్తుకుని నా ముక్కులాగే వుంది; యెటొచ్చీ అంత పొడుగుమాత్రం లేదంతే! ఇది చూసి నే నాశ్చర్యపడ్డానంటే వింతేముంది?

కాని, అతగానికి బుగ్గ లుండాల్సినచోట రెండుప్రక్కలా రెండు పెద్దగోతులు; కళ్ళుండాల్సినచోట రెండు తెల్లని గోతులూ వున్నాయి. ఈ గోతులలోంచి నావైపు చూస్తూ, పారమీద బూటుకాలుతో అదుముతూన్నాడు. అతడెంత అదిమినా పార నేలలోకి దిగబడ్డమేలేందే! మిగిలిన వాళ్ళ కేసి చూస్తానుగదా, వాళ్ళూ అంతే! బుగ్గలూ, కళ్ళూ వుండాల్సినచోట గోతులు గుంటలు వున్నాయి. ఔనండీ! ఎవరో వాళ్లపని తీర్చేసుకున్నారు! పూర్తిగా. అన్నీ కనిపెట్టి చూసే భగవంతుడు లేడుటండీ?

మా తమ్ముడికి జరిగిన ఘోరానికి వాళ్ళలో ఒకరిమీదా నేను కసి తీర్చుకోనే లేదు. ఊరిభే చేతగాని వాడిలా, నాకేం సంబంధం లేనట్లుగా చేతులు వ్రేలాడేసుకుని వెనక్కి తిరిగి పోయేను. చివరకి ఒకణ్ణేనా బాకుతోనో, ఆఖరికి పిడికిలి

తోనో కొట్టలేకపోయిం తర్వాత నేనేం సోదరుణ్ణి? థిక్! కాని, నాకు తగినట్లు బుద్ధి చెప్పేవాళ్ళే లేకపోయేరు, దిక్కుమా లింది!

పదిహేనో ప్రకరణం - పావో పాటు

అంత అప్రయోజకుడైన అన్న నైనందుకు నేనా శీతకాల మంతా పశ్చాత్తాప పడుతూనేవున్నా. ఎట్టకేలకి వసంతం వచ్చింది. ఎక్కడేనా రష్యన్లు అగతగులుతారా? అని వెతకడానికి నిశ్చయించుకున్నాను. కాని లక్షపనులు! ఎక్కడికి వెళ్ళడానికీ నాకు అవకాశమే దొరకందే!

వసంతంకూడా గడిచిపోతూంది. ఒకరోజున నేను మామూలుగా పనిలోకి వెళ్ళగానే పావో నాదగ్గరికి వచ్చి, యేదో కాగితపుమడతను నాచేతిలో జారవిడిచి, అటునిటు చూస్తూ మెల్లిగా అన్నాడు.

‘అది రహస్యంగా చదువుకోరా!’

నాకెంతో ఆశ్చర్యం వేసింది. వీడు చీట్లందించటం యెప్ప ణ్ణించి ప్రారంభించేడు? పడుచు పిల్లల్లాగ! ఈ మధ్య పావో అసలు ఒక్కమాటకూడా పొకటంలేదు. అల్లాంటివాడు చీట్లందిస్తూన్నాడు! రోజులు గడుస్తూన్నకొద్దీ వాడు మాటలే మరిచిపోతూన్నాడా? అనిపిస్తూంది, వాడి వైఖరి చూస్తే. ఎప్పుడేనా గుర్రాలతో మాత్రం ఒకటి రెండు మాట లాడే

వాడు. అంతే. మనుష్యులతో మాటలు పూర్తిగా కట్టి పెట్టేసే డనుకోండి. అల్లాటపుడు వాడు చీటి అందించడం చిత్రంగా లేదా ?

పావో పలుకే బంగారమైందీ అంటే కారణం లేదనుకో కండి. ఇటీవల వాడి శరీరం మరీ యిదిగా శుష్కించి పోతూంది. ఐనా వాడు ఉదయంనుంచి రాత్రివరకూ పని చేస్తూనే వుంటాడు. నువ్వెప్పుడు చూడు, వాడి చేతిలో యేదో పని వుంటూనేవుంటుంది. పాకలో పన్నె తే కమ్మరం, అదీ ఐతే గొడారిపని, అదీ గాకపోతే భవననిర్మాణానికై తోలుకొని వచ్చిన కలపా, రాళ్ళూ దగ్గిరికి వెళ్ళి యే చెక్కుడో, చిత్రికో పట్టడం చేస్తుంటాడు.

తప్పదు గనక యేదో పని చేస్తూన్నాడుగాని అతని శరీర దార్ధ్యం మాత్రం దిగనాడుతూనే వుందని వాణ్ణి చూచిన వాళ్ళేవరేనా యిట్టే గ్రహించగలరు. దుంగుగా దూలాలూ కదపాలంటే యిప్పుడు వాడివల్ల గావడంలేదు. తరుచుగా అలిసిపోయి పని ఆపి, ఊపిరి తీసుకుని, నడుం నిలబెడుతూం డాల్సివున్నాంది, వాడిప్పుడు. వాడికి గురకకూడా జాస్తీ ఐంది. పొగాకు, సారా యెక్కువగా వుపయోగించుకోడమే వాడి కొంప దీసిందనుకోండి. అందులోనూ సారా వాడీమధ్య మరీ యెక్కువగా త్రాగుతూన్నాడేమో మరింత గురక పోచ్చింది. వారం పొడుగునా చాకిరీ చేయగా దొరికిన కూలిడబ్బులు ఆదివారంనాడు మద్యరూపంలో పావో కడుపులో పడిపోవా ల్సిందే.

హెర్రా కుర్కిమాకీ కూడా యీవిషయాన్ని గమనించేడు. ఒక ఆదివారంనాడు ఆయన బారకీచుల్లోకి వెళ్ళేసరికి పావో వాడి ప్రక్కమీద కూర్చుని యెదుటి గోడవైపు మిడి గ్రుడ్లెసుకుని మత్తుగా చూస్తూ కూర్చునివున్నాడు. అంతక్రితం సాయంకాలానికి చేసేస్తూ నని యజమానితో చెప్పిన పనిని వాడు పూర్తిచేయలేదు. అసలు అదెల్లా జరిగిందనుకున్నారు? పెద్దబాదులు దారి కడ్డుగా గుట్టవేసి వున్నాయి. వాట్లని దారిలోంచి అడ్డులేకండా తొలగించాల్సివుంది. శనివారంనాడు పావో ఆ దూలాల విషయం మాట్లాడుతూ యజమానితో అన్నాడు :

‘ఈవేళ వీట్లని చెక్కడం పూర్తిచేసేస్తాను. దారిలో లేకండా తొలగించవచ్చునులెండి.’

పావో పని పూర్తిచేయాలని తీవ్రంగా ప్రయత్నించేడు. కాని పని కాలేదు. వాడికి ఓపిక తగ్గిపోయింది. అదీగాక గురకా, ఆయాసం వచ్చినప్పుడల్లా అరగంటకికాని గ్రుక్క తిప్పుకోతేక పోతూన్నాడిప్పుడు. పై పెచ్చు తరచుగా వస్తూంది, దగ్గుతెర యిప్పుడు.

అందుచేతనే పావో యజమానితో అన్నీరితిగా పని పూర్తిచేయలేకపోయేడు. అన్ని దూలాల్ని వాడిప్పుడు ఒక్క రోజులో చెక్కగలడా? వెనకటిరోజుల్లో ఐతే రాత్రంతానూ, ఆదివారంకూడా పని చేసి యెల్లాగైనా వాటిని పూర్తిచేసి వుండేవాడు. ఎంచేతంటే చేస్తూ నన్ను పనిని పూర్తిగాకుండా

యెప్పుడూ వదలడు, పావో. కాని, యీ సారి దూలాలగుట్ట చూస్తే చాలాపెద్దదీ, వాడి శరీరబలం చూస్తే క్షీణదశ లోనూ వుంది.

అక్కడికే శనివారం రాత్రి పొద్దు పోయినాదాకా ఆ దూలాలతో తుటాలుపడుతూ క్రిందుమీదు అవుతూనే వున్నాడు. చివరకి ప్రాణం చాలొచ్చి, బారకీచుల్లోకి పోయి, పక్కమీద మేను వ్రాల్చేడు. బట్టలేనా విడవలేదు. ఊలు అంగీ, కోటు, బ్రాజరూ,- వీటన్నిటితోనూ అల్లాగేపడి, ఆద మరిచి నిద్రపోయేడు. మర్నాడుదయం లేచేక వాడికి గుర్తొచ్చిందట, నాడే ఆదివారమనీ, త్రాగుడుకి పోవాల్సిన రోజునీను! సారా ధర చుక్కలలోకి పోయిం దనుకోండి. కాని వాడి కదేమీ పట్టదు. వాడికి తెలిసిందల్లా వారం కూలి డబ్బులూ త్రాగి ఖళాసు చెయ్యాలనే. సరే పాలకత్తె కెర్తూ లహోతీనెన్ వుందిగా; ఆమె యెప్పుడూ కనీసం రెండు సీసాల్తైనా అందుబాటులో సిద్ధంగా వుంచుతూనే వుండేది.

యజమాని వెళ్ళే సరికి పావో స్థితి యిదన్నమాట. తేట కళ్ళతో గోడవైపు శూన్యంగా చూస్తూ, పడకమీదే నిశ్చలంగా కూర్చున్న పావోని చూడగానే హెర్రా కుర్కిమాకీకి వాడి వాగ్దానం జ్ఞాపకం వచ్చిందిలా వుంది, మా చెడ్డ కోపం వచ్చింది. కీచుగొంతుతో అరుస్తూ, చిందులు త్రొక్కుతూ, పావోని తిట్ట నారంభించేడు;

‘ఓరి వెధవా! నా తిండి పెక్కనమైం దేమిట్రా? పటా
లంలోకి వెళ్ళాలని వుందా యేమిటి? చెప్ప. అదెంత పని?
చిటికతో యేర్పాలు చేయగలను! తెలిసిందా? ఒక్కతన్ను!
అంతే. నీ గతి యే మవుతుందో చూసుకో. నా కిక్కడ పని
చేసేవాళ్ళు కావాలి గాని దొమ్మరి వెధవలు కాదు!’

ఆయనకి వాళ్ళు తెలియని కోపం వచ్చి, ఊరిఫే కేక
లేస్తూన్నాడు పావో కదలమెదలకండా అల్లాగే కూర్చుని
గోడ కేసి చూస్తూనే వుండిపోయేడు. రోజుకూలీలుగా పనిచేసే
ముసలాళ్ళిద్దరూ, కెర్తూ మాత్రం యజమాని కేకలకి జడిసి
పోయి, చేతులు కట్టుకుని భయభక్తులతో నిలబడిపోయేరు.
గోడవైపు చూస్తూండగా నే పావో కళ్ళల్లో నీరునిండి, తళ
తళ మెరిసేయి.

అంతకుముందు పావో యేడుపు నేను చూడనేలేదు. కళ్ళు
నిండిపోయి, వాడిపోయిన పసిమి చెక్కిళ్ళమీంచి ధారలు
గట్టి ప్రవహిస్తూం లే, సజలనేత్రాలతో శూన్యాన్ని చూస్తూ
అల్లాగే కూర్చుని వున్నాడు, పావో. కన్నీళ్ళు పొంగిపొరలి
వస్తూనేవున్నాయి. వాడి కళ్ళలాగే కన్నీళ్ళుకూడా యెంతో
స్వచ్ఛంగా కనిపిస్తేయి. కన్నీటిధారలు వాడి బూరెబుగ్గల
మీదనుంచి చిరుగడ్డంమీద పడి, మెడలోని బూడిదరంగు
రుమాలును తడుపుతూ, పూలు స్వెట్టరు మీదికీ, అక్క
ణ్ణుంచి ప్రాజరు మీదుగా బూట్ల మీదికీ జారి, పక్కనంతా
తడుపుతూన్నాయి.

వాడి కళ్ళు చిల్లులు పడతాయేమో ననిపించింది. కాని, వాడు వున్నట్లుండి పక్కమీద వాలిపోయి, ముఖం త్రిప్పేసుకుని, చేతులలో దాచుకున్నాడు.

పాపం! పావో! వాడో విచిత్రవ్యక్తి. వా డసలు చాలా మితభాషి. వాడి మనస్సులో యేముంటుందో మనం అర్థం చేసుకోలేమనుకోండి. అసలే పొట్టిగా, పీలగా వుండే పావో యీమధ్య అంతకంతకి మరీ చిన్నవాడైపోతూన్నాడు. ఏమి కారణమో యెవరికీ తెలియదు! వాడు చెపితేనా? వాడి, వత్తయై, శుష్కించిపోయిన తామరతూడులా ఐపోతూన్నాడు, వాడు మరీ మరీ.

పదహారో ప్రకరణం - విహ్వో జేమమే !

పావో యిచ్చిన చీటిసంగతి ఆ రోజు సాయంత్రం మా కొండ దరికి వచ్చేక జ్ఞాపకం వచ్చింది.

జేబులోంచి తీసి మడత విప్పి చూడగా రెండు కాగితాలున్నట్లు తేలింది. వాటిమీద యేదో అచ్చులో వుంది. రెండూ ఒకటే ఐనట్లు తోచింది. కాని ఆ సంజమసకలో అక్షరాల పొల్లి బట్టలేకపోయేను. అప్పుడప్పుడే మినుకుమంటూన్న నక్షత్రకాంతిలో వాటిమీద యేదో బొమ్మ వుందని తెలుసుకుని, పరిశీలనగా చూసేను, పోలిక తెలిసి, ఆశ్చర్యంతో కేకేసేను:

‘విల్లో!’

కొండనంతనీ ఒక్క పరుగులో యెక్కేసి, యింట్లోకి పోయేను. ఎల్సా చీకట్లోనే కూర్చునివుంది.

‘పిల్లలు నిద్రపోయేరా?’

నిద్రపోయేరని ఆమె జవాబిచ్చింది.

‘దీపం వెలిగించు! త్వరగా!’

ఎల్సా దీపం వెలిగించింది. కాగితాలు వెలుతురులో చూద్దనుగదా, వాడు విల్లోయే! అయ్యో! దేవుడా! ఇదే మిటి! నడుం పై భాగమంతా పూర్తిగా, స్పష్టంగా ఫోటోగా అందులో అచ్చుపడి వుంది! అవయవాలన్నీ పూర్తిగా, చెక్కు చెదరకండా, వేటి స్థానంలో అవున్నాయి. అవే అందమైన చిలిపికళ్ళు! బిగి చెక్కిళ్ళు! అదే చిరునవ్వు! తెలివి తేటలు, ధైర్యస్థైర్యాలు తొలుకాడే ముఖం అది! దాని క్రింద ఫిన్నిష్ భాషలోనే యిల్లా అచ్చువేసి వుంది:

‘అన్నా! ఐనారీ!-

‘ప్రేమపూర్వక వందనాలు. నేను సోవియట్ యూనియన్ లో వున్నాను. భయంకరయుద్ధరంగాన్నుంచి నన్ను విడిచాలదూరం గొనిపోయింది. నా గురించి విచారపడవద్దు. నా వంటి అనేకులతో బాటుగా నే నిక్కడ కులాసాగా జీవిస్తూన్నాను. ఆహారపానీయాదులు, గౌరవమర్యాదలూ కూడ యెంతో అనుకూలంగా వున్నాయి. ఈ దారుణయుద్ధకాండ ఆఖరవాలనీ, యీ గండం గడిచి నువ్వుకూడా బైటబడాలనీ

కోడతున్నాను. అప్పుడే మన మిద్దరం మన జన్మస్థలంలో
కలుసుకోగలుగుతాము. నా ఆశలు సఫలమవుతాయనే నమ్ము
తూన్నాను.

నీ తమ్ముడు

విల్లో పీత్కానియేమీ.

ఆ కాగితాలకి రెండో ప్రక్క యీ విషయమే వాడి స్వద
స్తూరీలో రాసివుంది. ఔను! ఆహా! ఆ సంతకం నేను బాగా
యెరుగుదును. విల్లోదే! వాడే దీన్ని రాసివుంటా డనడంలో
సందేహ మేమీలేదు. ఔనండీ, నా తమ్ముడు సమయం
వస్తే నాకు రాస్తాడు గాని యింకో కళ్ళ కెందుకు రాస్తాడంటా?
యుద్ధంలోకి వెళ్ళేక యిదే వాడి మొదటిజాబు. అమ్మయ్య!
వాడు సజీవుడై, కులాసాగా వున్నా డన్నమాట! నా పిచ్చి
తమ్ముడు, - ఏదీ వాడు వట్టి అల్లరిగాడే కాని వాడి మనస్సు
వెన్నలాంటిదండీ. నే నెరుగుదునుగా? వాడు కులాసాగా
వున్నాడు. అంతే చాలు.

నా సంతోషానికి పారంలేదు. ఆ దఫా మా ఏల్సాని
యెన్నిసార్లు బంతిలా పైకెగ రేసి పట్టుకున్నానో నాకు గుర్తు
లేదు. ఉర్లగడ్డల వేపుకుతో భోజనం పూర్తిచేసి, కోర్చికి *
పుచ్చుకుని, యెల్సా ముఖంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నా. ఆమె

* ఇదొక రకమైన కృత్రిమమైన కాఫీ. శేనికై నా మారుగా వుపయో
గించేవాటిని 'ఎర్నాట్' అంటారు. ఇతరకష్టాల్లోంచి రాసాయని
కంగా తయారుచేసే దీన్ని కాఫీకబదులు యుద్ధకాలంలో వాడేరు.

మొద్దుదిగాడండీ, మా యెల్లా. జాణ! అదీ కొంచెం ఆలోచించగలదు. అన్నదిగదా:

‘బోల్లివిక్కుల్ని గూర్చి వాళ్ళు చెప్పేవన్నీ యింతే నేమో!’

‘నాకేం తెలుసు? ఏమో?’

మరునాడుదయమే ఆ కాగితాలలో ఒకదాన్ని తీసుకుపోయి హెరా కుర్చిమాకీకి చూపకండా వుండలేకపోయేను. ఇది చూచి ఆయన యేమంటారో? మా తమ్ముడి బొమ్మ చూసినప్పుడు ఆయనముఖకవళికలు యెల్లావుంటాయో? వినాలనీ, చూడాలనీ నాకు మహావుంది, చెప్పొద్దూ. ఎందుకంటే నాకింకా జ్ఞాపకమే వ్రేలిగోళ్ళూ, కాలుచేతులూ చెక్కడం సందర్భం, అంతా.

కాని, నేను అనుకున్న దానికంటే ఆయన చెప్పిందే వేరైంది. విహ్లో బొమ్మ చూస్తూండగానే ఆయన కళ్ళు తీక్షణములై, కళ్ళచుట్టూ వున్న ముడుదలు ఒకచోటికి కేంద్రీకృతమైనాయి. మళ్ళీ కొంచెంసేపట్లో యధాప్రకారస్థితికి వచ్చి, నుదుటిమీద రెండు లోడైనచాళ్ళుగా ముక్కుదూలం మీంచి నిలువునా టోపీదాకా వ్యాపించినాయి. దుబ్బుల్లాంటి కనుబొమ్మల క్రిందినుంచి నన్ను పరకాయించి చూస్తూ, అన్నా రాయన:

‘ఇల్లాంటి వాటిని పోగుచేసేవా డెవహో కనపెట్టి పట్టుకోవాలి, మనం. తెలిసిందా? పట్టి వప్పగించాలి పోలీసులకి. ఇట్టి

తుక్కు సంతనూ నమ్మ నారంభించేమంటే మన గతి కుక్క
లికీ నక్కలికీకూడా పట్టదనుకో!

నేనూ ఆయనతో నేరీభవించుతూ తొందరగా బవా
బిచ్చేను:

‘బానాను! నిజం. బాబూ! మీరు సత్యం పలికేరు!’

అంటూ అక్కడే, అప్పుడే, ఆయనగారి కళ్ళముందరే ఆ
కాగితాన్ని ముక్కముక్కలుగా చించి, గాలిలో జిమ్మేసేను.

బాను మరి! ఇట్టి తుక్కు సంతనూ నమ్మ నారంభించే
మంటే మన గతి కుక్కలికీ నక్కలికీ కూడా పట్టదనుకోండి.
ఈవిషయం తెలుచుకోడానికే భయావహంగా వుంది. అందు
కనేగా ఆ కాగితాన్ని చింపి పారేశాను! వాయుదేవుడా
ముక్కల్ని నాలుగుమూలలకీ చెదరగొట్టేశాడు కూడాను.
అదేపోయిన కాగితం కాని, పోలీసుల చేతులలో పడకండా
తప్పినందుకుసంతోషించేను. యజమానితో అన్నానుగదా:

‘ఇల్లాంటివి మరికొన్నికూడా దొరికితే బాగుండిపోను.
వాళ్ళు పడేసిన కాగితాలన్నీ గనక నాకు దొరికితే యీ
బూటకాన్ని మొగ్గలోనే త్రుంచేసేద్దను!.....’

హెరా కుర్చీమూకీ తీవ్రంగా శిరఃకంపం చేస్తూంటే
మాంసలములైన ఆయన బుగ్గలు తపతపలాడేయి. తర్వాత
కాస్సేపు ఆ చుట్టుపట్లనే తారట్లాడుతూ, నాకేసి దొంగచూ
పులు చూస్తూ, ఆయన అన్నాడు, గొణుగుతూన్నట్లుగా:

‘నీ కోసం యింకో మంచిపని చూసివుంచేను. ఏదోకాస్త
నాలుగురాళ్ళు గిట్టుబాటయేడేలే. ఏ సంజాయిషీ అవసరం

లేకండానే నిన్ను సరాసరిగా ఆ పనిలో పెట్టగలననుకో! కాని, నిన్ను నే నొక మెచ్చుతూన్నానో నువ్వు తెలుసుకోడం అవసరమని భావించే నీతో చెపుతూన్నాను. క్రీమరీలో పనివాణ్ణి పటాంగంలోకి తీసుకుపోయేరు. వాడు గుర్రాల్ని తోలడమే గాక క్రీమరీలో యితరపనులూ చేసేవాడుట. పోహోజన్ పాదగర్ యిప్పుడు యెలియాస్, ఛాపూ మిగిలేరు. వాళ్ళనై నా వుంచుతారని నమ్మకంలే, దే! అతగాడి పాలటక్కునుకూడా యుద్ధావసరాలకై తీసుకుపోయేరు. ఇక్కణ్ణుంచి మనమే గుర్రపుబండిమీద పాలు తీసుకెళ్ళాల్సి వుంటుంది. వాళ్ళ తప్పే లేదు, చూసేవూ? పోహోజన్ పా క్రీమరీ అంతగా స్తోమడు వున్నది గాదని ప్రభుత్వం అనుకుంటూదంటే తప్పేముంది? ఇంతకాలాన్నుంచి వుండన్నమాటే గాని చివరకి మోటారేనా అమర్చలేకపోయేడు! అతడి వ్యాపారపుగొడవలు మన కెందుగ్గాని, అసలు సంగతి చెపుతా. నిన్నుట, తన క్రీమరీ పనిలోకిట, పంపించే డట! అదేం వీల్లేదని చెప్పే శానులే. నాకు బోలెడు పనులు. నువ్వు నాకే అవసరం! కాని, పాలు తీసుకుని రెండుపూటలా నువ్వెల్లాగా వెళ్ళాల్సి వుంటుంది, క్రీమరీకి. సెపరేటరులో పోయడం, చిలికి వెన్న దీయడం, - అంతసేపూ నువ్వెల్లాగా సాయం చేయాలి, అక్కడ. అంచేత నేను ఆలోచించి దేమిటంటే.....మన గుర్రాలసాలలోను, గోశాలలోనూ పనంతా నీమీదే వుంటుంది. దుక్కులు నువ్వు లేందే కలవ్వుగదా, మరోదారి

లేకండా వచ్చిందోయ్. నువ్వేం చేస్తావంటే, పనులు మరి కొంచెం వేగంగా పూర్తిచేస్తాండాని. అవసరపడితే కాస్త చీకటిపడినా, పని పూర్తిచేసుకుని మరి పోతూండాని. నీ జీతం యిప్పుడు రోజుకి పదిమూర్కులేగా? దాన్ని పదిహేనుచేద్దాం. క్రీమరీలో అదనంగా చేసే పనికి నీకింకో పదిమూర్కులు ముట్టజెపుతాలే. ఒక్కవిషయంలోమాత్రం నువ్వు కాస్త జాగ్రత్తగా వుండాని. కీమరీలో అన్ని పనులలోనూ వున్న మెలుకువలు కాస్త శ్రద్ధగా కనిపెడతూండునుమా. తెలిసింది గాదూ నే చెప్పింది? మన స్వంత క్రీమరీని త్వరలోనే ప్రారంభిస్తాముగా. అది నీ చేతులలో పెట్టాలనే నా వుద్దేశ్యం. ఇప్పుడే చాకచక్యంగా 'పనిలోని మెలుకువ' లన్నీ పట్టేసే వంటే నీకు మన క్రీమరీలో పెద్దపని యివ్వడానికి నేను వాగ్దానం చేస్తున్నా. తెలియలేదూ?...'

ఆయన చెప్పిన దంతా వెంటనే నాకు అర్థం గాలేదు. హఠాత్తుగా, తలవని తలంపుగా చెప్పితే యింకోరికి మాత్రం యిదంతా యెల్లాగ అర్థం అవుతుంది? ఒక్కటిమాత్రం నాకు అవగాహనమయింది. అదైనా స్పష్టం చేసుకోడం మంచిది గదా యని ఆయన్ని అడిగేను:

'మొత్తం యే పనిచేసినా రోజుకి యిరవై ఐదు మూర్కులన్నమాట!'

'బాను!' హెర్రా కుర్కినూకీ లెలూపేరు.

అయ్యో! దేవుడా! దీని కోసం యింతసేపు నచ్చచెప్పాలా? డబ్బు వస్తుందంటే నాకు చేదా యేమిటి? అదనంగా కూలి

యిచ్చా నంటే సరి, పగలూ రాత్రీకూడా పనిచేయడానికి సిద్ధం, నేను! ఉక్కిరిబిక్కిరయేలా వుపన్యాసం యిచ్చి, నచ్చ చెప్పడం యెందుకు? యీ మహాద్భాగ్యానికి? కాని, అదును రోజులలో పనులు పూర్తి కావేమో ననే సందేహం నన్ను బాధిస్తూంది. అందుకని ఆయనతో అన్నాను:

‘కోతల రోజులలో యెల్లాగం డయ్యగారూ! పనిరద్దీలో వంచిన నడుం యెత్తడానికే పూడదుగందా?’

ఆయన నా సందేహాన్ని తీర్చేయ:

‘ఆ రోజులు రానీ నేను జరాన్ని తెస్తానుగా?’

‘హాలీ లెక్కడ దొరుకుతారండి, యీ రోజులలో?’

‘నువ్వే చూస్తావు. తొందరెందుకోయ్!’

సరే! ఐతే మరీ మంచిది. నా పని నేను చూచుకోగలను. ఎటొచ్చి కూలి ముట్టచెపితే అంతేచాలైంది!

పదిహేవో ప్రకరణము - పోహ్జన్ పా క్రీమరీ

ఆ సంవత్సరంలో యింటికి బోయి ఎల్సాకి మళ్ళా మజా చూపించేను. ఆమెని లుంగ పట్టి పూలచెండులా పైకెగరేసి పట్టుకుంటూంటే కిలకిలా ఒకటే నవ్వు, పువ్వులు విచ్చినట్లు! అటక తగులుతుందేమో ననేనా చూడలేదు, నేను. ఆమె అసమ్మతిని, నవ్వునూ ముద్దుల్లో ముంచే త్రేసేను. ముద్దులొలికే

ఆమె పెదవుల మాధుర్యానికి మెచ్చి, మరికొన్ని ముద్దుల్ని కొసరి కొసరి గుప్పించే నని చెప్పడానికి నాకు సంకోచమెందుకు?

హడావుడి కాస్త చల్లబడ్డాక, స్థిమితంగా కూర్చుని కొనబోయే ఆవుని గూర్చి చర్చించుకున్నాం, ఎల్సా నేనూ. ఆవును కొనేందుకు డబ్బు కూడబెట్టడం యిప్పుడంత కష్టంగాదు. నాలుగురోజుల్లో నూరుమార్కులు, నలభైరోజుల్లో వెయ్యి మార్కులు ! మాబోటి సంసారులికి యిది పెద్దమొత్తమే, మరి.

కాని, మన అంచనాలన్నీ పూర్తవుతాయనుకోడం పెరిభ్రమ. తానొకటి తలచిన దైవమొకటి తలచు ననే సామెత వూరికే పుట్టిందా ? దురదృష్టవశాత్తూ, నా మొదటి వెయ్యి పూర్తి అయిఅవకండానే కథ అడ్డం తిరిగింది. ఛీ ఛీ ! సిద్ధాన్నం కుక్కముట్టుకు బోయినట్లే అనుకోండి. దాన్ని తగలెయ్యూ !

ఎలియాస్ పోహోజన్ పా అన్నది చివరకి నిజమే ఐంది. 'వాళ్ళకి మన తడాఖా చూపిస్తామోయ్ !' అఁ ! అదే అక్షరాలా నిజమైందనుకోండి. యుద్ధంలో ముందు నిలబడి మా పస చూపించే వదిలేము, మేము !...

క్రీమరీకి పాలుతీసుకెళ్ళి మొదటిరోజున నన్ను చూసి ఎలియాస్ పరమానందభరితుడై పోయే డిశుకోండి. వాడు పాలట్రక్కు మీద కర్మిమాకీ గోశాలకి వచ్చివుండల్లా, యిటి వల నేను పొలందుక్కుల్లో వుండిపోయినందువల్ల అతణ్ణి కలుసు

కోడమే పడ్డంతేదు. నన్ను చూడగానే వాడు పళ్ళిగించుతూ బిగ్గరగా అరిచేడు :

‘ఓహో ! నువ్వే ! పిర్కీలీ ! ఐవారీయే ! ఇటు రానడమే .
 తేదేం ? ఎల్లా వున్నావు, మిత్రమా ? నిన్న రోజంతా నేనూ,
 చాపరూ* బ్రక్కలో తిరుగుతూనే వున్నాం. చమురున్నంత
 వరకే గాదుటోయ్ ! ఈవేళనుంచి యింక కాలికి బుద్ధిచెప్పా
 ల్సిందే. పిర్కీలీ ! ఈవేళనుంచి పాలు తేవడం యెల్లాగా !
 అని కొట్టుమిట్టాడుతూన్నా మనుకో. ‘ఎవరి పాలు వాళ్ళే
 తెచ్చి యిస్తారు’ అంటాడు నాన్న. ఈవేళ అంతా వచ్చి
 పాలుపోసి వెళ్లేరు. మీగడ తీసిన పాలకోసం మళ్ళాసాయంత్రం
 వాళ్ళే వస్తారు. ఇంతసేపైనా కుర్చిమాకీ కమతాన్నుంచి
 కబురూ కాకరకాయూ యేమీ లేదేమా ? అనుకుంటాను!
 పిర్కీలీ !’

నే నన్నాను గదా :

‘అక్కడ పనులు పూర్తిగానిదే యెల్లా రాను ? వస్తే
 యిక్కడ కొంచెంసేపైనా వుండాలిగదా ? ముస్తానెన్ పని
 యివాళనుంచీ నేనే చేస్తాను. తెలుసునుగా ?’

ఎలియాస్ అందుకుని అన్నాడు:

‘ఎరుగుదునోయ్ ! నాకదంతా ముందే తెలుసు. బహుశా
 కొద్దిరోజులలో నా పనికూడా నువ్వే చూడల్సి వస్తుందేమో!
 ఏం? చేదా? ప్రయత్నించి చూడు. మొదట్లో గంటకి పది

* కాసు నడుపువాడు. డ్రైవరు.

‘హేను మాడ్కులు జీతం. అదంత తక్కువకాదుగా? ఏం! పిర్కీలీ!.....నువ్వు ‘ఊ!’ అంటే చాలు, నాన్నతో మాట్లాడుతాను.....’

నే నన్నాను, సందేహంగా:

‘అబ్బే! నాకై తే పదిహేను మాడ్కు లివ్వరు!’

నామాట వినగానే ఎలియాస్ విరగబడి నవ్వేడు. అందులో నవ్వుడాని కేముందో, వాడి బొంద! ఎందుగ్గానీ, రెండు నిమిషాలసేపు పళ్ళన్నీ బైటపడేలా యికిలించి, వెక వెక లాడుతూనే అరిచేడు:

‘పిర్కీలీ! నీ ఆకలికి వాకిలి లేదురా! తోడేలు కంత తిన్నా కదుపే నిండనట్లు. అదేం తప్పు కాదులేనోయ్. ఒట్టు! మన స్ఫూర్తిగా చెప్పుతూన్నా. ఆమాత్రం ఆశ లేకుంటే మనిషే కాదు. నీ లాంటి వాళ్ళు నా కొంతమందిని యిమ్మను, చెప్పుతా. మన తడాఖా చూపిస్తాం. కాని, నువ్వు నిజంగా చెప్పరా? నా పనికూడా చేయగలవా?’

నేను నా సందేహాన్ని విప్పి చెప్పేను:

‘ఇక్కడ ముస్తానన్ కి దినానికి యాభై మాడ్కు లిచ్చే వారు; కాని హెర్రా కుర్కిమాకీ నాకు ఆ పనికి పదిమార్లు లిస్తానన్నాడు.’

వాడు మళ్ళీ విరగబడి నవ్వుతూ,-

‘పిర్కీలీ!’ అన్నాడు.

ఇద్దరం కలిసి పాల బానల్ని లోపలికి మోసుకుపోయేం.
లోపలికెళ్ళేక ఎలియాస్ మళ్ళీ మొదలెట్టేడు:

‘కుర్కీమాకీ నీకు తక్కువ కూలి యివ్వడాన్నిగూర్చి
కాదురా, నే ననేది. పిర్కీలీ! అది ఆయనికి సంబంధించిన
వ్యవహారం. కాని, నువ్వు నా పని కూడా చేయగలుగుతా
నంటావా?’

‘గంటకి పదిహేను మార్కులకేనా?’ అనడిగేను.

‘ఔను!’

‘ఆ! చేస్తా. ముమ్మాటికీ!’

‘పిర్కీలీ! అసాధ్యుడివిరా నువ్వు!’

వడబోత గుడ్డ కప్పిన చిన్న అల్యూమినిం టాంకులోకి
పాలన్నీ పోసేము. ఎలియాస్ గాజు గొట్టాన్ని దానిలో
ముంచి, పైకొనని బొటనవ్రేలితో మూసి, పైకి తీసేడు. ఆ
గొట్టంలో సగంవరకూ పాలున్నాయి. దాని క్రిందికొన
యింకో టెస్టు-ట్యూబులో పెట్టి, పై బొటనవ్రేలిని తీసేడు.
పాలు టెస్టుట్యూబులో పడ్డాయి. ఎలియాస్ ఆ పాలు పరీ
క్షించి, కొవ్వు నూటి కెన్ని పాళ్ళున్నదీ తేల్చేడు.

టాంకులో పాలు సెపరేటర్లో* బోసి, మళ్ళీ బాన
ల్లోని పాలు టాంకులో పోసేము. ఆ పాలకికూడా కొవ్వు
పరీక్ష తీసుకున్నాడు, ఎలియాస్. ఆ పరీక్ష యేమంత కష్టంగా

---

* పాలనుంచి వెన్నను వేరుచేసే యంత్రసాధనాన్నే సెపరేటర్
అంటారు.

లేదు. ఒక చిన్న పెట్టిలో పాలలో నిండిన టెన్టు-ట్యూబులు చాలా పెట్టివున్నాయి. ఒక ట్యూబులోని పాలలో ఓ చుక్క సల్ఫ్యూరిక్ యాసిడ్ వేసి, దాన్నో యంత్రంలో పెట్టి, జోరుగా త్రిప్పేడు. పాలలోని క్రోవ్వంతా ఒక ప్రక్కకి చేరుతుంది. ఈ రీతిగా ఒక్కొక్కరిచ్చిన పాలలోని కొవ్వు వేరుబరచి, తూచి, లెక్కలు గట్టి, నూటి కెన్నిపాళ్ళు వున్నదీ తేల్చేడు. దాన్నిబట్టి ఒక్కొక్కరిచ్చిన పాలల్లోని వెన్ననిబట్టి వారి కీయాల్సిన ఖరీదును సరిగా నిర్ణయించేందుకు వీలవుతుంది. ఇదంతా నేను కనిపెడుచూనేవున్నాను, ఓ కంట. అందులో కష్టమేమీ లేదు.

ఇంకో టాంకు పాలు సెపరేటరులో పోస్తూండగా ఎలియాస్ అన్నాడు:

‘ఈ దరిద్రపు పనిలో నా ప్రాణం విసిగెత్తిపోయిందనుకో. గతశీత కాలపు యుద్ధంలో నే నేను యుద్ధానికి బోవాలనుకున్నా. కాని, వాళ్ళు నన్ను తీసుకోలేదే! ఆ యుద్ధంలో పోట్లాడిన వాళ్ళందరికీ డిక రేషన్లు వచ్చేయి. నా కొక్కటి లేదు! పిర్కీలీ! నేను వాళ్ళకంటే యెందులో తీసికట్టు? నాకూడా పతకాలు పెట్టుకోవాలని వూడదూ? ఈ దఫాయేనా వాళ్ళు నన్ను యుద్ధంలోకి పంపాలి, అప్పుడు చూడాలి నా తడాఖా. యుద్ధం అంటే యేమిటో తెలియని దద్దమ్మల్ని పంపి లాభమేమిటి? సంవత్సరమైంది ప్రారంభించి, కాని యింతవరకు ‘ఫీతారీ’ దగ్గరికేనా వెళ్ళలేకపోయేడు. వెధవది, అదా యుద్ధ

మంటే! పిర్కీలీ! ఊరిఫే ముంగుకు మాకడం దెబ్బ తీయడం, ముందుకు మాకడం - దెబ్బ తీయడం, - రిస్సాకి తేరుకొనేందుకు వ్యవధి యివ్వకండా కొట్టాలి. తెలిసిందా? అంతే. ఆ రష్యన్లు శుద్ధమొగడిఘటాలు. ఒక్క వారం వ్యవధి యిచ్చేవా, అంతే. యింక వాళ్ళని అక్కణ్ణుంచి తరమడం సాధ్యం గాదనుకో. పిర్కీలీ! మనం ఆక్రమించుకున్నది దక్కించుకుంటూ, మరోకొంతకూడా స్వాధీనం చేసుకోవాలంటే మనం యెప్పుడూ యెదురుదాడి చేస్తూనేవుండాలి. ఇన్నేళ్ళుగా తయారు తింటూండి, చివర కిప్పుడు బెత్తెడు నేలేనా గదమ లేక పోవడనూ? మాటొచ్చింది గనక చెబుతున్నా. నా నుటుక్కు నేనూ, పీతారీలో పెద్దబజారు 'నెవ్ స్కీ' లేదూ, అందులో ఓ పెద్దభవనం పుచ్చుకోవాలనుకున్నా! నేను పడ్డ శ్రమకు చివరకొక్క కొంప తీసుకోడానికేనా హక్కులేదా? అంటా! డామిట్! అదుందే, ఆ పీతారీ, అది అసలు మన పట్టమేనోయ్! పిర్కీలీ! తూర్పుక రేలియాలో వీలైన భూములుగా చూసి, ఆక్రమించుకోవాలని నాన్నకీ వుందనుకో! అతడు స్వయంగా వెళ్ళి, ఆ ప్రాంతం చూసే వచ్చేడు. మంచి ఖండ్రిక మీద కన్నేసే వుంచేడులే, నాన్న. నేనూ స్వతంత్ర జీవితాన్ని యేర్పాటు చేసుకుని, చొరుచుకు పోవాలోయ్. ఇక్కడే గుడుగుంచంలో పడి కొట్టుకుంటూ, మామూలు కూలీలా పనిచేస్తూ వుంటే సార్ధక మేమిటి? ఇందుకోసమే వుట్టినట్లు! ఈ యిరుకుబొక్కలోంచి బైటబడి, నా దారి

నేను చూచుకుని పై కెగిరిపోతా. ఆ రిస్సావాళ్ళు లేమా? వాళ్ళనే పట్టుకుని, మనకోసం పని చేయించుకోవాల్సింది. పిక్కిలీ! అది చేయాలంటే ముందు రిస్సాని మనం ఓడించాలి గాదుటోయ్? జర్మనీవాళ్ళు మనల్ని అదే చేయమంటున్నాడు. త్వరత్వరగా రిస్సావాళ్ళని హతమార్చడని, జర్మనీవాళ్ళు మనకి సాయం చేస్తూన్నా, మన మేం చేస్తూన్నాము? చతికిలబడి, కాళ్లు బారజాపేసేము! పిక్కిలీ!’

నాకు సందేహం కలిగి, అడిగేను:

‘మనం రష్యామీద దాడిచేసిగా, చేయకపోయినా, అదంతా జర్మనీవాళ్ళ కెందుకు?’

అతగా డెల్లాగా తెలివైనవాడుగా. అంచేత జవాబుగా,-

‘నీకేమీ తెలియదేమిటోయ్! మనం స్నేహితులం గాదూ?’ అన్నాడు.

‘ఓ! అట్లాగా. తెలిసిందిలే. ఐతే వాళ్ళు చెప్పేవాళ్ళు మనం చేసేవాళ్ళమేరా. యెప్పుడూ? మనం చెప్పడం, వాళ్ళు చేయడం వుండొద్దా? ఇంతాచేసి వాళ్ళు మనకి అతిథులు గానే వచ్చేరు. ఈ దేశం మనది; మనం యిక్కడ గేస్తులం కదా. మనమాట వాళ్లు విగొద్దా అటా?’

వాడికి క గారు పుట్టకొచ్చి దెబ్బకో! చేతులాడిస్తూ, తొండరగా అన్నాడు:

‘నీకు తెలియకపోతే నోరు మూసుకుని వుండలేవుట్రా? అతిథులుట! పిక్కిలీ! అతిథులూ - గేస్తూ! మంజులొలికే!

మనం లింగాన్ని మింగుదా మనుకుంటే, వాళ్లు గుడిసే దిగ
మింగే రకంరా బాబూ! సాధారణ అతిథులు అనుమన్నా
వేమో. మనం పరాకుగా వుంటే మనల్ని, వీతారీసీ కూడ
కబళించగలరు. మన ప్లానులు భగ్నం గాకుండా వుండాలంటే
ముందుకు దూకాలిరా, కళ్ళు చెరిచి! గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ
కూర్చుని మీనమేషాలు లెక్కబెడుతూంటే నెవ్వరినీ వీధిలో
భవంతి పోతుంది, తూడ్చి కరేలియాలో భూమి పోతుంది!
మనం యెదురుదాడి చేసితీరాల్సిందేరా! రిస్కాని దంచి వదలి
పెట్టాలి! పిర్కీలీ! నేనే గనక అక్కడ వుంటేనా? దేవా! ఇక
చూసుకో! వాళ్ళని దూదిపింజల్లా యేకి పారేద్దననుకో.
తడాఖా చూపించే వాణ్ణి! మనవాళ్ళు నన్ను యుద్ధంలోకి
పోనివ్వరనే అంటావా? పోనీ, ఆఖరికి ఓ డజనుమంది రిస్కా
వాళ్ళనేనా పూర్తిచేయగలిగేనంటే చాలు! పిర్కీలీ!

వాడి నోటికి తలుపు ద్వారబంధం లేదనుకోండి. ఎలి
యాన్ మాట అటుంచి, నేను వాడు చేసే ప్రతిపనీ జాగ్ర
త్తగా కనిపెట్టి చూస్తూనేవున్నా. హెరా కుర్కిమూకీ నన్ను
హెచ్చరించటం మంచిదే ఐంది. ఏమో? నేను వాడి స్థానంలో
పనిచేయాలి వస్తుందేమో? ఎవరికి తెలుసు? సెపరేటరు
నాకు కొత్త; దాని చుట్టూ తిరుగుతూ వాడేం చేస్తున్నాడో
నాకు అంతే దొరకలేదు. పనిలో కిటుకంతా తెలుసుకోవా
లంటే వెయ్యికళ్ళతో కనిపెట్టాలి, మరి. వాడేమో రష్యన్లని
చంపడానికి మహాయుధిగా వున్నాడాయె. ఆఖరికి వాడి పంతం
నెగ్గి, వాణ్ణి యుద్ధంలోకే గనక పంపితే క్రీమరీలో వాడి

స్థానంలో యెవరో ఒకడు పనిచేయాలిగాదూ! నాకూ కొంచెం ముందుచూపూ, ఆలోచనా లేకపోలేదండీ!

ఎలియాన్ వున్నట్టుండి అడిగేడు:

‘ఐనారీ! నువ్వు చివరికి ఒక్క రిస్కావాణ్ణేనా చంపాలను కోవూ? ఈ లోకంలో యే కీడుమూడినా వాళ్ళేగదురా మూలకారణం? పిర్కీలీ!’

నేను జవాబీయడానికి ఓ నిమిషం ఆలోచించేను:

‘ఔననుకోరా! కనీసం ఒక్క రిస్కావాణ్ణేనా చంపాలను కున్న రోజులుండివి గాని.....’

వాడు నన్ను మాటాడనిస్తేనా మధ్యలో అందుకున్నాడు, గమ్మున:

‘అద్దుగదీ! ఐతే నువ్వు అందుకు సిద్ధమే నన్నమాట! దాన్ని తగలెయ్యా, నే నెరుగుదునోయ్. నువ్వు మాలో వాడి వేనని నాకు తెలుసు. ఒకణ్ణేం ఖర్చు? నువ్వు తెలుచుకుంటే వేటు కేసుగురు! శవాలు బళ్ళమీద తోలాల్సిందే! నువ్వురా అసలైన మనిషివంటే! మా సొఘులో చేరాలోయ్, నువ్వు ఎన్నినాల్లు చెప్పిరా అదుగో! యిదుగో! అని కాలయాపన చేస్తూ వచ్చేవు. కానీ, యిదుగో! దరఖాస్తు రాసెయ్. నీకు సొంత యిల్లుండి కదూ? పిర్కీలీ! దాన్ని నువ్వు రక్షించుకో వద్దూ? మనిద్దరం వెళ్ళి రిస్కావాళ్ళని చావగొడదాం లేరా! వాళ్ళని నాశనం చెయ్యకపోతే మన ప్లానులన్నీ నాశనమే. భగ్నం పాడనుకో. పిర్కీలీ!’

ఆ సమయంలోనే వాళ్ళ నాన్న లోపలికి వచ్చేడు:

‘మెషిన్ తిప్పడంతేదే? ఏమిటి చూస్తున్నావ్? ముస్తానన్ లేకపోతే పనంతా పడుకోవాల్సిందేనా?’

నేను గుప్తచిహ్నంగా వెళ్ళి సైడ్జి గుర్రాల్ని విప్పేసేను. ఫాక్టరీ మేస్త్రీ నేను చేయాల్సిన పనిని చూపి సూచన నిచ్చేడు. గుర్రాల్ని తీసుకొచ్చి గానుగలాంటి మరకి కట్టేను. గుర్రంతో బాటు గానుగరోకలి తిరుగుతూ, దానిపై నమర్చిన చక్రాన్నీ తిప్పుతుంది. ఈచక్రం దానిమీది యిరుసునూ, అది మరో గదిలోని యినుపచక్రాన్నీ తిప్పుతాయి. దానిమీంచి బెల్టు వేసి సెపరేటరుకి తగిలించేరు. గుర్రం తిరుగుతూంటే సెపరేటరులోంచి ఝమ్మ్మ్! అని ధ్వని వినబడింది. సెపరేటర్ లోని కవ్వం అందులోని పాలను చిలుకుతూండన్నమాట. కొంచెం సేపట్లో సెపరేటరుకున్న రెండు గొట్టాల్లోంచి రెండు తెల్లనిధారలు బెల్టుదేరి బెటనున్న రెండు అల్యూమినిం టాంకుల్లో పడనారంభించేయి. వాటిలో పెద్దధార వెన్నతీసిన పాలది; రెండో చిన్నధార చిక్కని మిగడది.

ఎవరేనా చేయాల్సిందల్లా గుర్రాల్ని సమంగా తోలు తూండడమే. దీన్ని త్రిప్పడానికి బలమైన గుర్రం అల్ఫర్లేదు. అందుకనే వచ్చేటపుడు ముసలిగోడిగను సైడ్జికి కట్టుకొచ్చేను. గుర్రాల్ని తోలేందుకు చిన్నకుర్రాడైనా చాలు. కళ్ళేం త్రాడును గుర్రం ముందు అచుర్చిన రోకట గురుజుకి కట్టాలి. గుర్రం రోకలిసి, రోకలి గురుజునూ తిప్పుతూంటే, అది

కళ్ళెపుత్రాటితో గుర్రాన్ని లాగుతూంటుంది. నిజానికి గుర్రం తనను తానే లాక్కుంటూంది. గాన తోలే వాడు అవసరమేలేదు. నేను గుర్రం వెనకే నడుస్తూ, నాలుకతో క్లక్ క్లక్ మని హుషారుచేస్తూన్నానంటే. పాలన్నీ సెపరేటుదలొంచి బైటకిరావడానికి పక్కా గంటసేపు పడుతుంది. అంతసేపూ గుర్రం వెనకాలే నడుస్తూంటే నా బుర్రలో యెన్నో ఆలోచనలు మెదులుతూనే వున్నాయి. ఎల్సా ఆ కాగితాన్ని చూసేక అన్నమాట నాకు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఖైదీల గుడ్లు తోడేసి, కాళ్లు చేతులు చెక్కేసి ఘోరంగా హింసించి ఆ స్థితిలోనే వాళ్ళని సంకెళ్ళతో బంధించి చీకటికొట్టులో పడేసి, యింటికి ఉత్తరం ముక్కేనా రాయనీకండా, - చివరకో చిన్నజాబు, ఫోటోగ్రాఫిక్ పద్ధతిలో చాలకావీలు అచ్చు వేసి, విమానంమీంచి ఆ ఖైదీ అన్న నివసించే చోటికి సమీపంలో పడేయనీయని వాళ్ళనిగూర్చి అందులోనూ ఆ అన్న అయోగ్యుడైనా సరే ననుకోండి, - అటువంటి దుర్మార్గుల్నిగూర్చే నా ఆలోచనాప్రవాహం సాగిందనుకోండి. అల్లాంటి క్రూరుల్ని మానవులుగా పరిగణించనే కూడదు. వాళ్ళని నాశనం చేసేయ్యాలిందే. లేకపోతే యెంతమంది ప్లానులో నాశనమైపోవూ? పిర్మీలీ!

పాలన్నీ సెపరేటుదలొంచి పూర్తిగా బైటికి వచ్చేసేక మీగడనంతని లోపలి గదిలోకి మోసుకుపోయేం. అక్కడ

ఓ పెద్ద సిమెంటుతోట్టి వుంది. దాంట్లో నీళ్ళూ, మంచూ కూడా వుంటాయి. మీగడ తీసిన పాలు మళ్ళీ కాళలో పోసి ఓ ప్రక్కగా పెట్టేసేం. వాటిని ఆయా కాలాదాకులకి సాయత్రం తిరిగి యివ్వాలి వుంటుందిగదూ. మా పాల కాన్స్ ని తీసుకెళ్ళి స్టెడ్డి మీద యెక్కించేను. అవి తీసుకు పోయి యింటిదగ్గర యిచ్చేక, కుర్చిమాకీ అమ్మగారు యీ పాలని పనివాళ్ళకీ, లేగదూడలకీ, పందులకీ వాటాలు ప్రకారం పంచియిస్తుంది.

ఈ పని అంతకష్టమైనదిగా కనిపించడం లేదు. దీనికి కూలి రోజుకి పదిమూర్కు లెందుకో? నాబోటి తెలివితక్కువవాడికి తెగే సమస్య కాదిది. పోనీ అదంతా మన కెందుకు గానీ యీ పని అలవాటైతే యింకా తేలిగ్గా వుంటుంది. నాకే నయంగాదూ? మంచుగదిలోంచి నిన్నటి మీగడ వుంచిన తొట్టెల్ని తీసుకుపోయి, వెచ్చటి నీటిలో వుంచేం. చతురంగా వున్న ఓ పెద్ద కాగుక్రింద నేను రాకపూర్వమే ఎలియాస్ నిప్పువేసి వుంచేడు.

వాడికి నేనంటే యెందుకో అంత యిది! వాళ్ల నాన్న బైటికి పోగాచూసి, ఎలియాస్ ఓ పెద్ద అబకతో మీగడ తీసి నా కందిస్తూ అన్నాడు :

‘ముసలాడు లేనప్పుడే పుచ్చుకోరా, నీ క్కావాల్సింది! ఊ! త్రాగు, ఫర్వా లేదు. నీకు కావాల్సిన దేదైనా సరే యివ్వడానికి నే నెప్పుడూ వెనకదియ్య ననుకో.’

అది పుచ్చుకోకపోతేనే బాగుండు ననుకోండి. పెడతా నంటే యెవరికేనా ఆశే గడండి! నా దురాశకి నేనే సిగ్గు పడ్డాను, చెప్పొద్దూ. పుచ్చుకునేటప్పు డిదంతా యెవ డాలో చించేడంటూ.

‘ఇంత తాజామీగడ యిక్కడున్నవుడు, అదై నా దమ్మిడి ఖద్దుగాకండా వస్తూన్నవుడు నే నందుకు త్రాగకూడదు. అంతగా వస్తే యీ పూట భోజనం కాస్త తగ్గించుదాం!’

నా ఆలోచన యింతవరకే పోయింది. కాని యిప్పుడను కుంటూ, అట్లా తీసుకోకండా వుంటే బాగుండునని. ఎలియాస్ చేతులతో యిచ్చింది నిరాకరించుతేనే మంచిదని యిప్పు డనుకుంటున్నా అప్పు డిదంతా ఆలోచించేందుకు అవకాశం యేదండీ! ఇంతకీ ఎలియాస్ చెడ్డవాడేం గాదు; దేశానికి యిల్లాంటివాళ్ల అవసరం యెంతైనా వుంది. అందులోనూ వాడు నేనంటే అంత ప్రీతితో యిస్తాంటే పుచ్చుకోకండా యెల్లాగంటా? వాడు నావీపుమీద తట్టుతూ ప్రోత్సహించ నారంభించేడు కూడాను :

‘ఊ! కానీవోయ్! త్రాగు! నీ కోసం నన్నేం చెయ్య మన్నా సిద్ధమే! నువ్వు నేనూ యెప్పుడూ కలిసే వుండా లిరా! హ్లా! హ్లా! హ్లా! మనం యిద్దరం కలిసివుంటే చేయలేని పని...’

అప్పటి కప్పుడే చాలా టాంకుల్లోని మీగడను ఛెర్నోలో పోసేం. గుర్రాన్ని త్రిప్పడానికి నేను బైటికి వెళ్ళేను. బెల్టు యిరుసుకి తగిలిస్తూ, ఎలియాస్ అరిచేడు :

‘కానీ ! త్రిప్ప !’

నేను గుర్రాన్ని అదలించేను. ఛార్న్ అంటే మరేమీ లేదు. ఓ పెద్ద పీచా మధ్యనుంచి యిరుసు చొచ్చుకుపోయి వుంటుంది. ఇరుసు తిరిగితే, పీచా దాంతో పాటు నిలువునా గిర గిరా తిరుగుతుంది. పీచాలోని వెచ్చని మీగడంతా కడిలి, చిలకబడిపోయి, పూసలు కడుతుంది. ఆ పీచాకి ఒక ప్రక్క గుండ్రని గాజుపలక తాపటంచేసి వుంది. లోపలి మీగడ చినుకులు ఆ గాజు బిళ్ళమీద పడి, పైకి కనిపిస్తూంటాయి. కొంతసేపు త్రిప్పేక మీగడంతా పసిమివన్నె వెన్న పూసలుగాకట్టి, గాజుబిళ్ళలోంచి కనిపిస్తూంటాయి. అప్పుడు ఎలియాస్ లోపలినుంచి అరుస్తాడు :

‘అగవోయ్ ! షిర్కీలీ!’

గుర్రాన్ని నిలిపి, గానుగ విప్పి, బండి దగ్గరికి తీసుకుపోయి కాస్త గడ్డి దానిముందు పడేసి వచ్చేను. ఎలియాస్ నన్ను కూడా సిద్ధం కమ్మన్నాడు :

‘వొళ్లు శుభ్రంగా దులుపుకో. చొక్కా చేతులు పైకి మడుచుకుని, సబ్బుతో బాగా కడుక్కో. గోళ్ళలో మట్టి లేకుండా జాగ్రతగా చూసుకోసుమీ ! ఇదిగో బ్రష్టు, సబ్బు, నీటికుళాయి. కడుక్కున్నాక యిదిగో, యీబురఖా పైన వేసుకో !’

ఎలియాస్ కూడా శుభ్రంగా వులికిన తెల్లటి ఓవరాలూ (బురఖా), తెల్లటి లినెన్ టాపీ ధరించి తయారయ్యాడు. నాకూ టాపీ యిచ్చాడు.

అతడు చెప్పినట్లు అన్నీ చేస్తూ, ప్రతిపనిమీదా ఓ కన్ను వేసి వుంచుతూ వచ్చేను. ఏమో? మన జీవితంలో దేమి చేయాల్సినస్తుందో యెవరి కెరుక? ... కాని, అదీ నిజమే. నాకు గంటకి పదిహేను మార్కు లిస్తారా? అసంభవం! అంత ఆశకూడదు గాని, రోజుకి యిరవై మార్కు లిస్తే చాలు, ఆ పనంతా చేసేస్తా. లేకపోతే మారు పేరెట్టండి! ఇప్పటి యిరవై ఏమూ, ఆ యిరవై కలిస్తే నలభై ఏమి మార్కు లిస్తే పాళ్ళ క్రీమరీ క్రీమరీ నంటినీ నా భుజంమీద మోసుకుపోయి, మీ యిష్టం వచ్చినచోట ది.వుతా!

అదనపు రాబడి కెల్లాంటి అవకాశా లున్నాయో ఎల్లా కేం తెలుసు? నేను కళ్లు తెరుచుకుని చూస్తూండకపోతే లాభం లేదు. ఎలియాస్ చేసేవంతా కనిపెట్టిచూస్తూ, కిటుకు లన్నీ తెలుసుకోవాలి.

గదంతా గచ్చు చేసి అద్దాలా వుంది. గది మధ్యగుండ్రని చిన్న టేబిల్ - ట్రేస్ వుంది. దానిమీద చల్లటి మంచినీరు చిలకరించ తూన్నాడు, ఎలియాస్. ట్రేస్ మధ్యభాగంలో ఉబ్బెత్తుగా పళ్ళచక్రంమీదదిమ్మలమచ్చివుంది. నీళ్లు చల్లుతూ, ఛార్జ్ లోంచి వెన్నమద్దల్ని చట్రంతో తీసి, వాలు వోడిపో నిచ్చి, టేబిల్-ట్రేస్ మీద పడేస్తూన్నాడు, ఎలియాస్.

టేబిల్ మధ్య అటునించి అటునై వుదాకా కొయ్యరోలరు అమచ్చి, దానికోక క్రక్క పిరికినించేరు. పిడి పట్టుకుని త్రిప్పు తూంటే రోలరు తిరుగుతూ టేబిలును గుండ్రంగా త్రిప్పు

నంది. తేబిలుమీది వెన్నముద్దలు రోలరుకూ తేబిలుకూ మధ్యన పడి ఒత్తబడుతూంటాయి.

నేను పిడిపట్టుకుని శ్రోప్ప నారంభించేను. రోలరూ, తేబిలూ తిరుగుతూ, వెన్నను ఒత్తుతూన్నాయి. ఎలియాస్ చల్లని మంచినీటిని చిలకరిస్తూ, వెన్నలో మిగిలిన పాల చినుకల్ని కూడా కడిగేస్తూన్నాడు. మధ్య మధ్య అతగాడే రెండు చిన్న కొయ్యచెక్కలతో వెన్నముద్దల్ని దొర్లించి, యెత్తి రోలరు క్రిందికి విసిరివేసేవాడు. ఆ చెక్కలు నీటిలో ముంచుతూన్నందున వాటికి వెన్న కొంచెమేనా అంటుకోదు. వెన్నముద్దల్ని రోలరుక్రి దికి విసరడం, నీళ్లు కొట్టడం, ఒత్తబడిన వెన్న అప్పచ్చుల్లా తెయారవడం, - యిది చాలసార్లు జరిగింది.

మిసిమిరంగు వెన్నముద్దలు బాగా వడిసిపోయి గట్టిపడ్డక వాటిని యింకా పెద్దపూడలుగా చట్టి ప్రక్కగదిలోని తేబిలు మీద పడేసేవాడు. ఎలియాస్. ఆ కొయ్య తేబిలు శుభ్రంగా కడిగి, చల్లని నీళ్లతో తడిపిస్తుంది. వెన్న ఒక్కపిసరుకూడా జేనికి అంటుకోదనుకోండి. అక్కడి వస్తుసామగ్రులన్నీ అంత పరిశుభ్రంగా వున్నాయి. మళ్ళీ చెయ్యలోనుంచి వెన్న తీసి తేబిల్-ప్రెస్ మీద వేయడం, శ్రోప్పడం, ముద్దజేసి తీసుకు పోవడం, - యిల్లాగే వెన్నకూ ఐపోయేవరకూ చేస్తూనే వున్నాము.

కాస్త వెన్నముద్ద తీసుకుని నోట్లో పడేసుకున్నా, రుచి చూడడానికి. ఉర్లుగడ్డయ్యా, కొట్టి తీసిదే అదంత రుచిగా కనిపించలేదు. నేను వెన్న తీస్తూనే ఎలియాస్ అనేవాడు :

'తిను, తినవోయ్ ! ఘర్వా లేదు. నీక్కావాల్సి ది తిను. నేను దాన్ని మూచూడనైనా లేను. కడుపులో శ్రిష్టుతు ది. వెన్నమాట అటుంచి మీగడకూడా నాకు పడదు. దూరా న్నంచి చూసి చందమామగుటకలు మ్రుంగాల్సిందే. ఒక్క పిసరుతిన్నానా, కడుపులో చెయిపెట్టికలిపినట్లుంటు ది. పిర్కీలీ! తిను, నువ్వు జీర్ణం చేసుకోగలిగితే. ఊ! తీసుకోరా! కాని రొట్టిమాత్రం యిక్కడికి యెప్పుడూ తేవద్దుసుచూ. ముసలాడు ఒక్కపిసరు పసిపట్టేడంటే నిలుచున్నపళాన ఖానీ చేసేస్తాడు. పిర్కీలీ! ఊ! వినురుగా శ్రిష్టు. ఈ వెన్నచాలనీ భోదనాల వేళకి ముందే ముద్ద చేసేయ్యాలి. వెధవ పని. ఛీ! ఈ దిక్కుమాలినపనితో నా ప్రాణం విసిగిపోయిందనుకో. పిర్కీలీ!... నేను యుద్ధంలోకి పోయి అవకాశం దొరుకుతుం దంటావా? హ్లా! హ్లా! ఒక డబ్బను రిస్కావాళ్ళనేనా... చాలు! ప్రతివాడూ పతకాలూ, శిలువలూ గుంపాదించు కుంటున్నాడు. నాకు ఒకటి లేదు. పిర్కీలీ!'

పద్మినిమిదో ప్రకరణం - బ్రతుకురెరుపు,

ఎలియాన్ వాగుడు చివరకి నిద్రమే అయింది. శనునపక్షి ముండాకొడి కు! ఏదో ఉండినెడిదానని, అది కొంచెం నడి కొంచెం మనీ అనుకోవడమే కాని మన యుద్ధం దేము కిందే దైవసంకల్పం అనుకోండి. క్రీమరీలో దరిగే ప్రతిపక్షి అనంతం

కట్టో వత్తి పెట్టుకుని చూసిందంతా బూడిదలో పోసిన పన్నీరే అయింది. పాలనీ, మీగడనూ యెల్లా వేరుచేస్తూ న్నాడో; తిరుగుడు తేబిలుమీద వెన్నముద్దను యెల్లా దొర్లించేవాడో; వెన్నముద్దను నీట ముంచి, కొయ్యలచ్చుగోకి కుక్కి, అచ్చు మూసి, యింకలా తయారుచేసేవాడో; దాన్ని తడిపిన నూనికాగింతో చక్కగా చుట్టి, పార్శిలు, యెల్లా చేసేవాడో; తర్వాత తేబిల్సును, టాకుల్ని, ఛెర్నును గదల్చి కూడా వేసనీటితో కడిగి శుభ్రపరచడం, రిఫ్రిజి రేటరునుంచి మంచుగడ్డలు తెచ్చి 'కోల్డు - మామ్' (చల్లని గది) లోని సిమెంటు తొట్టిలో వేయడం, దానిలో మీగడ డబ్బాల నుంచి చల్లబరచడం. యీ పనులన్నీ కనిపెట్టు కూడి, ఆకళి పుచ్చేసుకున్నాను. కాని, ఏం లాభం?

ఇవన్నీ చూసేనా? లే లాభమేమిటి? ఎలియాస్ చెప్పి నట్లల్లా విని, అతనికి సాయంచేస్తూ అన్నపనులూ నేర్చు కోడం నిష్ప్రయోజనమే అయింది. 'వాడెవడో యుద్ధంలోకి పోతాడేలే. వాడినాకరీలో నేను దూరి సుఖపడదాం'-అనుకు న్నా. ఇతరుల కష్టాలమీదా దురదృష్టంమీదా ఆధారపడి నేను భాగుపడా అనుకోవడ మేమిటి చెప్పుడి? దుర్బుద్ధి కాకపోతే, చివరికి నన్నూ తీసుకుపోయేరు, పటాలంలోకి.

నన్నే అన్నమా? లేమిటి? ఎలియాస్ నీ, వాళ్ళ ఛాపర్ నీ, యింకా యెవరో లాక్కుపోయేరు, పటాలంలోకి. వీళ్ళంతా యిళ్ళలో వెచ్చగా కూర్చుని సుఖంగా కాలక్షేపం చేద్దా

మనుకున్నవాళ్ళే! పాపం! అదీగాక గడ్డపారలు కొట్టుకుపోతూంటే గడ్డిపరకలు మా గతేమిటన్నట్లు మహామహావాళ్ళనే యుద్ధం వచ్చి యెగరగొట్టేస్తూంటే నాబోటి గాళ్లు అంగలార్చడంలో అర్థ మేమిటంటా? మమ్మల్ని యుద్ధంలోకి ఎందుకు తీసుకువెళ్ళేరు? చెప్పనా? యుద్ధం మా అందరికంటే కూడా యెంతో బలవత్తరమైందని ఋజువైంది గనక! లక్షలాదిగా మానవుల్ని తన పొట్టబెట్టుకోడమేగాక యింకా కావాలి! యింకా కావాలి! అంటూంది. యుద్ధమారి! ఈవెధవ యుద్ధాన్ని యెవడు ప్రారంభించేడో గాని వాడు దుంపనా శనం గావాలి! దుర్మార్గుడు! కానీ, మన భ్రమకాని, యీ యుద్ధాన్ని ప్రారంభించింది నేను గాదంటే, నేను గాదనే వాళ్ళేగాని.....ఓ! ఫీర్మీ!.....

పావో ఒక్కణ్ణే యుద్ధంలోకి తీసుకుపోకుండా వుంచింది! మరీ వృద్ధుడైపోయి, బలహీనంగా వుండడంవల్లనే వాణ్ణి వదలి పెట్టేరని ధంకామీద దెబ్బకొట్టి చెప్పగలను. అదేగాదు, వాడిరోగం? దినాలు గడుస్తూన్నకొద్దీ వాడి గుండెల్లోని యీలలూ, బుసలూ మరింత బిగ్గరగా వినవస్తూన్నాయి. ఉదయాన్నే లేచి లేవగానే పైపు వెలిగించేవాడు. ఆ సమయాన వచ్చే దగ్గుతెరకి అరగంటవరకూ గిలగిల్లాడిపోయే వాడు; ఉక్కిరిబిక్కిరయేవాడు.

కడపటిసారి చూసిపోదామని నేను పాగ (గుర్రాలసాల) లోకి వెళ్ళినప్పుడు పావో గోడదగ్గర కూర్చుని, కళ్ళు తుడుచు కుంటూన్నాడు. అప్పుడే దగ్గుతెర తిరిగింది వాడికి, గుర్రాలు ఓట్లు నములుతూన్న ధ్వని వింటూ, పాగ వదులుతూ, ఉదాసీనంగా వున్నాడు, వాడు.

నే నెందుకు వచ్చిందీ పావో గ్రహించినట్లున్నాడు, నా కేసి ఒక్క దొంగచూపు చూసి, పులక్కండా పలక్కండా ఉదాసీనంగా అల్లాగే కూర్చునిపోయేడు. వాడితో యేం మాట్లాడాలా? అని ఆలోచిస్తూ, చేతులకి తొడుక్కున్న *మిట్టెన్లు తీసి తటపటాయిస్తూ నిల్చున్నాను. ఏదో పెద్ద వాడూ, మంచివాడూను. వాడితో ప్రేమగా మాట్లాడాలి. నేను వాడికి కృతజ్ఞుడుగా వుండాలంటా. లప్పీన్ రంటా వద్ద రష్యన్ విమానాలు వేసిన కరపత్రాలు తీసి, దాచి, నా కిచ్చినది పావోయే కదూ, మరి? అవి యెవరికీ దొరకనీకండా చేయాలని పోలీసువాళ్ళు వాటికోసం ఆ చుట్టుప్రక్కలంతా గాలించేసేరు. ఎవరికేనా అవి కనిపిస్తే తమకు తెచ్చియివ్వడం గాని, నాశంచేయడం గాని చెయ్యాలి! అని ప్రతిచోటా నోటీసు లంటించి, పేపర్లలో ప్రకటనకూడా చేసేరు వాళ్ళు! కాని మా చిన్న పావో వాటిని తగులబెట్టనూ లేదు, పోలీసుల కివ్వనూ లేదు. నాకు సంతోషం కలిగించాలనే కదూ

* శీతలదేశాల్లో చేతులకి తొడుక్కునే అల్లికతొడుగులు. ఇవి నూలు తోనూ, పూలుతోనూ కూడా అల్లుతారు.

వాడి పని చేసింది? అల్లాంటి వాడితో ఏడ్కొనే సమయంలో. యేం మాట్లాడాలో నాకేం తోచలేదు.

నేనింకా ఆలోచిస్తుండగానే వాడు ముందుగా నా వైఫో దొంగచూపు విసిరి, పైపు నోట్లో ఓ ప్రక్కకి నెట్టుకువి పలకరించేడు:

‘ఏం, ఐనారీ! వెడుతున్నావా?’

అంగీకార సూచకంగా నేను తలూపేను. వాడు పైపు పీలుస్తూ, కాస్సేపుండి మళ్ళీ అన్నాడు:

‘కామందు లాభాలకి గుడ్డుసున్నా చుట్టే వన్నమాట!’

వాడి మనసులో యేముందో యెవరికి తెలుస్తుంది? అందు కని అడిగేను:

‘లాభా లేమిట్రా?’

ఫావో విపులీకరించేడు:

‘కల్లీ పోహజన్ పా పూర్తిగా యేభే మార్కులూ మన కామందుకు యిస్తాన్నాడు. ముస్తోనెన్ దినభత్యం అంతే గదుట్రా. వాడి పని నీచేత చేయించి, నీకు దినానికి పది మార్కులు యిచ్చి, తాను మిగతా నలభై జేబులో వేస్తూ న్నాడు. నువ్వెళ్ళిపోతే మన కుర్కిమాకీకి యీ లాభం గుడ్డు సున్నా గాదట్రా? వెర్రిమొగం!’

ఏమనాలో నాకు తోచలేదు. మిట్టెల దుమ్ము దులుపు తూన్నట్లు ఒక చానిమీద మరోటి కొడుతూ, నిట్రాదులా నిల్చున్నానే గాని నోటమాట పెగిలిరాలేదు. ఇదీ సంగతి!

నాకీ విషయం యెల్లా తెలుస్తుంది? ఎవరూ చెప్పండే!
 నేనేమో యిప్పుడు యిక్కడినుంచి వెళ్ళిపోతూన్నానాయె.
 మళ్ళీ తిరిగి వస్తానో? రానో? ఎవ రెరుగుదురు? అల్లాం
 టప్పుడు యేదెల్లా తగులడితే యెందుకు? ఆ తెలివి మొద
 ల్లోనే వుండాలి గాని యిప్పుడు పేచీ పెట్టుకుంటే లాభ
 మేముంది? డబ్బూ పోయె, శనీ బట్టె నన్న సామెతగా
 వుంటుంది.

పావో మళ్ళీ అందుకున్నాడు:

‘ఎలియాస్ తో వెడుతూన్నావా?’

‘అబ్బే! ఒక్కణ్ణే!’

‘ఐతే వాడు నిన్ను చేర్పించలేక పోయేడన్నమాట!’

‘చేర్పించడం దేనిలోరా?’

పైపు గట్టిగా పీల్చి, అన్నాడు:

‘వాళ్ళ సంఘం లేదురా? అందులోకి యింకో గట్టివాణ్ణి
 సభ్యుడుగా చేర్పించినవాళ్ళకి సంఘం డబ్బిస్తుంది. అందుకనే
 వాడ స్తమానం నీచుట్టూ తిరుగుతూండేవాడు! పాపం!
 వాడిది వృధాశ్రమ అయిం దన్నమాట!’

దీనికి యేం జవాబీయాలో నాకు తోచలేదు. వాడు చెప్పే
 సంగతులు నేను కలలోనైనా వూహించివుండనివి!

రెండు నిమిషా లూరుకుని మళ్ళీ అన్నాడు:

‘వాళ్ళ మూకలోనువ్వు చేరాల్సిందిరా!’

‘ఎందుకని?’

‘వాళ్ళలో చేరితే ఎలియాస్‌లాగే యుద్ధానికి బోనక్కర లేకండా నువ్వు తప్పించుకుని వుండేవాడివి!’

‘ఎలియాస్‌లాగా?’

‘ఔనోయ్ ! వెర్రి వెంగళప్పా ! వినేందుకు చెవులూ, చూసేందుకు కళ్ళూ వుండి లాభ మేమిట్రా ? యుద్ధానికి బోతావా ? లేక పటాలాన్నుంచి పారిపోయివచ్చిన వాళ్ళని వేటాడి వప్పగించడానికి వెనకే వుండి గార్డు డ్యూటీ చేస్తావా ? అని వాణ్ణి అడిగేరు. వాడు రెండో పనే చేస్తా నన్నాడు. ఈ హోదాలో ఎలియాస్ అప్పుడే పని ప్రారంభించేడు. మన సువోమీకి ఆంతరంగికశత్రువుల్ని, పాదుబోతుల్ని వేటాడి పట్టి కైదులో పెట్టిస్తూ తానెంత దేశసేవ చేయగలడో ఋజువు చేసుకుంటున్నా డప్పుడే! యుద్ధరంగంలో కంటే యీ పనిలోనే తానెక్కువ మగటిమి ప్రదర్శించగలనని వాడి వుద్దేశ్యంలా వుంది!’

పావో ఒక్కక్షణం వూరుకుని మళ్ళీ అన్నాడు:

‘తన బాగు తెలిసిన ఘటంరా వాడు ! ముగ్గురు గడబిడ గాళ్ళని అప్పుడే పోలీసుల కప్పగించేడురా, ఎలియాస్.’

నాకు మాట్లాడేందు కేముందింక ? నా వస్తువు లేవైనా యింకా అక్క చుండిపోయేయా ? మూలలోని కబోబ్ద తెరిచి చూసేను. అబ్బే ! అందులో నా వేమున్నాయి ? నా మిట్టెన్‌లు, కాన్వాసువి, - యివిగో నాచేతులోనే వున్నాయి. కబోబ్ద మూసి, మాటాడకండానే పావోవైపు నా చేతిని

జాచేను. వాడూ లేచి నిల్చుని, మాటాడకండానే మోస్తైన
వాడి చిన్నపంజాతో నా చేయి పట్టుకుని గట్టిగా ఒత్తి విడి
చేడు. మాబోటి వాళ్ళకి బ్రతుకు తెరువే తెలియదు !

పందొమ్మిదో ప్రకరణం — ఎల్సా జాబులు.

నన్ను యుద్ధంలోకి తీసుకున్న విధా యిది. చివరకి నేనూ,
నాలాంటి వాళ్ళూ పోరాడకపోతే వాళ్ళే చేయలే రన్న
మాట. నా యిల్లూ వాకిలీ బోల్సివిక్కులనుంచి రక్షించు
కోవాలని చెప్పేరు వాళ్ళు. వాళ్ళంటే మరెవరూ కాదు.
మా ప్రభుత్వం, అధికారులూను. అందుచేత నేనూ నామాతృ
దేశరక్షణకై యుద్ధానికి పోయేను. రష్యావాళ్ళు గానీ మరొ
కరుగానీ, నా యిల్లూ - కూరమళ్ళు లాక్కుంటూ నంటే
నేను వూరుకునేది లేదు మరి. అవి నాకే చాలవు. ఆ మళ్ళలో
కష్టపడి పండించిన ఫలసాయంతో మా నేలమాళిగ నింపే
వాణ్ణి. ఆ కాస్త మడిచెక్కా గనక రష్యావాళ్ళులాక్కుంటే
నేనూ, నా కుటుంబం మలమల మాడి చావల్సిందే గదా.
ఆరు మూడుగానీ, మూడు ఆరుగానీ, నేను నా కూరమళ్ళను
వదలిపెట్టను. బోల్సివిక్కుల ముందు నిలవలేక మేము తిరోగ
మించాల్సివస్తే మా యిల్లూ, కూరమళ్ళు చుట్టబెట్టి నెత్తి
కెత్తుకుని వెనక్కి తీసుకుపోవాల్సిందని యెల్సాతో చెప్పివుండే

వాణ్ణే. కాని, ఏదండీ? ఏం మాట్లాడడానికి అవకాశమే లేక పోయింది. ఏం చేస్తాం?

కల్లీ పోహజన్ పా క్రీమరీలోచేరి, ముస్తా నన్, ఎలియాస్ ల స్థానాల్లో పనిచేస్తూ డబ్బు తట్టలతో సంపాదించేందుకు నేను నోచుకోందే. దానికి బదులు ఖాకీ పంట్లాం, కోటూ తొడుక్కుని, టామిగన్ పట్టుకుని, పటాలపుపాటలుపాడుతూ రోడ్లు దున్నుకుంటూ పోవాల్సివచ్చింది. ఏ యితర ఆలోచనలూ రాకుండానే యీ పిచ్చిపాటలు పాడేవాళ్ళ మనుకుంటా. రిస్సావాళ్ళని రిమ్మతిరిగేలా యెల్లాచావగొట్టేస్తామో అనేదే మా పాటలకు కథావస్తువు. వసంతం వచ్చింది, అప్పటికి. దక్షిణాన్నుంచి సూర్యుడు ప్రకాశిస్తూన్నాడు; సుఖకరమైన శవోష్ణ వాయువులు వీస్తూన్నాయి.

ఈ దఫా నన్ను కూడా లాక్కురావడం దేనికో నా కర్తవ్యం కానేలేదు. ఇంకా ముందడుగు వెయ్యండని జర్మన్ లనడం వల్ల మా వాళ్లు దానికి తయారవుతూన్నారో యేమో? మా ప్రాణాలకి వీలైక్కడ దాపురించేరండీ, యములాళ్ళలాగ? ఈ జర్మన్ పెధవల్ని యిక్కడికి రమ్మని బొట్టూ కాటుకా పెట్టి పిలిచిం దెవరంటా? అసలు వీళ్ళని ఆహ్వానించాలా? అక్కర్లేదా? అని నన్నెవరూ అడగనే లేదు. మా పైవాళ్ళకి జర్మన్లని ఆహ్వానిస్తే మంచిదీ అనితోచి వాళ్ళే పిలిచే రంటారా? ఐతే అది నాకు తెలియదు కాని, ఆ మాట కొస్తే కందకాల్లోకి వెళ్ళి తుపాకి పట్టుకుని వాళ్ళనే యుద్ధం చేయ

మనండి. పిలిచింది వాళ్ళూ, యుద్ధం చేసి చచ్చేది మేమూనా? ఆంబోతులు పోట్లాడుకుని లేగడదూడల్ని తొక్కినాయిట! అల్లా వుంది.

నేనెంత చదువుకోని వాణైనా యిప్పు డిప్పుడే నాకూ ఒకటి రెండు విషయాలు తెలుస్తూన్నాయి. ఆ మాటకొస్తే మా కామందు హెర్రా కుర్కిమాకీ కంటే నేనేం తక్కువ తిన్నవాణ్ణి గాదు. మా విప్లో కాళ్ళుచేతులు తెగ్గొట్టి చీకటి కొట్టులో పడేసే రని ఆయన చాల బాధపడ్డారు గాని అదంతా వట్టి మొసలికన్నీరని తెలుసుకున్నా! కందకాల్లో కూర్చుని జరిగిందంతా టుదటినుంచి చివరదాకా తరిచి తరిచి ఆలోచించి, ఆయనగారు ఓ పెద్ద అబద్ధం ఆడినాడనే నిర్ణయానికి వచ్చేను.

లేకపోతే బాడ్జి* లేని టోపీ ధరించిన విప్లో ఫోటో బోల్లి విక్కుల కెక్కడిది? వాళ్లు విప్లోని పట్టుకున్నారు; వాడి టోపీ మీది బాడ్జిని మాత్రం చింపేసి, ఫోటో తీసేరు. లేకపోతే యింకెల్లా వస్తుంది? అదీగాక విప్లో యివ్వనిదే వాడి సంతకం వాళ్ళ కెక్కడిదంటా? అన్నిటికంటే ముఖ్యమైనది, - వాడి అన్న ఒకడున్నాడనీ, వాడికి జాబురాయాలనీ మా విప్లో చెప్పనిదే చెయ్యనిదే బోల్లివిక్కులేం కల గన్నారా? మా తమ్ముణ్ణి నే నెరగనుటండీ? వాడికి తోచి రాయాల్సిందే గాని

* ఆయా ప్రభుత్వాల, సంస్థల చిహ్నంగా గుడ్డతో తయారుచేసి, ధరించే ఆంగుల పట్టి; టోపీమీదా, కోటుమీదా ధరించుతారు.

లేకపోతే రాయించగలవాళ్ళు యీ ప్రపంచంలోనే లేరనుకోండి. వాడే రాసివుంటే నిజంగా వున్నపరిస్థితే రాసే ఉన్నమాట. దాని కర్థం విష్ణో నడీవుడై కులాసాగా వున్నాడనే కాదూ ?

నా తర్కశోధిణి యీ విధంగా సాగిపోయిం దనుకోండి, కందకాల్లో కూర్చుంటే. విషయాన్ని పండొలిచి అరచేత బెట్టినట్టు గ్రహించగలిగిన నా తెలివికి కొంచెం గర్వపడ్డాను కూడాను. కందకాల్లోని బురదలో, నీటిలో కూర్చునివుంటే పైనుంచి అగ్నివర్షం కురుస్తూంటే, - అసలు యిదే మానవుల బుద్ధిని నిశితం చేస్తుందేమో! నేను నిశ్చయంగా చెప్పలేను సుమండీ.

ఏ డెల్టాగున్నా కందకాల్లో కాలం యీదురో మంటూ గడుస్తుంది. ఒక రోజుకీ, యింకో రోజుకీ తేడామే కనిపించదు. బ్రతుకే ఓ పెద్ద పీడకలలా వుంటుంది. అంతా పొంతూ లేని యీ పీడకలలో కూడ మధ్య మధ్య మధురతరకల్పనా మయమైన ఊణాలు కొన్ని వుంటాయి. ఇంటిదగ్గరనుంచి ఆ పులు వ్రాసే జాబులే యీ మధురఊణాల్ని కల్పన చేస్తుంటాయి.

మా పూళ్ళో యేమేమి జరుగుతూన్నదీ సవివరంగా, తరచుగా జాబుల్లో రాస్తూనేవుంది. యెల్సా నేను లేకపోయినందుకు కుర్చిమాకీ కమతంలో పసంతా నిలిచిపోయిం దను

కుంటే పొరబాటు. ఆ మాత్రానికీ ఆయన చతికిలపడి పోతాడా? అబ్బే! కోడి, కుంపటి లేకుంటే తెల్లారదూ? కోత లకి కూలీన్ని తెస్తా నని ఆయనగారు నాతో చెప్పింది వట్టి మాట గాదు. నిజంగానే కూలీల్ని తీసుకువచ్చేరట ఆయన! కోతలకీ కొట్టుళ్ళకీ, నుక్కికీ కట్టుబడికీ కూడ ఆయన కూలీల్ని సంపాదించేరుట. పైపెచ్చు కలపా, రాయీ తోలడానికూడా పనివాళ్ళని తెచ్చేడు. సుమారు పదిహేనుగురు మనుష్యులు, కనీసఖర్చుతో పనిచేసేరు, అన్నీ. పనిచేసి నంతకాలం వాళ్లకి నాలుగేసి నాక్కిలీపాలు,* మీగడతీసిన పాలు, బంగాళా దుంపల పులుసు, - యివి మాత్రం యివ్వాలి.

హెత్రా కుర్కిమాకీ మా చెడ్డ అసాధ్యుడులెండి! యుద్ధం మూలంగా యెందరో కష్టనష్టా లనుభవిస్తూంటే, దాన్నుంచే లాభాల్ని తీసే కిటుకు ఆయనకి తెలుసు! ఖైదీక్యాంపుల్లోంచి రష్యను యుద్ధఖైదీల్ని తీసుకెళ్ళి, పనులు చేయించుకుంటు న్నారట, ఆయన. అయ్యో! దేవుడా! అందరికీ యిటువంటి గొప్ప ఆలోచనలు తట్టవు! ఏమంటారు? నీ శత్రువులచేతనే నీ కార్యం సాధించుకోడం! వెనకటికి కోతేం చేసింది? పిల్లి చేత్తో నిప్పుల్లోంచి జడిగిండలు తీయించలేదూ? అదీ తెలి వంటే! అందులోనూ ఆట్టే ఖర్చు లేకండా వుచితార్థంగా పని చేయించుకోడం! రోజూ నాలుగు నాక్కిలీపాలూ, ఓ

* 'రై' ధాన్యంతో చేసే చదునైన రొట్టె. చపాతీవలె వుంటుంది. చాకపారు తిండి.

లిట్టరు మీగడతీసిన పానీ, అర్ధ లిట్టరు ఉర్లగడ్డల పులునూ
యిచ్చి బండెడు చాకిరీ చేయించుకోడం. ఆ ఉర్లగడ్డలై నా
యెల్లాంటివి? పండులుకూడా మూచూడని చచ్చుదుంపల
తోనే కుర్మిమాకీ అమ్మగారు ఆ పులును తయారుచేయించే
దిట! ఇదిచ్చి వాళ్లచేత పెల్లారింది మొదలు చీకటిపడేదాకా
చచ్చే చాకిరీ చేయించుకుంటూన్నాడు. సాయంత్రానికి ఒకడి
దగ్గరా నిలబడే సత్తువ లేకండా పీనుగలై పోయాలాగ! దాన్ని
తగలెయ్యా, అదో గొప్ప ఆలోచన లెండి! ఇంకే కారణం
లేకున్నా యీ ఉద్దేశంతోనే యుద్ధం ప్రారంభించతగ్గ విలువ
వుందంటా, దాంట్లో! పిర్కీలీ!.....

దీర్ఘములైన పగళ్లంతా ఆ తేమకందకాల్లో కూర్చో
వాల్సి వచ్చిన మానవులు యే యే విషయాల్నిగూర్చి ఆలో
చిస్తారో ఆ దేవుడికే తెలియదు. కందకాల్లో బ్రతుకు వెళ్ళ
బుచ్చటం అంత నిరుత్సాహప్రదమైంది యీ లోకంలో
యింకోటి లేదు. ఇక రాత్రుల్నిగూర్చి చెప్పనే అఖిలేదు.
అందులోనూ శిశిరఋతువులో గడగడలాడించే కాళరాత్రు
లై తే మరీను. దట్టమైన మంచు కురుస్తూ గాలివానలతో
తలెత్తనీకండా, యే పనీ తోచనీకండా, పీడకలలా దీర్ఘంగా
మెల్లిగా గడిచే ఆ రాత్రుల అనుభవాలు పగవానికై నా
వద్దు. ఆ కొద్దిరోజులే యుగా లనిపించుతాయి. అంతవరకూ
గడిపిన జీవితమంతా అసత్యమనీ, కలయనీ, యిదొక్కటే
మనోవ్యాధిలా బ్రతుకంటే రోతకలిగిస్తూంటుందనీ తోస్తుంది.

నా ఎల్సా, మార్తా, లవ్ రీలూ, కొండమీది చిన్న యెర్ర
యిల్లూ కూడా యెప్పుడో ఊణమాత్రం కలలోచూపినవి
మాత్రమే ఐనట్లూ వుంది!

ఆమె వుండే, మా యెల్సా, మా గట్టిపిల్ల లెండి. అంద
రికీ అటువంటి భార్యలు దొరకరని నా నమ్మకం. ఇంటిదగ్గర
బరిగే ప్రతివిషయాన్నీ గూర్చి సవివరంగా తరచుగా దీర్ఘమైన
జాబులు రాస్తూనేవుం దామె. సుఖకల్పనామయమైన కొన్ని
మధురక్షణాలనైనా ఆమె తన జాబులద్వారా నా కండకజీవి
తంలో కలిగించింది. ఎల్సాకి యింటిదగ్గర పని తక్కువగా
వుండనుకుంటూన్నారేమో? యజమాని పాడియావుల నుండ
పెరిగింది. పైగా కెర్తూ పనిమానివెళ్లిపోయింది. ఆమె పెళ్ళిచేసు
కుందిట, ఆఖరికి! యుద్ధంలో కాలుపోయినవాణ్ణి. ఏదోలెండి
కాస్త స్వంతకొండ్ర వూదిట. పోస, యెల్లాగో చిట్టచివరకి
కెర్తూ కోరిక తీరి, ఆమె యేకాకిత్వం వదిలిపోయింది. పెళ్ళి
కోసం కెర్తూ మొహంవాచిపోయిం దనుకోండి. పోనీ ఆమె
హృదయానికి వూరట కలిగిందంటే మనం సంతోషించమూ?

లవ్ రీ, మార్తా యేపుగా యెదిగొస్తున్నాడు. మా యింటి
ఛాయలకి యెండా, వెలుతురూ తగలనీకండా అడ్డుగోడగా
నిలబడివున్న ఆ కొండకొమ్మమీది కెక్కడానికి వాడింకా
ప్రయత్నాలు చేస్తూనేవున్నాడు. అక్కడ కావాల్సినంత
యెండ వుంది. కాని యెక్కగలగొద్దూ? కొంతదూరం
యెక్కడం, జారి, దొడ్లుతూ క్రింది కూరపాదుల్లో దిబ్బున

పడ్డం, మళ్ళీ లేచి యెక్కప్రయత్నించడం,- వాడిది మా చెడ్డపట్టుదల లెండి. కుర్రనాగమ్మ!

వీటన్నిటికీ యేం గాని తిండి విషయమే మరీ అధ్యాన్నంగా వుందిట. ఒక్కక్కరోజు భోజనంలోకి మీగడతీసిన పాలూ, ఉర్లగడ్డలూ తప్ప యింకేదీ వుండడంలేదు. ఎప్పుడో సకృత్తుగా చేపలు దొరుకుతాయి. ప్లాకుమారెక్కటులో యేదో ఒకటి కొంచేనేగాని రోజు వెళ్ళమారదు. ధరలు చూస్తే చుక్కల నంటుతూన్నాయి. కాని, మనం చేసే దేముంది? కొన్నివస్తువులు అసలు మాయమే అయిపోయేయి. దుస్తులు, బూట్లు మొదలైనవి దొరకడమే లేదని చెప్పను గాని చలి కోటు,- వున్నదే అనండి,- నాలుగువేల మార్కులు! మాబోటి సంసారులం వాటిని గూర్చి ఆశలు వదలుకోక గత్యంతర మేముంది? ఇక బూట్ల సంగతి చూస్తే నేతిబీర కాయ వాటంగా వున్నాయి. మడమలు కొయ్యతోనూ, మీదిభాగాలు కాగితంతోనూ తయారుచేసిన జోళ్ళే యిప్పుడందరికీ ఆచారమైనాయి.

ఇక పల్లెటిప్రాంతాలలోనీ పరిస్థితులు చూదామన్నా యేమంత ప్రశాంతంగా లేవుట. కామిజార్వీ నుంచి యెల్సాపినతండ్రి జాబు రాస్తూంటాడు, ఆమెకి. ఆయన యేమేమో రాసేడుట. జర్మనీవాళ్లు మా ప్రభుత్వంమీద ఒత్తిడి దెచ్చి, ఆ ఉత్తరప్రాంతంలో యేవో కొత్తపన్నులు విధించేట్లు చేసేరట. బోల్షివిస్కులనుంచి మా సువోజూని రక్షించబూనిన

జర్మన్లకి ఫిన్నులు ఋణాన పడ్డారట ! అందుకని వాళ్లు గొడారి కవుకో మురాటో దగ్గిరుంచి తోళ్ళన్నీ స్వాధీనం చేసుకోడానికి నిర్ణయించేరు. వాడు ససేమిరా యివ్వ నన్నాడు ఆపశాన వాళ్లు బలప్రయోగం చేసి లాక్కుపోడానికి తలపెట్టేరు. వాడేం చేసే డనుకున్నాడు? గోడనున్న వేటతుపాకీని తీసి, ముగ్గుర్ని కాల్చి చంపి, నాలుగోవాణ్ణి తుపాకిమడమతో రెక్కగూడు వసిలిపోయేలా బాదేడు. ఏదో, ముసిలాడు లెండి, అందుకనే అంతతో సరిపెట్టేడు!

ఎల్సా పినతండ్రి యింకా యెన్నో యిల్లాంటి సంఘటనలు రాసేడుట. తోయ్ వో మాంటిలా పటాలంలోంచి సెలవు మీద యింటికి వచ్చి, వాడి ప్రియురాలు ఓ జర్మన్ ఆఫీసరుతో వుండడం చూసేడుట. మర్నాడుదయానికి జర్మన్ ఆఫీసరు గొంతు తెగి, మురుగుగుంటలో తేలుతూ కనిపించే డందరికీ. తోయ్ వో అరణ్యాలలోకి తప్పకుపోయేడు.

ఇంకా యెన్నో సందర్భాలున్నాయి, మరి. మావాళ్లు తరుచుగా జర్మన్లతో కత్తి యుద్ధాలు చేస్తున్నారు. ఏ అమ్మాయిని గురించో, మరో కారణాన్నో కొట్లాటలు జరుగుతున్నాయి. జర్మన్లు మా దేశానికి వచ్చింది మాతో ఖజా పెట్టుకోడానికి కాదులెండి. ఏనా మావాళ్లు బొత్తిగా యేమీ తెలియనివాళ్లు లెండి. ఏమిటో? చేతావాతా గాని వాళ్లు.

కాని, ఆర్వీ హీనోలా వున్నాడే వాడు సిపాయి లెండి. వాడు చేసింది అందర్నీ మించిపోయింది. జర్మన్లతో పోట్లాట వచ్చి, వాడేం చేసే డనుకున్నాడు? ఇద్దరు జర్మన్లని ఒకే పోటుతో పొడిచేసి, మూడోవాణ్ణి చాపచుట్టగా కిటికీలోంచి బైటికి గిరవాటేసి, అందులోంచే దూకితప్పించుకు పోయే డట!

మిత్రులపట్ల యెంతో మర్యాదగా ప్రవర్తించమని అధికారులు చెబుతూనే వున్నారండీ, నెత్తీ నోరూ కొట్టుకుని. కాని మా సజ్జందే వట్టి అల్లరిమూక; మర్యాదా తెలియదు, మన్నూ తెలియదు. ఏం చేస్తాం లెండి.

—
 ధీరవయ్యో ప్రకరణం యుద్ధమూ వ్యాపారమే

వసంతం, శిశిరం, హేమంతం, - మళ్ళీ వసంతం, హేమంతం. కందకాల్లో మా జీవితం ఒకే ఒక పద్ధతిలో దీర్ఘమైన పీడ కలలా సాగిపోతూంది. ఒక్కొక్కప్పుడు రష్యన్ బాంబులు మరీ దగ్గరలో పడుతూంటాయి. ఆ తర్వాత మేం వెళ్ళి చెదిరివున్న అవయవాలు, కండలు, యెముకలు, పీలికలుగా యూనిఫారం ముక్కలు పోగుజేసి గోతులలో పూడ్చి వచ్చే వాళ్లం. ఒక్కొక్కప్పుడు మా స్కొట్లు రాజజోకీ నదిని దాటి ఆవలికి వెళ్ళేవాళ్ళు. కాని తర్వాత వాళ్ళవెనక మేం వెళ్ళి చావగా మిగిలిన వాళ్ళని తీసుకుని పాకి, డేకి, ప్రాణా లరచేత

బెట్టుకుని వెనక్కి వచ్చి, వాళ్ళని మెడికల్ స్టేషన్ కి పంపించే వాళ్ళం. ఇంకా యితరసమయాలలో రవ్వన్ ఫిరంగిదళాలు మా కందకాల్ని సర్వనాశం చేసేసేవి. మాలో చర్మం చెడకండా మిగిలినవాళ్ళం గుండెలు చేత్తో పట్టుకుని, నోళ్లావలించి చల్లని వానచినుకుల్ని, కొయ్యబారిం చే శీతలవాయువుల్ని, శిశిరకాలపు శిథిల వాతావరణాన్నీ శోకసముద్రంలా గబగబా దిగమ్రుంగుతూ, గాఢతిమిరావకుంఠనం వైచుకున్న కాళరాత్రులలో, కసపిసలాడే బురదలో త్రొక్కిళ్లాడుతూ ప్రాణాలు పణంగా వొడ్డి మళ్ళీ కందకాలు తవ్వుతూండే వాళ్ళం.

ఇంతకాలాన్నుంచీ నా జీవితంలో ఆశాకిరణలేశాన్ని ప్రసరించే జాబులతో యెల్సా మళ్ళీమళ్ళీ ఆ మనోహరసాంసారిక సుఖస్వప్నాల్ని జ్ఞాపకం చేస్తూనేవుంది. ఎప్పుడో, ఎక్కడో ఏ జన్మానో, ఒకే ఒకసారి క్షణికమాత్రం అనుభవించి, శాశ్వతంగా పోగొట్టుకొన్న సుఖస్వప్నంలా వుంది, నా గతజీవితం అంతా. అస లిది కలా? నిజమా?

ఇక కుర్చిమూకీ గారి కమతం, కామాటం బాగానే సాగిపోతూన్నాయి. మొదట్లో ఆయనగారు పదిహేనుగురు రవ్వను యుద్ధభైదీల్ని సంపాదించేరు. ఆ తర్వాత వాళ్ళ సంఖ్య పాతిక్కి హెచ్చింది. పొలాలలోను, అడవులలోనూ పనులన్నీ చేయడమేగాక కట్టుబడి పనులుకూడా వాళ్ళే చేస్తున్నారు. సరే, పానో వూడనే వున్నాడు, వాళ్ళమీద

మేస్త్రీగా వుండి పురమా యించడానికి. వాడు రష్యావాళ్ళతో
యేం మాట్లాడేవాడో? యెల్లా మాట్లాడేవాడో? వినాలనీ,
చూడాలనీ నాకెంతో ముచ్చటగా వుంది, చెప్పొద్దూ!

బరువుపని, చచ్చుతిండి, - వీటివల్ల ఖైదీలు చాలమంది
జబ్బుపడ్డారు. హెర్రా కుర్కిమాకీ వాళ్ళని ఖైదీల క్యాంపుకి
పంపేసి, వాళ్ళకి బదులు మరొకొందరిని పంపమని అడిగేరుట.
సరే. వాళ్ళు బడిలీ ఖైదీల్ని పంపేరయ్యా, ఆ తర్వాత
ఖైదీలలో కొందరు తమ కిస్తూన్న చచ్చుతిండిని గూర్చి
ఫిర్యాదు చేయనారంభించేరు. అల్లాంటి పొగరుబోతు రకా
ల్నికూడా క్యాంపుకి పంపేసి, వాళ్ల స్థానేకూడ కొత్తవాళ్లని
పంపమన్నాడు. మొదట్లో కొంతకాలం పంపినా త్వరలోనే
కొత్త ఖైదీల్ని పంపడం క్యాంపు అధికారులు నిలిపేసేరు.

దీపం వుండగానే యిల్లు చక్కబెట్టుకోవా లంటారు పెద్ద
వాళ్ళు. దీన్ని బాగా అర్థం చేసుకున్నవారు, మా యజ
మాని! యుద్ధ ఖైదీలుండగానే తన స్థానులన్నీ పూర్తి చేసుకో
వాలని ఆయన గ్రహించేరు. కుర్కిమాకీ భూములలో ప్రవ
హించే రెండు సెలయేళ్లనీ కలిపి ఒకే పెద్ద ప్రవాహంగా
చేసి, దానిద్వారా పిండి మిల్లునీ, క్రీమరీ యంత్రాల్నీ త్రిప్పే
విద్యుత్తును వుత్పత్తి చేయాలనీ; ఆ జలవిద్యుత్తుతోనే కుర్కి
మాకీ కమతానికీ, మా యింటికీ కూడ యెలక్ట్రిక్ దీపాల్ని
పెట్టాలనీ, - ఆయన సంకల్పం. తదనుగుణ్యంగానే ఖైదీలచేత

ఆ రాతినేలలో ఓ పెద్ద కాలవ త్రవ్వపని దాదాపు పూర్తి చేయించేడు. రెండు సెలయేళ్ళనీ కలిపి యీ కాలవపని యింకొక్క యాభై గజాలే మిగిలిపోయివుందట.

ఈ పనులు చేయడంలో ఒక రష్యన్ కైదీ కనుమారి (కొండమీంచి పడి) చచ్చిపోయేడు. వాడిస్థానే యింకోణ్ణి పంపమన్నారు, అధికారులు. ఆ తర్వాతే మరో ఐదుగురు కైదీలు తిండి ఛండాలంగా వుందని గోలచేసేరు. దానిమీద రష్యన్ కైదీలందర్నీ క్యాంపువాళ్ళు తీసుకుపోయేరు. వాళ్ళకి బదులు మళ్ళీ ఒక్కణ్ణికుండా కుర్మిమాకీగారికి వాళ్ళు యివ్వందే!

ఎల్లకాలు ఒకేరీతిగా వుండదుగాదండీ. కుర్మిమాకీగార్మి పాడురోజులు వచ్చేయి. ఆయన కైదీ క్యాంపుకివెళ్ళి కొందర్ని పంపమంటే వాళ్ళన్న దేమిటో తెలుసా:

‘మీరు కోరేది యింతట్లో నెరవేరదు. కైదీలు మీమీద చేసే ఆరోపణ యేమిటో తెలుసా? వాళ్ళచేత చచ్చేచాకిరీ చేయిస్తూ, అదనపుతిండి పెట్టడం మాటటుంచి, క్యాంపు యిస్తూన్న రేషన్ లోనే తగ్గించుకున్నారని!’

ఎవరూ చూడలేదు గాని అందరూ అనుకున్న దేమంటే, - వాళ్ళ నోటమ్మట యీ మాటలు వినడంతోనే కుర్మిమాకీ గారికి ముచ్చెమటలూ పోసి, చాలసేపటివరకూ నోట మాట పెగిలి రానేలేదనీ, ముడుదలై వ్రేలాడే కనురెప్పల మధ్య నుంచి గ్రుడ్లప్పుగించి చూస్తూ నిశ్చేష్టుడై వుండిపోయేడనీను!

పంథొమ్మిది వందల నలభై రెండులో యీ అధికారులే
యిచ్చిన వుపన్యాసాల ధోరణి వేరు. మొదట్లో వాళ్లు పరి
యాచకా లాడుతూన్నారేమో? అనుకున్నారట, మా
కామందు. కాని, వాళ్లు వేళ్ళాకోళ్ళాని కనలేదు, ఆ మాటలు.
ఇది పంథొమ్మిది వందల నలభై నాలుగు. ఇప్పుడు పరిహాసా
లాడే ధోరణిలోలేందే, వాళ్లు! పాపం!

కాని హెర్రా కుక్కిమాకీ అందుకోసమే విచారిస్తూ
కూర్చోలేదు. వాళ్ళు యుద్ధభైదీల్ని యివ్వకపోతే ఆగుతుందా
యేమిటి? దేశంలో చాలమంది యింగ్రియన్లు, కరేలి
యన్లు వున్నారు. వాళ్ళందరినీ తూర్పు కరేలియా, పీతారీ
ప్రాంతాలనుంచి తీసుకొచ్చేరు. వాళ్ళ నడిగి తీసుకురాతే దన్న
మాట నిజమే గాని యుద్ధకాలంలో శత్రువులు గదుము
కొస్తూంటే యీశషభిషలతో కూర్చుంటే యెల్లాగ? కాని
వాళ్ళు నోరెత్తకండా వుండడానికి సువోమీలో మంచిమంచి
పొలాలు యిస్తామని ధారాళంగా వాగ్దానాలు మాత్రం చేసే
రట! తేకపోతే వాళ్ళు యిళ్ళూ వాకిళ్ళూ, పొలం పుట్రా
వదులుకుని ఓ పట్టాన వూడిపడే వాళ్ళుటండీ? దేనికైనా
కాలవ్యవధి కావాలిగదా? దుడుంగుమంటే అయే పనులు
టండీ? పొలాలు యిచ్చే విషయం యింకా తేలాల్సివుంది,
కాబట్టి కూలీ నాలీ చేసుకుని బ్రతుకుతూన్నారట, యీ జన
మంతా.

మా కామందుకూడా కొన్ని యింగ్రియన్ కుటుంబాల్ని తన కమతంలోకి బదిలీ చేయించుకున్నారట. వాళ్ళు ఆయన పొలాలలోను, అడవులలోను, గోశాలలోనూ, మిల్లుకట్టుబడిలోనూ పనులుచేసి బ్రతుకుతూన్నారు.

రష్యన్ ఖైదీల్లా గాక హెరా కుర్కిమాకీ వీళ్ళకి కూలి డబ్బు లివ్వాలివస్తూం దనుకోండి. ఇవ్వాలి వస్తే యిస్తారు. దాని కేముంది? పిండి, పుర్లగడ్డలు, పాలూ గాక మార్కులు కూడా ఆయన యిచ్చేవారు. ఐనా ఆయన కందువల్ల నష్టం కలగలేదు. ఈ రోజులలో మార్కులకి విలువేముంది? ఇంగ్రియన్లు మరో గత్యంతరంలేక యీ కూలికే అంగీకరించి పనిచేసేవాళ్ళు.

హద్దూ పద్దాలేని రష్యన్ భూములలోంచి వచ్చిన వాళ్ళకి మా సువోమీలోని రాతిభూములూ, నాచుపొలాలూ యేం నడరుగా ఆనుతాయి? రాజుని చూసిన కళ్ళ మొగుణ్ణి చూసుకుంటే మొత్తకో బుద్ధేసిం దన్నట్లుంటా యనుకోండి! ఐనా యింగ్రియన్లు మా భూములకోసమే కనిపెట్టుకునివున్నారంటే వాళ్ళ ఓరిమిని మనం కొనియాడాలి; యే మాట కామాటే అనుకోవాలి. అదీగాక యిక్కడ బెత్తెడు భూమైనా విడిగా లేందే? మావాళ్ళే యెందరో స్వంతపొలం లేనివాళ్లుండగా పైవాళ్ళ కెక్కడిదంటా? వాళ్ళు భూమి యివ్వదలచుకుంటే మేం లేమూ? ఎక్కడినుంచో వాళ్ళనీ వీళ్ళనీ పిలుచుకు రావాల్సిన అవసరం యేముందంటా? చచ్చినవాణ్ణి ఊ! !

అనిపించినా అనిపించగలం కాని వాళ్ళు భూములిచ్చేటట్లు చేయించలేము !

ఔను ! హెర్రా కుక్కిమాకీకి యెల్లా కాలక్షేపం చెయ్యాలో తెలుసు. అందులో ఆయన్ని అనాల్సిన పనేముంది ? ఆయన సాధ్యమైనంతమట్టుకు యుద్ధంవల్ల కలిగిన ఫలితాల్ని స్వీకరిస్తూన్నాడు. అసలు ఆయన వేసే అడుగు ప్రతీదీ భద్రంగా భారంగా పడి, భూమితో ఆయనకుగల సాన్నిహిత్యానికి ద్యోతకంగా వుండినాడను !

ఆయన ఒక్కరే అన్నమా టేమిటిలేండి. నా మా టేమిటి ? నా మటుకు నేను మాత్రం యీ యుద్ధాన్నుంచి వచ్చిందంతా రాబట్టుకుంటూనే వున్నాను. సిపాయీల జీతం పదహారు మార్కులు; నెలకి నాలుగువందల యెనభై మార్కులు అన్నమాట. నా జీతంలోంచి ఖరాగా నాలుగువందల మార్కులు రొక్కించి యెల్సాకిపంపేవాణ్ణి. ఈయుద్ధంయేటిమీద యేడుగా సాగుతూనే వుందాయె. అల్లాంటప్పుడు నేను పంపించే డబ్బు యెంతుంటుందో మీరే లెక్కవేసి చూడండి ! నేను పంపేదంతా తిండికోసం బ్లాకు మార్కెటులో యెల్సా ఖర్చు చేయడం లేదనుకుంటే, మా చిరకాలవాంఛితమైన పాడియావు మాకెంతో దూరంలో లేదని అర్థంగాదూ ?

ఇప్పు డేమని తేలింది ? ఈ యుద్ధం రావడంవల్లనే మేము ఆవును కొనుక్కునేమకు సావకాశం కలుగుతూందనే గాదూ ? యుద్ధాన్ని సంతోషంతో ఆహ్వానించాలనీ, యీ యుద్ధం

యిల్లాగే యింకో నాలుగేళ్ళపాటు జరుగుతూండేలా చేయమనీ దేవుణ్ణి ముమ్మాటికీ ప్రార్థిస్తూండాలనీ తేలుతూంది! ఎందుకు? యుద్ధం నాకు ఆవును యిచ్చింది గనక! అటువంటప్పుడు యుద్ధాలు రావాలనీ, ఒకసారి వచ్చేక నిరంతరాయంగా సాగుతూనే వుండాలనీ కొండరై నా కోరడానికి కారణం వుందంటారా? లేదంటారా?

కాని యేం చేయాలో దేవుడికి మనకంటే బాగా తెలుసును. యుద్ధం ముగిసింది. నా వుద్దేశంలోకూడా యిదే మా సువోమీకి క్షేమదాయకమని నన్నడిగితే ఘంటా పథంగా చెప్పగలను.

ఇరవై ఒకటో ప్రకరణం — పలాయనం.

అదంతా యెల్లా జరిగిందో నాకు బాగా జ్ఞాపకంలేదు. నిజమే! కథ సొంతం గావచ్చిందని నూహించి, హడావుడిగా కాళ్లు విరగద్రొక్కుకుంటూ యేర్పాట్లు చేసుకుంటూనే వున్నామనుకోండి. కాని యెప్పుడు ప్రారంభమైందో కాని చూస్తూండగానే అంతా పూరైపోయింది. దూలాలు, రాళ్ళు మోసి తెచ్చి, కందకాలు త్రీవ్వి, రాళ్ళు చెక్కి, గోడలు కట్టి, ఊపిరి తిరగకండా పనులు పూర్తిచేస్తున్నాం. మా రేషనులు పెంచేరు. దీర్ఘమైన ఆ వేసవి దినాల్లో సూర్యోదయ-సూర్యా

స్తమయ పర్యంతం వంచిన నడుం యెత్తనీయకండా మా చేత పనిచేయించేరు. కాని, యేమిటో? అదంతా వృధాశ్రమే ఐంది. ఇంతకూ అసలు ప్రారంభించడమే ఆలస్యంగా ప్రారంభించేములెండి.

నేను పని చేస్తూన్నది మా రక్షణశ్రేణుల్లో రెండో దాని మీద. అదే బలవత్తరమైతని అంతా అనుకునేవాళ్ళు. కొందరు దానిని 'మృత్యుగహ్వరం' అని పిలిచేవారుకూడాను. మేము మా శక్తిసంతనూ దాని వేర్వేరు లింకుల్ని బలవత్తరంగా నిర్మించడంలోనూ, వాటిని ఒకటొకటితో కలుపడంలోనూ వినియోగించి పనిచేస్తున్నాం.

రష్యన్లు మేం సూహించి సంతకంపై ముందే దెబ్బతీసేరు. అసలు వాళ్ళెప్పుడో దెబ్బకొడతారని మేం అనుకుంటూన్నదే. కాని యీ అనుకోడం చాలాకాలం అనుకున్నాం. చివరకి విసిగి, యింక వాళ్లు రారనుకుంటూంటే ఆ ఊణంలోనే దెబ్బ కొట్టేరు.

వాళ్ళు మా 'మృత్యుగహ్వరం' లోని వరసలన్నిటినీ భేదించుకుంటూ, వీతారీ నుంచి ఒక్కతోపున వైపురీ మీదికి వచ్చిపడ్డారు. ఆ దాడిని నేను వర్ణించలేను గాని యెవరో అంటూంటే విన్నాను. దేవుడికి కోపం వచ్చి మా సువోమీ పైకి నిప్పులు, గుళ్ళూ, వాటితోబాటు రష్యన్ సిపాయీల్ని చేటలతో చెరిగి, విసిరికొట్టి నట్లుందిట !

దాని వివరాలు నాకేం అంతు పట్టలేదు. ఇకముందూ అదెల్లాంటిదో తెలియకుండానే వుండేట్లు భగవంతు డను గ్రహించుగాక అనీ కోరుకుంటున్నా. ఏదో కలలో వుండి పోయి నట్లనిపించింది. ఆ కాశం విరిగి, బ్రహ్మాండగోళాలు నెత్తి మీద పడుతూన్నట్లు, ప్రళయం వచ్చి సర్వనాశనం చేస్తూ న్నట్లు తోచింది. నే నెవరినో, యెక్కడ వున్నానో యేమీ తోచలేదు. కలే గనక ఐతే మహాభయానకమైనదే. శిలా ఖండం నీడలో కొండచరియ మీద ప్రశాంతప్రకృతిపరిసరాల్లో యెర్రని కుటీరం శెల్లని గవాక్షాలతో నిభృతంగా నిలబడ్డం కనిపించిన ఆ స్వప్నంలాంటిది మాత్రం యిది కానేకాదు!

వర్షం ధారాపాతంగా కురుస్తూ, నా వీపుమీంచి కాలు వలు కట్టి పారుతూంది. తడిసిన నా ముఖాన చపేటాలిస్తూ, కరిచేట్లున్న చలిగాలి వీస్తూంది. ఆ పాడుయింటి నానుకునే నేను పడివున్నాను. నా చెంప ఆ యింటి పునాదిరాయి నొత్తు కుని వూది. ఆ యింటి బాపతు యిప్పుడు ఒక తే శిథిల కుడ్యమూ, దానిమీదినుంచి కొన్ని వాసాలూ మాత్రమే మిగిలివున్నాయి. ఆరాతి నొరసికొని, మట్టిలో బోరగిలా పండు కునివున్నా. నన్నెవరూ చూడకూడ దని తప్ప నాలో మరే ఆలోచనాలేదు. ఫిరంగిగర్జనలు చెవులు ఘడియలు పడేస్తూ న్నాయి; భూమంతా దద్దరిల్లి పోతూంది.

ఆ సమయంలో నా ఆలోచనాశక్తి పనిచేయలేదు. ఎవరికీ కానరాకుండా దాగొని ఆత్మరక్షణ చేసుకోవాలనే ఒకే

ఒక ఆలోచన నాల స్థిత్యాన్నంతనీ ఆక్రమించుకుని కూర్చుంది. నా భ్రమ గాని నన్ను చూడాలని యెవ రనుకుంటున్నాడు? పిడుగులు కురిసే, ఆ జడివానలో, వడివడ వణికించే చలి గాలిలో నా ఆవాళానా విసర్జనా యెవరికి గావాలి? తేమగా వున్న ఆ పురాదిరాళ్ళను కౌగలించుకుని, ఆ మొండిగోడ చాటున రక్షణ నన్వేషిస్తూ పశివున్నాను.

వర్షధారల్ని, దట్టమైన పొగతెరను చించుకుని రై, రై, మని పెద్దపెద్ద షెల్లులు మహావేగంగా వచ్చిపడుతున్నాయి. ఈలలు, ధ్వనులూ చెవులు చిల్లులు పడజేస్తున్నాయి. షెల్లులు పడినచోట్లలో బురద, నీరూ, మట్టి చిచ్చుబుడ్డిలోంచి చిమ్మి నట్లు గాలిలో లేస్తున్నాయి. ఆకులు, పువ్వులు, కాయలుతో నిండిన చెట్లూ, పొదలూ, తీగగుబురులూ అంధకారంలో నుంచి చూస్తే కాసవచ్చినట్లున్నాయి, యీ యెరిగిన మట్టి ముద్దలు. టాంకులు దిక్కులు పిక్కటిలచేసే ధ్వనులతో బ్రహ్మరాక్షసుల్లా వస్తున్నాయి, యీ ప్రళయంలోంచి ముందుకి. పైకెగిరిన మట్టిగడ్డలు, మానవాంగాలూ ఒక్క ఊణం గాలిలో వ్రేలాడి, క్రిందికి పడిపోతూ, ఆ టాంకుల గోపురాలమీద తటతట వర్షిస్తూన్నాయి. క్రిందపడేవి పడు తూంటే పైకి లేచేవి లేస్తూన్నాయి, మట్టిచెట్లు.

రష్యా టాంకులు వరసలుగా దొడ్లుకుంటూ వస్తున్నాయి. ఏ గొప్పో, పాడుకొంపో, చెట్టో అడ్డువస్తే మరో దారి లేక ఆ

టాంకులు వాటిని చదునుచేసుకుంటూ వచ్చేస్తూన్నాయి. బట్ట మీది ముడుదల్ని సాపు చేస్తూ పోయే. యిస్త్రీ పెట్టిలాగే అనుకోండి. నా యింద్రియాలు పనిచేయడానికే నిరాకరించి నట్లుంది. అక్కడ వివిధధ్వనులు కలిసిపోయి ఒక తే గొడవగా వున్నందున నా చెవులు దేనినీ వినలేకనే పోతున్నాయి. నా కిప్పుడు జ్ఞాపకం వున్నదల్లా టాంకు గోపురంమీద తగులుకుని వ్రేలాడుతూన్న యింటికప్పును చూసే ననేదే. కొంతదూరం వచ్చేక అది క్రింద పడిపోయిందని జ్ఞాపకం వుంది.

మా ఫిరంగులు బాదుచేసి, టాంకులమీద కాలుస్తూ న్నాము. షెల్లులు టాంకులచుట్టూ బ్రద్దలవుతూ పెద్దమంటలూ, రాళ్ళూ, మట్టి యెగచిమ్ముతూన్నాయి. కొన్ని షెల్లులు టాంకుల కవచాలకి తగిలి బ్రద్దలై చెదరిపోతూ న్నాయి. ఏమి కానున్నదీ నాకు తోచనే లేదు. నా వివేచనా బుద్ధి నశించినట్లుంది. టాంకు నన్ను పచ్చడి చేయకండా వున్నంతసేపూ మిగతా అంతా యేమైపోయినా నాకేంపట్టింది? మేంవదిలే షెల్లులు రష్యన్ టాంకుల కవచాల్ని భేదించలేక తూలి దూరంగా పడిపోతూన్నాయి. టాంకులు అడ్డొచ్చిన వాటినన్నిటినీ చదును చేస్తూ అంతకంతకి సమీపిస్తూన్నాయి.

హఠాత్తుగా ఓ షెల్లు రివ్యూన బోయి టాంకు గోపురానికి తగిలి బ్రద్దలైంది. ధణధణ వసుకుతూ టాంకు నిలిచిపోయి, నల్లని పొగను చిక్కగా మేఘాల్లా చిమ్ముతూంది. అంతలో గోపురం మూత తైరుచుకుని ఒక రష్యన్ సిపాయి.

వైట్ కురికేడు. వాడు మందుశూన్న మస్తుల్ని చేతులతో తట్టుకుంటూ, ఆర్ప ప్రయత్నిస్తూ దొడ్లుశూన్నాడు. మరుక్షణంలో టాంకులోనుంచి పెద్ద అగిడిమంటలు నాలుకలు జాచుకుంటూ పైకి వచ్చిపడ్డాయి. ఈ జ్వాలలు టాంకు గోపురపు పచ్చరంగును నాకేసినాయి చూస్తూండగ నే.

ఆ వెంటనే సరీగా నా నెత్తిమీదే ఒక బ్రహ్మాండమైన పిడుగుధ్వని వినిపించింది. నేను కళ్లు మూసేసి, నేలను గట్టిగా కదుచుకున్నాను. పునాదిరాళ్లు కదిలి, నా వొళ్లు హూనంచేసి భుజంమీద అడిచినాయి. నా క్రింద నేల లేచిపడి వత్తెంది. గర్జనలు ఉత్తరదిశగా దొడ్లుకుంటూ దూరంగా పోతూన్నాయి. గాలిని చీల్చుకుంటూ, మహావేగంతో యేదో మహాశక్తి నా మీదగా పోయినట్లైంది; రష్యన్ రాక్షసి టాంకు నా మీదుగా దొర్లిపోయింది.

మళ్ళీ నేను తలెత్తి, కళ్లు తెరిచేసరికి యెండరో రష్యన్ సైనికులు నావైపు పరుగెత్తి రావటం చూసి, భయకంపితుడనైపోయాను. నేను పడివున్న ఆ శిథిలగ్రామాన్నుంచి పొలాలమీదుగా సుమారంలోవున్న అడివి కనిపిస్తూనేవుంది. ఆ పొలాలన్నీ రష్యన్ సైనికులతో నిండిపోయినాయి. వాళ్ళంతా టామీ గన్నులు పట్టుకుని నావైపే పరుగెత్తుకుని వస్తున్నారు. అయ్యో! దేవుడా! అదే రష్యా! మామీద విరుచుకు పడుతూంది! మేం కుడిచి కూర్చోలేక దాన్ని వేధించేం; చేసినది అనుభవించక తీరుతుందా?

ఇంకా అక్కడక్కడ మట్టి, రాళ్ళు గాలిలో కెగిరి పోవట్లా కానవస్తూనే వున్నాయి. ఏ కొండరాళ్ళ చాటునుంచో మా వాళ్ళు కాల్చే గుళ్ళు, వాళ్ళ పెల్లులే లేపే యీ ప్రేలుళ్ళు అడుగడుక్కి అడ్డొస్తూన్నా, వాళ్ళు వాటినేం లక్ష్యపెట్టక పరుగెత్తి వస్తూనేవున్నాడు.

వానజల్లులు వాళ్ళ ముఖాన కొడుతూన్నాయి. నోళ్ళు తెరిచి బిగ్గరగా వినవచ్చేలా బుసలుకొడుతూ శ్వాసిస్తున్నాడు వాళ్ళంతా. అందరి కళ్ళూ నామీదే వున్నట్లనుపించింది. మా వాళ్ళల్లో యెవణ్ణో చూసివుంటాడు, బహుశా, ముందు పరుగెడుతూన్న రష్యన్ టామిగన్ను యెత్తి కాల్చేడు. పరుగెడుతూనే మరోణ్ణి చూసి, మళ్ళీ యింకోవైపు కొన్నిచుట్లు కాల్చేడు. నాకు ముచ్చెమటలూ పోసేయి. నాచుట్టూ యేదో భయానకనరకం ఆవరించుకుని వున్నట్లు తోచి కంపించి పోయేను. ఎటుచూసినా బ్రద్దలయే పెల్లులు, ఈలలు వేసే గుళ్ళు. పొగా, మంటలూ, వర్షధారలూ, - వీటితో నరక ప్రాయంగావున్న పోలికలనులో బోల్లివిక్ సైనికు డొక్కడే సజీవియై, నిర్భీకుడై పురోగమిస్తూన్నాడు. ప్రతీదీ చూస్తూ, వింటూ, ఆలోచిస్తూ వుండగల్గిన రష్యన్ సైనికుణ్ణి యేదో అదృశ్యశక్తి నడిపిస్తూ న్నట్లనిపించింది.

అప్పుడే వాళ్ళు నన్ను చూసేరు. టామిగన్ నా వైపు నిరిగింది. రాళ్లూ, మట్టి, సిమెంటు బెల్లులూ వానలా నామీద కురుస్తూంటే ముఖం నేల నానించి క్రింద పడుకున్నాను. కాని

బ్రతకాలంటే అక్కడింకొక్క ఊణమేనా వుండకూడ దని
 స్పష్టమైపోయింది. రెప్పపాటులో ఒక్క వురుకున లేచినిల్చుని,
 నా టామిగన్ కూడా మరిచి, పరుగెత్తుకుంటూ వస్తూన్న
 రష్యన్లలోంచి ఒక్కడొక్కడూ పరుగెత్తేను. పాడైపోయి
 పొగలు కక్కుతూన్న ఆ రష్యన్ టాంకునూ, పాడుయింటినీ,
 కూరమట్లు దాటేక వున్న క్యూరాంటు పొదల్ని దాటి చిన్న
 చిన్న చెట్లు, పొదలూలోకి వెళ్ళిపడ్డాను. బొక్కబోర్లా పడు
 కున్న నా తలమీదుగా కీచుమంటూ పోతున్నాయి, తుపాకి
 గుళ్ళు. టామిగన్నులలోంచి ధారాప్రవాహంగా వెలువడు
 తూన్న గుండ్రవర్షం అది. ఆ గుండ్రబడి ఆగేవరకు ఒక్క
 మాటుగడి, వురుకున మళ్ళీ లేచి కొంతదూరం పరుగెత్తి,
 మళ్ళీ పండుకున్నా. రష్యన్లు కేకలేస్తూ పరుగులెత్తుతూ
 న్నారు. ముందువెనకలా, చుట్టుప్రక్కలా అంతటా వాళ్ళే.
 క్యూరాంటు పొదలూ, రాస్సుబెర్రీ చెట్లూ వున్న ఆ పెద్ద
 తోటలో తలదాచుకుందా మని నా ప్రయత్నం. నేలనంటుకునే
 వురుగులా ఒక పొదనుంచి మరో పొదకి పాకుతూన్నా. నేల
 యీనినట్లున్న రష్యన్ సైనికులతో తోటంతా నిండిపోయి
 వుంది. ఎవడి కంటబడినా నా పని ఆఖరే.

ఎందరు నన్ను దాటి పరుగెత్తేరో, మరెందరు మా గుం
 డ్లకి కూలిపోయేరో నాకు తెలియదు. కాని ఆ గందరగోళం
 కొంచెం శాంతించేక నేను లేచి తోట వెనకనున్న చెట్లతోపు
 లోకి పరుగెత్తిపోయేను. అక్కడినుంచి అడవి కెంతో దూరం

లేదు. నూ ఫిన్ లాండుకి అడవులూ, చెరువులూ పెన్నిధు
ల్లాంటివి. ఒకసారి అడవిలోకి పోయేనంటే చాలు. ఇక నన్ను
పట్టడం జేజెమ్మతరంగాదు. బిడ్డల్ని సాకడం యెల్లాగో కన్నతల్లికి
తెలియదూ? ఎడతెగని అటవీమార్గముల్లో బడి మా యింటికి
బోడానికి అత్యంతసుగమంగా వుంటుంది.

శవాలమీదనుంచీ, క్షతగాత్రులమీదనుంచీ దాటుతూ,
ఆఖరి చెల్లతోపు దగ్గరికి వచ్చేసేను. పడివున్న వాడెవడో
నా కాలు దొరకబుచ్చుకుని, రష్యన్ భాషలో 'ఆగు!' అని
అరిచేడు. ఆ మరుక్షణంలోనే మళ్ళా ఫిన్నిష్ భాషలో 'సీన్!'
(ఆగు!) అని అరిచి, రష్యన్ భాషలో తిట్టేడు. నేను తూలి,
మొహం బద్దలయేలా బోగ్లా పడిపోయేను.

నేను సంబాళించుకుని లేవబోతూండగానే వాడూ లేచే
సేడు. నా గమ్యాన్ని వాడు వూహించుకున్నట్లున్నాడు.
నాకూ అడివికీ మధ్య అడ్డుగా నిలుచున్నాడు, వాడు. వాడి
చొక్కా గుండెలమీదచిరిగిపోయి, రక్తంతోతడిసి ముద్దయి
పోయివుంది. ఎండకి కమిలిపోయిన వాని ముఖంలో యిప్పు
డిప్పుడే యశావనం తొంగిచూస్తోంది. ఎందుకో నాకు మా
విల్లో ముఖం గుర్తొచ్చింది. వాడు నావైపు ముందున కడుగు
వేస్తూంటే వానిముఖంలో బాధ, చిట్టింపు స్పష్టంగా కని
పించింది. విల్లోకంటే కొంచెం పసిమిగానూ, పొంగరించీ
వుంది, వీడి ముఖం. నాకేసి అడుగెస్తూ, బాధావ్యంజక
స్వరంతో అరిచేడు:

‘సీన్ !’ (ఆగు !)

నా కళ్ళు అనుకోకండానే వాడిమీద నిలిచేయి. ఆశ్చర్యం, భయం కూడ నన్నావేశించేయి. అదుగో ! రష్యావాడు ! దయ్యంలా యెదురుగా నిల్చునివున్నాడు. మా సువోమియా యితగాణ్ణిగూర్చి యెంతో రాసేడు, ప్రచారం చేసేడు. వినడమేగాని వీళ్లతో ముఖాముఖీగా పరిచయం యెక్కడిది ? అంతలోనే వాడు నా సమీపంలోకి వచ్చేసేడు. వాడి గడ్డం మీది గాయం, మొహంమీద బురదచినుకులు, పింగళనేత్రాల్లోని బాధాక్రోధాలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. రాక్షస తుల్యుడైన రష్యన్, శ్మశానప్రాయమైన వాడి దేశం, - వీటిని గూర్చి యిరవై దేడేళ్లుగా చెపులు తడకలుకట్టేలా వింటూ వచ్చేను. అల్లాంటి రష్యన్ యిప్పుడు నాయెదుట నిల్చుని, బిభీషికగా ముందుకు వంగి, క్రోధావేశంతో అరుస్తున్నాడు:

‘ఆగరా ! నిన్నంటించా ! సీన్ ! సీన్ !’

వాడేమంటున్నాడో నేను వినడంలేదు ; వాడిభావం నా కర్థమూ గావడంలేదు. ఏదో ధ్వనిమాత్రం వాడి నోట్లోంచి వస్తూన్నట్లు గ్రహించే నంతే. నా అస్తిత్వమంతా ఆక్షణంలో ఒకే ప్రశ్నపైన పూడి: యిక్కడి నుంచి దాటిపోడం యెల్లాగ? మిగిలినవాళ్ళుకూడా రాకముందే కాలికి బుద్ధిచెప్పాలి. శీఘ్ర బుద్ధి: పలాయనం; ఒక్క పురుషున ప్రక్కకు తప్పుకుని పరుగెత్తేను.

కాని, వాడేం తక్కువ తిన్నాడా? నన్నే కనిపెడుతూన్నా
డాయె! రెప్పపాటులో నా రెక్క దొరకపుచ్చుకున్నాడు-
నాకంటే కొంచెం పొట్టివాడై నా వాడి చేతుల్లోని బలం నాకు
స్పష్టమైంది. పట్టు వదలిపించుకోడమే బ్రహ్మాండమైందను
కోండి. కాని అంతలో వాడు మళ్ళీ పట్టుకున్నాడు నన్ను. రాశక్తి
కొద్దీ వాణ్ణి దూరంగా నెట్టేసేను. పడిపోతూన్నా వాడు
నన్ను వదలలేదు. వాడూ, వాడిమీద నేనూ చాపచుట్టగా
పడిపోయేము. గాయం తగిలి రక్తం కారుతూన్న అతగాడి
గుండెలమీద చెట్టులా పడిన నా బరువుకి వాడి కెంతో బాధ
కలిగి వుంటుందని మూలుగువల్ల గ్రహించేను. కాని యెంత
బాధకలిగినా వాడు నన్ను వదలందే! ఆ పచ్చికమీదే క్రిందా
మీదా పడుతూ దొడ్లుతూన్నాం యిద్దరం. ఒకరినొకరం పిడి
గ్రుద్దులు గుద్దుతూ, గొంతు నులుమ ప్రయత్నిస్తూన్నాం.

అంతలోనే వాడికి దగ్గుతెర వచ్చిన అదను చూసి, పట్టు
వదలించుకుని, గమ్మున లేచి పరుగెత్తేను. ఆ సమయంలో
వాడి నెత్తిమీద యేరాయోవిసిరికొట్టి చంపివుండచ్చు. కాని
నాకు వాడిమీదకసిలేందే! వాణ్ణి చంపితే నాకువారిగేదేముంది?
అట్లాంటి పని నావల్ల కాదునుమండీ. వాడో పిచ్చివాడిలా
వున్నాడు. నా సంగతి ఆ మాత్రం తెలియక్కర్లేదా అంటా?

వాడు నా తమ్ముణ్ణి చంపలేదు. మా విల్లో బతికి బాగా
వున్నాడని నాకు ఖచ్చితంగా తెలుసు. అట్లాంటప్పుడు వీణ్ణి
కొట్టేందుకు నాకేం పట్టింది? ఎటొచ్చి వాడు నా మనసు
గ్రహించలేక నన్ను పట్టుకోవాలనుకుంటున్నాడంటే. నేను

వాడి యినపపిడికిలిలో దొరకిపోకండా తప్పించుకుని పారిపో
వాలి. అంతే. ఈసారి నేను అడివిలోకి పారిపోగలిగేను,
బ్రతుకు జీవుడా అని.

ఇరువైరెందో ప్రతరణం - అరణ్యవాసం

అడవులే నన్ను రక్షించేయి; లేకపోతే రష్యన్ల చేతిలో
చిక్కి, చచ్చిపోవాల్సినవాణ్ణేగదా. ఎన్నో కొండలు దాటి,
యెన్నో చెరువులు చుట్టూతిరిగి, ఊబినేలలు అతిక్రమించి నా
తల్లిదేశపు చల్లని చేతుల్లోకి పడిపోయాను. వానజల్లులూ,
చలిగాలులూ కొడుకూనేవున్నాయి. బురదలో కూరుకు
పోతూ నా బూట్లు జుర్రుపానులు లేపుతూన్నాయి. పాదాలు
తడిసిపోయి జిల్లు మంటున్నాయి. ఏమైతేనేం గాని ఆ వెనక
భాగంలో రోడ్లమీద జరుగుతూన్న హత్యాకాండ. గండర
గోళం నుంచి తప్పించుకుని వచ్చేసేను. అదే పదివేలు.

నిర్జనారణ్యంలో పోతూండగా ఓచోట చిన్నగుడిసెలో
కొన్ని కాగితపుసంచులు కనిపించేయి. ఒక చిన్నసంచిలో
మాత్రం కొంచెం గోధుమలున్నాయి. మిగతావన్నీ ఖాళీవే.
వాటి నన్నిటినీ నా కోటుజేబుల్లో కుక్కుకుని, మళ్ళీ అడివిని
పడ్డాను. చీకటి పడింది. దారీ తెన్నూ లేని అడివిని బడి,
గాలి వానాలో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, పచ్చిగోధుమగింజలే నమ

లుతూ నడుస్తూన్నాను. రాత్రి ప్రొద్దుపోయేక ఓ పెద్ద కొండ దరికి చేరుకున్నా. దాన్ని దాటిపోవాలనుకున్నా గాని యెక్కే సరికే చాలి వచ్చేసింది. అక్కడే ఒక బండచాటున పొడిగా స్థలం చూచుకుని కాగితపుసంచులు పరిచేను. ఓ సంచిలో కాళ్ళు, మరోసంచిలో తలా దూర్చి, మరికొన్ని చించి పైన కప్పుకుని, గోధుమలసంచిని తలగడగా చేసుకుని నిద్రపోయేను. నిద్ర సుఖ మెరుగనుగదా!

నాకు మెలకువ వచ్చేసరికి బాగా తెల్లవారింది. వెలుగు వచ్చేసింది. గుడ్డల్లోంచి తేమ వంటికెక్కి యెముకల్ని కూడా కటకట కొరికేస్తోంది. వాన వెలిసింది. కాని చలిగాలి మాత్రం కరిచేటట్లుంది. తలయెత్తి చూద్దానుగదా ఆవలిప్రక్క పర్వత పాదాన పెద్ద సరోవరం, దాని యెడమవైపునుంచి కొండ చిలువలా రోడ్డు కనిపించేయి.

రాత్రే కొండ దిగకపోవడం మంచిదే ఐంది. లేకపోతే కొంప మునిగేది. రాత్రి కొండ దిగి, సరస్వీరానికి చేరగానే, నీటిమీది ప్రకాశాన్నిబట్టి యెడమవైపున తీరం సమీపంలో వుందని కనిపెట్టి. ఆవైపు బోయివుండేవాణ్ణి. అటుబోతే రోడ్డుమీదికి చేరడం, అక్కడ యేరష్యన్ సైనికులొ నన్ను చూసి పట్టుకోడం జరిగేవి.

సరే. ఇంతకూ యిప్పుడు నా దారి సురస్సుకి కుడివైపు నుంచే. కన్నుపారినంత మేరలో తీరం కనిపించడం లేదు. కాని, నేను అటు బో వా ల్సి ం దే. అరణ్యాచ్ఛాదితమైన

ఆ పర్వతశిఖరాన పెనుబండ చాటున కూర్చుని, సరస్సు మీంచి ఆవలినైపు చూస్తూ, అక్కడ నా కేగతి పట్టనున్నదో యని ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. నీటిమట్టంమీంచి పెద్దపెద్ద నల్లరాతికొండలు అలలుగా లేచివున్నాయి. ప్రతీ గుట్టమీదా దేవదారు, సరళవృక్షాలు పూచల్లా నితాడుగా నిలుచున్నాయి. ఎన్నో దశాబ్దాలుగా అవి అట్లే నిల్చుని తమ ప్రేళ్ళను కొండ పగుళ్ళలోనికీ, కొనల్ని విసీలాకాశంలోకి నిగుచ్చి నిలబడి వున్నాయి.

ఆ బోడిబండలమీద ప్రేలూని పెరగడాని కవి యెంతో కష్టపడివుండాలి. రాళ్ళమీద జీవనదాత్రియైన రసం ఒక్క బొట్టులేదు. దట్టమైన రొట్టబట్టి బరువుగా ప్రేలాడే కొమ్ములతో వున్నవాటి ప్రకాండాల్ని పోషించడానికి ఆ ప్రేళ్లు యెంతో శ్రమపడివుండాలి. కాని, యెల్లాగో అవి వాటిని పోషించి వృద్ధిచేసినాయి. ఇప్పుడే బ్రహ్మాండమైన వృక్షాలు ఆకాశాన్నంటుతూ పర్వతాల్లాగే సుస్థిరమైపోయినాయి, ప్రతి రాతిబండా, గుట్టా, చెట్టూ పుట్టా, రెమ్మూ కొమ్మూ, ఆకూ అలరూ,- అన్నీ ప్రస్ఫుటంగా ఆ సరోవర స్వచ్ఛనీరములలో ప్రతిబింబిస్తూన్నాయి.

కేవలం సహనశక్తితోనే పాషాణశిలల్ని జయించి, జీవ విజయాన్ని నిరూపించిన వృక్షసంతతిని చూస్తే నా శరీరం పులకరిస్తుంది. ఎందు కంటారా? బోడిరాళ్ళమీద ప్రాణిజాతి ప్రేళ్లుపారి నిలద్రొక్కడం యెంత కష్టమో నాకు స్వాను

భవమే గాదూ! జీవలోకం నల్లరాళ్ళతో పోరాడి జయించిన
 పుణ్యభూమి యిది! ఇట్టిచోటికికూడా వినాశాత్మకమైన
 యుద్ధాన్ని తెచ్చిపెట్టడం యెంత బుద్ధిహీనత! ఏమనుకుంటే
 యేం లాభం? అటువంటి మూర్ఖులకి యీ లోకంలో తక్కువ
 లేదు లెండి. ఈ కొండరాళ్ళ చాటున నిలబడి మావాళ్లు
 కొందరు టూమింగన్ లూ, ఫిరంగులూ కాలుస్తూ, రోడ్లమీద
 పోయే రవ్వన్ ల పటాలాల్ని చీకాకుపరచ యత్నించడం
 చూస్తే నాకు యెంతో బాధకలిగింది. ఈ నిర్భాగ్యులు తమ
 ప్రాణాలు వదలదలచుకొంటే మరో చోటు లేదా? చెట్లూ
 చేమా లేని బోడికొండలు కావాల్సినన్ని వున్నాయాయే!
 అక్కడ కొట్టుకుని చస్తే యేదో వాడెవడు? బోడిరాళ్లు
 తుపాకిగుళ్ళకి చెల్లాచెదరై ఖండతుండాలుగా విరిగిపడితే
 విచారించేవాళ్లుండరు గదా, అంటూ!

కాని, అబ్బే! ఇదంతా ఆలోచించే వాడెవడండీ? మావాళ్లు
 యీ చెట్లతోపుల్లోంచి కాల్పులు ప్రారంభించడం, వీళ్ళకి
 బదులుగా రవ్వన్ లు రోడ్లమీంచి కాల్పుడం ఆరంభ
 మైంది. షెల్లులు వర్షం కురుస్తున్నాయి. ప్రేలుభూ, పొగతో
 కొండలూ, అరణ్యం కప్పడిపోయింది. పెద్దపెద్ద దేవదారు
 వృక్షాలు ఒకక్షణంలో ధూమాచ్ఛాదితములై యుండి,
 మరుక్షణంలో మొదలు నరికినట్లు ఫెళఫెళమని విరిగి క్రిందికి
 దొర్లి పడేటప్పు డవి రాళ్ళకి కొట్టుకుని తుత్తినియలై
 పోతున్నాయి.

రోడ్డుమీదినుంచి రష్యన్ భారీఫిరంగుల కాల్పులంత
కంతకు వుద్రుతం గాజొచ్చాయి. కొండగుట్టలమీది చెట్ల
తోపుల్ని పెల్లులు క్రమక్రమంగా తుడిచిపెట్టేస్తున్నాయి.
వాళ్ళ కాల్పులకి సమాధానం యాయడానికి గుట్టల్లో
దాగొన్న మా ఫిరంగిదళాలు ప్రయత్నిస్తున్నాయి. ప్రేల్చి
నప్పుడల్లా ఫిరంగుల్లోంచి జిగేల్మని మంటలు వెలువడి
ఫిరంగిస్థావరాల్ని బైట బెడుతున్నాయి. మెషిన్ గన్ల
నుంచి, టామిక్ గన్ల నుంచీ వెలువడుతున్న చిరుమంటల
మెరుపులతో కొండలన్నీ జ్వాలాతోరణాలు కట్టినట్లున్నాయి.
పర్వతసానువులన్నీ ఆపాదశిఖరపర్వతం ప్రేలుళ్ళతో నిరంతర
ముఖరితమై పోతున్నాయి.

రష్యన్ ఫిరంగు లంతకంత కధికంగా మా తీరానున్న
కొండలమీదికి పెల్లులు గుప్పిస్తున్నాయి. సరోవరతీరమంతా
ధూమజ్వాలలతోనూ, ప్రేలుడు శబ్దాలతోనూ సజీవమైవుంది.
కొండలమీది చెట్లూ, బండలూ ఒక్కక్కటే విరిగి, జారి,
తునాతునకలై క్రింది అభాతంలో పడిపోతున్నాయి.

కొంతసేపట్లో ఫిరంగిమోతలు నిలిచినాయి. గాలి వీచి
కడపటి పొగచుట్టల్నికూడా యెగరగొట్టి, కంటిచూపును
విస్పష్టం చేస్తూంది. చూద్దనుగదా, పర్వతసానువులమీద
సాంద్రంగా వున్న మహావృక్షాలు మటుమాయమైపోయేయి.
కొంచెంసేపటిక్రిందే ఆకాశంలోకి తల లెత్తుకుని సగర్వంగా
నిలచిన చెట్లయిప్పుడు మ్రోడువారిపోయినాయి. మ్రోడులూ,

శిథిలశాఖలూ, మాడిపోయిన ఆకులు, కొట్టా మాత్రమే
యిప్పుడక్కడక్కడ కానవస్తాన్నాయి.

చూస్తూండగానే రివ్యన్ కాల్బలాలు రోడ్డుమీదుగా
కొండదిగువకి చీమలబాదల్లా మూగి, పైకెగబ్రాక నారంభిం
చేయి. టామీ గన్లు, మెషిన్ గన్లు కొంతసేపు వాళ్ళని
నిరోధించినా లాభం లేకపోయింది. అదంతా చివరికి యెల్లా
ఆఖరైందో నేను చూడలేకనేపోయేను. యుద్ధరంగాని కంత
కంతకూ దూరంగా సరోవరతీరాన్నే కుడివైపునబడి అరణ్యం
లోకి పరుగెత్తిపోయేను. ఆకలి దహించేస్తూంది. జేబులో
కొంచెం గోధుమగింజలుమాత్రం వున్నాయి. అడవిలో తిన
దగిన వేమీలేవు. కాయలు, పళ్ళు, పుట్టకొక్కులు, దుంపలు,
యేమీ వుండేరోజులు కావవి. ప్రకృతి ఫలభరితం కాడాని
కింకా చాలావ్యవధి వుందాయె. కాని నేను అంతకంతకి అర
ణ్యంలోనికే చొచ్చుకు పోసాగేను. మానవప్రపంచంకంటె
ఆ దినాల్లో అరణ్యాలే వాసయోగ్య మనిపించేవి!

ఇరవై మూడో ప్రకరణం - బందిభానాలో

రివ్యన్లను తప్పించుకుని మాప్రాంతాల్లోకి చొచ్చుకుపోతూ
న్నానే గాని అడవిని మాత్రం విడువలేదు. అడవిలో నావంటి
నిర్భాగ్యులు మరికొందరుకూడా నన్ను కలిసేరు. మేమందరం

యీ అడవిలోనే దాగోడానికీ, పిచ్చివాల్లే పోయిన మానవుల నుంచి దూరంగానే వుండడానికీ నిశ్చయించుకున్నాం.

మా పరిభ్రమణంలో దొరికినవల్లా తిని కడుపుమంట చల్లాద్చుకునేవాళ్ళం. అరణ్యంలో ఒకచోట నిర్జనకుటీరం కనబడింది. అక్కడ వెతుకగా మాళిగలో కొన్ని ఉర్లగడ్డలు దొరికేయి. ఎల్లాగో కాలక్షేపం చేయ నిశ్చయించుకున్న మాకు అవే పెన్నిధానంగా కనిపించేయి. కడుపు మాడితే గంజే పానకం అవుతుందంటారు గదా. మా స్వజనమే మమ్మల్ని వేటాడుతూన్నారాయె. కంచెయే చేను మేస్తుంటే చేసే దేముంటుంద? చివరకి ఓ రోజున వాళ్లు మమ్మల్ని పట్టుకోనే పట్టుకున్నారు. మాకు ఆకలే వేస్తూందో? దాహమే వేస్తూందో? అడిగినవాడు లేడు గాని పశువుల్లాగ మమ్మల్ని తోలుకుంటూ, యేకటాకీగా పాతికమైళ్లు నడిపించుకుపోయి, కొససాణాలతోవున్న మమ్మల్ని 'లాకప్' చేసేడు. ఆ ఖైదులో మాబోటిగాళ్లు యింకా డజన్లకొద్దీ వున్నారు, అప్పటికే. అందులో మేము చాలాకాలమే వున్నాం. సువోమీ లోనే, ఆమె నిర్భాగ్యపుత్రు లింత నిర్దయగా చూడబడతారని నేను కలలోనైనా అనుకోలేదు. మాచేత యేనుగుల్లా పని చేయించుకుని, యెలకల్లా మేపేవాళ్లు, జైల్లో వుంచినన్ని రోజులూ!

శరీరంలోని ప్రాణరసం శోషించిపోతూ తిరిగి పూటుకోకండా వున్నపుడు నిత్యమూ చూస్తూ చేస్తూ, నిస్సహాయు

లుగా జీవించాల్సి రావడం చాల విచారకరం. అనుకోండి, వసంత కాలపు సూర్యరశ్మి, ప్రకృతిసౌందర్యము, భూమాత సఫలతా, పాడిపంట పుష్టి, యివేవీ నీకు గాదనే విషయాన్ని చూస్తూ, గ్రహిస్తూ ఉదాసీనులంగా వుండడం యెంత బాధాకరం!

నాకు పట్టిన యీ దుర్గతినిగూర్చి నా భార్య కేమీ తెలియదు. నేను తెలుపనూ లేదు. నా గురించి ఆమె కప్పట్లో జాబు రాయడంలో అర్థ మేమిటి? ఆమెను కంగారు పెట్టడమూ, యింట్లో యే కాస్తో వున్నదాన్నంతనీ అడుగూ బొడుగూ వూడ్చి తెచ్చి నా కిచ్చేట్లు చేయడమూనా? నా నా కష్టాన్నిగురించి దానికి తెలియకపోడమే మంచిది. జరిగేదీ జరుగనీ! చివరదాకా మనోనిబ్బరం కనేగివుండేట్లు చేయమని ప్రార్థన చేసేవాణ్ణి. ధైర్యం కోల్పోకండా, బెంబేలు పడకండా వుండడానికి నిశ్చయించుకున్నా.

ఒకరినొకరు చూడ్డానికే మేము భయపడిపోయా దశ వచ్చింది. మా స్వరూపాలు అల్లా తయారయ్యాయి. వేళాకోళాలు, నవ్వులు, స్నేహసంభాషణలు, హెచ్చరికగా వుండడం, - మాయమైపోయే అనుకోండి, మమ్మల్నిందరినీ నిర్బంధించినది ఒకే నేరానికే. యుద్ధం చేయకండా పటాలంలోంచి పరుగెత్తివచ్చేము. ఐనా మాలో ఏకాభిప్రాయం గాని, సౌజన్యతాసౌమనస్యాలు గాని లేందే! మానవులు కష్టాల నెదుర్కోవాల్సివస్తే చాలు, వాళ్ళలోని స్నేహం యిట్టే

విరిగిపోతుంది. ప్రజలకి లింగి పెట్టకండా వుంచండి, కొద్ది దినాలు; అంతే, చాలు! వాళ్ళంతా ఒకళ్ళ నొకళ్ళు తినేసి టట్లు చూస్తారు. ఇదంతా యిప్పుడు తెలిసిందండీ, నాకు.

కాని యుద్ధం ఆఖరైందీ అనే వార్త మాకు తెలిసిన రోజునమాత్రం మా చూపుల్లోని క్రౌర్యం కాస్త తగ్గినట్లుని పించింది. ఆ రాత్రంతా మం మా కొయ్యచెక్కలమీదే మేనులు వాల్చి మాట్లాడుకుంటూ పండుకున్నాం.

‘ఏతే చివరకి యుద్ధం ఆఖరైందన్నమాట! కాని, మన మా మేమిటి?’

‘మనకీ యుద్ధం ముగసినట్లు. మన కెందుగ్గాదు?’

‘మన బలంలో మేనకే నమ్మకం లేక... పారిపోయేం!’

‘సరే న పని చేసేంరా! నమ్మకం ఎల్లా వుంటుంది? నమ్మడానికి అసలందులో సరుకేమీలేదని యిప్పుడు ఋషివైందిగా?’

‘ఏమీ లేకపోవడ మేమిటోయ్? రష్యా సంధికి అంగీకరించిందా? లేదా? మనలో బలమే లేకపోతే రష్యా మనల్ని నేలని బెట్టి రాసి పారేసేది.’

‘రష్యా అసలు యెవర్నీ నేలనిబెట్టి రాసెయ్యదురా-దాని తరహాయే వేరు!’

‘సరే గాని, సునామీకి యుద్ధం ఆఖరైందన్నకో. మన సంగతేమిటి?... మనల్ని యింతలో వదిలిపెట్ట రంటావా?’

‘వదిలేస్తా రనుకుంటాను.’

‘అహా! వదలదు. మనం దేశద్రోహులం!’

‘రష్యాకి అపచారం చేయలేదు గాదుట్రా?’

‘ఐతే లాభ మేమిటి?’

‘కిటుకు అందులో నే వుంది. రష్యా మహాబలం గలదిలేరా. మన పాలకులమీద వత్తిడి చేసి, యుద్ధం వలదన్న వాళ్ళ నందర్నీ ఖైదుల్లోంచి వదిలిపెట్టుంది. సంధి షరతుల్ని చూసేడు గదూ? మనవాళ్లూ వాటి కంగీకరించేరు. వీళ్ళని ఆ షరతులకి ఒప్పింపజేసిందెవ రనుకున్నారు?’

‘ఔనులే! రష్యా బలాధ్యమైనదే..... పెద్దరాజ్యమే లేరా!’

‘రష్యా!.....అబ్బో! మనకి దాన్ని గురించి యేం తెలుసునురా? అసలు.’

‘నిజమే! మనకేం తెలియదులేరా.’

‘మన పొరుగునేవున్నా, మన కెప్పుడూ యే అపకారం చేయకపోయినా, మనం యిన్నాళ్లనుంచీ రష్యాని గూర్చి యెప్పుడూ దుష్ప్రచారమే చేస్తూవచ్చేం!’

‘ఇప్పుడేనా రష్యాని గూర్చిన యదార్థం తెలుసుకోవాలిరా!’

‘రష్యాని గురించిన యదార్థం గుర్తించేటట్లు జర్మన్ లే చేసేరులే. ఇంకెందుకు గాకున్నా యిందుకేనా వాళ్ళకి మనం చేయైతి వందనం చెయ్యొచ్చు!’

‘జర్మన్ లా!...వీర్కీ!...ఆ వెధవల్లో ఒకణ్ణేనా పట్టుకో గలిగితేనా! నేలని బెట్టి రాసెయ్యాలి, లంజాకొడుకుల్ని!’

‘అదే పోయిందిలేరా! యుద్ధం ఆఖరై, సంధి అయింది. గాని మన మా టేమిటంటా? మనల్ని వదలి పెట్టేటట్లు చేయ గల దంటావా, రష్యా?’

‘ఓ! దంచి కొట్టి! విడిపిస్తుందని చెప్తున్నా. జ్ఞాపకం వుంచుకో. రష్యాలో యుద్ధం వద్దని మనం అంటూనే వున్నాం గదరా. మన చర్యకే దాన్ని ఋజువుచేసినాయి. రష్యా నా మిత్రుల్ని మరిచిపోదు, యెప్పుడూ!’

‘మనమా? రష్యాకి మిత్రులం? ఫిన్నులకి రిస్సబోల్నివిక్తులు మిత్రులా? ఇదెప్పటినుంచిరా?’

ఈ కడపటి మాట లన్నది మరెవరూగాదు. నేనే. ఎవరో ఒకరు యీ విషయాన్ని చెప్పొద్దూ, మరి? ఇదే చేయకపోతే మేం యెల్లాంటి అఢోగతికి దిగజారకామో ఆ భగవంతు డికే తెలియాలి. ఇంక వూరుకోలేక పోయేను. నన్ను తెలివి తక్కువవాడన్నా సరేగాని, పాతికేళ్లుగా మా సునోమీ ప్రజలకి నిరంతరం చెవి నిల్లుకట్టుకుని నూరిపోస్తూన్న విష యాలు వున్నట్లుండి ఒక్కమాటుగా తుంగలో నూరదొక్క తలచుకొంటే తప్ప చెప్పకుండా యెల్లా వుండగలమో చెప్పండి? ఎవరో ఒకరు యీ విషయాన్ని చెప్పేతీరాలి. ఆ చెప్పేది నేనుగాకుండా మరొకరైతే వాడి మీదుగానే యీ పీడ వదలిపోను గాని నిమ్మకి నీరెత్తి నట్లు అందరూ వూరుకో నేసరికి తెగించి నేనే అనేశాను.

‘నెంటు నే నాకు సమాధానం వచ్చేసింది:

“నీ కన్నేళ్లున్నాయిరా? తెలివి తగులడినట్లేవుందిలే. రష్యాలో స్నేహమే మన సుహృదు ప్రజలకి శాంతిసౌభాగ్యల్ని సమకూర్చేది. రష్యాకి వ్యతిరేకంగా మన పాలకవర్గాలు యింతటివ్యతిరేకతను బహిరంగంగా చూపిస్తుండకపోతే యీ పాతికేళ్లునుంచీ నువ్వు సుఖంగానే జీవించివుండేవాడివి! పంథో మ్మిదివండలనల్లెల్లో గాని, యీసారి గాని యింతంతటి హత్యాకాండలు జరిగేవి గావు. మన సరిహద్దులు యిప్పటికీ రాబనోకీ నదీతీరం వెంబడేవుండీవి. రష్యాకి పొరుగువాళ్లతో స్నేహంగా మెలగడం బాగానే తెలుసును, కాని అందుకు యివతలివాళ్లుకూడా అర్హులుగావద్దూ? తెలియనివాడవైతే చూడుకోవాలి గాని యెందుకురా అవాకులూ చెవాకులూను?”

ఇదీ వాళ్ళ వరస! నేను దీని కేజవాబూ యివ్వలేదు. ఎందుకంటారా? నేను నేనే గనక! పిర్కీలీ!.....ఇంకొకలా గున ప్రవర్తిస్తానని యెల్లాగ అనుకుంటాడు? చుట్టూ జరిగే సంఘటనలన్నీ మనం చేసినవిగాదు గదండీ! జరిగే దేదో జరగనీండీ.

నే నూరకున్నా వాళ్ళురుకోండే.

‘మన పాలకులు చేసిన దానికి ప్రతిఫలం చెల్లించిన దెవరు? మనము! అందులోనూ ఆ ప్రతిఫలం దిట్టంగానే చెల్లించేము. ఇప్పుడుకూడా వాళ్ళు తాము బైటపడకుండా యితరులను ముందుకి నెట్టి తాము తప్పుకుంటూనేవున్నారు! నాలి ముచ్చులు!’

మనంకళ్ళు చెరుచుకుని పరిస్థితుల్ని అర్థం చేసుకుంటూం
జాలి. మనం రక్తం వోడ్చి, కన్నీరు గార్చి చెల్లించిన పరి
హారాన్ని ఆ చుక్కాల్లల దగ్గర్నుంచి గూబలు పిండి వసూలు
చెయ్యాలి!

‘ఓహోహో! చెప్పవైతివి! వాళ్ళదగ్గర్నుంచే వసూలు
చేస్తావే? బైలుజేరేరోయ్, మగాళ్ళు! ఇక్కడినుంచి ప్రాణా
లతో బైట పడగలిగితే చూద్దాంతేరా!’

‘రష్యా అనుకూలంగా వుంటే అన్నీ సాధ్యమే! మనం
వాళ్ళతో స్నేహంగా వుంటే కొండలు పిండిగొట్టగలం!’

‘ఔనులేరా! యుద్ధం ముగిసింది; సంధిపత్రంమీద సంతకా
లైనాయి. ఎంతధర చెల్లించాల్సి వచ్చినా శాంతివల్ల మనకి
లభించే సుఖసంతోషాలకేం కొదువగాదు! కాని, మనగతి
యేమవుతుందో?’

‘ఈతకు మిక్కిలి లోతేమిటిలే? ఇప్పుడనుభవిస్తూన్న
దానికంటే అధోగతి యింకేమీరాదు. సంధిపత్రాలు మనం
పాటించి సంతకాలం రష్యా మనకి సాయమే చేస్తుంది. కాని,
మన పాలకులు...’

మధ్యలో నేను కలుగజేసుకుని అన్నాను.

గర్భశత్రువైన రిస్సానుంచి సాయాన్నపేక్షించడం మన
సువోమీకి సిగ్గుచేటు!’

అనాల్సిననూట అనేశాను. ఈమాత్రం అనుకోకండా
యెల్లాగరా, భగవంతుడా! నోరు మెదపడానికే లేకపోతే
మనం యెవరిలో లెక్క? మన గతేమవుతుంది!

‘వాళ్ళు నన్ను తలబిరుసు’ అన్నారు.

నేను పక్క-మీదే వెల్లకిలా పడుకుని, కాళ్ళు వ్రేలాడ వైచి కన్ను లరమాడ్చి వూరుకున్నాను. ఏదో ఘనకార్యం చేసి, విశ్రాంతి తీసుకుంటూన్నవాడిలా ధీమాగానే అన్నా.

‘పోండిరా! రిస్కా అంటే మీ గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగెత్తు తున్నాయి! దద్దమ్మలు!’

కాని, వాళ్ళు వూరుకోలేదు. ‘రష్యా, రష్యా, ఎంతసేపూ ఒకటే రష్యా! వాళ్ళ వాగుడు నాకేం తెళ్ళా పత్రమా? ఏనుగును చూసి కుక్కలు మొదగుతే దానికేం?’

పాతి కేళ్ళుగా శల్యగతమైపోయిన భావాలని వీళ్ళు యింత సులభంగా మెల్లా త్రోసిపారేశారో నాకు అవగాహన కానే లేదు. ఇదివరదాకా మా తెలివితక్కువ వీళ్ళో ఒక్కడే యిటువంటిభావాల్ని వెలిబుచ్చుతూండేవాడు. అటువంటిది యిప్పుడు వీళ్ళందరి నోటమ్మటా యివే రావడం నాకు విచిత్రంగానే వుంది, చెప్పొద్దూ!

శారతిసంధి ప్రకటించబడిన మొదటిరాత్రి యీ విధంగా గడిచింది. ఆ హాలులో గోడల దరినే బల్లలు ఒకదానిమీద ఒకటిగా రెండునరసలుగా అమర్చివున్నాయి. ఆ అరపలమీద పండుకునే లోతుగా పీక్కుపోయిన కళ్ళలోంచి మధ్యలో వ్రేలాడుతూన్న గ్రుడ్డిలాంతరునై పే చూస్తున్నాం, అందరం. ఒక్కడి ముఖానా కళాకాంతులూ, చిరునవ్వు అన్నమాటే లేదు. ఎవడి నోటికి వచ్చింది వాడు మాట్లాడేస్తున్నాడంటే.

ఆ తర్వాత రోజూ యీ సంభాషణలే అంతాపొంతా లేకండా జరుగుతూండేవి. కొన్నివార్తలు పత్రికల్లో వచ్చేవి; మాలో కొందరికి భార్యలు చెల్లెళ్లు, తల్లులు యింటర్వ్యూలు చేసేవాళ్ళు. వాళ్ళనుంచి కొన్ని విశేషాలు మాకు అందు తూండేవి. మెత్తంమీద బైటినుంచి వచ్చే వార్తలూ, విశేషాలూకూడా జైల్లో మాకిచ్చే దేవతాపులుసులాగే అతి ఆప్యాయంగా, ఆతురతగా దిగమింగుతూండేవాళ్ళం.

జర్మనీవాళ్ళింకా మా దేశంలోంచి వెళ్ళిపోలేదు. చేయూల్సిందింకేమీ లేకపోయినా వాళ్లు వెళ్ళదలుచుకోలేదులా వుంది! సహించరాని బాధలకి మమ్మల్ని గురిచేయడానికి వాళ్లు చేయూల్సిం దంతా చేసేరుగదా. ఇంకా యేం కావాలో వాళ్ళకి? శనిగ్రహంలా దాపురించేరు. మా ప్రాణాలికి. ఉత్తర భాగంలో మా దేశంలో కొంతభాగాన్ని వాళ్ళు ఆక్రమించు కూర్చున్నారనీ, వాళ్ళకి, మా సైన్యాలకీ యుద్ధమే జరుగు తూందనీ ప్రజలనుకుంటున్నారు. ఇది యెవరికీ విచారకారణం గాలేదు సరిగదా యిది చర్చించేటప్పుడు ప్రతివాడూ నిస్సంకోచంగా సంతోషాన్నే ప్రదర్శిస్తూన్నాడు. నిన్నటివరకూ ఓ ముడ్డినే డేకుతూ, మిత్రుల మనుకొన్నవాళ్ళ మధ్య వ్యవహారాలన్నీ చివర కిట్లా పరిణమించినా యన్నమాట! ఆశ్చర్యమేముంది? ఒకడు మరోడిమీద పెత్తనం చెలాయించుదా మనుకొంటే యింకే మవుతుందండీ?

మా వాళ్ళు సంధివరతుల్ని యెల్లా పాటిస్తూన్నారో చూడడానికి రష్యన్లు పంపిన కమిటీ హెల్ప్సింగ్ వచ్చింది. రష్యన్ ఖైదీల నందర్నీ విడిపించి వాళ్ళ దేశానికి పంపేస్తారనీ, రష్యా చేతుల్లో ఖైదీలుగావున్న మావాళ్ళీ నందర్నీ కూడా వదిలేస్తారనీ అందరూ అనుకుంటూన్నారు. మంచిదే. కానియ్యండి. ఆవార్త వినడంతోనే నాగుండె కొట్టుకులాడింది, ఆనందంతో. మా విప్లవకూడ త్వరలోనే యింటికి వస్తాడన్నమాట! ఖైదీలందరితోనూ పే వాడూను. ఇంకోలా యెందు కవుతుంది? ఒక్కగా నొక్క తమ్ముడు! మా విప్లవ! పిచ్చివాడు....

అక్టోబరుతో శీతకాలం ప్రవేశించింది. వానజల్లులు, చలిగాలులు, అంతకంతకి తీవ్రతరం అవుతున్నాయి. కాని, మేమికా అదే గతిలో వున్నాము. దేశంలోని రాజకీయ ఖైదీలు విడుదలయేరనీ, రష్యన్ ఖైదీలు రైళ్ళకొద్దీ వైపురీదిశగా పోతున్నారనీ వార్తలు వచ్చేయి.

ఈ వార్త లన్నీ నిజమే. దూరాన్నుంచి ఒక్కప్పుడు ఆ రైళ్ళని మా కళ్ళతోనే చూసేవాళ్ళం కూడాను. ఒకరోజున హోంకనియేమీ స్టేషను దగ్గర సైడింగులో గూమ్మ-పెట్టెల్లోకి బాదులు యెక్కిస్తూన్నాము. ఎదరవచ్చే ట్రెయిన్ కి దారి వదలడానికి రష్యన్లతో నిండిన ట్రెయిన్ కూడా మా కెదురుగానే సైడింగులో ఆగింది. ఆరోజు వర్షం లేదు పైగా మంచి యెండ కాస్తూందికూడాను. రష్యన్లు ట్రెయినులోంచి బిలబిల్లాడుతూ క్రిందికి దిగేరు. అప్పుడు మా కళ్ళతో వాళ్ళని దగ్గరగా చూసేం.

దక్షిణ పవనం

చిరవైనాళగో ప్రకరణం - చోల్లిపిల్ల లుచే ?

బాబు! అది చక్కగా యెండకాస్తూన్న దినం. సైడింగులో
ట్రెయిన్ ఆగింది; వాళ్ళంతా నవ్వుకుంటూ, వేళాకోళా
లాడుతూ యెండలో గుంపులుగుంపులుగా చేరి కాచుకుంటూ
న్నారు. వాళ్ళంతా యిళ్ళకి, రమ్యాకి బోతూన్నారు. తమ
దేశాన్ని నాశనం చేయాలని ప్రయత్నించిన వాళ్ళందరినీ
తుక్కురేగొట్టి మరీ పోతున్నారు! తామెందుకు నెగ్గేరో
తెలుసుకోడానికి వీళ్ళు మళ్ళీ వస్తారా? ఏమో, ఆ విషయం
వాళ్ళ కిప్పుడే తెలుసునేమో! మా ఖైదుకా్యాంపుల్లో రెండు
మూడేళ్ళు తుండిలేక మాడిపోయి నంతమాత్రాన్నే వీళ్ళు
రష్యన్లు గాకండా పోతారా? ఇతరు లెవరికీ తెలియని
సంగతులుకూడా తెలిసినవాళ్ళు వుంటారండీ, యీ ప్రపం
చంలో...

ఆ ట్రెయినులో అడాళ్ళు, పిల్లలతో సహా కుటుంబాలకే
కుటుంబాలే వున్నాయి. వీళ్ళంతా ఖైదీకా్యాంపులో మూడేళ్లు
నానాపాట్లూ పడుతూ వున్నవాళ్లే. మేము అక్రమించిన
ప్రాంతాల్లోని ప్రజలందరినీ, ముసలీముతకా, అడామగా,

చిన్న పెద్దా అనకండా పట్టుకునివచ్చి క్యాంపుల్లో పారేసేం.
వాళ్ళని కోడిపిల్లలా మేపుతూ గుర్రాల్లా పనిచేయించేం.
చావగా మిగిలినవాళ్లు ప్రాణాలతో మిగలేరనుకోండి !

వాళ్లే యిప్పుడు బ్రెయినుచుట్టూ గుంపులుగా నిలబడి
నవ్వుతూ సందడిగావున్నారు ! ఓడలు బళ్ళూ, బళ్ళు ఓడలూ
అవుతాయంటారు. యిదేలావుంది ! పిల్ల లటునిటు పరుగెత్తు
తూ, కొత్తవాళ్ళ నందర్నీ కుతూహలదృష్టితో పరికిస్తూ
న్నారు. ఏమైనా పిల్లలు పిల్లలే గదా. కష్టసుఖాలు తెలియని
కనుగందులు దేవుడితో సమానం అంటారు. ఒక రైలు
పెట్టెలో అంతా మగాళ్ళే. వాళ్ళల్లో కొందరు ఆలోచిస్తూనూ,
మరికొందరు యేవోకూనిరాగాలు తీస్తూనూ, యింకా కొం
దరు యెండవైపు తిరిగి చర్చి తింటూనూ కూర్చున్నారు.
రొట్టె, పెన్న, నాక్కిలీపా తింటూ, ప్లాస్కుల్లోంచి యేదో
పానీయాన్ని గ్లాసులో వొంపుకుని త్రాగుతూన్నారు, చాల
మంది. వాళ్ళేవరో, ఎల్లా పట్టుబడ్డారో, యెక్కడివాళ్ళో,
మన కవసరంలేదు. మొత్తంమీద వాళ్ళంతా రష్యనులు;
దాని కర్ధం వాళ్ళంతా మా క్యాంపుల్లో సుఖంగా కాలక్షేపం
చేయలేదన్నమాట !

బ్రెయినులోంచి దిగుతూనే వాళ్ళు మమ్మల్నిచూసేరు.
మొదట్లో యే మాటామంతీ లేకండానే క్రీగంట మమ్మల్ని
చూస్తున్నారు. ఏమైనా వాళ్ల శత్రువులమే గదండీ, మేము?

యద్ధరంగంలో వాళ్లతో పోట్లాడింది మేమే; క్యాంపుల్లో మాడ్చి చంపినదీ మేమే. అల్లాంటపుడు వాళ్ళు మానైపు యెల్లా చూస్తాడు ?

మేమూ వాళ్లవైపు గొంగచూపులు చూసేము. మా చూపుల్లోనూ యే మంతగా ఆపాయతా, మిత్రత్వమూ లేవులేండి. ఎవడి కడుపేనా ఆకలికి నకనకలాడుతూ, వట్టిది గావడంతో పుండ నుట్టేస్తూంటే, యెదురుగా మరొకడి ముఖబిలంలోకి రొట్టె, వెన్నా మాయమవుతూంటే, ఆనందం, నవ్వు, మిత్రభావం యెల్లా కలుగుతనో చెప్పండి ? ఆ యా పరిస్థితులకీ, ఘట్టాలకీ అనుగుణ్యంగానే గాదుటండి మనలో వివిధరసావేశాలూ, భావాలూ జనిస్తాయి ?

మాకూ రష్యనులకూ మధ్యగా మా (గార్డు) కాపలా సైనికులు నిలబడివున్నారు. ప్లాట్ ఫారంమీద వున్నాయి మేము మోయాల్సిన బాదులు. ప్రక్కనే నిలబడింది రష్యన్ల ట్రెయిను. అది వెళ్లేదాకా మేం పని నాపి నిలబడాల్సిందే. రష్యన్ల ట్రెయినుకి కూడా ఫిన్నిష్ సిపాయీలూ, సార్జెంట్లూ కాపలాగా వున్నారు. కాని, వాళ్ళు పొగత్రొంగుతూ, అటునిటు తిడుగుతున్నారే గాని అంతగా కాపలా కాస్తున్నట్లే లేదు. అంచేతనే లావుంది వాళ్ళేవరూ మమ్మల్ని చూడ వద్దని ఆటంకబరచ లేదు.

రష్యను ఒకడు, మాంచి దిట్టంగా వున్నాడటేండి, వాడు రొట్టె- వెన్న తినడం పూర్తిచేసి, కోమిమీదా, మోకాళ్ళ

మీదా పడిన పిసళ్లను దులుపుకుంటూ లేచి నిల్చున్నాడు. చేతిలో చిన్నమూట పట్టుకుని, వాళ్ళు విడుచుకుని తన సమీపంలో వున్న మావాణ్ణి వుద్దేశించి తృప్తిపూర్ణస్వరంతో పలకరించేడు. ఫిన్నిస్ భావకూడా అతడికి బాగా వచ్చినట్లే వుంది.

‘మిక్స్ సీన్ సురుల్లీనెన్ ఓలెన్!’

(నువ్వు అంతల్లా చిక్కిపోయి వున్నావే?)

అతడడిగింది ఆప్టో ఉక్కో నెన్ ని. కాని వాడు వెంటనే ఆవా బీయలేదు. శుష్కించి, దించుకుపోయిన చాడలు వణకుతూంటే గురగుర లాడేడు:

‘నాయెత్ యిత్సీ’ (నువ్వే చూడు)

ఆ రష్యన్ మావాణ్ణి యింకా పరకాయించి చూస్తూ మళ్ళీ అడిగేడు:

‘ఓంకో నాల్కా వై మూతా?’

(నీకు ఆకలిగా వుందా యేమిటి?)

ఉక్కో నెన్ యీ ప్రశ్నకి సమాధాన మియలేదు. వాడి చాడలుమాత్రం కదులుతూనేవున్నాయి.

ఆ రష్యను వున్నట్టుండి మూట విప్పి గుండ్రని రొట్టిలో సగంముక్క తీసి, మావాడివైపు వెళ్ళి అందించబోతూ వుంటే సార్దంటు అటకాయించేడు. అతగాడి చేతులో టామిగన్ కూడా సిద్ధంగానే వుంది.

‘ఐ సా!’ (ఇది కూడదు!)

అది చూసి యింకో యిద్దరు రష్యాన్ యువకులు ముందుకు వచ్చేరు. వాళ్ళలో ఒకడు అరిచేడు:

‘హే! సువోమిక్ పోజిత్! మిస్కి ఓలెప్టి వాంగిట్టూ?’
(ఓ ఫిన్నిష్ పోరులారా! మిమ్మల్ని ఎందుకు నిర్భాధించేరు?)
మా గుంపులోంచి యెవరో సణిగేడు:

‘ఐవన్ లై కా కిసిమిన్.’ (వేరే అడగక్కరలేదు.)

ఈ మాటలు విని యింకా కొందరు రష్యనులు గుమిగూడి వచ్చేరు. మా కాపలాదాల్లు కాల్చే సిగరెట్లు పారేసి, మాడా వుడిగా వాళ్ళ దారి కడ్డుగా నిలబడ్డారు. ఆఫీసరు వాళ్ళ రీకీ కూడా వాళ్ళకి సాయంగా ముందుకు వచ్చి నిలబడ్డాడు. అతగాడు దిట్టంగా వెడల్పుగా నడగొండలా వుంటామలెండి.

మొదటి రష్యను రొట్టెను మళ్లా జాచేడు. కాని వాన్ రీకీ హోల్స్టరు (పిస్తోలునుంచే తోలుసంచి) విగడ చేయి వేస్తూ అరిచేడు:

‘ఐ సా!’ (ఇది కూడదు!)

రష్యాన్ రొట్టె నందిస్తూన్న చేయి దించేడు. ఏం జరుగుతుందో నని ఆతురతతో చూస్తూన్నా రందరూ. అంతా నిశ్శబ్దం. పిల్లలుకూడా మాట్లాడడం లేదు. అంతలో యింకో రైలుపెట్టెలోంచి మహాకాయుడైన యింకో రష్యను దిగి ముందుకు వచ్చేడు. అతగాడి చేతులో కాగితం పేకెట్ ఒక

ఓంది. వాడి స్వరం ఉరుముతూన్నట్లుంది. మా ఆఫీసరును గదమాయిస్తూ అన్నాడు:

‘మీస్కి ఐసా? పోయిన్ తీయిల్తా!’

(ఎందుకు కూడదు? దారిలో తప్పకో!)

ఒక్కత్రోపుతో వాడు వాన్ రీక్కిని ప్రక్కకి గెంటేసేడు. ఆ త్రోపుకు క్రిందపడినంత పన్నె మా ఆఫీసరు యెల్లాగో సంబాళించుకున్నాడు. ఆ రష్యన్ మహాకాయుడు యేనుగులా నడుస్తూ మా గుంపు దరికి వచ్చేడు. మా వాళ్ళందరిలోకీ అతగాడికి కాస్త ఆనింది నేనే. అందరికంటే పొడుగు నేనే అవటంవల్ల లెండి. అతడు చేతిలోని పేకెట్ ను నావైపు జాచుతూ అన్నాడు:

‘సీ! ఓతా వినా లా యిస్సెల్తా.’

‘ఇదుగో! ఒక రష్యన్ నుంచి దీన్ని తీసుకో.’)

అతడి నెంబడే యితరులుకూడా ముందుకువచ్చి రొట్టెలూ సిగరెట్లూ మా కందరికీ యివ్వ నారంభించేరు. నా కందిచ్చిన పేకెట్ ను నే నెందుకు వద్దనాలి? అసలే తిండిలేక, చాలక ప్రాణాలు కడంటుతూన్నాయికూడాను. అటువంటప్పుడు మన స్ఫూర్తిగా యిచ్చిందాన్ని పుచ్చుకోకపోవడం ఖైలివితక్కువ గాదూ? ఆ రష్యన్ తో నేనేమీ మాట్లాడనేలేదు. ఏం మాట్లాడగలను? కృతజ్ఞతాసూచకంగా తల పంకించాలనుకున్నాను గాని తీరా అతడి ముఖంలోకి చూసేసరికి ఆ పనీ నావల్లగాక ఊరిఫే నోరు తెరుచుకుని చూస్తూ నిల్చుండిపోయేను?

అయ్యో! దేవుడా! నే నాతణ్ణి గుర్తుపట్టను!...అతడే!...
కాని, అతణ్ణి యింతకిముందు యెక్కడ చూసేనో నా కంఠంలో
ప్రాణంవుండగా యెవరికీ చెప్ప ననుకోండి.

జూను? వాడే వీడు! బరువైన పెద్దక్రిందిచాడ! నా ముక్కుకి
వలెనే యెత్తిపెట్టుకున్న బూటులాంటి ముక్కు! నా ముక్కు
కంటే కొంచెం పొట్టి దనుకోండి, కాని వీటిని నే నెక్కడున్నా
గుర్తించగలను! చెక్కిళ్లుకొంచెంమాంసలములైవున్నా దాడల
స్వరూప మేమంత మారదుగా? ఇదీగాక నుదుటి పైభాగాన
వాలుగా చిన్న గాయపుమచ్చ.....

పొట్లం చేతిలో పట్టుకునే అతనివైపు గ్రుడ్లప్పగించి
చూస్తూ వకానంగా నిల్చున్నాను. మాట్లాడటాని కేముంది,
గాకపోతే? అయ్యో! దేవుడా! అతడు నన్ను గుర్తుపట్ట లేదు
గదా? ముమ్మాటికీ నేను కోరుకునేది అతడు నన్ను గుర్తించ
కండా వుండాలనే, గుర్తించే దనుకొను గాని వాని పిల్లికళ్ళల్లో
యేదో జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నాడో? అన్నట్లు యేదో మెరి
సింది. అతని పెదవులు నావైపు స్నేహపూర్వకంగా చిరు
నవ్వాయి. ఎదరనుంచి వచ్చే త్రెయిను క్లెయిమ్! మంటూ
యాల వేసుకుంటూ మమ్మల్ని దాటి దడబడా పోయింది.
అతని వైఖరి గంభీరమైంది; వెనుదిరిగి చూసేడు.

స్టేషన్ మాస్టరు సిగ్గులు యిచ్చేడు. రష్యన్ లంతా వాళ్ల
పెట్టులోకి యెక్కిసేరు. మహాకాయుడైన ఆ రష్యనుకూడ

అందరివెనకా బ్రయిన్ యెక్కుతూ, వెచదిరిగి నన్నేహంగా
నావైపు చేయూపుతూ, సరియైన మాటకై తడుపుకుంటూ
ఫిన్నిష్ భాషలో అన్నాడు.

‘నా కి మీన్!’ (పునర్దర్శన పర్యంతం!)

ఇరవై ఐదో ప్రకరణం. — చూ చెవిమందా!

రష్యన్ల బ్రయిను వెళ్ళిపోయాకకూడా చాలాసేపు మేమం
దరం అక్కడే నిల్చున్నాము. ఎవడూ సూటిగా యింకోడి కళ్ళ
లోకి చూడలేక అటూయిటూ కళ్ళు త్రిప్పేసుకుంటూన్నాం.
మాలో ఒకడు నేలచూపులు చూస్తూనే కలుపుగా విషాద
స్వరంతో అన్నాడు.

‘అదిగో! అదే నీ రిస్సా! చూసేవా?’

వాడెంతో లజ్జిస్తూన్నట్లు వైఖరే చెబుతూంది. ఇంకొక
బక్కవాడు వంగి, చేతులమీద ఆనుకుని చతికిలబడిపోయి,
వెక్కివెక్కి యేడుపు ప్రారంభించేడు. వాడి వంట్లో యెము
కలుతప్ప మరేమీ లేదు. వాడు శుష్కించిన మురికివ్రేళ్ళతో
నాలుగు ‘చెక్కముక్కలు’ * పట్టుకూర్చుని, కళ్ళమ్మట
నీరు ధారాప్రవాహంగా కారుతూంటే అన్నాడు.

* పల్చనిరొట్టెలు యెండి కొయ్యబారిపోతాయి. ఇవే సియాలకీ రేష
సుగా యిస్తారు. ఫిన్నులు కిటికీ వ్యంగ్యంగా పెట్టిన పేరు ‘చెక్క
ముక్కలు’

అయ్యో! నా పాపాలకి నిష్కృతిలేదు. పిర్కీ! వాళ్ళ
 సిద్ధర్థి చంపేను!...టామిగన్లు తీసుకుని నామీదికి పరు
 గెత్తుకుంటూ వచ్చేరు. నేను కొండల్లో దాగివున్నాను,
 మెషిగన్ కాలుస్తూ. హుర్రా! అని అరుస్తూ సరాసరిగా
 నానై పే వస్తూన్న వాళ్ళమీదికి ఒక రౌండు కాల్చేసేను.
 ఒకడక్కడే పక్కలా రాలేడు. రెండోవాడింకా వస్తూనే
 వున్నాడు. నామీదికి వచ్చిపడాలనీ వాడి యత్నంలావుంది.
 దెబ్బతగిలిందేమో వాడప్పటికే అటూయిటూ తూలిపోతూ
 న్నాడు. ముందుకు రావడంకంటే వాడు ప్రక్కలకే తూలు
 తూన్నాడు. నిలబడ్డనికే శక్తి చాలకండా వున్న వాడిమీదికి
 మళ్ళీ కొన్ని రౌండ్లు కాల్చేను. చివరకి వాడూ క్రింద పడిపో
 యేడు.....అయ్యో! దేవుడా!.....ఈవేళ నాకు రొట్టి
 నిచ్చినవాడు వాడి బంధువే గావచ్చునేమో? నాకు రొట్టి
 నిచ్చినవాని సోదరుణ్ణే హత్య చేసేనా? హా! పాపిష్టివాణ్ణి!...
 నాకేం తెలుసు. అయ్యయ్యో! కంఠాగ్ర్యులం, మనం. వొట్టి
 పశువులంరా!

నా కిచ్చిన పొట్లంలో గుండ్రరొట్టి సగభాగం వుంది. దాని
 మధ్య నన్నని గాడిచేసి, వెన్న కుక్కేరుకుండాను. ఆ మహా
 కాయని రేషన్ అయివుంటుందిది! కాకపోతే యెక్కడిదీ
 రొట్టి, అతిడికి? తన రేషనంతా నా కిచ్చేసేడు! ప్రయాణం
 పూర్తయేదాకా వుంచుకోవాల్సిన రేషనంతా వాళ్లు మా

కిచ్చేసేరు. మే మెవరం? వాళ్ళ శత్రువులం. వాళ్ళని క్యాం
పుల్లో బెట్టి, నానాహింసలూ పెడుతూ, తిండిపెట్టక మాడ్చి
హింసించిన మాకు తమ తిండిని ఇచ్చేసేరు! ఈ ప్రపంచంలో
యిటువంటి మానవులుకూడా వున్నారన్నమాట. వాళ్ళని
గూర్చి మా కెవరూ చెప్పనేలేదు! మా ఇరుగుపొరుగునే
యిటువంటి వాళ్ళుంటూంటే గుర్తించనేలేదు, మేము.
ఎవరూ చెప్పకపోయిం తర్వాత తెలియదంటే ఆ శ్చర్య
మేముంది? అయ్యో! మా తెలివి మండా!.

ఇదివై ఆరో ప్రకరణం - ఇంటికి చేరిననాడు.

ఇంటికిగ్గర నేనూ, విష్ణో తేబిలుముందు భోజనానికి కూర్చు
న్నప్పుడు నాకిదంతా గుర్తు కొచ్చింది. ఆ రోజున నేనూ,
వాడూ కూడా పూర్తిగా త్రాగేము. యుద్ధకాలమంతట్లోనూ
యెల్సా కూడబెట్టి వుంచిన ఐదుసీసాల ద్రాక్షసారాయాన్నీ
మాళిగలోంచి తెప్పించి, యిద్దరం వాటిని ఖాళీ చేసేసేము.
ఇల్లాంటి శుభసమయానికై యెన్నిరోజులుగా కాచుకుని
వున్నాము! అసలు మే మొకరి నొకరం మళ్ళీ చూసుకుంటా
మని అనుకోనేలేదు. కాని, భగవంతుడు కరుణామయుడు,
అఘటనఘటనాసమర్థుడు. మేం మళ్లా కలుసుకున్నా మంటే
ఆతని దయే కారణ మనుకోండి.

విజ్ఞానం నేనే ముందుగా మావూరు చేరేను. మా పాలకులు మమ్మల్ని అసలు వదలదలచుకో లేదట. గాని, రష్యన్ కమిటీవాళ్లు వదలితీరాలని పట్టుబట్టి నందుననే మేము విడుదలయినామనీ యెవరో అన్నారు. నిజమేమిటో నాకూ తెలియదు సుమండీ. నాకు దేమీ అర్థమే గావడంలేదు, యీ మధ్య. అయ్యో! దేవుడా! మేము యీ మధ్య విన్నవీ, చూసినవీ, అనుభవించినవీ అపూర్వమైనవి. అందుకనే యెవరేం చెప్పినా నమ్మే స్థితికి వచ్చేము. ఇటీవలిరోజులలో సున్నో మీలో యెవణ్ణి చూసినా రష్యానిగూర్చి మాట్లాడివాడే. ఎక్కడ చూసినా బోల్షివిక్కుల్ని గూర్చిన చర్చలే మా వాళ్ళలో చాలమందే రష్యన్ల నెరిగివున్నట్లు కనిపిస్తుంది. ఇంతకుముందే వాళ్ళతో బాగా పరిచయంవున్న వాళ్ళలా మాట్లాడుతున్నారు! రష్యా గుణకీర్తనం యిప్పుడు కార్చి చులా వ్యాపించడానికి కారణం మాత్రం నాకు బోధపడలేదు.

వీళ్లందరికీ యీ విషయా లింతకుముందే తెలిసివున్న టేతే యెందుకు మాట్లాడలేదు? యిన్నటివరకూ రిస్సా! రిస్సా! అని వాగిన నోళ్లతోనే యిప్పుడు వినాలె సెన్! * అని మర్యాదగా మాట్లాడునూన్నా రెందుకని?

విడుదలై నాక నేను యింటికి జేరేసరికి సాయంత్రం ఐంది. అది శిశిరఋతువు. ప్రశాంతమైన చల్లని సాయంసమ

* 'రిస్సా' నిందావాచకమైనట్లే 'వినాలె సెన్' ఆ సేదిగొరత వాచకం.

రష్యన్లనుగూర్చి ఫీన్లులు మాట్లాడే సందర్భాన్నిబట్టి యీమాటల నుపయోగిస్తారు.

యాన మావూరు చేరుకున్నా. ఇంట్లో బెంచీమీద కూర్చుని, వాళ్ల ముగ్గుర్నీ నా మోకాళ్ల మీద కూర్చోబెట్టుకుని, నా చేతులతో గట్టిగా గొగలించుకుని, వాళ్ళ మెత్తని జుట్టును నా చెంపలతో తాకుతూ చాలసేపు మాట్లాడకండానే వుండి పోయేను.

ఈ రెండేళ్లలోనూ పిల్లలిద్దరూ కాగా యెదిగేరు. ఇప్పుడిద్దరూ కలిసే బడికి వెళుతున్నాడు.

ఎల్సా కొంచెంచిక్కినట్లు కనిపిస్తోంది. ఆమె చెక్కిళ్లలో కొంచెం వాడుదనం గానవస్తోంది. ఐనా ఆమె ముఖంలోని గులాబిమెరుగులు, కళ్లలోని కొంటెచూపులు, నిండు పెదవుల్లోని మార్దవంయింకా యథాపూర్వంగానే వున్నాయి. అవి మళ్ళీ యెక్కడ పోగొట్టుకుని, వాటికి దూరమవుతానో యన్నట్లు యెల్సా పెదవుల్ని నా పెదవులతోనూ, చెంపలతోనూ వూటిమాటికీ కొసరి కొసరి స్పృశిస్తూన్నాను. ఆమె నాకెంతో సన్నిహితమైనది, ప్రియాప్రియమైనదీను. ఎల్సా నాశరీరంలో భాగమేననికుండా చెప్పాలి. శరీరాలు విడిగా కనిపించినా, మాయిద్దరి ఆలోచనలూ, భావాలూ, కష్టనుఖాలూ, అన్నీ ఒకటే.

ఐతే యింతకాలాన్నుంచీ ఆమెకి ఒక్క జాబే నా యెందుకు రాయలేడంటారా? ఆమె యీ ప్రశ్నే అడిగింది కాని, అనవసరంగా ఆమెని నొప్పించడం, కంగారు పెట్టడం దేనికనే గాని మరోటి గాదు. కష్టాలు కలకాలం కాపురముండ వంటారు, నిజమే. అదృష్టవశాత్తు మాకు మంచిదినాలు రానే

వచ్చేయి. ఈ సుసాయంసమయాన, యీ లోకంలోనాదీ అనుకోదగిన దంతా నా వోడిలోనే, నా కాగిట్లోనే వుందిగా! నేను జీవించినదీ, కష్టించినదీ, ఆశాసాధాలు నిర్మించినదీ కూడ నా యీచిన్ని ప్రపంచం కోసమే, మరి, నా ఆనందం అంతా యిందులోనే వుంది!

నా వోడిలో కూర్చునే యెల్లా కృశించిపోయిన నా చెక్కిళ్లని నిమురుతూ, నే నూర లేనవ్వుడు జరిగినవి శేమాలన్నీ ఒక్కక్కటే పూసగుచ్చినట్లు చెప్పింది.

మా కామందుల మిల్లు భవనం కట్టుబడి పూర్తి గావచ్చింది. వారిదొక పెద్దవ్యాపారం గాబోతూంది. దాని కావాల్సిన ఎలక్ట్రిక్ సప్లై అంతా కూడా స్వంతస్థాంటులోనే వుత్పత్తి చేస్తారట. ఈయన క్రీమరీ నొకదాన్ని కూడా స్థాపిస్తారు. అది పోహోజన్ పా క్రీమర కంటే చాలపెద్దది గాబోతూంది. అందులో సెపరేటును యిప్పటికీగుర్రంతోనే త్రొప్పు తూన్నాడు. ఇప్పుడుకూడా కుర్కీమాకీ గోశాలలోని పాలన్ని పోహోజన్ పా క్రీమరీకే పోతున్నాయి. ఎలియాస్ మునపటి లాగే పాలు తీసుకుపోడానికి మా కమతానికి వాళ్ల ట్రక్కు మీదే వస్తూన్నాడు. వాడందరికంటే ముందే యింటికి వచ్చే డుట, పటాలంలోంచి. వచ్చి, తాను అడవునూ. చిత్తడి నేలల్లోనూ, కొండల్లోనూ సిపాయల్ని యెల్లా తరిమి తరిమి వేటాడేడో చెప్పుతూంటే విన్నవాళ్ల కిబళ్లు జల్లుమనేదిట! వాడు యిప్పుడు బంగారపు పన్ను చేయించుకున్నట్లకూడాను.

ఎలియాన్ నవ్వాతూం తే ఆడవాల్లి ప్పడు మరీ యిదై పోతున్నా
రం తే ఆశ్చర్యమేముంది?

నేను యెల్సా నడిగేను:

‘మిల్లు కట్టడాన్ని గురించి యేదో చెపుతున్నావు?’

ఆమె అందుకుని పూర్తిచేసింది:

‘ఔను! కుర్కిమాకీ మిల్లు చాలపెద్దది కాబోతూంది.
క్రీమరీకూడ ‘విల్ స్ట్రామ్స్’ లాగే పెద్దకంపెనీ అవుతుంది.
కామందు అనడం, సునోకిలా గ్రామం పాలన్నీను, ఆంత్తీ
కొసోలా గోళాల పాలూకూడా మన క్రీమరీకే వస్తా యని.
అంతేగాక మన కామందుకే యిప్పుడు పెద్ద ఆలమంద వుంది.
ఈమధ్య మళ్ళా ఓ గోడిగనీ, నాలుగుపందుల్నీ, పన్నెండు
గొర్రెల్నీకూడా కొన్నాడు. కోళ్ళగూళ్ళు పెద్దవి యేర్పాటు
చేసేడు. రష్యన్ ఫైదీలు యీమధ్యనే గాదూపెళ్ళిపోయేడు.
తెలుసును కాదూ, ముందలేడు పొడుగునా రష్యా ఫైదీలే
మన కామందుల మిల్లు కట్టుబడి, దుక్కులు, చల్లికలు, కలుపు
తీతలు, కోతలు. నూర్పిళ్ళు, - ఒకటేమిటి? అన్ని పనులూ
చేసేడు. మన పొలాల్లోంచి పోయిన కొండకాలువలు రెండూ
కలపడానికికొండలోంచి గాడి కొట్టి, కాలవ దొలిచేరుకూడాను.
రెంటినీ కలపడానికి యింకో కాస్త ముక్కమాత్రం తరవాయి
వుండిపోయింది. రెండూ కలిస్తే ఆ ప్రవాహానుంచి మిల్లు లన్ని
టినీ త్రొప్పగల శక్తి వుడుతుందట! హెల్సింగీనుంచి విస్కాటోరి
నెంటబెట్టుకొచ్చిన యింజనీరూ యీ మాటే చెప్పేడుటలే.

ఆ రష్యన్ ఖైదీలకోసం యజమానికి యెంతో ఖర్చు కానేలేదు. ఒక్కక్కడికి దినానికి నాలుగు నాక్కిలీపాలు, అరలిట్టరు (అర్థశేరు సుమారు) మీగడతీసిన పాలూ యిచ్చేవారు. కోడిపిల్లలకి కూడా యీ తిండి చాలదు? పాపం! వాళ్ళు రేకు, కొయ్య, నారతోనూ రకరకాలు పెట్టెలు. సజ్జలు, బరిగెలు, అలంకారవస్తువులు, పిల్లల ఆటవస్తువులు తయారు చేసి మన రైతుల కిచ్చి, ఉల్లగడ్డలు, రొట్టె, చేపలూ కొనుక్కూనేవాళ్ళు. లేకపోతే యెప్పుడో మాడిచావాల్సినవాళ్ళే. వాళ్ళు వెళ్ళిపోయేక యిప్పుడింక యింగ్రియన్ లున్నారే. నాలుగు యింగ్రియన్ కుటుంబాల్ని విహాటోరీ తెచ్చేడు. వాళ్ళంతా పావోతోబాటు బారకీచుల్లోనే వుంటున్నారు. కెర్తూ వెళ్ళిచేసుకుని వెళ్ళిపోయేక అందులో పావో ఒక్కడే వుంటున్నాడు. కెర్తూ వెళ్ళేముందు పని మరీ హెచ్చుగా వుండేది. మేము చెరి పదిహేనేసి ఆవుల్ని చూడాల్సివచ్చేది. తరువాత యింగ్రియన్ లు వచ్చేరు. నాకు పని కాస్త సులువైంది. ఇద్దరు ప్రౌఢలూ, ముగ్గురు పడుచులూ నాతోకూడాయిప్పుడు గోళాలలో పని చేస్తున్నారు. వాళ్ళ మగాళ్ళు పావోతో పనులు చేస్తారు. పావో చిత్రమైనవాడు! వాడికి చేతగాని పనే లేదు! అన్నిటోనూ వాడే. వాడి కిన్ని పనులు చేసేందుకు ఓపి కెక్కడిదో! కమ్మరం, వడ్రం, గొడారిపని, తాపీపని, గుర్రాలు చూడ్డం, పొలంపని, -ఒక టేమిటి? అన్నిటోనూ వుంటాడు. ఆదివారం మాత్రం యిప్పటికీ త్రాగు

తాడు. దగ్గుతూనే వున్నాడు, రోజు రోజుకీ యెడిపోతూ
న్నాడు, పాపం. పెద్దవాడైపోయేనులే ఇప్పుడు పావోయే
మేస్త్రీ. కాని, యింకెంత కాలం? ఇ గ్రియకులుకూడా వెళ్ళి
పోతారట. హెల్సింగీనుంచి యెవరో రష్యన్ ప్రతినిధి వచ్చి
వాళ్ళందరినీ అడిగేడు. 'మీకు స్వదేశానికి, యిళ్ళకి బోవా
లనుందా?' అని. వాళ్ళంతా యేకకంఠ తో 'మేం పోతాం!' 'మేం
పోతాం!' అన్నారట. నిజమేలే. వాళ్ళందరికీ తమ
యిళ్ళకి, గ్రామాలకి పోవాలని మహావుదిలే. నే నెరుగుదును.
ఆడాళ్లు నాతో అంటూండేవాళ్ళు, అస్తమానం. తమ గ్రామా
లకి బోనిస్తారని విన్నప్పటినుంచీ వాళ్లు యెంతో సంతోషంగా
వున్నారు. పాపం, కాదు మరి? అసలు వాళ్ళందరూ పీతారీ
ప్రాంతంలో యెక్కడో వుండేవాళ్ళుట. వాళ్ళకి సొంత పొలా
లుండేవిట. ఇక్కడ భూమి లిస్తామని తీసుకొచ్చేరు. మనకే
లేవు గాని భూములు వాళ్ళ కెవడిస్తాడు? అంతా దగాయే.
వాళ్ళ సంతోషం పట్టపగ్గాలేవనుకో, వెళ్ళిపోతున్నందుకు.
అది చూసి నాకూడా యెంతో యిదిగా వుంది. వాళ్ళు
రేపు ప్రొద్దుటే బైలుదేరతారు. ఎవరూ సాయంత్రేకండా
గోశాల పనంతా నే నొక రైనే యింక యెల్లా సద్దుకుపోగలనో
తెలియదు.....'

'రేపు ప్రొద్దుటే?'

'ఔను! వాళ్లు వుదయమే బైలుదేర్తారు.'

మెల్లిగా వాళ్ళందరినీ నా తొడలమీంచి క్రిందికి దించేను.

‘ఇవాళ కింక పడకుండాం. లేకపోతే తెల్లారగట్ల వెళ్ళి
వాళ్ళని చూడ్డం పడదేమో?’

ఎల్సా ఆశ్చర్యంగా అంది.

‘నాలుగురోజులు దాకా యెక్కడికీ వెళ్ళ ననవూ? మరి
యిప్పుడే అయిందీ!’

‘ఊరి ఫేసే, ఒక్కమాటల్లాపోయి వాళ్ళని చూసి వస్తా.
అంతేలే.’

ఇరవై యేడో ప్రకరణము - ఇంగ్రియన్ లూ పోయేరు !

ఇంగ్రియన్ లూ ఆనాడు ప్రొద్దుటే నిజంగానే బైలుదేరి
పోతూన్నాడు. వాళ్ళ సామానంతా మూటలు గట్టి బండి
మీద వేసి, నల్లటి బక్కగుర్రాన్ని పూన్చేడు. ప్రక్కనే రీసీ
సులు పట్టుకుని పావో నిలబడ్డాడు. పావో యెంతో చిక్కి
పోయి, చిన్నవాడై నట్లు కనిపిస్తున్నాడు. వాడి ముఖం మరి
చిన్నదై పోయింది. ప్రాతఃకాలపు చలికి వాడి ముఖం తెల్లనై
వెలవెలబోతూన్నట్లుందికూడాను. శిశిరముతువు ఆఖరు గా
వచ్చింది. చివరి పండుటాకుల్ని దుళ్ళగొడుచూ నన్నటిగాలి
వీస్తూంది. ఎటుచూసినా ప్రకృతి మోడువారి శూన్యంగా
కనిపిస్తూంది. మంచుజడులు కురవడాని కింకా చాలరోజులు
వ్యవధి వుంది. పావో కిప్పుడే చలిగా వున్నట్లుంది, పొడుగాటి

చలికోటు తొడుకున్నాడు. ఆ మాత్రపు చలికే వాడి కళ్ళు
నీరు గ్రమ్ముతూన్నాయి. పాపం! వాడిలో త్రాణ యేదండీ?

నేను కనబడగానే వాడి కళ్లు సంతోషంతో మెరిసేయి.
కళ్లచుట్టూ ముడుదలు మరింత ప్రోగుబడ్డాయి. పావో
మోటుచేతిని పట్టుకుని పూపుతూ అన్నాను:

‘ఎల్లా వున్నావురా, పావో?’

‘బాగానే వున్నా’ నంటూ వాడు నావైపు చూస్తూనే
చిరునవ్వుడు. నేనూచిరునవ్వుతూ ఒక్కమాటుండి అడిగేను:

‘ఒక్కడికి బైలుదేరేవు?’

సామానుతో నిండిన బండిచుట్టూ యింగ్రియనులు కూడా
వుడిగా సందడిగా తిరుగుతూన్నాడు. వాళ్ళవైపు ‘తల యెగ
రేస్తూ పావో,-

‘ప్రేషన్ కి’ అన్నాడు.

వాళ్లలో ఒకళ్ళు మంచి దుస్తుల్లో వున్నారనిచెప్పలేము.
చివరకి ఆడళ్ళు, పిల్లలూ ఐనా వంటినిండా బట్టలు వేసుకో
లేదు. ఇంతకీ యీ రోజుల్లో మంచిబట్టలు కట్టుకోడం మా
సునోమీలాంటి బీదదేశంలో యేపాటివాళ్ళకీ సాధ్యం గాదు
లేండి. కాని, వాళ్ళు తమ దుస్తుల్నిగూర్చి అంతగా పట్టించు
కున్నట్లే తోచదు. వాళ్లదృష్టి యెక్కడుందో గాని నన్ను
చూడనుగూడా లేదు! నా జీవితంలో యింతవరకూ అనుభ
వించని, ఆశించని ఆకర్షణీయజీవితపరిస్థితుల్ని వాళ్ళు పూహిం
చుకుంటూండీ వుండాలి.

ఇద్దరు పిల్లగాళ్లు అటునిటు పరుగెడుతూ, నా సమీపంలో చటుక్కున ఆగేరు. వాళ్లలో ఒకడు నన్ను చూసి-

‘ఎంత పెద్దాడో!’ అన్నాడు.

ఈ మాటలు విని తిరిగి చూసేడు, సన్నని వయోధికుడొకడు. అతడు పొట్టి కోటు, రబ్బరు బూట్లు తొడుక్కుని వున్నాడు. నోట్లొంచి పైపు (పొగ వీల్చే గొట్టం) తీసి పట్టుకుని నన్ను దేశించి అన్నాడు:

‘ఆ పెద్దమనిషి కాస్త సాయం చేసినట్లైతే యీ మాట బండిమీద...’

నేనూ సంతోషంగా ఆ పిండిబస్తాను అతని సాయంతో బండిమీదికి యెక్కించేను. ఏదో పలకరించాలిగదా అని-

‘రష్యాకు వెడుతున్నారా?’ అన్నాను.

‘ఔను! ఇళ్ళకి బోతున్నాం’ జవాబిచ్చేడు, అతగాడు.

అంతట్లోకే వాని కళ్లు మళ్ళీ అంతకివూర్వం మాదిరిగానే అన్యధాదృష్టితో యింకో లోకంలోకి చూస్తూన్నట్లు కనిపించేయి. నా మనస్సు చివుక్కుమంది. ఎల్లా వూరుకోగలనో చెప్పండి? అందుకని ప్రశ్నించేను:

‘ఏం? ఇక్కడ మీకు బాగుండలేదా?’

అతడు మన సెక్కడో వుంచుకునే భుజాలు కుంచించుకుని వూరుకున్నాడు, యే జవాబూ యివ్వకండానే.

నేను అంతటితో వూరుకోలేదు.

‘నేనై తే చచ్చినా వెళ్ల ననుకో ! అక్క డేముంది, బావు కోడానికి ? అన్నీ సమిష్టి పాలాలే గాదూ ? మా సువోమిలో ఐతే నువ్వు సొంతానికి యిల్లూ వాకిలీ కోనుక్కోవచ్చు, పొలం బుట్రా సంపాదించుకోవచ్చు, యెంచక్కా....’

నా వెనకవైపు చీమతూన్న చప్పుడైంది. వెనకదిరిగి చూస్తే యెవరూ లేరు, పావోయే. వాడి కెందుకో నవ్వాచ్చి, పలకమారి దగ్గులోకి దిగి ఊరిఫే చీదిపోస్తూన్నాడు. ఐనా వాడి కళ్లలో సంతోషం ఛాయగాకూడా లేదే ?

ఆ యింగ్రియన్ తో యింకా కొంచెంసేపు మాట్లాడినా, వాళ్ల రష్యాలోకంటే మా సువోమిలో పరిస్థితు లెంతో మెరుగని అతగాడిచేత ఒప్పించాలనే అంతసేపూ నా తాప త్రయం. ఇంతెందుకండీ ? మా సువోమి వంటి దేశం యిం కోటి యీ ప్రపంచంలోనే లేదు, ఆ మాటకొస్తే! అల్లాంటి దేశాన్ని వదిలి పోతున్నారంటే వీళ్లకి బుర్ర లేదని అర్థం. కాక, ఒక వేళ వాళ్ళు రష్యాయే బాగావుంటుందని భావించడం లేదుగదా ? కొంపదీసి. అల్లాగనక అనుకుంటూంటే వాళ్లది తప్పేగాదు, తప్పున్నర ! సందేహ మేమిటి ? సువోమినిగూర్చి వాళ్లకి బాగా తెలియ దన్నమాట! మా పేపర్లూ, మేగజైనులూ, పుస్తకాలూ యేమీ వాళ్లు చదవ లేదన్న మాట; మా రేడియో వినలేదన్న మాట; మా బడుల్లో పంతుళ్ళు, చెచ్చిల్లో మతబోధకులూ నూరిపోసే వేమీ వంటబట్టించుకో లేదన్నమాట ! సువోమి యెల్లా

టిదో గ్రహించాలా? అవన్నీ చదివి, విని, జీర్ణం చేసుకోవా
లండీ, మరి. కాని, ఏమో, అతగానికి మా దేశాన్నిగూర్చి
అంతగా తెలుసుకోవాలనే లేదేమో? దీని తాతల్లాంటి
దేశాలు యీ ప్రపంచంలో యెన్నో వున్నాయనుకుంటు
న్నాడో? యేమో! ఐతే, యింక చాలు, మరి నన్ను చెప్ప
నీండి. వాళ్ళు శుభ్రంగా పాఠశాలకు బదుతూన్నారనీ, టోకరా
టనేసేరనీ ఢంకా బజాయించి చెప్పగలను! ఏమనుకున్నారో?

కాని, యెంతసేపూ నేను మాట్లాడ్డమే గాని వాళ్ళేవల్లా
నాతో వాదన పెట్టుకోనే లేదు. ఆ పెద్దమనిషి వూరిఫే తల
వూపుతూ, ఓ కంటితో నావైపు ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ వుండి,
సమయంచూసి నానుంచి తప్పు నివేదికపోయేడు! బండిమోకు
బిగించాలట! ఏదో కారణమే దొరకనుటండీ. పగ్గం బిగించా
లంటూ తప్పుకుని వెళ్ళిపోయేడు, ఆ పెద్దమనిషి!

అంతతో వదలిపెడితే నా యెక్కువేమింద? మా సంభా
షణ ముగిసిందని నేను భావించలేదు సుమండీ. ఏర్పాట్లన్నీ
పూర్తి గావించుకొని, వాళ్ళు బైలుదేరబోతుంటే నేను మళ్ళా
అతని దగ్గరికి వెళ్ళి పలకరించేను.

‘మిత్రమా! సుఖప్రయాణం కలుగుగాక! నీ పేరేమిటి?’
సెలవు తీసుకోబోతున్నట్లు అన్నాను, యీ మాటలు.

అతడు నావైపు ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ, జవా బిచ్చేడు:

‘స్టేషన్ కోటిలై నెన్. నీ పేరు?’

‘ఐనార్ పీత్కానియేమీ. మీకు యీ ప్రయాణం శుభ
దాయకం అగుగాత యని ప్రార్థిస్తున్నా.’

‘వందనాలు. సుఖంగానే చేరుకోగలమని ఆశిస్తా.’

ఇంగ్రియన్ లందరూ గుమికూడి సామానుబండి వెనక్కాలే నడుస్తూ, స్టేషన్ కి వెళ్ళిపోయేడు. నా కందుకనో ఆనందం కలిగింది, ఓ తమాషా ఆలోచన తట్టి!

‘నా చేయి సంతోషంగా చాలన చేసినవాడొకడు యిప్పుడున్నాడు, రష్యాలో! అతడికి నా పేరూ, యింటిపేరూ కూడా తెలుసు. అతగాడు ఒకప్పుడు గాకపోతే మరో అప్పుడేనా నా పేరు తలచుకోకండా వుండడు!’

ఆ సంతోషంతో నా ముఖం విప్పిరింది. నోట్ల నాలుక తృప్తిగా చకులించింది. ఏమిటో, నా అమాయకత్వం గాని రష్యాలో యెవడో నాగురించి తలుచుకుంటే నాకు ఒరిగిందేమిటి? నా వొల్లో యేమేనా పడుతుందా? ఏమేనేనా? ఏదో పిచ్చి. అల్లా అనిపిస్తుం దంటే.....తమాషాగా వుంది. వయసు మళ్ళిన కొద్దీ నా సుతి పోతూన్నట్లుంది!.....ఆ! సోనిద్దూ అందులో యేముంది కాని,.....నాకు పరిచితుడైన వ్యక్తి ఒకడు రష్యాలోనూ వుంటాడు. అందులో సప్తమేముంది? హ్లా! హ్లా! హ్లా! ములిగిపోయిందేమీలేదుగా? రోడ్డు మళ్ళుపులో యింగ్రియనులు, గుర్రం- బండి, రీసీనులు పట్టుకుని పక్కనే నడుస్తూన్న పావో, కనుమరుగై పోయేదాకా చూస్తూ అక్కడే నిల్చున్నా.

ఆ సమయాన్నే నాకు సమీపంలోనే యెవరో నడుస్తూన్నట్లు అటుచూద్దనుగదా, మరెవరూ లేరు. ప్రియదర్శిని

నియ్యితీ హిల్లా! కలవర్గపు ఉచ్చికోలు తొడక్కని నన్నని
నదుముకు బిగుతైన పటకా పెట్టుకుంది. కోట్టుకొంది పూల
గొను చెంగులు చిరుగాలి కలునిటు కొట్టుకొంటున్నాయి.
భవంకిముందున్న మంటపంలోంచి గబగబా నడిచి నాపై పే
నస్తాంది. ఎత్తైన బాట కిరుప్రక్కలా సగుగుడుచెట్లు వరుస
లుగా సిపాయీల్లా నిలబడి గాలిలో తల లూపుతూన్నాయి.
ఆమె తొందర కేదో కారణం వుండేవుంటుంది. కాని, నే నటు
తిరిగి లేను. అటువంటప్పుడామె నంత పరీక్షగా చూచేటందు
కవ కాశ మెక్కడిది? నా దృష్టి అంతా యింగ్రియన్ లమీదే
వుంది. శాశ్వతై పు టోపీ వూగిస్తూనే, వెనుదిరిగి చూడకండా
మా యింటికేసి అంగలేస్తూ పోయేను.

గోశాల దాటి మలుపు తిరిగేక యెవరో పిలుస్తూన్నట్లు
వినిపించింది.

‘ఐనారీ! ఓ ఎవారీ!’

నన్ను పిలిచేది యేదో మగగొంతే. పరిచితమైనదిలాగే
వుంది. రెండు మూడు సార్లు పిలిచేక తిరిగి చూద్దనుగదా,
హెరా కుర్కిచూకీ! గోశాల వాకిలివద్దగర నిల్చుని నన్ను
రమ్మని చేయూపుతూన్నా డాయన. వెళ్ళాలా? వద్దా? అనే
మీమాంసలో పడి ఒక్కక్షణం అల్లాగే నిలబడిపోయేను.
ఆ రోజున పనిలోకి పోకూడ దనుకున్నానుగా? కాని, ఆయన
గారే స్వయంగా నానై పు వస్తూండడం చూసి, నేనూ అటు
నాలుగుగులు వేసేను. ఎంతైనా ఆయన నా యడనూని!

అయినపట్ల మర్యాద నశిక్రమించడం పెద్దమనిషితరహా గాదు కదా? హెర్రా కుర్మిమాకీ - యెంకో ప్రేమగా నా చేతిని పట్టుకుని, చాలన చేస్తూ అన్నారు.

‘ఐతే ఆఖరికి నువ్వు తిరిగి వచ్చే వన్నమాట! నీకు నా స్వాగతం! సుఖంగా రాగలిగినందుకు ఆ భగవంతుడికి వెయ్యి దండాలు. కులాసాగా వున్నావుగదా? గాయాలేం తగల్లేదుగా?’

‘లేదండి; మీ దయవల్ల కులాసాగానే వున్నా.’

‘బాగుంది! చాలా భేషుగ్గా వుంది, సరే గాని పని యెప్పుడు ప్రారంభిస్తావు?’

అయిన కేం జవా బివ్వాలో నాకే తెలియదు! బరువులై మూతబడుతూన్న ఆయనగారి కనురెప్పలు, పొంగరించిన బుగ్గలూ చూస్తూ, యే మాటా మంత్రీ తోచక మానంగా నిల్చున్నా. ఈ రెండేళ్ళలోనూ ఆయన చెక్కిళ్ళు మరింత వుష్టి నొంది, నునుపెక్కి, యెర్రబారివాయి! ఆయన శరీరం కూడా కొంచెం బలుపుదేరింది. ఒంటిమీద కొవ్వుపొర యేర్పడి, స్నిగ్ధమై బురఖా దిగేసినట్లు గనిపిస్తూంది. ఆయన గారిని చూస్తే! ఏం జవా బివ్వాలో తోచక నేలచూపులు చూస్తూ నిల్చున్న నన్ను ఆయనే అడిగేడు.

‘ఏం, ఏవారీ! నువ్వు రేపు పనిలోకి రాగలవా? అల్లా చెయ్యి, చాలు. ఆ వెధవ రష్యన్లు వచ్చి యింగ్రియన్లని మన పనిలోంచి తీసుకుపోయేరు. ఆ! ఏమిటో, మహా! నన్నే కళ్లు దాస్తే పెళ్లి ఆగుతుంది! నేనూ, నా భార్యా, హిల్డా,-

మేమే అన్ని పనులూ చేసుకుంటున్నాము. నీ పెళ్ళానికి సాయంగా యింకో యిద్దరు పనికత్తెలు వస్తున్నాడటే. కాని, బోలెడంత పనాయె. ఈ వుంజీడు జనంతో యేమవుంది? ఐతే నువ్వు రేపు వస్తావుకదూ? ఓ రోజు విశ్రాంతి తీసుకుంటావా?

అప్పటికీ నేనేం మాట్లాడలేదు. పదిమాటలకి ఒకమాటా జవాబీయక పోవడం మర్యాదకాదు, గాని యేం చెయ్యను? హెర్రా కుర్కినూకీ స్వరంలో అంత అనునయాన్నీ, మర్యాదనూ నాతో మాట్లాడే టప్పుడు యింతవర కెన్నడూ వినలేండే! అంచేత ఆశ్చర్యంతో నానోట మాటరాతే దంటే నమ్మండి!

అదీగాక నా మనసులో చాల బాధ కలిగింది. కనీసం నాలుగురోజులైనా విశ్రాంతి తీసుకోవా లనుకుంటినాయె. ఆదివారంలోగా యీ నాలుగురోజులూ యింటిదగ్గరే వుండి, ఆ పనీ యీ పనీ చక్కబెట్టుకుందా మనుకుంటూంటే యీయనగారు జిడ్డులా పట్టుకున్నా జేమిటి? 'రేపు పనిలోకి వస్తావుగాదూ?' అని తగులుకుంటే యేం చేసే దంటా? సరే, మరి. అంతగా వస్తే గేపటి కూరుకుని యెల్లుండి పెడతాను, పనిలోకి.

నాలో నేను నిశ్చయించుకున్న దది. కాని, ఆ విషయం ఆయనతో చెప్పడం మరిచేపోయేను! దిక్కుమాలిన మతి మరుపు! ఏమాటా అడకండానే యింటివైపు బైలుదేరి, పదడు

గులు వేసేక గుత్తొచ్చి, చలుక్కున ఆగి వెనక్కితిరిగి చూసేను. కామందు పాతేసినట్లు అక్కడే నిల్చుని, నావైపు మిడుతూ మిడుతూ చూస్తూన్నాడు!

నా మొరటుదనానికి ఆయన యెంతో ఆశ్చర్యపడివుంటాడు. కాని, యెంచెయ్యను? ఇంతదూరం వచ్చి, ఎప్పుడు కేకేసి 'యెల్లుండి పనిలోకి వస్తా' ననడం మరీ అఘోరించి నట్లుంటుంది. అంచేత కిమ్మనకండా, బూటుకాళ్ళీడ్చుకుంటూ ముందుకే సాగేను. నే నప్పు డింకా యెంతో బలహీనంగా వున్నాను. అంతలో అలుపు వచ్చేస్తోంది, ఎప్పుడూ ఆకలిగా కడుపులో యేదో వెలితిగా వుంటూంది. తిన్నావా? వున్నావా? అనేవాడు లేడుగాని...ఎందుకులెండి, కడుపు చించుకుంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది...

ఇరవై యెనిమిదో ప్రకరణం - యుద్ధరఘ్మ

నా వొంట్లో యెంత నీరసంగా వున్నా లెక్కచెయ్యకండా రెండోనాడు పనిలోకి వెళ్ళేను, అనుకొన్నట్లే. అప్పుడూ యజమాని నావైపు అత్యాశ్చర్యంగా చూసేడు. కాని, యీ మారు ఆయన నావద్దకి రానూలేదు. కరచాలనం చేయనూ లేదు. నేను టోపీ తీసి 'తిర్వీ'* అన్నప్పుడుమాత్రం ఆయన కూడ 'తిర్వీ' అని ప్రత్యభివాదనం చేస్తూ అన్నాడు:

*మనం 'దండాలు' అనో, 'నమస్తే' అనో అన్నట్లు.

‘ఐతే చివరకి నువ్వు వచ్చే వన్నమాట! మంచిది! చాలా మంచిది. పని ప్రారంభిద్దాం.’

కాని, అప్పుడుకూడా ఆయన కళ్ళలో అనుమానం పూర్తిగా పోలేదు.

పటాలంలోంచి వచ్చేక పనిచేయడాని కదే మొదటిరోజు. ఆ దినం అంతగా పని సాగలేదు. ఏదో కొద్దిగా జరిగింది. మాలిగ శుభ్రపరచి, లోనంతా గడ్డి పరిచేను. అందులో ఉర్లగడ్డలు జాగ్రత్త పెడతారు. వచ్చే శీతకాలంలో మంచు నిలవచేయడానికని మంచుకొట్టునుకూడా బాగుచేసేను. అందులో కుళ్ళునీరు చేరి పాడుకంపు కొడుతూంది. ఆ నీరంతా తోడేసి, కడిగి ఆరబెట్టేను, మంచుకొట్టును. గోశాలలో పేడంతా ప్రాగులుబడివుంది. అదంతా పారతో కొట్టి, బైటికి మోసేసేను. ఆవులన్నీ పడుకొనేందుకు కొత్తగడ్డి పరవడం పూర్తిచేసి, పాతబండీ మరామతు చేసేను. ఈయోడు పుర్లగడ్డలు వేసే పొలాలకి యీ బండితోనే పేడా పెంట తోలాల్సివుందిలెండి. ఈ పొలాల్నే పెంట తోలేక దున్నాలి. అంతా బులికిపోయి పాడైవున్న పాతబండీ అది. వెనకటిలాగే దాని కక్కడక్కడ చెక్కలు దిగకొట్టి, మేకులు బిగించి మరామ్మతు చేసి సిద్ధపరచేను.

గుర్రాలసాలలోని చెత్త నంతనీ తీసేసి, మంచిగడ్డి వేసేను. గుర్రాల్నికూడా తోమి శుభ్రం చేసేను. పిల్లలుగాక పెద్దవే యోడు గుర్రాలున్నాయి, మా కామందుల కిప్పుడు. ఇంగ్రి

యకాలని స్టేషన్ కి తీసికెళ్ళిందే ఆ నల్లగుర్రం పేరు 'ముస్త
లై న్.' 'జయంట్' వుందే అది చింతపిక్కలా బలిసి ముద్దో
స్తూంటుంది. అది యెప్పుడూ ఒకచోట నిలబడకండా అటు
నిటు నుడడిగా, గెంతుతూంటుంది! 'ఫ్రీస్కీ' కాలు నేలని
మోపనే మోపదు! అదీ బాగాక్రొవ్వెక్కి, ఈగ వాలితే
జారిపోయేట్లా వుందనుకోండి. దాన్ని బాగా దిగతోమిన
తర్వాత బలిష్ఠమైన పృష్ఠమీద తట్టుతూ చాలసేపక్కడే
నిలబడిపోయేను. ముఖమల్లా మెరిసే దాని వెచ్చని చర్మాన్ని
స్పృశిస్తూంటే నాకెంతో సంతోషంగావుంది.

మనకీ ఓ గుర్రం స్వంతంగా వుంటే బాగానే వుంటుంది!
కాని అదెంత బాగుంటుందో అందరికీ యెల్లా తెలుస్తుంది?
ఆకలి యెరగని వాడికి అన్నం విలువ తెలియనట్లుగానే!
ఇప్పుడు పాగలనిండా గుర్రాలున్నవాడికి విలువగాని, అవసరం
గాని బోధపడదులెండి.

అబ్బే! ఆ రోజున యెంతో పని జరగనే లేదు. దుక్కిలో
వున్న పావోకి కొంచెం ఖాళీ దొరికి నప్పుడు, యిద్దరం రెండు
బళ్లు 'రై'* పనల్ని పాకలోకి తోలి, వాటిని అరపలమీద
పరిచి, అడుగున కుంపట్లు పెట్టేం. వీటిని తెల్లవారగట్ల నాలు
గింటికి వచ్చి దుంపాలి. వాళ్ల తొందర బంగారంగానూ,
యింగ్రియన్లు నూర్చిళ్ళు పూర్తిచేయకండానే వెళ్ళిపోయేడు!
అదంతా యిప్పుడు మేం పూర్తి చేసుకోవద్దూ? ఇంకా ఒకటి

* ఒకరకం ధాన్యం. గోధుమలు, వార్ల జాతికి చెందినది.

న్నర 'రై' కుప్పలు, గోధుమ రెండా, ఓట్లు నాలుగు కుప్పలు నూర్చాలిసివున్నాయి.

పొలాల్లో యింకా బోలెడు వుర్లగడ్డ వుండిపోయింది. కుర్కిమాకీ అమ్మగారు, నియ్యాతీ హిల్దా, మరో యిద్దరు పనికత్తెలతో కలిసి ఉర్లగడ్డ మేరుతూన్నారు, యిప్పుడు. ఈ పనికత్తెలే ప్రొద్దుటా, సాయంత్రం ఆవుల పాలుతీయడంలో మా యెల్సాకీ సాయపడుతూన్నారు.

మధ్యాహ్నం భోజనానికి యింటికి బోదాంరమ్మని యెల్సా పిలిచింది. కాని నేనే రానన్నాను. సాయంత్రం పెందరాళే యింటికి బోదామని నావూజా. అంచేతనే భోజనానికి రానన్నాను. నాలుగు నాక్కిలీపాలు, కక్కరం నుక్కలు (వేపిన మాంసం) ప్రొద్దున్నే యెల్సా తెచ్చి, నా జేబులో కుక్కింది. వాటినే కాస్త కాళీ దొరికి నప్పడల్లా నములు తూన్నా. కానీ సాయంత్రం అయేసరికి నాకు మా చెడ్డ ఆకలి వేసింది. నీరసం అనిపించింది.

ఆ సాయంత్రం పావో, నేనూ వెళ్ళి కొత్తభవనాలన్నీ చూసేము. ఎంత పనిచేసేరు, రష్యన్ ఖైదీలు! పొడుగాటి రెండతస్థుల మేడ పూర్తయింది. ఇంకో దానికి సరిపడా యిటుకా, రాయి, దూలాలూ నెట్లుపెట్టి సిద్ధంగావుంది. దీని కెదురుగానే ఓ పెద్దగొదాము, పెంకుటిదికూడా కట్టేసేరు. ఇంతపని యెప్పుడు, యెల్లా పూర్తిచేసేరు చెప్పా?

ఆ రెండుకొండకాలవలూ యెక్కడ కలుస్తాయోకూడా పావో నాకు చూపించేడు. డాము, రిజర్వాయరు యెక్కడ

కట్టాలో అదీ కనబరచేడు. కొత్తభవనాల్లోకి తీసుకెళ్ళి రెండంతస్తులమీదగా అన్ని సెక్స్ నులూ చూపించి, మిల్లుకూ, క్రీమరీకి యే యే యంత్రా లెక్కడ విగిస్తారో చెప్పేడు. యంత్రాలుమాత్రం యింకా యెదుటి గోదాం గదుల్లోనే వున్నాయి. వాటి కన్నిటికీ తాళాలు వేసి, చెవులన్నీ హెరా కుర్చీమీదే దగ్గరనే వుంచుకుంటూంటారు. అందుచే యంత్రాల్ని కళ్ళారా చూసే అవకాశం నాకు లేకపోయింది.

ఐనా నేను చూసిందే వుంది బోలెడు! రాయి పరచిన నేల, గోడలు, సరంబీ, పైకప్పు,- యెంతపని జరిగింది! అక్కడక్కడ కొంచెం కొంచెం పై వూతలు, గిలాబా, సున్నపు పూతామాత్రం తరవాయి వుంది. క్రీమరీ పెట్టాల్సిన చోట మూడుగదుల్లో నేలంతా పాలగచ్చు చేయాలి; మీగడ చల్ల బరచడానికి రెండు పెద్ద మంచుతోట్లు కట్టాలి. ఛెర్నో, సెప రేటరులకి కాంక్రీటు పునాదులు వేసి, వాటిని బిగించాలి. ఎలక్ట్రిసిటీ ఛేంబరులో డై నమోకీ, మోటారుకీ వేరువేరుగా కాంక్రీటుతో పునాదులు నిర్మించాలి కూడాను. సున్నపుపని బాపతు యిదే మిగిలివుంది.

కర్రపనికూడా కొంత తరువాయే. కిటికీలకి చట్రాలూ తలుపులూ కట్టాలి. ద్వారాల తలుపులూ, గడియలూ, గుబ్బలూ కూడ పూర్తి చెయ్యాలి. పావో తీరుబడి సమయాల్లో అప్పుడే యీ పనులు చేస్తూనేవున్నాడుట! భవనానికి ఆఖరి అలంకారాలు పూర్తిచేసి, యంత్రాలు బిగించడాన్ని వచ్చే

వసంతంవరకూ హేరా కుర్కిమాకీ నిలిపివుంచేదుట. ఎందుకంటే అప్పటిదాకా స్వేషలిస్తులు (ప్రత్యేకపు నిపుణులు) దొరకటం అసంభవమని హెల్సింగ్ కీనుంచి ఆయన కొడుకు రాసేడటలేండి.

పని చాలవరకు అవసే ఐంది. దమ్మిడి ఖద్దులేకండా రష్యన్ యుద్ధభైదీలచేత యిదంతా పూర్తి చేయించేసేరు. అంతా ఉచితార్థమే అనుకోండి. పోనీండి, మనకెందుకు? ఇంక యింటికి పోదా మనుకున్నాక పావోతో అన్నాను:

‘ఇంక యింటికి బోతానురా, పావో! ఈవేళ నీది చాల్లే. ఇంకా మొదటిరోజే గదూ. లేకపోతే తెల్లారగట్ల మూడింటికి లేవలేనేమో.’

కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, ఆకలితోనే యింటిదారి బట్టేను. మాయిల్లు అక్కడే, ఆ కొండమీదే, అల్లాగే, యే మార్పూ లేకండావుంది. కాదంటే కప్పు, గోడలూ, బులికిపోయి, మరామతు కోరుతున్నాయి! యుద్ధాలు జరగనీండి, సంధులు జరగనీండి, మాబోటి సన్నరకానికి పోయేదే గాని కలిసివచ్చే దేముంది! మట్టిగడ్డ!

ఇరవై రొమ్మిదో ప్రకరణం. - ఇల్లాలి పొదుపరితనం.

ఏదో పేరుకి యిల్లుగాని మాదీ ఓ కొంపేనా? ఏదో నిలబెట్టేను కాని దానిలో సరుకేదండీ? దానికీ చెడ్డరోజులు వచ్చి పడ్డాయి, మరి. చెక్కగోడలమీది యెరుపురంగు బాగా

మాసిపోయింది. కట్టిన కొత్తలో వేసినరంగు. జడవానలకీ, మంచుముసుళ్ళకీ యెన్నిసార్లు తడిసిందో, గ్రీష్మకాలపు యెండల కెన్నిసార్లు యెండి, బీటలువారిందో, మళ్ళీ వర్ష ధారలూ, మంచూ యెన్నిమాల్లు దాన్ని నాన్చిందో చెప్ప లేము. ఏయేటి కాయేడు మరామతు చేయడం మాటలా, నాబోటి వాడికి?

బోను! ఇప్పుడు యెవరూ అనుకోరు, యీ నా కొండమీది కొంప యేదో దివ్యలోకంలోని సుందరకుటీరంలా వుండే దని! నల్లని బోడికొండమీద, పీడకలలాంటి యీ శిశిరఋతువులో, దిస్సపోయినట్లున్న యీ పాతకొంప యిప్పుడెవరికీ సంతోషాన్ని యిస్తుందని నేను నమ్మలేను.

ఆ! ఎందుకులెండి, యీమాత్రమూ. తలదాచుకోడానికి లేనివాళ్లెందరు లేరు? ఎక్కడి కక్కడికీ సంతృప్తిపడాలి. ఆ సాయంత్రం భారంగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ కొండెక్కి యిల్లు చేరుకున్నా. యుద్ధానంతరం మొదటిరోజున ఆమాత్రం పనికి నేనెంతో అలసిపోయేను. లవురీ, మార్తాలు తేబిలు దగ్గర కూర్చుని 'హోం వర్కు' (బడిపిల్లలు యింటివద్ద చేయాల్సిన అభ్యాసం) చేసుకుంటున్నాడు. వాళ్ళప్రక్కనే బెంచిమీద కూర్చుని వాళ్ళ చిన్నిచేతులు చిన్ని నోటుబుక్కుల్లో అక్షరాలూ, అంకెలూ రాయడం గమనిస్తూ వుండిపోయేను. నెగడి వెచ్చదనానికి కొంచెంసేపట్లో అల్లా కూర్చునివుండగా నేకునుకు బట్టేసింది.

ఎల్సా నన్ను లేపిందాకా నేను లేవనేలేదు!

కిరోసిక్ దీపపు వత్తి హెచ్చిస్తూ పొయ్యి మంటబెట్టింది, ఎల్సా. నేనూ చేతులు వ్రేలాడేసుకుని కదలకండా కూర్చుని ఆమె కదలికల్ని పరికిస్తూన్నాను. నా పెళ్ళాం వుండే అది మా గట్టిపిల్లలెండి. ఎంత చాకిరీ చేయించినా, యెన్ని యిబ్బందిలకుల్లోనైనా నంగి మెత్తబడిపోయే రకం గాదు. ఇంటి భారాన్నీ, కుర్కిమాకీ గోళాలలోని చాకిరీనీ యీ మూడేళ్లు గానూ ఆమె ఒక్కక్కో మోసింది. పొయ్యివేడి ముఖానికి తగులగానే ఆమె చెక్కిళ్ళకి గులాబిరంగు ముసురుకుంటూ వచ్చేసింది. ఈ మూడేళ్ళోనూ పిల్లల్నికూడా బాగానే సాకింది. పాలనురుగులాంటి పుల్లటి తలగడల్లో వాళ్ళ గులాబి ముఖాలు పండబారిన ఆసిలుపళ్ళలా వున్నాయి.

కేవలం నేనేమీ చేయలే దనుకోకండి. పటాలంలో నా జీతం రోజుకి పదహారు మార్కులేగదూ. నెల తిరిగేసరికి నాలుగువందల మార్కులూ యింటికి పంపేసేవాణ్ణి. యుద్ధ కాలపు ధరవరల్లో యీ మొత్తం యేమంత పెద్దదికాదు గాని పెద్దమ్మని మా యింటి చాయలనుంచి దూరంగా వుంచడాని కిది యెంతో సాయపడింది.

తననే వెంటాడిస్తూన్న నా చూపుల్ని కనిపెట్టి యెల్సా నవ్వింది. కొంటెగా చూస్తూ అందిగదా.

‘అల్లా నీరసంగా వున్నావేం? నిన్ను నిమిషంలో హుషార్ చేయగలను. ఏం? చెయ్యమంటావా?’

పోయ్యమీద బాణలి పెట్టి, మాంసంముక్కలు దాంట్లో పడేసి, నన్ను సమీపించి దామె. నేనామెను నా మీగాళ్ళ మీద కూర్చోబెట్టుకుని, ఏమి చెబుతుందోనని ఆమెనై పే చూస్తున్నాను. కృశించిన నా రెండుచెక్కిళ్ళనూ రెండుచేతులా నిమురుతూ యెల్సా నా చెవిలో రహస్యం చెప్పింది.

‘మన పని అంత దివాలాగా వుండనుకోకు. ఎనిమిదిన్నర వేల మార్కులు దాచివుంచేను! తెలిసిందా?’

‘ఎల్సా! ఆ!’

ఆశ్చర్యంతో ఆమెవంక తెల్లబోయి చూస్తూ వుండి పోయేను. ఆమె యింకా చెప్పింది:

‘ఏడువేలకి ఆవును కొందాము. అప్పుడే ఓ మంచి ఆవుని చూసి వుంచేనులే!’

‘ఐతే, ఎల్సా! యింత డబ్బెక్కడిది?’

ఆమె యింకాదగ్గిరిగా సర్దుకుని కూర్చుంటూ అంది:

‘పిచ్చి! నీకేం తెలియదు! మూడేళ్ళనించీ నీ జీతం రాలేదూ! అదంతా మిగల్చలేకపోయేను గాని లేకపోతేనా!’

ఇదన్నమాట వ్యవహారం! ఇల్లాంటి యిల్లాలి నేమి చేయాలో చెప్పండి! ఆ దఫామాత్రం నేనామెని యింటి అటుక నంటుకునేలా యగరేయలేక పోయేను. ఏం చేస్తాను? ఆ గోజున నేను బాగా అలిసిపోయేను. అదీగాక నా నీరసం

యింకా వదల్చనేలేదు. చేతుల్లో దాన్ని యెత్తుకుని, గట్టిగా కాగలించుకుని యింట్లోనే అటునిటు త్రిప్పుతూ, ఆమె పెదవులమీద ముద్దులవర్షం కురిపించి వుక్కిరిబిక్కిరి చేసేసేను. పొయిమీది మాంసం మాసిపోనారంభించేక గాని ఆమెని నేను వదలనే లేదనుకోండి.

ఆడదీ అంటే గృహదీపం అనుకోండి! ఏ పేదకొంపకైనా ఆడదే ఆనందాన్ని తేగలదు. సందేహ మేమిటట? గాఢాంధకారమయమై, గడగడలాడించే చలికాలపు దినాల్ని కూడా స్త్రీ తలచుకొంటే వెలుతురుతోనూ, వెచ్చదనంతోనూ నింపగలదు. నారీజాతి నీశ్వరు డాశీర్వదించుగాక!

నా జీతపుడబ్బును ముట్టకుండా దాచడానికి ఆమె యెంత కష్టపడింది! ఆ తెల్లవారగట్ల కొట్టుడుయంత్రాన్ని తీప్పేటప్పుడే నే నామె కష్టాన్ని సరిగ్గా గ్రహించగల్గేను! మోసవాడికే తెలుస్తుంది కాదుటండీ, కావడి బరువు.

ముప్పయ్యో ప్రకరణం. — మా ఆవు.

చివరికి ఆవుని కొన్నాం, నా చిరకాలవాంఛితం నెరవేరింది. ఇకముందు కుర్మిమాకీ అమ్మగారిదగ్గర కాతామీద పాలూ, వెన్న తీసుకోవాల్సిన అవసరం తప్పిం దన్నమాట. మా సొంత ఆవే వుంది అన్నిటికీ, యిప్పుడు! ఎటొచ్చీ యింక పాకా, మేతా అమరాలనుకోండి. సెడ్ గోడలకి చెక్కలు,

కప్పడానికి రేకు కొనడానికి మా దగ్గరున్న సొమ్ము సరిపడ
వచ్చు. పనిచేసి తీయమానం చేసుకునే పద్ధతిమీద మా
కామందులదగ్గరే గడ్డి తెస్తాను. పోతే షేడ్ దిగ్గొట్టడానికి
మేకులుకూడా ఆయనదగ్గరే కాతాలో తెస్తాను.

ఇంకా కొన్నివస్తువు లత్యవసరంగా తెచ్చుకొనే తీరాలి.
వాటికిమాత్రం డబ్బెక్కడకూర్చుంది గనక? అంచేత అవి
కూడా పనిచేసి తీయకునే వరతుమీద హెర్రా కుర్చీమాకీ
గారి దగ్గరే తెచ్చుకోవాలి. ఎల్సా చలికోటు బాగా పాతదై
పోయింది. అసలు మా యెల్సా యీ ప్రపంచంలోకంతకీ
మంచికోటు ధరించాల్సిన మనిషి! కాని యేం చేస్తాం? కొత్త
కోటుకు సరిపడా అమ్మగారిదగ్గరే కొంతగుడ్డ తీసుకున్నా. అది
ప్రపంచంలో కల్లా మంచిగుడ్డ అనను గాని యేదో బాగానే
వుందిలెండి.

పిల్ల లిద్దరి కోట్లూకూడ చిరిగేపోయేయి. కాని యిప్పటి
మమకు వాళ్ల పాతకోట్ల చించి మళ్ళీ కుట్టించవచ్చును.
ఇంక యెటొచ్చి బూట్లకి తోలు ఆయనగారి దగ్గరే తీసు
కోవాలి. శీతకాలపు వాడకానికి మొక్కాసిన్లు * కూడా
యజమానిదగ్గరే తీసుకున్నా. ఇందులో నోది తప్పుకుందో
చెప్పండి?

---

* శీతలదేశాల్లో మంచుకి బూట్లు చెడకండా వాటిమీద ధరించే
మెబూట్లు. వీటిని మెత్తని చర్మంతో తయారుచేస్తారు.

కుర్కిమాకీల యింటవున్న వస్తువు లెన్నని చెప్పను? నీకేది కావాలన్నా వాళ్ళింట సిద్ధంగా వుంటుంది. ఎటొచ్చీ ధరలు మాత్రం రోజుల్నిబట్టి హెచ్చుగావున్నాయి. నా కూలికూడా వస్తువుల ధరలనుబట్టి పెరిగితే యిబ్బంది లేకపోవును. కాని అది జరగలేదు. అందుచేత నేను తీసుకున్న యీ కొద్దిపాటి వస్తువులకైన బాకీతీర్చడానికే పంధొమ్మిదివందల నలభై ఐదు మధ్యభాగంవరకూ వారంట పని చేయాల్సివస్తుంది!

అంతేగాదు. ఇంటిబాకీ కోసం యేటా చేయాల్సిన పని గతమూడేళ్లనుంచీ చెయ్యనేలేదు. లెక్కలు కడితే మూడేళ్ళకీ నూణ్ణెల్లా, యీ యేటి కొక నెలా వెరళి నాలుగు నెలలూ పనిచేయాలి. ఉర్లగడ్డలు, కట్టెలు, ఆవుగడ్డి, గృహోపకరణాలు, యితర చిల్లరమల్లరలు, - అన్నీ ఆయన దగ్గరే తీసుకోవాలి. వీటి కన్నింటికీ చూస్తే పందొమ్మిది వందల నలభై ఐదంతాను, నలభై ఆరు ప్రారంభంలోనూకూడా ఊరిఫేసే పనిచేయాలి. 1946కి మళ్ళీ యిరవై దినాలు యింటి బాకీకి పని చేయాల్సిందేగదా. ఇవీ పరిస్థితులు.

దీనికితోడు నేనిప్పుడు యిట్టే అలిసిపోతున్నా. నన్ను మళ్ళీ యధాపూర్వంగా తయారుచేయాలని యెల్సా మహా తంటాలు పడుతూంది. కాని, యింట్లోవున్న మాంసం కాస్తా అయిపోయిందాకా నాకే పెడతానని ఆమె అంటే ఒప్పుకునే వాణ్ణి గాదు! పాలుంటే చాలు. నా బలం తిరిగి వస్తుంది. మెల్లిగా నా యెముకలమీద కాస్త కండా బట్టింది; నా

బలమూ దానితోబాటే కోలుకుంటూవచ్చేను, కొద్దిరోజులలోనే.

ఆవుకి షెడ్ వేయడం నాకో విషమసమస్య ఏపోయిందనుకోండి. ఉన్న బల్ల చెక్కల్లోంచి యేవో పాతికదాకా మిగిల్చి మరుగుదొడ్డి కట్టాలనుకుంటా. అంచేత షెడ్ గోడల్ని రాళ్ళతోనే కట్టాలి, మరి. అంతదాకా కొండ నానుకునే నాలుగు రాటలు పాతి చిన్నగూడు వేసి, దానిక్రింద ఆవును కట్టేస్తున్నాను. రాళ్లు యిక్కడ చౌకగా దొరుకుతాయి. తలక్రింద కొండ పెట్టుకుని రాళ్ళకోసం వెతుక్కోవాలా? దమ్మిడి ఖర్చులేకండా కావలసినన్ని రాళ్ళు! చుట్టూ గుట్టగుట్టలు! పోతే యిక అడుసుమట్టికికూడా చిల్లిగవ్వ చెల్లించ నవసరంలేదు.

పనిమాత్రం ఆదివారాల్లోనే చేసుకోవాలి. ఒంటరిగాణ్ణి. గోడలు పైకిలేస్తూన్నకొద్దీ రాళ్ళు యెత్తడం మరింత కష్టం అవుతూంది. అన్నిటికీ పైవరస మరీ కష్టసమస్యగా పరిణమించింది. ఆ దినం వర్షం కురుస్తూంది. బట్టలన్నీ తడిసి, వళ్ళంతా బురదతో, రాళ్ళని వాలుచెక్కమీంచి గోడమీదికి దొర్లిస్తూన్నా. ఓ పెద్దరాయి, ఆ రేమమణుగుల బరువుది పైనుంచి జారిపడబోయింది. చెక్క జారిపోయిందేమో రోయంతా నా చేతులమీదే ఆనుకుంది. రాయి ఒకప్రక్కమాత్రం గోడచివర మోసింది. అదృష్టవశాత్తూ ఆ స్థలంలో అడుసు దట్టంగా పోసివుంచేను గనక సరిపోయిందనుకోండి. నా

యావచ్ఛక్తిని వ్రపయోగించి నెట్టేను, రాయి వెళ్ళి దాని చోట అది పడింది. లేకపోతే యేమయేదో చెప్పలేను!

గండం గడిచింది కాని నా పని ఐపోయింది. నిలుచోడాని కేనా త్రాణలేక అక్కడే రాళ్ళగుట్టమీద చతికిలబడిపో యేను. చేతులు వణకుతున్నాయి. ఒక్క చేతులే యేమిటి? వశ్యంతా కంపిస్తుంది. నోరు శైరబెట్టుకుని, నోటితోనే గట్టిగా ఊపిరి పీలుస్తున్నా. జడివాన నన్ను మోదుతూనే వుంది. అనాచ్ఛాదితమైన నా చేతులమీదినుంచి వర్షపునీరు ధారలుకట్టి కారుతూంది. ఉత్తరపు దిశనుంచి చలిగాలి నా ముఖాన్ని తిమ్మిరెక్కిస్తూ కొడుతూంది.

నిరంతరం కష్టం చెయ్యడంచేత వుక్కుతీగల్లా తయారైన నా కండరాలు చేతులమీద పెనవైచుకుని స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఇరవై యేళ్ళక్రిందట నా కండరాలింత స్పష్టంగా పైకి కనిపించేవిగాదు. యావనదశలో చర్మంక్రింద పూని కొవ్వుపొర యేర్పడి, కండగాల్ని గానరాకండా చేసి, స్నిగ్ధ త్యాన్నిస్తుంది. పడుచువాళ్ళలో దాన్నే లావణ్యం అంటారు. ఇప్పటికి పాతికముప్పై యేళ్ళుగా నా బాహువుల్లోంచి యెంతోబలం బైటికి ప్రవహించిపోతూనే వుందాయె. అల్లాంటప్పుడు నా కండలు పైకి కానవచ్చేయంటే అశ్చర్యపడాల్సిందేముంది?

గాలీ, వానా నా ముఖాన చపేటాలిస్తున్నాయని చెప్పేను గదూ: ఎదురుగా క్రిందికిచూస్తే కనుచూపుమేర లోయ

వ్యాపించివుంది. అయిన చీల్చుకుని యెన్నో కొండకాలువలు ప్రవహించివచ్చి మధ్యలో పెద్ద సెలయేరుగా యేర్పడుతూ న్నాయి. సానువులమీద సెలయేటి కిరుప్రక్కలా పచ్చని పొలాలు కనులపొడువు గావిస్తూన్నాయి. ఈ పొలాలమధ్య తిన్నని బోదెలు తీసేరు. ఎక్కువగా వున్న నీరంతా యీ బోదెల్లోంచి కొండకాలువల్లోకి, వాటిలోంచి సెలయేటిలోకి పోతుంది. ఏటిదరి నిరుప్రక్కలా ముంపుబీళ్ళు సస్యలక్ష్మి చీర కుచ్చిళ్ళలా వున్నాయి. సుదూరంగా యీ దృశ్యం వ్యాపించి, అరణ్యాచ్ఛాదితపర్వతపంక్తుల మధ్య అదృశ్యమైపోతుంది.

ముప్పైయేళ్ళ క్రితం మాట! చిన్నపిల్లడుగా వుండగానే హెర్రా కుర్కిమాకీ కమతంలో పనికి కుదిరేను. అప్పటి కీప్రాంతమంతా అడవులూ, చిత్తడినేలలూను. వాట్టిల్లోనే యిప్పుడు రై_ధాన్యమూ, ఉర్లగడ్డలూ పైరవుతున్నాయి. అడవులూ, చిత్తడినేలలూ పంటపొలాలుగా మారాలంటే మాటలా? తండ్రిగారినుంచే యీ అడవులన్నీ యీయనకి సంక్రమించేయట. ఆయనకి దీన్ని సాగులోకి తెచ్చే వ్యవధి లేకపోయింది. కాని దొరికినంతా చాకధరల్లో కొనేసీ, గదిమి కలుపుకునీ తన కుమారునికిచ్చి చనిపోయేడుట. ఈయన క్రమక్రమంగా పోడుకొట్టి సాగులోకి తెచ్చేరు, యీ భూము లన్నిటినీ. ఆయన యెంత చాకచక్యం గలవాడో దీన్నిబట్టే గ్రహించవచ్చునుగాదూ?

నీలిగా పొంగరించిన రక్తనాళాలు నా బాహువులమీద విస్పష్టంగా కనిపిస్తూన్నాయి. నా కిప్పుడు నలభై రెండేళ్ళు

వచ్చినాయి. ఇల్లాంటి బలిష్ఠమైన బాహువులు కలిగివుండి
నేనీ కాలం అంతలోనూ సాధించగలిగిం దేమిటి? ఇద్దరు ఒకే
సారి స్నానం చేయగల స్నానగృహాన్ని కట్టేయి, యీ
చేతులు! అదైనా రోడ్డుమీద దొరికిన చెక్కలు వుండబట్టే
అనుకోండి! ఇదిగో! ఆవును కట్టేందుకు యీ షెడ్ ను కడు
తూన్నాయి. ఇంకా బోలెడు పని తరవాయే. ఇంకేం సంపా
దించినాయి చెప్పా? ఈ కూరమళ్ళూ, యిల్లూనా? అబ్బే!
అవినావి గావు. నేను చనిపోయింతర్వాతే అవినావాతాయి!
ఎటోచ్చీ ఆవుఒకటి వుంది. కాని అది నా సంపాదనా? కాదు,
ఎల్సా, పిల్లలు పస్తుపడి, రక్తమూంసాలు కరిగించుకుని సం
పాదించేరు, దాన్ని. నాకు దానితో ప్రమేయమే లేదు.
పట్నాలంలో వుండి యింటికే పంపిన డబ్బు వాళ్ళ తిండితిప్పలకి
గాని పెట్టిలో పెట్టి దాచుకొమ్మని కాదుగా?

సరే! ఎల్లాగో యీ షెడ్ పూర్తిచేసి, దాంట్లో ఆవుని
కట్టేస్తానే అనండి. ఆ తరవాత యేమిటి? నాకు సొంతపొలం
చారెడుకూడా లేదుగదా? ఈ చేతులలో దౌర్భాగ్యమంతా
యింకొకరి పొలాలలో, అడవులలో, రాళ్ళల్లో చాకిరీ చెయ్యి
డంలో కరిగి తరిగిపోచూంది.

నెత్తిమీదికి నలభై రెండేళ్ళు వచ్చినా యింకా మాకిశూ
పై నెన్* గానే వున్నాను. అదృష్టం లేకపోతే యెవరేం

* పాలేరు అని అర్థం. స్వంత పొలంలేక ఒక కామందుదగ్గర యేటిపొడు
గునా జీతానికి కుడిరినవాడని అర్థం.

చేయగలరో చెప్పండి! పోనీ చివరికి యిప్పుడు కొంచెంభూమి
యిచ్చినా దాన్ని బాగుచేయడం యేమంత సులభమైన పని
గాదుకదా. నాకు ముసలితనం వచ్చేటప్పటికై నా దాంట్లో
గిద్దెడుగింజలు పండవు! కొత్తగడ్డను వంగదీయాలింది యిరవై
యేళ్ళ వయసులోగాని నలభై రెండో యేట గాదు. ప్రయత్నిద్దామన్నా అసలు నాకు భూమి యిచ్చేవా రెవరంటా?
దాన్ని గురించిన బెంగే అనవసరం. ఎవరూ నాకేమీ యివ్వ
నక్కర్లేదు. దేవుని దయవల్ల నాకూ సొంతయిల్లూ, భూమి
వుండనే వుందిలెండి. అదిగో అదే! దానిమీద నడిచి
చూడండి. ఒక్క అంగకేనా చాలదంటారా? అబ్బే! కాదండి
అయ్యా? ఒకటి, రెండు, మూడు! అంటేనే గాని ఒక కొన
నుంచి మరొక కొనకి వెళ్ళనేలేము లెండి!

చల్లటి వాననీరు నెత్తిమీంచి వెన్నుపెంబడే జాడుతూ
న్నట్లుగ్రహించినా శరీరం అవిసిపోయి స్వాధీనం తప్పి వుండడం
వల్ల సర్దుకోడానికేనా ప్రయత్నించలేకపోయేను. పొంగిన
నాళాలు, గట్టిబడిన కండరాలు తేలిన రెండుచేతులూ తడిసి
నీళ్ళు కాడుతున్నాయి. అప్పుడే నాకు నలభైరెండు! ఇక నా
బలం దిగనాడుతుంది. తిరిగి రావడం మాట అబద్ధం.
అయ్యయ్యా! ఏనుగుకుంటే లాభ మేమిటి? నలభైరెండేళ్ళ
కేనా స్వంత కాళ్ళమీద నిలబడలేని నాడు నీ గతి కుక్కల
కేనా పట్టదురా, బాబూ!

యుద్ధం ముగిసింది. శాంతిసంధులమీద సంతకాలైనాయి.
ఎందరి రక్తమో ప్రవహించింది. కాని, ఒరిగిందేమిటి?

ఎవరు బాగుపడినట్లు? నాకే మార్పు కనిపించదు! పాలవాగులు, తేనెసోనలు ప్రవహించే మా సువోమీ స్వర్ణసీమ ఐతే నేమాయె! నా కందులోగల స్థానం యేమిటి? అదే బోడికొండమీద శిథిల కుటీరంలో శాపరం. ఎండ, వెలుతురు లకేనా నోచుకోని బ్రతుకు! ఎటుచూసినాబండలూ, రాళ్లూను. ఇతర దేశాల్లోకూడా యింతేనా? యుద్ధాల్లోంచి ప్రాణాలతో తిరిగివచ్చిన సిపాయీల కిటువంటి బోడికొండరాళ్ళేనా గా? వాళ్ళ బ్రతుకు బండలు గావాల్సిందే? కాదు, కాదు! ఈ లోకంలో వుంది, యెక్కడో ఒకచోటు! అక్కడ దేశం కోసం పోరాడి మిగిలివచ్చిన సిపాయీలు, సూర్యరశ్మీనా తగులని కొండరాళ్ళల్లో తల పగులకొట్టుకో నక్కడేదు! స్నేహ వాత్సల్యమధురమైన స్వాగతం వాళ్ళ కక్కడ లభించి తీరుతుంది! కాని, అటువంటి దేశం యెక్కడుంది చెప్పా! ఏమో? ఎక్కడుందో నీ కెవడూ చెప్పదురా, బాబూ!.....యుద్ధం ముగిసేకకూడా మనుష్యుల్ని డిట్రయిన్ చేస్తారా, అక్కడ? అడగనూ మరి, తెలుసుకోవాలని వుందిలెండి.....

తమ పాలకులయందు విశ్వాసం నశించినవాళ్ళు యేమేమిటో చెబుతున్నారు. కాని, వాళ్ళని అట్లు మాట్లాడే స్థితికి దెచ్చిం దెవరంటా? ఏ దేశంలోనైనా ప్రజలు తమ పాలకుల్ని గాదని మరొక దెసకి చూస్తున్నారంటే అదేమీ పాలకులకు కీర్తిదాయకమూ గాదు, క్షేమకరమూ గాదు.

అ! అల్లాంటి ప్రజలకేం లేదురూ, వాళ్ళెప్పుడూ వుంటారు. వాళ్ళకి పెద్దపెద్ద ఆశ లుండవచ్చు. నేను అందు కోసమని వాళ్ళని వెక్కిరించను. ఆశలేని మానవుడు జీవించడం యెల్లాగ? ఎవడి యిష్టం వాడిది. ఒకరిని నిందించడం, పరిహాసించడం నా పని గాదునుమీ. ఏమిటో యీ వేళ బాగా అలిసిపోయేను. అందుకని నా చేతులు చూసుకోడం తోనే యేవో పిచ్చిభావాలు నా మెదడులో పుట్టుకొచ్చేయి. అంతేగాని మరో గొడవ జోలి నా కెందుకు?

తడిసి బురదగా వున్న నా చేతులు దులిపి, పిడికిలి బిగించేను, అప్రయత్నంగానే. ఆహా! అది పిడుగులాటి పిడికిలి! దానిలో యింకా కొంచెం బలం మిగిలివుంది. వీటితో రెండు విసురులు విసిరితే యెవరికేనా ప్రమాదం తెచ్చిపెట్టగలవు! కాని, యీ బలమైన - పిడికిళ్లు నా కిచ్చినది ఒకరికి అపకారం చెయ్యడానికా?

నే నింకా అక్కడ కూర్చుని వానలో తడుస్తూండగానే యెల్లా ప్రొద్దుటి పని పూర్తిచేసుకుని తిరిగివచ్చేసింది.

‘అదేమిటి? వానలో కూర్చున్నా వెందుకు? ఐనారీ! ఇంట్లోకి నడు!’

పిచ్చి యెల్లా! నాకేం పూరికే కూర్చోవాలనీ, వృథా కాలక్షేపం చెయ్యాలనీ వుందా? నేనే? అదివారం పూరికే కూర్చోవడమే? ఏరో అలిసిపోయి చతికిలబడ్డా నంతే. ఆ పెద్ద రాయి నన్ను చిత్తు చేసేసింది. అంతే. నేను మూలగాడ

కండానే లేచి నిల్చుని, ఆమెవెనక్కాలే యింట్లోకి వెళ్ళి పోయేను.

నిరంతరం కష్టపడ్డంవల్ల ఆమెకూడా అలిసిపోయింది. కాని, యెంత అలిసినా ఆడదానికి కూర్చోడానికి అవకాశం వుండదు. పిల్లల చేతిలో యేదో తిండానికి పెట్టి, పోయ్యి వెలిగించి వంటలో పడింది. పాలేరువాడి పెళ్ళానికి అంతకంటే యెక్కువ సుఖం రమ్మంటే యెల్లా వస్తుంది? తన తిండి తానై సంపాదించుకోడానికి బైట చాకిరీ చేయడం, యింట్లో మళ్ళీ యింటుడు పనీ చేయడం. ఎప్పుడూ యింతే గదా. పిల్లలుంటే మరీ అనుకోండి.

ఒళ్లు ఆరబెట్టుకోడానికై నెగడి దగ్గరకి చేరేను. నా దగ్గరంతా మట్టివాసన వేస్తోంది. నా బట్టలు బాగా బురదకొట్టుకుని అసహ్యం వేస్తున్నాయి. అవి చూసి యెల్లా అంది:

‘శుభ్రమైన బట్టలు వేసుకోకూడదూ? తడిసిముద్దైయిల్లాగే కూర్చుంటావా యేమిటి?.....’

నేను జవాబియ్యలేదు. ఇప్పుడు బట్టలు మార్చడం యెందుకు? ఇక పెట్టిలో వున్న దొక్కజత. అదికూడా కట్టుకుని మాప్లేస్తే సెలవుల్లోనూ, పండుగ దినాల్లోనూ యేం కట్టుకోవాలి?

ఎల్సాకికూడా యీ విషయం తెలుసు. నా అభిప్రాయాన్ని గ్రహించే వుంటుంది. అంచేతనే ఆమె వెంటనే అందుకుని బిగ్గరగా పైకి ఆలోచిస్తూన్నట్లు అంది:

‘నీకు కొత్త బట్టలు వుండాలి. తప్పకండా.’

ఒక్కమాటు ఆగి, మరింత బిగ్గరగా,-

‘ఎలియాస్ కొత్తనూటు కుట్టించుకున్నాడు. చూసేవా! ముదురునీలం. అతడికి ఆరంగు యెంతో బాగుంది! నువ్వు చూడకపోడం యెంత మరదృష్ట మనుకొన్నావు!’

వాడి కొత్తనూటు చూడనందుకు నాకేం విచారం లేదు గాని పైకి నేనేం మాటాడలేదు. నా చేతులు చూసుకున్నా. ఇప్పుడు నా విచారమంతా వాటిని గురించే. ఇప్పుడు, నా నలభై రెండో యేటకూడా తగినంత ప్రతిఫలం ముట్టకండానే నా రెక్కలు ముక్కలు చేసుకోడం సరియైనదేనా? అనే ప్రశ్నే నన్ను వేధిస్తోంది. అదేదో తేల్చుకోవాల్సిందే.

ఎల్సా మాట్లాడుతూనే వుంది:

‘ఎలియాస్ నిన్నింకా చూడనే లేదుగదా? పటాలం లోంచి వచ్చేక. అత డెంతో ఆశ్చర్యంగా అడుగుతూంటాడు: ‘నేను వచ్చినపు డెప్పుడూ కనబడదు, ఐనారీ. ఏం చేస్తున్నా డేమిటి? యుద్ధవిషయా లెన్నో వాడితో మాట్లాడా లను కుంటా. మనవాళ్ళ శౌర్యాన్ని గూర్చి, పోరాటాల్ని గూర్చి, అడుగుదామంటే కనబడకండా వున్నాడు. వాడికికూడా బోల్షివిక్ భావాలు సోకలేదుగదా, కొంపదీసి! కొందరు వాటి వల్ల శుభ్రంగా పాడైపోయి, దేశద్రోహు లైపోయేరులే. తల్లికే యెసగుబెట్టే రకం తయారైంది! వా డింతకాలం రిస్సావాళ్ళకి దగ్గర్లోనే వున్నాడుగదా? నువ్వెరగనా?’.....

నా కెందుకో నవ్వాచ్చింది. ఎలియాస్ కి రష్యా అంటే ఏమర్థం మవుతుంది? అదిగాక వాడెందుకు అర్థం చేసుకుంటాడు?

ఎల్సా నా మానాన్ని చూసి, యింకా చెప్పకుబోయింది.

‘ఎలియాస్ యెంచక్కటి కొత్త బూట్లుకూడా కొనుక్కున్నాడు. జర్మనీవట! ఎర్రగా మెరిసిపోతున్నాయి. నువ్వు వాటిని చూసివుండాలింది. అసలే ఎలియాస్ బాగుంటాడు. మన చుట్టుపట్ల మగవాళ్ళలోకి విల్హెం తర్వాత ఎలియాసే అందానికి. కదూ? కొత్తసూటు, బూటు వేసుకుని, నల్లటి మీసం క్రింద తెల్లగా మెరిసే చిరునవ్వుతో యెలియాస్ ఆడాళ్ళదగ్గర బాతాఖానీ వేస్తూంటే! వ్హా! చూడనివి కళ్లు గాదనుకో!.....’

నేను మళ్ళీ బైటికి వెళ్ళిపోయేను. ఇంకా వాన కురుస్తూ నేవుంది. కాని పని పూర్తిచేసుకోవద్దూ? ఆదివారం ఐతే మాత్రం? మనిషి అన్నవాడు సోమరిగా యెల్లా కూర్చోగలడంటా? ఆవుకిమాత్రం చలిగాదూ? అదీ పాకలో వెచ్చగా వుందామని కాచుకుని వుందాయె! అంచేత కూర్చుంటే యెల్లాగ?.....

ముప్పైఒకదో ప్రచరణం - దుష్టుడికి దేహశుద్ధి.

ఆ మరునాడే నేను యెలియాస్ ను కలవడం తటస్థించింది. నేనా సమయంలో గుర్రాలసాలకి పోతున్నా. క్రీమరీ బ్రక్కు గోశాలకి వచ్చింది. ఎలియాస్ టోపీ వూగిస్తూనన్ను పిలిచేడు.

ఆ వేళ కప్పుడే ఆరుత్రోవలు మట్టి తోలేను, నేను. మిల్లు కట్టుబడికోసం మట్టి కావాల్సివచ్చింది. గదుల్లోపోసి కుమ్మి దిగడ్చి, పైన రాయి పరిచి, సిమెంటు చెయ్యాలిలెండి. ఆరో త్రోవ వేస్తూంటే హఠాత్తుగా గుర్రం కుంటడం మొదలెట్టింది. పావోతో చెప్పేను. గుర్రం కాలు చూడాలనుకున్నాము. అది బెణుకునొప్పి కాదుగదాయని నాకు ఆదుర్దాగావుంది. బండిలో మట్టిని నేను క్రిందకి దిగబోస్తూంటే, పావో గుర్రాన్ని మెల్లిగా పాకలోకి నడిపించి తీసుకుబోయేడు. సరీగా ఆ సమయంలోనే నన్ను చూసి యెలియాస్ కేకేసేడు.

నేనేం మాట్లాడకండానే వాడివైపు నడిచేను. వాడి వంద నానికేనా ప్రతివందనం చేయడానికి నా చేయి లేవలేదు. చచ్చేలా అలిసిపోయే ననుకోండి. ఆరుబళ్ళ మట్టి తవ్వడం,- బండిలో కెత్తడం, పాతబాళ్ళ బండిని దారిలో మూడుచోట్ల మరామ్మతు చెయ్యడం,- అప్పటికింకా కడుపులో యేమీ పడనేలేదు,- ఒక్కచేతిమీద యింతపని చెయ్యడం వేళాకోళమా ఏమిటి? బాగా షోషక్లో వున్నవాడికైతే అదో లెక్కగాదు కాని నేనింకా బలహీనంగానే వున్నాను. ఎప్పుడూ ఆకలిగానే వుంటూంది. ఎవరేనా పలకరిస్తేనే చిరాకుగా వుంటూంది. ఎలియాస్ కి జవాబీయింది అందుకనే అనుకుంటా.

నేను పాక చుట్టుతిరిగి వచ్చేసరికే వాడు బ్రక్కు దిగి, పళ్ళికిలిస్తూ నాకేసి గబగబా వచ్చేస్తూన్నాడు.

వాడి పళ్ళలో మధ్యది బంగారపుది. అసలు ఎలియాస్ దగ్గర పూర్తి పళ్ళసెట్టుకే సరిపడా బంగారం వుందని పావో చెప్పేడు. కాని అది నిజమో కాదో నాకేం తెలియదు. ఒక సెట్టుకే ఏమి? చాలసెట్లకి సరిపడిన బంగారమే ఎలియాస్ సంపాదించేడని పావో అన్నాడు. అసలువిషయం యేమిటంటే సంపాదించే అవకాశం వస్తే వాడు విడిచిపెట్టలేదు! పటాలం లోకి బోకండా తప్పించుకోవా లనుకొనేవాళ్ళూ, పారిపోయి వచ్చినవాళ్ళూ, వాళ్ళ తోడుదొంగలూ చేతికి దొరికినప్పుడు, ఆ అవకాశాన్ని పూర్తిగా వుపయోగించుకోవాలి. ఎలియాస్ తెలివైనవాడు గనక అల్లాంటి అవకాశాల్ని పూర్తిగా వినియోగించుకున్నా డంటాడు, అందరూ. కాని అదేమీ నాకు తెలియదు.

ఎలియాస్ సరాసరి నా దగ్గరికే వచ్చేడు. కాని నేను వాడికోసం ఆగకండానే గుర్రపుసాలలోకి వెళ్ళిపోయేను. ఎందుకో నాకూ తెలియదు! పావో అప్పటికే గుర్రం కాలు పరిశీలించేడు. నన్ను చూసి వాడు గుర్రంకాలు వదలేసి, మాట్లాడకండా పైపు కాలుస్తూ కూర్చున్నాడు. నేనే వాణ్ణి అడిగేను:

‘అదేమిట? చూసేవుట్రా?’

ఇంతలో ఎలియాస్ దడబడ లాడుతూ లోపలికి వచ్చే సేడు. అందుచేత పావో యేమన్నదీ నాకు వినబడలేదు. ఉన్న

ట్లుండి గుర్రాలసాల సంతగా మారిపోయిన ట్లయిం దను
కోండి. ఒక్క ఎలియాస్ వందమంది పెట్టుగా సందడి, గోలా,
వాగుడూ చేయగలడు! వాడు ప్రారంభించేడు:

‘హల్లో! ఐవారీ! నేస్తం! నిన్నుచూసి యుగాలై నట్లుం
దిరా! పిర్కీలీ! ఇదేమిటి, యింత చిక్కిపోయేవు? ముసలివాడి
నై నట్లు కనిపిస్తూన్నావురా! నే చెప్పేది, మనిషన్నవాడు
లొంగిపోగూడ దనేనోయ్! అబ్బాయ్! అంతట్లోకే లొంగి
పోతే యెల్లాగోయ్! పడుచుతనంలో? ఈ మాత్రానికే?
మమ్మల్ని చూడరా, వుదాహరణకి! పిర్కీలీ! ఎన్ని తుపా
నుల్ని యెదుర్కొని, నెగ్గుకు వచ్చేమోయ్! చూడు, యింకా
యెంత దిట్టంగా వున్నానో? నీలోవచ్చినంతమాద్దు యెల్సాలో
రాలేదు. ఆమె అద్భుతంగా వుందనుకో, ఎన్ని కష్టాలు వచ్చి
మీదబడ్డా చెక్కుచెదరనే లేదామె! కాని, ఆమె మరీ అంత
సంగనాచితసంగా వుంటుందేముటోయ్? అల్లా వుండడం
ఆమెకి తగదురా! తనెవరో, మన మెవరమో ఆమెకి కాస్త
జ్ఞాపకం చెయ్యాలనుకుంటా. ఆమెతో యిల్లా అన్నానని
చెప్పు. దానికేం గాని నిన్ను చూడ్డానికి నాకెంతో ఆనందంగా
వుందిరా!’

మాట్లాడుతూనే నావైపు చేయి జాచేడు, వాడు. కాని
సరిగా ఆ సమయంలోనే గోడని జేరబెట్టివున్న గుర్రపుసా
మాను తీసేను, నేను. గుర్రాన్ని విప్పి, సామానును పావో
అక్కడ బెట్టేడు. గోడనున్న చిలకకొయ్యకి యీ సామాను

తగిలించాల్సి వుంది. అందుకని నేను వాడి చేతిని పెంటనే చాలన చేయలేదు.

సామాను పైకెత్తడంలో నా కోటుచేతులు జబ్బలమీదికి జారినాయేమో శరాలు వుబికిన నా చేతులు కనిపించేయి. అప్పుడు నాకు గుర్తొచ్చింది, ఆ క్రితంలోజు ఆదివారం ఐనా నేను పనిచేయడం, యింకా యితరవిషయాల్నా-అవీ.....

జీనూ, రీసీసునూ కూడా తీసి మేకుకి తగిలించేక పిరిగి చూసేను. ఎలియాన్ యింకా చెయ్యి జాచేవుంచేడు. అప్పుడింక వాడి చేతిని చాలనం చేయకపోతే యేం జావుంటుంది? పాగ వాడిగోలతో సంతమాక్కెట్టు పోయిందంటే నన్నుండి. నన్ను చూడగలిగినందుకు వాడంత సంతోషంగా వున్నాడన్న మాట!

‘కాని, ఒరేయ్! నీ పెడసరితనం మాత్రం పోలేదురా! అంత పెడసరితనమా? పిర్కీలీ! యుద్ధం కూడా నీ పెడసరితనాన్ని పెల్లగించలేకపోయిందన్నమాట! అంత టెక్కు కూడా దుసుమీ, నన్నడిగితే దానివల్ల నువ్వెంతమాత్రం అభివృద్ధి జెందలేవు. నీ బ్రతుకే చెడిపోవచ్చునోయ్, యీ గుణం మూలంగా. పిర్కీలీ! మమ్మల్ని చూడరా, ఉదాహరణకి! నాకుమల్లే నడిచే వంటేనా! నీపని మూడుపువ్వులూ ఆరుకాయలుగా వుంటుందనుకో! అదే పోయింది గాని, పాగ త్రాగుతావు గాదురా?’

అంటూ 'క్లబ్ నంబరు 7.' సిగరెట్ పేకెట్ నావైపు చూపేడు. యుద్ధానికి పూర్వమే దాని ఖరీదు నాలుగు మార్కులుండీది. కాని, నాకెందుకు వాడి సిగరెట్టు? ఎంత మంచిదైతే మాత్రం. పాడేనా సిగరెట్టు కాల్చే ధోరణిలో పడి నోరు ఓ క్షణమేనా మూసుకుంటే బాగుంటుందనుకున్నా. ఆ అవకాశంలో పావో నడిగి గుర్రం కేమైందో తెలుసుకోవచ్చు. కాని వాడూ సిగరెట్టు ముట్టించలేదు! 2. కే వరసన వాగుతూ నా వీపు తట్టుతూ అన్నాడు.

'మమ్మల్ని చూడరా! మాతో స్నేహితంగా వుండు. నీ కేసాయం గావాల్సినా చేస్తాం, మరి. ఇన్ని మాటలెందుగ్గాని మేము మాత్రం వెళ్ళలేదుటోయ్, యుద్ధానికి! పిర్కీలీ! ఐతే నేం? నన్ను చూడు. నేను కాస్తేనా చెక్కుచెదిరేనటోయ్? కులాసాగా, దార్ధ్యంగా, సంపూర్ణంగా లేనూ? పిర్కీలీ! పై పెచ్చు బోలెడన్ని గౌరవబిరుదాలూ, పతకాలూ కూడ సంపాదించేను! యుద్ధరంగంలో పోరాట మొనలో లేనే అనుకో. కాని, అక్కడికి నన్ను పంపండని నెత్తీ నోరూ కొట్టుకొన్నా లాభం లేకపోయింది. వాళ్ళు నన్ను పంపందే యేంచేసేది? నాకు తెలుసు, నేనే గనక రంగంలో దూకితే రిస్కా కొత్తై మూడిపోతుందని! సెధవల్ని వరసబెట్టి నరికి పారేసేవాణ్ణి. శవాలు బళ్ళమీద తోలాల్సిందే. నాకే గనక నిజంగా కోపం వచ్చి సంహార కాండ ప్రారంభించేనంటే యిక నన్నాప గలవాళ్ళు లేరనుకో. పిర్కీలీ! ప్రజలు నా సంగతి బాగా

తెలుసుకోవాలంటా! ఏనా, మించిపోయిందేం లేదులే మున్న
నికి యెందుకు బోలేదో తెలుసా? ఇంకో ముఖ్యమైనచోట
నావంటి వాళ్ళ అవసరం వచ్చిందిలే. ఎవళ్ళంమాత్రం యేం
చేయగలం? అందరం అధికారుల ఆజ్ఞలను శిరసావహించా
ల్సిన వాళ్ళమేగదా? నేను ఆ పని చేసితీరా లన్నాడు,
పై వాళ్ళు, సరే, కానీ మన్నాను. ఆజ్ఞలకి తల ఒగ్గాల్సిందే
కదా? ఏమంటావు? నువ్వు సిపాయివే ఆయెను! నీకు తెలి
యని దేముందిలే, నే నన్నది నిజమే నంటావా?

వాడు నన్నింకా గట్టిగా భుజంమీద తట్టడం, డొక్కలో
పొడవడం ఆరంభించేడు:

‘కందకాల్లోకి వెళ్ళగలిగినందుకు నువ్వు గర్వపడాలిరా,
పిర్కీలీ! నిన్ను చూస్తే నాకే అసూయగా వుండనుకో.
డామిట్! నువ్వు గ్రహించలేవుట్రా? ఆఖరికి నిన్ను చూసి
నేనే అసూయ పడుతున్నానంటే! రిస్సావాళ్ళని మనవాళ్ళు
చావగొట్టడం నువ్వు కళ్ళారా చూసేవు! పిర్కీలీ! అదెల్లాంటి
అదృష్టంరా? మన వీరుల శక్తి సామర్థ్యాల్ని నీ కళ్ళతో
చూడ్డమేగాదు. నువ్వే మన దెబ్బ రిస్సావాళ్ళకి రుచి
చూపించేవు! ఏమంటావు?’

వాగడం, ప్రశ్నించడం, నాకళ్ళలోకి గ్రుచ్చి చూడ్డం, -వాడి
కేమని జవా బీయాలో తెలియక నేను గ్రుడ్లప్పగించి
చూస్తూ నిలబడ్డం, వాడే నా జవాబుని కూడా చెప్పే
సేయడం, -యిదీ తంతు! నల్లటి మీసంక్రింద వాడి యెర్రటి

పెదవుల కదలికా, బంగారపుపంటి తళతళా చూస్తూ గమ్మున
వుండిపోయాను.

‘నువ్వా రిస్సా వెధవల్ని చాలమందినే పడమటికి * పంపించి
వుంటావు. పందెం వొడ్డుతా! నే నరగనుట్రా, నిన్ను? పిర్కీలీ!
నీలాటివాళ్ళు యుద్ధానికి దిగితే అత్యద్భుతకృత్యాలు చేస్తా
రంటాను! నేను చూడలేకపోవడం యెంత విచారకరం!
ఎందుకు? ఏమనుకుంటే యేం లాభం? పీతారీ మన చేయి
దాటిపోయిందని తెలిసినందుకేనా రిస్సావాళ్ళని వురుగుల్లా
యేరేసే వాణ్ణుకో. ఆ వెధవల్ని నే నెప్పటికీ తుమించేది
లేదనుకో. నెవెస్కీ వీధిలోని ఆ యింటివిషయంలో మాత్రం
వాళ్ళని నేను తుమించలేను. నేనూ, నాన్నా యెన్ని స్లానులు
వేసుకున్నామని! పిర్కీలీ! అవన్నీ చెడిపోయినాయ్! నా
కంతంలో ప్రాణం వుండగా యీ విషయం మరుస్తానా? మల్లా
యింకో మారణహోమం ప్రారంభించే అవకాశం కోసం కని
పెట్టుకునివుంటా! ఆ వెధవ జాతాన్నంతనీ యీ ప్రపంచం
లోంచి తుడిచిపెట్టేయ్యాలి. వాళ్ళే యీ లోకంలోని పాపాల
కన్నిటికీ మూలకందం! పిర్కీలీ! వాళ్ళ నెంతమందిని చంపితే
అంతమేలు, ప్రపంచానికి! వాళ్ళని నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపిన
నువ్వు ధన్యుడవైనావురా! ఐతే యెంతమందిని పడమటికి
పంపేవురా, నువ్వు?’

* మనం దక్షిణానికి అంటే యమునిదిక్కుకి పంపడంలాగే ఉత్తర
జాతులు పడమటికి, వాళ్ళ నరికానికి పంపడం అర్థంలో వాడతారు.
చంపడమన్నమాట.

‘ఒక్కణ్ణీ పంపలేదు.’

‘ఆ! ఏమిటి! వేళాకోళమే, సమయాసమయాలు చూడకండా? నేనా యీ ఖాట నమ్మేది? పిర్కీలీ! ఎందుకనో నువ్వు దాస్తాన్నావురా. నిన్ను బ్రతిమాలుకోవాల్లా వుందిరా, దేవుడా! చచ్చి స్వర్గానవున్న మీ తమ్ముడులాగే నువ్వు వట్టి పెడసరి ఘటానివిరా. నువ్వు ఆ గుణం మానుకోవాలిరా. పరిహాసాలు కట్టపెట్టి, నిజంగా చెప్పరా, కానీ. చెప్పితే నీ ముల్లె యేమైనా పోతుందా? నువ్వెందరు రిస్సాల్ని చంపేవురా, చెప్పు!’

నేను యెందుకో తెలియకండానే పావో పైపు చూసేను. వాడు పైపు కాల్చడం పూర్తిచేసి, గోడని జేరబడి కూర్చున్నాడు. గుర్రం సంగతి వాణ్ణిడిగి తెలుసుకుని, చల్లికి పోవాలి. ఊరిఫే బాతాఖానీకి అవకాశం యెక్కడుంటుంది, నా బోటి వాడికి? నా పొట్ట వెన్ను కంటుకుపోయి, ఆకలిపోట్లు కూడా వస్తున్నాయి. ఆరుబళ్ల మట్టి లోలే సరికి యింత ఆకలిగా వుంది! కాని, ఎలియాస్ యాదరగోల యింతలో మానేటట్లు కనబడదు. నా భుజంమీద చదుస్తూ, డొక్కలో పొడుస్తూ, గొంతు చించుకుని అరుస్తూనేవున్నాడు, వాడు:

‘దాపరికం యెందుకురా? చెప్పు, యెందరు రిస్సావాళ్ళని చంపేవో? డజనుకి తగ్గదని ఢంకామీద దెబ్బకొట్టి చెప్పగలను. ఒక ఫిన్నుకి డజను రిస్సాలని దేవుడే రాసేడురా! నువ్వైతే యింకా జాస్తీయే చంపివుంటావు. ఎందుకులే,

నామటుకు నేనే ఓ పాతికమందిని చంపా అనుకున్నానురా. కాని అక్కడికి వెళ్ళడమే పడందే. నన్ను వెళ్ళనిండుయ్యా! అంటే ససేమిరా! పనికిరా దన్నాడు, మనవాళ్లు. పిర్కీలీ! నువ్వరా అదృష్టవంతుడివి. నడిబొడ్డున పడ్డావోయ్. జానా? ఏం?

‘నడిబొడ్డునే వున్నా ననుకుంటా.....’

‘అదీ సంగతి! నే నెరుగుదునోయ్! చూసేవూ? నే చెప్పడంలేదూ? నువ్వు అక్కడున్నా వని నాకు తెలుసునురా. పిర్కీలీ!.....’

ఈ ఘట్టానికి వచ్చేసరికి వాడు సన్నింకా గట్టిగా పొడుస్తూ మరింత బిగ్గరగా అరవనారంభించేడు:

‘అదిరా విషయం! నువ్వు మంచి ఆటపట్టులో వున్నావన్నమాట! భేషైన వాడవురా, ఐనారీ! బాహాబాహీ, ముష్టా ముష్టీ పోరాటమా? లేక.....’

‘బాహా బాహీయే!’

‘వహ్వా! బలేరా, బాబా! అదీ మగతనం! పిర్కీలీ! నువ్వు ఆ వెధవల్ని పచ్చడి చేసేసి వుంటావు! నే నప్పుడే అనుకున్నానోయ్! పందెం వేస్తా! వాళ్ళని నల్లుల్లా నేలని బెట్టి రాసేసి వుంటావ్! దాన్ని తగలేసిరిలే! ఖర్మ! నాకు చూసే యోగ్యతేనా లేకపోయింది! నేను యుద్ధరంగానికి రా లేక నే పోయేను.....నా కళ్ళకి కట్టినట్లుంటుందిప్పటికీ. మనం యుద్ధరం.....నా పళ్ళతోటే వాళ్ళని ముక్కలు ముక్కలు

చేసేసే వాణ్ణనుకో. పిర్కీలీ! ఐతే వాళ్ళ నందరినీ పూర్తి చేసేవరా, నువ్వు?'

'ఎబ్బే!... ఊరుకోరా, యింక. తప్పుకో. ఇంకా చలిది కూడా తినండే. పోవా లింటికి.'

'ఎబ్బే ఏమిటిరా? వాళ్ళతో బాహాబాహీ పోట్లాడే నని యిప్పుడే గాదటరా, చెప్పేవు?'

'వాళ్ళెవరు? ఒకడితోనే?'

'ఒకడే? ఒక్కడితో పోట్లాడేవా?'

'జానురా! జిడ్డులా పట్టుకున్నా వేమిటోయ్. తప్పుకో, దారి విడు, పోవాలి.'

'ఒక్కడితోనా? ఒక్కణ్ణేనా పురుగునా కేసేవా?'

'వాడే నన్ను తుప్పు దుళ్ళగొట్టేడు!'

'ఏమిటి? రిస్సావాడా?... నిన్నా?'

'జానోయ్! వాడే నన్ను పురుగునా కేసేవాడు, యింకొంచెం పు... తే!'

'రిస్సావాడా? నిన్ను? ఫిన్నుని? ఒక్క రిస్సా నిన్ను డేకించే యడమే?'

'జానురా! జాను! ఎందుక్కాదు?'

'అదేమిటా. దాన్ని తగలెయ్యా! ఎల్లాగ....'

'ఎల్లా గేమిటి? నీ బొంద! ఇదుగో, యిల్లాగ. గుండెల్లో చెయ్యేసి పట్టుకుని, గోడకి నొక్కిపట్టి, మొహం చితకబాడి చేడు. ఇల్లాగ, ఇల్లా!...'

అంటూనే యిదంతా ప్రత్యక్షంగా యెలియాస్ మీదే చేసి చూపించేను. నల్లటికళ్ళతో నన్ను మిడుతూ మిడుతూ చూస్తూ, నాపట్టు విడిపించుకోడానికి వాడు మహా గింజు కున్నాడు. కాని, నాపట్టు అంతతో విడుతుందా? గుండెల్లో చెయ్యేసి పట్టుకుని, పిడికిలితో వాడి మొహం చితకబాడిచేను. వాడి పళ్ళుకూడా కదిలిపోయేయి. ఒక్కక్కసారి తలవెనక్కి విసిరి, నా పోటు తప్పించుకునేవాడు. నా పిడికిలి వెళ్ళి గోడకి కొట్టుకునేది. కాని ఆ తరువాతి పోటు సరాసరిగా, మరింత గట్టిగా మూతిమీదే తగిలేలాగు జాగ్రత్త తీసుకునేవాణ్ణి. కొంచెంసేపట్లోనే వాడి ముక్కు మొహం పగిలి, రక్త ప్రవాహం అయిపోయింది. హిట్లర్ మీసంలాంటి వాడి నీటన మీసం అంతా చెదరి, రక్తం కారుతూది. అప్పుడు గాని వాణ్ణి నేను వదలందే.

కాని, వాడు అంతతో పోనిచ్చేడా? బాకుదూసి నామీదికి వచ్చేడు. చట్టన వాడి చెయ్యి పట్టుకుని, వీపున గోడని బెట్టి నొక్కేసేను. వాడు నా వీపంతా బరికి, కరిచినా నేనుమాత్రం పట్టు వదల్లేదు. బాకు లాగేసి, వాణ్ణి వదిలేసేను. అప్పుడేనా వూరుకుంటే వాడి యిదేముంది? లాఘవంగా వురికి, మంచి తెలివిగా ఓ బాక్సింగు ట్రిక్కు చూపుతూ నా దాడమీద పిడికిలితో పొడిచేడు. ఆ పథాన వాణ్ణి గుండెలలో చెయ్యేసి, పట్టుకుని గోడకి తాపటం చేసి, స్మృతి తప్పేలా కొట్టి వదిలేసేను.

కాని వా డెంతసేపో అక్కడ పడిలేదు. కాస్సేపట్లోనే. లేచి, జేబులోంచి రుమాలూ, అద్దం తీసి, గోడని జేరబడి ముఖం తుడుచుకుంటూ చాలసేపుండి, చివరకి బైటపోయేడు.

ఇంతసేపూ పావో యేమీ యెరగనట్టుగా పైపు కాలుస్తూ కూర్చున్నాడు. నేను వాడికేసి తిరిగే టప్పటికి పైపుతీసి, టక్కున గోడని కొట్టి దులిపి, ముస్తలె నెన్ కాలు పట్టి పరిశీలనగా చూస్తూ అన్నాడు:

‘బెణకడం కాదురా. నాడం విరిగింది. మేకు మాంసంలో గుచ్చుకుంటూంది. అంతే.’

ఆ మాత్రానికే నాకు దమ్ము వచ్చేసింది. చేతులు వణుకు తున్నాయి. అయ్యో దేవుడా! ఇంతలోకే? నా చేతుల్లో బలం లేకపోలేదు గాని అవి మనుషుల్ని కొట్టడానికి అలవాటు పడ్డవి గావు. ఏదో కష్టించడానికీ, పనిచేసుకోడానికీ, - యెంత కఠినమైన పనైనా సరే ప్రశాంతంగా, కట్టుదిట్టంగా చేసుకు పోవడానికే గాని వెధవ దెబ్బలాటల్లోని వొళ్ళు తెలియని ఆవేశాలకి అలవాటు పడ్డవిగావు, నా చేతులు. అందుచేతనే అవి వొణుకుతున్నాయి. అసలు వాటికీ, దెబ్బలాటలకీ పొత్తు కుదరనే కుదరదు. అదీగాక నా కడుపులోకూడా అంతా అస్తవ్యస్తంగా వుంది.

పావో నావైపు చూడ్డమే లేదు. నా చేతులు వణకడం వాడి కళ్ళ బడివుండదు. పోనీ అదీ మంచిదే అయింది. వాడు

దృష్టినంతనూ గుర్రపు కాలిమీదే లగ్నం చేసేడు. తలెత్త
కండానే నాతో మాట్లాడుతూన్నాడు:

‘ముస్తలై నెన్ కి నాడాలు వేయించుకొస్తా గాని జాత్తి
లై నెన్ ని బండికి కట్టు. ఏం?’

‘అల్లాగేలే. ఇంటికి వెళ్ళి చల్లి తిని వస్తా.’

‘అల్లా చేయి. వెళ్ళిరా’ అన్నాడు, పావో.

వాడు మళ్ళీ గుర్రం కాలు పట్టుకుని చేత్తో తడువుతూ
గమనిస్తూన్నాడు, ఏమిటో. కాని వాడావరకే చూసేననీ,
తెలిసిందనీ అన్నాడుకదా?

నే నింటికి బైలుదేరేను. ఏదో అశుద్ధపదార్థాన్ని ముట్టు
కుని మైలపడ్డట్లు చేతులు దూరంగా పెట్టి నడుస్తున్నా. ఏ
గుంటలోనో చేతులు కడుక్కోవాలి. అంతే.

నా బూట్లు బురదలో దించుకుబోతున్నాయి. మెల్లిగా
నడుస్తూ, పావోని గూర్చే అనుకుంటున్నా. మనిషి చూస్తే
పిట్టలా వుంటాడే గాని, అబ్బో! అసాధ్యుడు. పొట్టివాడికి
పుట్టెడు బుద్ధు లంటాడు. గదండీ. పావో మా చిత్రమైన
వ్యక్తి లెండి!

దక్కిణ పవనం

ముప్పైరెండో ప్రకరణం - విహ్లో వచ్చేడు !

నాకు తెలియకండానే దినాలు గడిచిపోతున్నాయ్. ఒకనాడు పావో నాదగ్గరికి వచ్చి, అటూయిటూ పరికించి చూస్తూ మెల్లిగా అన్నాడు:

‘మీ విహ్లో వచ్చేడు.’

నాకు యెంతో ఆశ్చర్యం వేసింది. కాని నే నేమీ మాటాడలేదు. అదీ గాక చెప్పడానికి మాత్రం యే ముందంటా ? ఒక్కగూటుండి మళ్ళీ వాడే అన్నాడు:

‘ఆదివారంనాడు మిమ్మల్ని చూడా లనుకున్నాడు, వాడు’

‘అల్లాగని నిన్ను చెప్పమన్నాడా ?’

‘అబ్బే ! లేకురా. నాతో నూట్లాడుతూ, యాదాలా పంగా ‘ఆదివారం అన్నని చూడాలి !’ అన్నాడు. అంతే.’

నేను తలూపి, గుర్రాన్ని తోలుకొని పొలం వెళ్ళిపోయేను.

ఆ దినం యెండ బాగా కాస్తూంది. ఉర్లగడ్డ తవ్వతూ న్నారు, మా కామందు పొలాల్లో. ఇంటిల్లిపాదీ, పనివాళ్ళూ కూడా దుంప యేరుతూన్నారు. పాలకత్తె లిద్దరూ, ఎల్సా, నియూతీ కుర్కిమాకీ, అమ్మగారూ కూడా పనిచేస్తూన్నారు, ఆ గోజాన. అమ్మగారు తన స్థూలశరీరంతో అంతగా పని

చేయలేదు గాని యేదో పరిశ్రమ యివ్వడం మంచిదని పనిలో
దిగినట్లు కనిపిస్తుంది !

గుర్రాన్ని పూన్చి సాగలితో చాలు దోలుతూన్నా,
నేను. మట్టి తిరగబడి నాగేటి చాలు వెనక వుర్లగడ్డలు బైట
పడుతూన్నాయి. నియోతీ చుంప లేరే చోటికి నాగలి వెళ్లే
సరికి ఆమె హఠాత్తుగా నన్ను పలకరించింది:

‘ఐనారీ !’

నేను గుర్రా నన్నపేను. హిల్దా నన్ను సమీపించి, అతి
మృదువుగా, యేదో రహస్యం మాట్లాడుతూన్నట్లు ట్లడిగింది.
‘విల్లో వచ్చేట్ట ! నిజమేనా?’

ఏమని జవా బీయాలో తెలియలేదు, నాకు. ఒక్కక్క
ప్పుడు కొన్ని ప్రశ్నలకి సమాధానం ఆలోచిస్తే తేలదు! నేను
వొట్టి మొరకులాగ గ్రుడ్లప్పగించి ఆమెని చూస్తూ వుండి
పోయేను. ఆమె బూడిదరంగు బ్రెజరు తొడుక్కుని వుంది.
అది చీలమండలదగ్గర బిగుతుగా వున్నా పైన బాగా కుచ్చిళ్లు
పోసివుంది. తెల్లటి స్వేట్టరూ, దట్టమైన జట్టు ముడివేసి పైన
రంగురంగుల సిల్కురుమాలూ ఆమె అలంకారాన్ని పూర్తి
చేస్తున్నాయి. మునపటికిలాగే ఆమె సన్నగావున్నా స్తన
ప్రాంతంమాత్రం బాగా పుష్టి నొంది స్వేట్టరును త్రోసుకుని
పైపై కుబుకుతూన్నాయి. రంగువేయక పోయినా ఆమె
అధరం దొండపండులా రక్తిమ గలిగి, నిండుదేరినట్లుంది.
పొడవైన నల్లని కనుబొమలక్రిందనుంచి విశాలనేత్రాలతో

నన్ను చూస్తూ గంభీరంగా నిల్చున్న నియ్యాతీని చూచి నేను భుజాలు కుంచించుకున్నాను. ఏదో చెప్పక తీరదుగదా అని:

‘ఎవరు చెప్పేరు, నియ్యాతీ?’

‘ఎలియాస్!’

‘ఐతే నిజమే గావచ్చు.’

‘ఆదివారం మీ యింటికి వస్తూ ఉన్నావంటా’

ఆమె అడిగిన యీ ప్రశ్నకి యేమని సమాధానమియ్యాలి? ఆలోచించడానికేనా వ్యవధి యేదీ? కాని, వెంటనే తల పూపుతూ చెప్పేసేను:

‘లేదు, రాదు. వాడు రావడం లేదు.’

‘అయ్యో! అల్లాగా! నే ననుకున్నాతే...’

‘అబ్బే! లేదు.’

ఆమె యింకేమీ మాటాడకండా చాలుమీద వంగుని దుంప లేరడం ప్రారంభించింది. చిన్న, పెద్ద దుంపలు వేరు వేరు గంపల్లో పడేస్తూ, నియ్యాతీ గబగబా పని చేస్తూంది.

పార్శ్వభాగాన్నుంచి ఆమె వైపు చూసేను. శంఖంలాంటి ఆమె కంఠంక్రింద స్వెట్టరు పిటపిటలాడుతూంది. ఔను! నియ్యాతీ స్త్రీత్వం పరిణతమైంది! ఈ తల్లి బిడ్డలు మాతృ స్తన్యానికి మొగంవాచ నక్కలేదు!

దక్షిణ పవనం

ముప్పైమూవో ప్రకరణం - విల్లో కథనం

విల్లో మా యింటికి ఆదివారంసాయంత్రం వచ్చేడు. ఆరోజున బాగా యెండ కాస్తూంది. శిశిరఋతువులో అట్లుండే దినాలు అరుదే. కవోష్ణవాయువు సుఖంగా దక్షిణాన్నుంచి వీస్తూంది.

వాడు చూస్తూండగా యిల్లే వచ్చేసేడు, కొండెక్కి. అంచేత వాడి నెట్లా పలకరించాలో ఆలోచించుకొనీందుకు నాకు వ్యవధే లేకపోయింది. ఇద్దరం నోట మాటలేకండా ఒకరి నొకరం చూసుకుంటూ నిల్చునిబోయేం, శిలావిగ్రహాల్లా.

నేనే ముందుగా తెప్పిరిల్లి, గుక్క తిప్పకుని అన్నా:

‘ఐతే, విల్లో! చివరకి నువ్వు తిరిగి వచ్చే వన్నమాట!’

విల్లో కొంచెం చిక్కినట్లున్నాడు. కొద్దిగా పల్చబడ్డాడు. అంతే. కాని వాడి కళ్ళలోనూ, పెదవులమీదా యధాపూర్వంగానే అస్పష్టమైన చిరునవ్వు తురగలిస్తూనే వుంది. వాడు సంతోషంగా అన్నాడు:

‘ఔను! అన్నా! వచ్చే నన్నమాటే! నిజంగానే!’ అంటూ రెండు చేతులా నా భుజాలు పట్టుకుని నొక్కుతూ కుదిపేసేడు. నేనూ వాడి భుజాలు పట్టుకుని నొక్కి. గుచ్చి కాగలించుకున్నాను. వాడు నా తమ్ముడు. సజీవియై, తేమంగా

చాలరోజులికి తిరిగి వచ్చేడు. వీడొక్కగా నొక్క తమ్ముడు, నాకు. భగవంతుడే వాణ్ణి నా కోసం భద్రంగా రక్షించి తీసుకొచ్చేడు!

ఆపళంగానే వాణ్ణి యింట్లోకి లాక్కుపోయేను. ఎల్లా చెవిలో పూదేసేను:

‘ఇంట్లో వున్నవన్నీ తేబిలుమీద వుంచు. దేనికీ లోభించవద్దు!’

మేము దీపం ముట్టించి, గోడవత్తుగా బెంచిమీద కూర్చున్నాము. ఎల్లా పొయిదగ్గర పనిలో వుంది. మా సంభాషణ ఓ పట్టున దారిన బడలేదు. బిడ్డ లిద్దరికీ భోజనం పెట్టి, తేబిలు వెనక తెరచాటున పండుకో బెట్టేసింది ఎల్లా. మేము యింకా మానంగానే కూర్చునివున్నాం. ఉన్నట్టుండి విల్లో ప్రశ్నించేడు:

‘నా వుత్తరం అందిందా?’

‘ఆ! అందింది!’ నేను తలూపేను.

మళ్లా కొంచెంసేపు అంతా నిశ్శబ్దం.

ఆ భయంకర హత్యాకాండ తర్వాత నా తమ్ముడు త్వేమంగా తిరిగి రాగలిగేడని నే నెంత సంతోషించాలి! కాని, నేను పొందవలసినంత ఆనందాన్ని పొందలే దనిపించి, నా హృదయంలో కలుక్కు మన్నటైంది.

నా మనసునుంచి చౌర్యాగ్యపుటూహాల్ని దూరంగా వుంచడానికి యత్నిస్తూ, యేదో మాట్లాడబోయేను:

‘నువ్వెళ్ళి యెన్నాళ్ళో అయింది!’

‘ఔను! మనవాళ్ళు ఆటంకపరచకపోతే యింకా ముందే వచ్చివుండేవాళ్ళం. మేము బోల్లివిక్కులలో చేరిపోయే మేమో నని పరిశీలించడానికి మన పాలకులు ఒక ప్రత్యేక కమిటీని వేసేరు. న న్నడగ్గానే కమ్యూనిస్టునని వాళ్ళ మొహంమీదే చెప్పేసేను. నా మాట వినగానే వాళ్ళు నన్ను ఒదిలేసేరు. అల్లా చెప్పివుండకపోతే యింకా అక్కడే పడివుండాల్సి వచ్చేదో? యేమో!’

నాకు చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది.

‘చెప్పవైతివి! నిజంగా అల్లాగే అన్నావా?’

‘ఓ! అన్నాను. కాని, వాళ్లు మొదట నన్నేమని ప్రశ్న వేసేరో తెలుసా! ‘హెరా పీత్కానియేమీ! నీవే భావాలు ప్రచారం చేయాలనుకుంటున్నావు?’ నా జవాబు స్పష్టంగా చెప్పేసేను: ‘ఏం చిత్రమైన ప్రశ్న! కమ్యూనిస్టు భావాలు గాక మరేం చేస్తా ననుకున్నాడు?’ వాళ్ళు మొగమొగాలు చూసుకున్నారు! గుగుగుసలాడేరు, ఆలోచించేరు. చివరికి.- ‘హెరా పీత్కానియేమీ! నువ్వు వెళ్లచ్చు. నందనాలు!’ అంటూ తలుపులు బార్లా తెరిచేసేరు. కానినేను అంతతో వదలండే: ‘తొందర పడకండి. ఆలోచించి మరీ విడిచిపెట్టచ్చు, నన్ను. చాలా ప్రమాదకరమైనవాడి నవుతానుసుమా! జ్ఞాపకం పెట్టుకోండి, చెవుతున్నా. ఈ కసాయియ్యుడ్డానికి కారకులైనవాళ్లని విచారణకి బెట్టాలని యీ రోజునుంచే

నేను బహిరంగంగా ప్రచారం చేస్తాను!' వాళ్లు తావీగా అన్నారు: 'బాగానే వుంది. చెయ్! నువ్వింక వెళ్ళు.' వాళ్ళని చూడ్డానికి అదే మొదలూ, తుదీని!

ఆశ్చర్యచకితుడై విత్తోనే చూస్తూ వుండిపోయేను. వాడి మాటలు సమ్మాలా? అక్కర్లేదా? ఎవరు చెప్పగలరు? ఈ రోజుల్లో మా సువోమిలో యేం జరుగుతున్నాయో, మరేం జరుగుతాయో భగవంతుడికే తెలియదు! వాడూ నా భావాన్ని కనిపెట్టి నట్లున్నాడు. వాడి కళ్ళలో చిలిపినవ్వు అంతకంతకు విస్పష్టం అవుతూంది. చివరికి వాడన్నాడు:

'ఈ కొండమీదే వుండిపోయేవు గాని నువ్వంతగా మారి నట్లే లేదు!'

వాడి అభిప్రాయం నేను గ్రహించనే లేదు. వాడికే జవాబూ యివ్వకండానే యింకో ప్రశ్న వేసేను:

'ఇప్పుడు నువ్వు నిజంగా కన్యూనిస్టువే?'

వాడు చిరునవ్వుడు.

'అబ్బే! కాదనుకో, కాని, అప్పుడు నాకు పిచ్చికోపం వచ్చింది. అంతే. వాళ్ళు నా మాటలు నమ్మరు!'

'విచారణకి పెట్టా లంటున్నావే, ఎవరిని?'

'ఎవ ర్నేమిటి? మరెవర్నీ గాదు. మన పాలకుల్నే!'

'మన పాలకులనే?'

'ఏం? ఎందుకు కాకూడదు? వాళ్ళనే! మన తల్లులకి పుత్ర శోకాన్నీ, భార్యలకి భర్తృవిహీనత్వం కలిగించడమే గాక

మన మాతృదేశం ఇర్లన్ హంతకుల మలినహస్తాల్లో భంగ పాటు నొందునట్లు చేసినదీ వాళ్లే గదా? తమ చర్యలకీ, విధానాలకీ జవాబుదారీ తమ రే వహించాలి.'

నేనేం మాట్లాడలేదు. అల్లాంటి విషయాలు ఆలోచించడమే లేదు, నేనింకా. అదీగాక యేమి ఆలోచించడానికీ నాకు తీరుబాటు వుంటేనా? ఊపిరి తీయడానికేనా వ్యవధి లేందే? ఆ కొండరాళ్ళమీద, యెండకీ వెలుతురికీకూడ మొహంవాచిపోయి, తెల్లవారింది లగాయితు చీకటి పడేదాకా వెన్ను విరిగేలా చాకిరీ చేసుకుంటూ పడివుండాల్సిన నేను దేన్ని గూర్చి ఆలోచించ గలనో చెప్పండి? నా దౌర్భాగ్యం! ఏం చేస్తాను?

వేగిన మాంసంవాసనా, కాలిన రొట్టివాసనా యింట్లో దట్టంగా వ్యాపించినాయి. పొయ్యిదగ్గర పనిచేస్తూన్న నా యిల్లాలి చెక్కిళ్ళు కంది, మంకెనపూలు పూస్తున్నాయి. విల్లో దృష్టి ఒక్కక్షణం యెల్సామీద పడింది. వాడికేం జ్ఞాపకం వచ్చిందో యేమిటో నాకేసి చూడకండానే అడిగేడు:

'నా గురించి నిన్నెవరూ అడగలేదూ?'

నా కాశ్చర్యం కలిగింది.

'నిన్నుగూర్చి యెవరికీ కావాలిరా, యిక్కడ?'

'ఆ! ఎవరూ లేదు...ఎవరేనా...నా పరిచితు లెవరై నా అడిగేరేమో నని లే.'

'అబ్బే! లేదురా...లేదనుకుంటూ,'

ఎల్సా తేబిల్మీద యేవేవో సర్దుతూంది. ప్లేట్లు చప్పు
డైనాయి. ఆమె వసారాలోకి బోయి బట్టలు మాద్చుకుని,
మందారపూరంగు ఫ్రాకు తొడుక్కుని లోనికి వచ్చింది, మళ్ళీ
ఫ్రాకు చేతులు మోచేతులపైకి మడిచి, పైన తెల్లని అప్రాను
(పని చేసేటపుడు దుస్తులు మాయకండా పైన ధరించే మాపు
గుడ్డ) వేసుకుని వుందామె. పరిపుష్టములైన ఆమె మోచే
తులక్రింది గుంటలు యెంతో అందంగా వుంటాయి. ఎల్సా
హెచ్చరించింది:

‘ఇంకెందుకు కనిపెట్టు కూర్చోడం?’

తేబిలుమీద అన్నీ సిద్ధంగా వున్నాయి. తెల్లని తేబిలు
గుడ్డమీద ప్లేట్లో చల్లటి పందిమాంసం, జన్నా వున్నాయి.
గిన్నెల్లో వేగిన వుర్లగడ్డముక్కలు, మాంసం మూతబెట్టి
వున్నాయి. తేబిలుమీదే దళసరి అట్ట పెట్టి దానిమీద వేడి
బాణలి వుంచింది. బాణలిలో చేపముక్కలు దోరగా వేగి
చుంయ్ మంటున్నాయి యింకా.

నేను సాభిప్రాయంగా యెల్సా వైపు చూసేను. ఆమె
కళ్ళతోనే గదిమూలను సూచించింది. ఆ మూల్లో ఐదు
సీసాలనిండా ద్రాక్షమధు వుంది! యుద్ధకాలంలో ఆమె నిలువ
చేయగలిగినదంతా యింతే.

‘అంతా సిద్ధంగా వుందికాదూ?’ అన్నా నేను.

‘కనబడ్డం లేదూ?’ అందామె.

నేను మళ్ళీ ఒక్కసారి గదంతా కలయచూసేను, ఇల్లంతా
పండుగకివలె అలంకరించి వుందని అంతవరకూ నేను గమ

నించనే లేదు. ఎల్లా యిదంతా యెప్పుడు చేసిం దబ్బా? ఇంటికి యిల్లా లే దీపం అంటారు యిదే లావుంది! ఆడదిక్కు లేని యిల్లు యిల్లుటండి, వల్లకాడు గాని? కిటికీలకి చలువ తెరలు కట్టింది; తేబిలుమీద తెల్లటి గుడ్డ పరిచి, పూల దాను వుంచింది. శిశిరముతువులో పువ్వు లేం వుంటాయిలెండి. కాని, మా మార్తా పాతిన పూలమొక్క లున్నాయిగా. వాటిని అపురూపంగా నాలుగుపూలుంటే అవే పూల దానులో వుంచింది.

నెగడి బాగా మందుతూ, గది నంతనీ వెచ్చదనంతో నింపుతూంది. పోయిమీద దాకలో పులుసు మరుగుతూ, సువాసనలతో మమ్మల్ని పూరిస్తూంది. పులుసుదాక, కాఫీ గిన్నె కూడ ధగధగ మెరుస్తున్నాయి, వెండివాటిలాగ. షెల్పుమీది పాత్రసామగ్రి అంతా ఒబ్బిడిగా, పరిశుభ్రంగా వుంది. పోయిలోంచీ, నెగడిలోంచీ వచ్చీ మంటలు ఆగిన్నెల్లో ప్రతిఫలించి, రంగురంగులుగా మెరుస్తున్నాయి. ఇంట్లో అన్నిటికిమల్లేనే యిల్లాలుకూడా మాంచి యిదిగా వెలిగి పోతూంది. ఎల్లా మూలాన్నే యింట్లో అన్నీ అంత ఆకర్షణీయంగా వున్నా యన్నసంగతి విల్లోకూడ గుర్తించినట్లుంది, అన్నాడు:

‘నువ్వు అదృష్టవంతుడివిరా, ఐనారీ!’

విల్లో యేదో ఆలోచనలో పడ్డాడు. నేను మూలనున్న సీసా తెచ్చి, బిరడా తీసి మాడు గ్లాసుల్లో నింపేను ద్రాక్ష

మధువును. ఎల్సా కూడా వచ్చి కూర్చుంది. ముగ్గులం
తె తేం త్రాగటానికి. విల్లో అన్నాడు:

‘ఒదిన ఎల్సా ఆరోగ్యానికై!’

ఎల్సా నవ్వుతూ అంది:

‘కాదు! నేనా కోరికకై త్రాగను.’ అంటూ విల్లో వైపు
కొంటేగా చూసింది. ‘ఇదిగో! జీవితభాగస్వామిగా తనకీ ఒక
ఎల్సాని చూసుకుంటూన్న వాళ్ళకోసం!’

పెద్దగుటకల్లో మేం మా గ్లాసులు ఖాళీ చేసేము. ఎల్సా
లేచి పోయిమీద కాలుతూన్న రొట్టెలు చూడ్డానికి వెళ్ళింది.
నేను గ్లాసులు మళ్ళా నింపేను. విల్లో గ్లాసుదూరంగా త్రోసేసి
ఫోర్ముతో చేపముక్క తీస్తూ అన్నాడు:

‘తను దూర సందులేదు మెడకో డోలుట! నాకు తల
దాచుకొనే చోటు వుంటేకదా, భార్యను గూర్చి ఆలోచించ
డానికి!’

వాడనేది నాకు తెలియక నోరు వెళ్ళబెట్టడం చూసి,
తన అభిప్రాయాన్ని విస్పష్టం చేసేడు:

‘ఇప్పుడు నేను క్రీమరీలో పని మానుకున్నానుగా,
అన్నయ్యా!’

‘ఏం? ఎందుకురా?’

‘ఆ! ఏముంది?...భరించలేక.’ వాడు భుజాలు కుంచించు
కున్నాడు.

‘ఎతే మరేం చేస్తావు?’

దాం దేముందిలే. నా చేతులు చల్లగా వుండాలే గాని పనే దొరక్కపోతుందా?

నేను గ్లాసులు నింపుతూనే వున్నా. ఎల్సా మా ప్లేట్లు ఖాళీగా వుండకండా భర్తీ చేస్తూనే వుంది. ఐదో గ్లాసు పుచ్చుకున్నాక విహ్లో అన్నాడు:

‘తెగబలిసి నున్ననై జిడ్డోడుతూండే కల్లీ పాడుమొహం చూసి చూసి అసహ్యం వేసింది. ఈ మాట వాడి మొహం మీదే చెప్పేసేను. అక్కడే యింకావుంటే యెప్పడో నాలుగుపోట్లు యిచ్చేస్తానేమో! అనికూడ చెప్పేను! ‘ఎందు కంత కోపం?’ అనడిగే డాయన. ‘యుద్ధం మూలంగా తెగ బలిసిన వాళ్ళని చూస్తే నా కమిత అసహ్యం’ అని జవా బిచ్చేను. ‘అందుకే ముందుగా చెప్పడం మంచిదిగదా?’ అంటే యజమాని అంగీకరించి, పెంటనే నా జీతం తెక్కచూసి యిచ్చేసేడు.’

ఎల్సా మా ప్లేట్లలో మాంసం వేపుడూ, పుర్లగడ్డల్నూ మళ్ళీ వడ్డించింది. నేను గ్లాసులు మధువుతో నింపి, మూల నించి మూడో సీసాకూడా తెచ్చేను. ఇద్దరంసమంగానే పుచ్చు కుంటున్నా అప్పుడే నా తల తిరిగిపోతుంది. కాని విహ్లో చెప్పేదంతా బహుయత్నంమీద వింటూ, అర్థం చేసుకుంటూన్నా: యజమాని మొగం యెంత పాడుదై తేమాత్రం పని మానుకుని పోడానికి యెల్లా సాధ్యమో అర్థం కాలేదు, నాకు! ఈ లోకంలోని యజమానులలోని పాడుమొగాల కేం బెరుక్కో నక్కర్లేదుగా?... ..

అబ్బే! నాడు మొగాల్ని గూర్చి విల్వో చెప్పిందం
 చెత్త! నన్ను మాటలతో బోల్తా కొట్టించలేడండీ, ఎవడూ
 పైకి అంతగా మాట్లాడనే గాని నాకన్నీ అర్థ మవుతాయి.
 మా విల్వో మొహం కంది ఎర్రబడింది; కళ్లు జ్యోతుల్లా వెలు
 గుతున్నాయి. వాడిలో యేదో ఆవేశం పెల్లుబుకుతూంది. నా
 బుర్ర తిరిగిపోతూ, తలలో యేదో శబ్దాలు బైలుదేరినాయి.
 కిటికీల తెరలు, పక్కమీది తలగడలు, తేబిలు, వంటగిన్నెలు,
 ఎర్రని ప్రాకుమీద తెల్లటి ఆప్రానుతో వస్త్రాపోతూ, వడ్డిస్తూ
 తిరిగే యెల్సా,- ప్రతీదీ నాట్యం చేస్తూన్నట్లు, మినుకు
 మినుకు మంటూన్నట్లుతోచి, నా కెంతో పుల్లాసం కలిగింది.
 చేతు లెగ రెయ్యాలనీ, బిగ్గరగా నవ్వాలనీ అనిపించింది. గాని
 అంతలో మళ్ళీ విల్వో యేదో చెపుతూంటే వింటూ తలూ
 పుతూ కూర్చునిపోయేను.

‘వాళ్ళ గుసగుసలతో విసిగిపోయే ననుకో. ఎప్పుడో సంద
 ర్భం వచ్చినా యుద్ధంగొడవ వచ్చి, వెధవ వెక వెకలు ప్రారం
 భిస్తారు! అదింక సాగనీయకూడ దనుకున్నా. ఒకరోజున ఎలి
 యాస్ పిట్టూ నెన్ తో అంటూంటే విన్నా; ‘నువ్వీంకా
 కుర్రాడివురా, ఓ చెంప కొడితే పాలు గాచుతాయి, అల్లాం
 టిది యుద్ధం సంగతి నీకేం తెలుస్తుందిరా? పిర్కీ! అనుభ
 వం పున్నవాళ్ళదగ్గర నేర్చుకోరా. వాళ్లురా భలే తెలివైన
 రకం! యుద్ధప్రారంభంలోనే రిస్సావైపు పారిపోయి, అంతా

అక్కడే అణిగిమణిగి వుండిపోయి, యిప్పుడు
 ప్రకొచ్చి 'నేనూ యుద్ధం చేసే, నంటూ బాకా వూత్తూ తిరు
 గుతూన్నాడు! అసలైన వీరులు వాళ్ళురా! వాళ్ళదగ్గర నేర్చు
 కోవాలిరా! హ్లా! హ్లా! హ్లా! పిర్కీలీ!' అంటూ ఒకటే వెక
 వెకలు పకపకలు. పిట్టూనెన్, ఆతే లిద్దరూ వెడవెడ
 నవ్వులు ప్రారంభించేరు, నాకేసి చూస్తూ, నే నూరుకో లేక
 పోయేను. వాళ్ళదరికి పోయి, నిర్మోగమాటంగా చెప్పేశాను.
 'మీ పళ్ళు విరగ్గొట్టకండా న న్నెవడాపగలదురా? మీలాంటి
 వెధవల్ని కొట్టి నా చేతులు పంకిలం చేసుకో దలచడం లేదు.
 ఎలియాస్! నీ అదృష్టం బాగుండిపోయిందిరా! నువ్వు యిది
 వరకే చావచితక దెబ్బలు తిని, పళ్ళూడగొట్టించుకో బట్టి
 బ్రతికిపోయేవురా! బ్రతికిపోయేవు! నన్ను యెల్లా పట్టుకున్నారో
 వివరాలుగల కాగితాలు మన ప్రభుత్వానికి వచ్చేయిరా.
 నా మంచిచెడ్డలు అవే చెబుతాయి.' ఆతే వికటంగా
 అన్నాడు: 'ఆ! పోరా! అసలు సంగతి దాచివుచ్చడానికి యేం
 చెయ్యాలో రిస్కా వాళ్ళేరుగుదురులేనోయ్!' పిట్టూనెన్
 శ్రుతి కలిపేడు? 'నిన్ను ప్రచారకుడుగా వేసినట్లున్నాడు! అం
 దుకనే అసలు సంగతి కప్పివుచ్చేరు!' ఇది విని ఎలియాస్
 విరగబడి పోయేడనుకో, నవ్వుతో. 'రైట్! పిర్కీలీ! నిజం
 చెప్పేత్రా!' ఆ పళ్ళంగా నే నక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయేను. ఆ
 నరకంలో నే నొక్క నిమిషం వుండలేనురా. వాళ్ళ
 మాటలు వినేసరికి నా చేతులు దురద బెడతాయి. లంజా

కొడుకులు! చావనీ!.....వదినా! ఇల్లా మాట్లాడనూ
 తమించు. అన్నయ్యా! నా కింకో గ్లాసు పోయ్యరా. నువ్వు
 త్రాగు! ఒదినా! ఎందుకు వూరికే అటునిటు తిరుగుతావు?
 ఒక్క తుణం కూర్చోరాదూ? ఈ బిస్కట్లు యెంత బాగు
 న్నాయి! ఇవెల్లా చేసేవమ్మా, ఒదినా?"

వాడి గ్లాసు నింపుతూనే వున్నా, వాడు ఖాళీ చేస్తూనే
 వున్నాడు. కాని నాలో పుట్టుకొచ్చినట్టు కులాసా వాడిలో
 పుట్టుకురాండే! త్రాగుతూన్నకొద్దీ వాడి నీలికళ్ళు మరింతగా
 విషాదావృతమైపోతూన్నాయి. వాడి విశాలఫాలభాగంమీద
 ముడుదలు పోగుపడుతూనేవున్నాయి. అలిగిన పిల్లవాడిలాగ
 మూతిమూరెడు ముడుకి పెట్టుకూర్చున్నాడు. ఔనండీ!
 వాడేం ఆరిందా యేమిటి? వాడెన్ని కష్టాల ననుభవించిన
 వాడైనా యింకా కుత్రాడే గాదుటండీ.

ద్రాక్షమధువు నా హృదయాన్ని తేలిక పరచింది. నా
 కేదో పాడాలనీ, అరవాలనీ, చేతులు విసరాలనీ మహా
 యిదిగా వుంది. నాతమ్ముడుకూడా నాకుమల్లనే సంతోషంగా
 వుండాలని నా వాంఛ. అందుకనే వాణ్ణి హెచ్చరించకండా
 వుండలేకపోయేను.

‘హుషారుగా వుండరా, విప్లో! వెళ్ళవ వెంగళాయలు
 యేదో కూస్తే పుడ్రేకపడడం యెందుకురా? వాళ్ళ కేం తెలుసు!
 వాళ్ళేం చూసేరు? అనుభవించేరు? తెగబలిసిన యజమానికి
 ముడ్డి వెనక తాళం వెయ్యడమే వాళ్ళకి తెలిసినదల్లా. త్రా
 గరా! ఇంకోగ్లాసు!’

గ్లాసు పుచ్చుకున్నా వాడిలో హుషారు కలగ
లేదు. ముఖం ముడుచుకుని మూట్లోకి అదేపనిగా చూస్తూ
అలిగిన పిల్లాడిలా అల్లాగే కూర్చున్నాడు, వాడు.

‘రష్యన్లవై పు పారిపోయేనట! వెధవలు! ఒక్కమాటు
అది యీ వెధవలకి దచి చూపించాలి, తెలుస్తుంది! మళ్ళీ
కలికంలోకి ఒక్క పిసరుకూడా దొరకదు! పిక్కిలీ!.....
క్షమించు, ఒదినా! నా బుర్రలో పిశాచాలు పడుగెడు
తున్నాయి. ఆడవాళ్ళ యెదుట పరుషాలు మాట్లాడుతున్నా,
నా తెలివిమండా! ఇదంతా అన్నయ్య తప్పే, ఇంకో గ్లాసు
పోయ్యరా, ఐనారీ!...నీకు కోపం వచ్చిందా? ఒదినా!
రాలేదుగదూ? ఆ! అదీ!...అన్నయ్యా! ఇంకో గ్లాసు
పుచ్చుకుందాము, పట్టు! నాలుగేళ్ళయింది. ఫర్వాలేదులే,
యెప్పుడేనా త్రాగితే. తర్వాత మళ్ళీ వుపవాసం చేస్తా.
నీకేం లేరా, నువ్వు మాననక్కర్లేదు. నేను వుండాలిలేరా
పస్తు! ఆ మాటకొస్తే నువ్వు రోజూ చెయ్యవచ్చు, మజా.
నీకేంరా, సంతోషంగా వుండేందుకు నీకు కొన్నేనా కారణా
లున్నాయి. ఇల్లూ వాకిలీ వుంది, ఎల్సా వుంది! అన్నిటికంటే
ముఖ్యకారణం అదే చాలురా!’

కాని, యిదొక సంతోషకారణమని ఎల్సాకు అంగీకారం
కాలేదు. అంచేత వాడిమాట కడ్డొచ్చి అంది:

‘కొండమీద కోళ్ళగుడిసెలో కావురానికే అంత సంతో
షించాలా?’

వాడు ఆమె ననునయించేడు:

‘కొండమాట నిజమే అనుకో, ఒదిచా! కొండరాళ్ళు మానవుణ్ణి బంధించి, క్రుంగదీసే మాట నిజమే. కాని ఆ బంధనాలు తెగిపోయే కాలం దగ్గరలోనే వుంది. ఇంకెన్నో రోజులు మీరీ కొండమీద వుండ నక్కర్లేదులే. తుపాను బైలుదేరింది. మన సువోమీ సంతనీ మూలమట్టుగా కదిలిం చేస్తూం దిప్పుడు.’

తొందరగా వాడి గ్లాసు నింపేను. ఆఖరి నీసా ఇమత్రన్ కువోహూ* టేబిలుమీద వుంచింది, ఎల్సా. విల్హో యేదో చెప్పా లనుకుంటున్నాడని తెలుసు, నాకు. అది నేను ముఖ్యం గా వినాల్సిందే ఐవుంటుంది, బహుశా. అదేమిటో నాకేమీ అంచనా లేదు. కాకపోయినా, నాబోటి మూఢుడికి, కొండ వాడికి అంత తెలివెక్కడుంటుంది? నా దృష్టంతా వాడి ముఖంమీదే వుంది. ఇప్పుడింక నాకు నవ్వాలనీ, చేతులు త్రిప్పాలనీ లేదు. విచారం నా హృదయకుహరంలోకి ప్రవేశించి పీఠం వేసుకుని కూర్చుంది. గ్లాసులో మళ్ళీ నింపుతూ, విల్హో యేమి చెవుతాడో అని ఆదుర్దాగా కనిపెట్టుకుని వున్నాను:

‘మా ఓబర్ లెప్టి నెం టున్నాడే వాడు వట్టి బడాయికోరు, పూతిగోరింక! ఆరోజున మమ్మల్ని సమావేశపరచి, ‘కుత్రా

* ద్రాక్షమనువు. ఇమాత్రా అంటే నురుగు. పులిసి నురుగులు దేగు ద్రాక్షరస మని అర్థం.

హా ఇంకొక్క త్రోపు. అంతే. ఒక్క పూవు చాలు. లడోగా సర స్తీరానికి పోయే రహదారులన్నీ బందీ! రష్యన్ లని చక్రబంధంలో నొక్కేస్తాం. ఇదొక పరీక్ష అనుకోండి. ఈ చిన్న స్థానికపరీక్షలో జయం సంపాదించేమంటే యిక మనల్ని అడ్డగలశక్తి లేదనుకోండి! లడోగా సరస్సుమీదుగా బోల్షివిక్ ల మార్గాలన్నీ బంధించేస్తాం. అంతే! పీతారీ మన చేతుల్లో పడిపోతుంది. తెలిసిందా! అని వాగేడు. పాడు పీనుగ! జర్మన్ బానిస! పన్నీరులో ములిగిన పంది! ఏడీ, వా డిప్పు డెక్కడున్నాడు? పులుసులోకేరా ఒక్క యెముక దొరికివుండదు! వాడు కోరుకొన్నదే లభించిందిలే! మా కంపెనీ తప్పే ముందంటావు? ఏం చక్కని కుత్రాళ్ళురా? తోయ్ వో కోస్కి నెన్, కల్లీ అహోలా, జాల్మరీ కివిమాకీ, జూహో. పెల్టో నెన్...అందరూ నూనూగుమీసాల యువ కులు! అభం శుభం తెలియని అమాయకులు! కలలో కూడా యుద్ధం కోరనివాళ్ళు! 'స్థానికపరీక్ష' లో ఆహుతిగా పంపింది, వీళ్ళని! మన కెదురుగా నిలబడింది ఒక అజేయ శక్తి అని మరిచిపోయేం. దొంగచాటుగా ఓ దెబ్బ కొట్టి, ఓడించేసే మని చంకలు గ్రుద్దుకొన్నాం. ఆ దెబ్బ కొట్టెసరికే మనకి తలప్రాణం తోకకి వచ్చింది. కాని శత్రువు పడనేలేదు. ఊతం చూసుకోడానికి ఒక్క అడుగు వెనక్కి వేసేడు. బల పరీక్షట! వాడి పిండాకూడు! ఇదంతా మనం ఆలోచించనే లేదు. మా బెటాలియన్ లోని మిగతా కంపెనీలేమైనాయో

నాకు తెలియదు. కాని, మా కంపెనీకి యోగ్యులు
మేము యెంతోదూరం ముందుకి పోనేలేదు. రష్యన్లు
మమ్మల్ని కనిపెట్టి చూస్తూ, కాచిపెట్టుకునే వున్నారు. కొంత
ముందుకి రానిచ్చి దరువు ఆరంభించేరు !'

ఒక్కమాటు ఆగి, కనుబొమలు చిట్టించుతూ మళ్ళీ
సాగించేడు:

'అల్లాంటిది నువ్వెప్పుడూ చూసి వుండవురా, ఐనారీ!
చూడకపోడమే మంచిదిలే. అదృష్టవంతుడివి! బ్రతికిపోయేవు.
మిన్నులు బడ్డల్లే అనుకో. భూమ్యాకాశాలు దద్దరిల్లి
పోయేయి. క్షణంలో ఆ మూలనుంచి యీ మూలకి భగ్గు
మని అంటుకుం దనుకో. క్రమ్మిన పొగంతా గాలికి తొలగి
పోయేక చూద్దునుగదా, నేలంతా దున్నినట్లు నల్లగా వుంది!
మంచు కప్పిన ఆ నేలంతా రెప్పపాటులో దున్నేసి, తిరగ తీసి
నట్లు దుమ్ముదుమ్మై పోయింది! ఆ దుమ్ములో మావాళ్ళ
కోసం కన్ను పొడుచుకు చూసినా లాభమేమిటి? నేను యెదో
నక్కబారియలో పడిపోయేను. అందుచేతనే బ్రతికిపోయేను!
ప్రేలుళ్ళు ఆగి, పొగ తొలగేక సమాధిలోంచి పైకొచ్చినట్లు
వచ్చి చూద్దును గదా, గుండె లాగిపోయేయి. రష్యన్లు
కొందరు నావైపు పరుగెత్తి వస్తూన్నారు. చుట్టూ అంతా
శూన్యం. నా కంపెనీ యేదీ? పిర్కీ! తోయ్ వో కోస్కి నెన్,
కల్లీ అహోలా?...ఎవరూ లేందే! రష్యన్లు పరుగెత్తు
కుంటూ వచ్చి నా చేతుల్లోంచి టామీ గన్ లాక్కున్నారు,

వానా కూడా లాగేసేరు. తమ వెనకే నడిచి
 రమ్మని సంజ్ఞ చేసేరు. అప్పుడు హఠాత్తుగా గుర్తొచ్చింది,
 నేను ఫిన్నుననీ వాళ్ళు రష్యన్లనీ! వాళ్ళని చంపాలనీ, పోరా
 డాలనీ ఆజ్ఞ లున్నాయి! ఆయుధాలు లేవు. శాని నా పిడికిళ్ళే
 మైనాయి? అంతే. ఆ పళంగా వాళ్ళలో. ఒకణ్ణి గూబ కద
 లేసేను. వాడు ధూళిలో సాష్టాంగంగా పడిపోయేడు. మరోడు
 తుపాకి మడమతో నా నెత్తిమీద మోదేడు. నిస్సహాయంగా
 మోకరిల్లి పడిపోయేను. మొదటివాడు లేచి టామిగన్
 గురిపెట్టే సరికి నా పని అయిపోయిం దనుకున్నా. వాడి కళ్ళ
 ల్లోని కసినిబట్టి ఆ గుళ్ళన్నీ నా గుండెల్లో దూకుతాయని
 నాకు తెలిసి పోయింది. కాని నన్ను కొట్టినవాడు చట్టుక్కున
 ఆ తుపాకిమడమతోనే టామిగన్ ను ప్రక్కకి నెట్టేసేడు.
 తుణంట్లో గుళ్ళు నా చెంపల్ని దూసుకుని ఝంయ్ మని
 పోయేయి. వాళ్ళిద్దరూ ఒకరి నొకరు కేక లేసుకున్నారు,
 కాస్సేపు. అంతలో శాంతించి మొదటివాడు ఓ తీగముక్కతో
 నా రెండుచేతుల్నీ వీపువెనక కట్టేసేడు. తన వెనక్కాలే .
 నడిచిరమ్మని శిరఃకంపంపూర్వకంగా సంజ్ఞ చేసి అతడు
 ముందుకు సాగేడు. నే నొక్కసారి ఆ శ్మశానభూమిని వెను
 దిరిగి చూసి, పరిస్థితిని అవగాహన చేసుకున్నా. నా కళ్ళ
 ముందునుంచి తెర తొలగినట్టైంది. లోపలినుంచి యేడుపు
 ముంచుకొచ్చింది. ఎంత అపుకుందామన్నా ఆగందే! ఎంత
 భయంకరదృశ్యం. అయ్యో! ఎంత చక్కని కుర్రాళ్ళు! ఎంతటి

అమాయకులు, నిర్దోషులు!.....వాళ్ళెలా
జీవించాలని కోరుకున్నవాళ్ళే. జీవించడానికి హక్కుండ
వాళ్ళకి. కాని, ఎవరో దుర్మార్గుడు, పాపి,- మా అందర్నీ
చిన్న? స్థానిక బలపరీక్ష'కి పంపించేడు. ఫలితం స్పష్టమే!...
తీగ చేతులకి నరదలు కోస్తూన్నా నాకు నొప్పి వెలియడమే
లేదు. పొడుగునా తూలుతూ, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, యేడుస్తూనే
నడుస్తూన్నా. ఆపుకుందామని యెంత ప్రయత్నించినా నావల్ల
కాలేదు. ఆ దృశ్యం అంత భీభత్సంగావుంది.....'

గ్లాసులోని ద్రాక్షరసాన్ని ఒక్క గుక్కలో వొంపుకుని
త్రాగేసి, దూరంగా తోసేసేడు. టేబులుమీది ప్లేట్లన్నీ
చేన్నో తీసుకుందా మనేమో వెతికేడే గాని ఒక్కటి తీసు
కోనేలేదు. వాడి మాటలు వింటూన్న నాకు దుఃఖమే కలి
గింది. ఏనా అతిథిని విచారంలో వుంచకూడదు. వాణ్ణి సంతోష
బెట్టడం నా విధి. నా సందేహాల కేం వచ్చిందిలేండి? అంతగా
వస్తే నేనే ఆలోచించుకుని, నా సందేహాలకి సమాధానాలు
పొందగలను. నాయిత అతిథిగా వున్నప్పుడు నా తమ్ముడు
విచారంగా వుండకూడదు. అంతే మరి. ఇంకేమైనా చేయ
నీండి. నన్నే తిట్టినా, పరిహాసం చేసినా,-చెయ్యనీండి. వాడు
విచారంగా వుండకపోడమే నా కావాల్సింది.

నేను వాడి భుజం తట్టుతూ అన్నాను:

'సరేరా, విహ్వా! అదే పోయిందిలేదూ, దాన్ని గురించి
ఆలోచించకు. దాన్ని తగులబెట్టిరిలే, గు జరిగిపోయిందాన్ని

— దేనికిరా? లాభ మేమిటి? హుషార్ గా
 నుడు. ఏదీ ఒక్కమాటు నవ్వు! లేకపోతే యేదో కథ
 చెప్పరా. నామీద చెప్పినా సరేరా, చిరాకు పడనులే.
 నిజంగా. ఎల్సా! వాడి గ్లాసులో యింకొంచెం కాఫీ పోయ్యి.'

నన్నూ యెల్సానీ చూసి చివరికి విల్లో నవ్వేడు - కాఫీ
 త్రాగుతూ అన్నాడుగదా:

'నీకో కథ చెప్పనురా?'

'ఊ! కానీ. కథైతే చెప్పు.'

నా కళ్ళ ముందరి మబ్బు విడిపోడానికీ, చురుకు కలగ
 డానికీ ఒక్కసారి తల విదిలించేను. తల దిమ్మతీరి, కొంచెం
 తేల్చికొంది. కథైతే మంచిదే. కానీ, చెప్పనీండి, మరి.

'అనగనగా యిరుగూపారుగున యిద్దరు ఫిన్ను లుండే
 వాళ్ళు. ఒకడు సత్ స్వభావం గలవాడు, వుల్లాసి, మహా
 కాయుడు, బలిష్ఠి. రెండోవాడు నిస్సంతోషి, నిరంతరం రుస
 రుస లాడుతూంటాడు. ఉల్లాసి ప్రతిదినం నిస్సంతోషిని సమీ
 పించి స్నేహపూర్వకంగా చిరునవ్వుతూ చేతులు జాచేవాడు.
 కాని నిస్సంతోషి యే మాటామంతి లేకండా కరవొచ్చినట్లు
 పళ్ళికిలించేవాడు. ఐనా వాడేమీ అనుకోకండా మళ్ళా
 మర్నాడుకూడా చిరునవ్వుతూ వెళ్ళి, సస్నేహంగా చేయి
 జాచేవాడు. నిస్సంతోషి మాత్రం తన్ను గానట్లు, విరసంగా
 ముఖం చిట్టించి వూరుకునేవాడు. స్నేహశీలి మాత్రం మన
 సులో కక్ష పెట్టుకోకండా మర్నాడూ అల్లాగే స్నేహభావం

చూపేవాడు గాని మళ్ళా అపజయమే పొందేవాడు. చివరికి వాడి ఓరిమి ఆఖరైపోయింది. ఇల్లాగ ఒక యేడాదంతా రోజూ జరిగితే యెవరికి రాదు, కోపం? వాడు ఓ కర్ర పుచ్చుకుని చలపాది బుర్రమీద రెండు తగిలించేడు, ఓ రోజున, దెబ్బ తగలడంతోనే చలపాది భల్లన పగిలిపోడం చూసి, స్నేహశీలికి యెంతో ఆశ్చర్యం వేసింది. తీరా చూస్తే పగిలింది చలపాది బుర్ర కాదు! వాణ్ణి ఆపాదమస్తకం ఆవరించి గడ్డకట్టుకు పోయిన మంచుపొర పగిలింది! ఎవరో వాణ్ణి మంచులా ఘనీభవింపజేసి, కొయ్యబారింది అల్లా చేసేరట! అందుకనే వాడు యింత కాలాన్నుంచీ చిరునవ్వుడం గాని చెయ్యి జాపడం, తలూపడం గాని చేయలేదు. పొర రవీలు మని విచ్చిపోగానే అసలు మనిషి బైటబడి తలూపి, చిరునవ్వుతూ, చెయి జాచేడు! స్నేహశీలి వాడి చేతిని స్నేహపూర్వకంగానే చాలన చేసే డనుకో. చివరకి వాళ్ళిద్దరూ అసలు యే తేడాపాడాలూ లేని సజాతీయులూ, సుస్వభావులూ అని తేలింది, చివరికి. ఇద్దరూ బలిష్ఠులే; కన్నుముక్కు తీరు, తలకట్టు అంతా ఒకటే వాళ్ళిద్దరికీ, రక్తసంబంధీకుల్లాగే కనిపించేరు. తా మెందుకు గాఢాలింగనం చేసుకోరాదు? ఇద్దరూ స్నేహితులైపోయేరు, ఆ దెబ్బతో! మొదటివాడు దెబ్బ కొట్టడం మంచిదే అయింది కదూ? ఏం, అన్నయ్యా?...

మోచేతులు తేబిలుమీద పెట్టి, గడ్డం క్రింద చేతులానించి, మాటాడకండా శ్రద్ధగా వింటున్నా, వాడు చెప్పేది.

ఘృ బాగా తెరుచుకునేవున్నాయి. మబ్బుతెర తొలగి నట్లుంది. నే నింత కాలంనుంచీ వినా లనుకుంటూన్న దేదో చెపుతూన్నట్లుంది, విల్లో. ఒక్కమాటా జారిపోకండా వాడి వై పే చూస్తూ పళ్ళూ - గుప్పిళ్ళూ బిగించుకుని వింటూ కూర్చున్నా, నేను.

విల్లో కథ పూర్తిచేసి చిరునవ్వుతూ నన్ను చూసేడు. వాడి కళ్ళలోంచి వుబి కే కొం తెచూపుల నణచుకుంటూన్నట్లు తోచింది, నాకు. వాడు మళ్ళీ అన్నాడు:

‘కొండమీద వుండికూడా నువ్వు దేనినీ కానలేకపోవడం విచారకరం. ఐనారీ! నిన్నీ రాతిబండలే క్రుంగదీసి నట్లుంది! నువ్వు నీ పొడుగువాణ్ణికూడా తెలుసుకోలేని అవ్యక్తస్థితిలోనే వుండిపోయేవు. అన్నయ్యా! నువ్వంతమాత్రమైనా తెలిసికొని వుండాలిందిరా.’

ఉన్నట్లుండి నేను లేచేను. ఇంకొక్క శుణమైనా వింటూ కూర్చోలేను. ఇప్పుటికి విన్నదీ, కన్నదీ చాలు. ఇకచాలు నంటా. థిక్! ఇక పూరుకోను. లేచి నిల్చుని బెంచి వెనక్కి గెంతు సేను. పిక్కిలితో తేబిలుమీద గబగబా గుద్దేస్తూంటే, దానిమీది వన్నీ అదిరి గంతులేస్తున్నాయి. నా పుర్రేకం చూసి యెల్సా మందలింపుగా అరిచింది:

‘ఇదేమిటి? నీ కేమైనా పిచ్చైతిందా?’

లేదు! నాకు పిచ్చైతలేదు. నాలో యింతదాకా భావాలన్నిటినీ అణచుకుంటూవచ్చేను. వాటిని బైటికి వెలిబుచ్చక

తప్ప దింక. ఒక్క క్షణమైనా యింక వూరికే కుప్పా
బిగ్గరగా అరవాలని వూది. కాని యింట్లో పిల్లలు నిద్రబోతూ
న్నారని జ్ఞాపకం వచ్చి, రివ్వన వాకిట్లోకి పరుగెత్తేను.
ఎల్సా చప్పున తప్పుకుని నాకు దారి యిచ్చింది.

అక్కడ, ఆ గాఢాంధకారంలో, యెముకలు కొరికే శిశిర
ఋతు కాళరాత్రిలోకి నాగొంతు పురిమింది, పిడుగులు వర్షిం
చింది. నాలో యేదో ప్రచండశక్తి పెల్లుబికి రా బ్రయత్ని
స్తూంది. దాన్నేం చేయాలో తెలియక కొట్టుమిట్టాడుతూ,
మా కొండమీదంతా వెతుకుళ్ళాడేను. అసంపూర్తిగా వున్న
షెడ్ దగ్గర పడున్న రాళ్ళగుట్ట కళ్ళబడి బడ్డంలోనే వాటిని
యెత్తి, కొండదిగువకి విసరడం ఆరంభించేను. నలభై రెండేళ్లు
నోరెత్తకండా పడి వున్నాను! ఇంత వయస్సువచ్చి ప్రయోజన
మేమిటి? కనీసం నోరెత్తి యేదో ఒకటి ఒక్కసారైనా
అసమ్మతిసూచకంగా అరవొద్దూ? చింతకాయలకి ఆందెంగాని
గుటకలకి ఆందె మేమిటండీ? అదీగాక నేనేం చేస్తూన్నానో
నాకే తెలియని స్థితిలో వున్నానుకూడాను. బిగ్గరగా అట
పుటూ, బొబ్బలూ పెడుతూ, పెద్దరాళ్ళని దూరంగా పిసిరే
స్తూన్నానులావుంది! ఏమిటో లెండి. నేనా రాత్రి కాస్త
యెక్కువగా పుచ్చుకున్నట్టున్నా. మే మిద్దరం త్రాగేం.
అంత యెక్కువగా త్రాగివుండాల్సింది గాదు, మరి.....

దక్కిణ పవనం

ముప్పైనాలుగో ప్రకరణం - విల్వో-హిల్దాల సమావేశం
 ప్రొద్దుట చల్లిభోజనం దగ్గర గతరాత్రి మిగిలిపోయిన సీసా
 కూడా ఖాళీ చేసేసేము. త్వరగా పనిలోకి బోవాల్సివుంది
 నేను. అప్పటికే వేళకుమించి నిద్రబోయేను. భోజనం చేస్తూ
 న్నంతసేపూ విల్వో క్రీగంట నావైపే చూస్తూ కనిపెడుతూ
 న్నాడు. ఉన్నట్లుండి వాడి కళ్ళలోకి ఒక్కోసారి కొంచెనవ్వు
 గానవస్తూన్నా, మొత్తంమీద వాటిలో ఆశ్చర్యమే యెక్కు
 వగా కనిపిస్తూంది. నిన్నను గాక యీ రోజే నన్ను కలిసి
 నట్లూ, నా గురించి యిప్పుడే తెలుసుకో నారంభించినట్లూ,
 నా భోగట్టా తన నాశ్చర్యచకితుణ్ణి చేస్తూన్నట్లూ వాడి
 వైఖరే వెల్లడిచేస్తూంది. కొంచెంసేపైన తర్వాత కొంచెం
 తేరుకుని అన్నాడు:

‘అన్నయ్యా! తా నన్న మాటలకి పశ్చాత్తాప పడకూడ
 దురా, మనిషన్నవాడు. తర్వాత వెనక్కి తీసుకొనే మాట
 లెప్పుడూ యెవడూ వుచ్చరించనే కూడదు. వ్యధితహృద
 యంలోంచి వచ్చిన మాట లెప్పుడూ సత్యానికి దగ్గరగానే
 వుంటాయి. మన ప్రభుత్వం యీ మాటల్ని తన కాతాలో
 ఖర్చుపద్దులో రాసి వుంచనీ! అటువంటి మాటలు వెలువ
 డేందుకు కారణం మన పాలకులే గాని మరొకరు కానేకాదు’

ఒక్కక్షణం ఆలోచించినా అర్థంకాక అన్న

‘ఏ మాటల్ని గూర్చిరా నువ్వనేది? శీతకాల యుద్ధానం తరం మన యింట కూర్చుని నియూతీ చెప్పిన మాటలా?’

వాడు చిరునవ్వి, జవా బిచ్చేడు:

‘అబ్బే! అవికా వన్నయ్యా! ఎవడేనా అలిసి, చిరాకుగా వున్నప్పు డన్న మాటలు ముక్కకిముక్కగా సాగదీసి అర్థం చెప్పరాదు. గతరాత్రి వినవచ్చిన వురుములుకికూడా యిదే సూత్రం వ ర్తిస్తుంది. ఎవడికేనా కోపంవచ్చి వురుములూ, పిడుగులూ పడ్డాయంటే కారణం ఆలోచించాలి. మన పాలకుల మూర్ఖత్వైఖరే దీని కంతకూ ప్రధానకారణం! వాళ్ళనే మనం దుయ్యబట్టాలి. అల్లాటి మాటలు యెవరి నోటా రాకుండేటట్లు ప్రజాజీవితాన్ని సుష్టుగా, చక్కని పద్ధతుల మీద వునస్థాపన చేస్తుందనే ఆశించుదాం. అల్లాచెయ్యడం పాలకులకే శ్రేయస్కరం అంటా!’

నేనేం జవా బివ్వలేదు. గతరాత్రి వురుములూ, పిడుగులూ విన్నాడట! కన్నాడట! అవేమిటి చెప్పా? వాడొక వేళ కలగన్నా డేమో! అహా! నిజమే అయివుంటుంది. ఎల్సాకూడా రహస్యంగా నాతో అంది, రాత్రి భయంకర మైన కేకల్నిగురించి యేమేమిటో! కాని, వాళ్ళ మాటల్ని అంతగా పాటించను, నేను. ఎందుకంటే మా యెల్సాకూడ అప్పుడప్పుడు యెవరినేనా పిలకపట్టి ఆడించడం కద్దులెండి. ఎవరేనా అనే ప్రతీక్షా మా మనం నమ్ముతామా?

మాత్రం తొడుక్కున్నా, ఇంటినుంచి యిద్దరం కలిసే బైలు దేరే, అప్పటికే తెల్లవారి చాలసేపైంది. క్రితం రోజులాగే యివాళకుండా తెరిపిగా వుంది. ఎండకాస్తూంది. పనికి బోయే వేళ మించిపోయింది. నేను నిద్ర లేవడమే ఆలస్యమైంది, అసలా రోజున. మేము చల్లి తినే సరికే యెల్సా గోశాలకి వెళ్ళి ఆవులపాలు పిండి వచ్చేసింది.

కుర్కిమాకీల పాగదగ్గర విల్వో నన్ను వదలిపెట్టేడు. కళ్ళ లోని కొంటెతనాన్ని కప్పిపుచ్చుతూ, వెళ్లేటపుడు నాతో అన్నాడు:

‘ఐనారీ! నీ గురించిన నా అంచనా పొరబాటని గ్రహించేనురా. నా అంచనా పొరబాటైనందుకు చాలసంతోషంగా వుంది. నువ్వు యెన్నో కష్టాలు అనుభవించేవు, అనుభవాన్ని పెంపొందించుకున్నావు. ఇకముందు నువ్వు తలయెత్తుకుని తిరగదలచి నట్లు స్పష్టమైంది. ఇప్పుడు నువ్వే నా కంటె యెన్నో రెట్లు బలవంతుడవు, అన్నివిధాలా. నా వ్యక్తిత్వం యింకా పరిణతంకాలేదు, పక్వస్థితికీ రాలేదు. నా జీవితపథం యింకా యిదమిద్దమని తేలలేదు. ఆదర్శాలూ, ఉద్దేశ్యాలూ విస్పష్టం కావాల్సివుండంకా, నాకు. అనుభవజ్ఞుల సలహాలూ, సాయమూ యిప్పుడు నా కెంతో అవసరం. మన పని మనం చేసుకుంటూ, తింటూ త్రాగుతూ, సంసారయాత్ర వెళ్ళబుచ్చుతూ వుండడంతోనే మానవుని విధులూ, కర్తవ్యాలూ

పూర్తి అయినట్లు గాదని గ్రహించేను. దేశహానుసకముగా
 దూరుడు చేయాలన్న పని అది! ఈ విషయంలో నాకంటే
 నీదే ముందడుగు, అన్నయ్యా! పుస్తకాలు చదివీ, విజ్ఞానుల
 సుంచీ యెన్నో సంవత్సారాల్లో నేను నేర్చుకున్న దంతా నువ్వు
 యీ కొండమీదుండే కేవలం స్వానుభవంద్వారా నేర్చు
 కున్నావు! లేకుంటే నువ్వు మరెక్కడ నేర్చుకున్నావు? అబ్బే!
 కొండమీది కాపురం యెవరికేనా కన్ను తెరిపించగల శక్తి
 గలదిగానే కనిపిస్తోంది. జీవితమే ఒక పాఠశాల అని తెలు
 స్తోందిరా. నీలో బైలుదేరిన యీ నూతనభావాలు నీ జీవి
 తాన్ని యెల్లా మారుస్తాయో అనేది నా బుద్ధికి అందని విష
 యమే అనుకో. ఐనా, యెక్కడేనా యే విషయంలోనైనా
 నువ్వేమీపైనా చెప్పాల్సివస్తేమాత్రం, అది అమూల్యమైనదై
 వుంటుందనడంలో నా కే సందేహమూ లేదు. నువ్వుండే
 కొండమీది బండల్లాగే నీ మాటలుకూడా మంచి గురుత్వం
 గలవి. దేశంలోని ప్రజలందరూ మేల్కొని, చైతన్యవంతులై
 ఒకటే కట్టుబాటుమీద నిలచేటోగా మన మాతృభూమి
 యెన్నో కష్టనిష్ఠురాలై గడవవలసివుంది. కాని ఆ దినంయెంతో
 దూరంలో లేదు. అట్టి సాహసులు ఒక్కసారి బైలుదేరారూ
 అంటే చాలు. విముక్తిదినం త్వరలోనే వచ్చితిరుతుంది.'

వాడి కళ్ళలో కొంటెచూపు ఒక్కక్షణం పాటు మెరి
 సింది. అంతలోనే ఆత్మసంయమనం చేసుకుని గంభీరంగా
 అన్నాడు:

అమ్మ, నన్నయ్యా! ఇంతట్లో నిన్ను కలుసుకో
ల ననుకోను. మనం యేకోదరులం మాత్రమే గాదనీ
యేకాభిప్రాయులంకూడా ననీ యెప్పుడూ గుర్తుంచుకుంటాను.
నా కిప్పుడెంతో ఆనందంగా వుంది .....

అంటూ నా చేయి పట్టుకుని గట్టిగా ఒత్తేడు. అంత
గాఢంగా ఒత్తగల శక్తి మా విల్లోకి గాక మరెవరికీ లేదు.
వాడట్లా మాట్లాడడానికి కారణమేమిటో నాబోటివాడి కెల్లా
తెలుస్తుంది? వాడింకా పగటికలలు కంటూనే వున్నాడేమో!

విల్లో పెద్దరోడ్డు వైపు తిరిగేడు. అప్పుడే పొలంనుంచి
బంగాళాదుంపల మూట వేసుకుని బుడి వాకిట్లోకి వచ్చింది.
అప్పుడే పొలంలో కొంతపని జరిగిం దన్నమాట.

బండిలో బస్తాలపైన పావో, హిల్డాలు కూర్చుని వున్నారు.
విల్లోని చూస్తూనే హిల్డా కేకేసింది. 'విల్లో! ఓ విల్లో!' గభు
క్కున బండిమీంచి పురకడంలో ఆమె భుజంమీది కోటు
క్రింద పడిపోయింది. ఒక చేత కోటును తీస్తూ, రెండోచేయి
ముందుకు జాచి ఒక్క పరుగున ఆమె విల్లో దగ్గరికి పోయింది.

ముందుకు జాచిన రెండో చేత్తో ఆమె యేమి చేయదల
చిందో! విల్లోని స్పృశించాలనో, లేక ఆలింగనం చేసుకోవా
లనో ఐవుండచ్చు. ఆమె వ్యాధి తాకేటంత దగ్గరికి పోయింది.
కాని, విల్లో యే మర్యాదగా ఒక్కడుగు వెనక్కి వేస్తూ,
తల కొంచెం ముందుకి వంచి, ఆమె చాచిన చేతిని చాలన
చేసేడు. వాడు తన దారిని పోదా మనుకుంటూంటే హిల్డా

మళ్ళీ 'విహ్వా!' అంది. ఆమె చెప్పేదంతా. వినడానికీ
వా డాగిపోయేడు, యింక. అప్పుడు వాడి ముఖం యెంతో
ప్రశాంతంగా వుంది. వాడిలో అంత ప్రశాంతత నే నెప్పుడూ
చూడలేదు! ఔను, మరి! విహ్వా యిప్పుడు చిన్నపిల్లగాడేం
కాదు, పరిణతవయస్కు డైనాడు!

మర్యాదాద్యోతకమైన వాడి ప్రశాంతవైఖరి ఆమెని
కూడా కదిలించిందేమో, హిల్డా నోట వెంటనే మాటరాలేదు.

'మూడేళ్ళలో ఒక్క ఉత్తరం లేదు. మొహం యెల్లా
చెల్లింది?'

'ఉత్తరాల అవసరం యేముంది?' వాడు తిరిగి ప్రశ్నించేడు.

'విహ్వా!' నియూతీ కంఠస్వరంలో కాకుధ్వనిస్తోంది. వాడి
వైఖరి చూస్తే వెళ్ళిపో దలచినట్లు లేదు. ఆమె చెప్పేదంతా
వినదలచి సిద్ధంగా వున్నట్లున్నా, హిల్డా నోట మాట
రావడంలేదు.

ఇద్దరూ మాట లేకండా ఒక్క నిమిషంసేపల్లాగే నిలబడి
పోయేరు. చీలమండలదగ్గర బిగించిన వెడద చాజరు, తల
మీది రంగురుమాలు, చెమటతో తడిసిన మొగం, చేతుల
నిండా మట్టి, -పనిలోంచి సరాసరిగా వచ్చిన నియూతీ యిప్పుడు
విశిష్టంగా వుంది. నిండుగావున్న ఆమె పెదవుల కిప్పుడు రంగు
లేదు, చిక్కని చక్కని తలకట్టు అణగదువ్వి పైన రుమాలు
బిగించి కట్టేసింది. ఇప్పు డామె చెక్కిల్లా, స్తనాలూ సంపూ
ర్ణంగా వున్నాయి. ఆమె యెంతో బలంగానూ, దృఢంగానూ

అక న్నెలను దలపిస్తూంది. యుద్ధకాలపునిర్భంధకృషి
సనిక స్త్రీల నందర్నీ కూడా పొలంపనిలోని కీడ్చిం దిప్పుడు.

యథాపూర్వంగా. పున్నవల్లా సుదీర్ఘములైన ఆమె కను
బొమలు మాత్రమే; నల్లకలువ రేకుల్లాంటి ఆమె కళ్ళమీద
ఆశ్చర్యంతో చలిస్తూ, నటిస్తూన్నా యామె కనుబొమలు.

విల్వో ముఖమీద ప్రశాంతత, గౌరవభావమే గాక
యింకేదో మార్దవభావంకూడా పొడగట్టింది, నాకు! కాని,
యేమో? నేను పొరబడి వుండచ్చు. అప్పుడే వాడు తల
ముందుకి వంచి, టోపీ తీసి, ముక్తసరుగా అన్నాడు:

‘నియీతీ నన్ను తుమిస్తుం దనుకుంటా. ఇప్పుడు కొంచెం
తొందరపనిమీద వెళుతున్నా.’

అంటూనే వాడు వెనుదిరిగేడు. కాని ఆమె కెవ్వు మన్నట్లు
అరిచింది:

‘విల్వో!’

వాడు వెనుదిరిగి చూచేడు. నియీతీ గబగబ మాట్లా
డేసింది:

‘అబద్ధం, విల్వో! నటించడం నీకు చేతగాదు. అతిగా నటించి
దొరికిపోయేవు! కాని, యెందుకీ నటన, విల్వో? ఎందుకో
చెప్పవు? నీ మాట ఒకటి నేను నమ్మడంలేదు. నువ్వెందు కిట్లా
అంటావు? విల్వో! చెప్పవు?’

విల్వో చేయి మళ్ళీ టోపీ దగ్గరికి వెళ్ళింది. అంతే. నియీ
తీకి అభివాదనం చేసి, వాడు ముందుకి సాగేడు. ఆమె రిచ్చ
వడి, బిగ్గరగా కేకేసింది.

‘విల్వో!’

కాని వాడింక వెనుదిరగలేదు. నియితీ పదఘట్టన చేసి, గిరుక్కున తిరిగి యింటివైపు పెద్ద అంగలతో నడిచి వచ్చేసింది.

ముప్పై ఏడో ప్రకరణం. - విల్వోకి ఆహ్వానం.

ఉల్లగడ్డమూటలు మాళిగ దగ్గర పడేసి బండిని పాగదగ్గిరికి పావో తోలుకుపోయేడు. అక్కడ మే మిద్దరం గుర్రాలకి దాణా కలిపి పెట్టి, పచ్చరొట్ట పడేసేం. పావో యెందుకనో నాకేసి విచిత్రంగా చూస్తూన్నాడని గ్రహించడానికి నా కాళ్ళేసేపు పట్టలేదు. వాడు కళ్లు చిగిలించి, నామీదికి దొంగ చూపులు విసురుతూండడం గమనించి అడిగేసేను:

‘ఎందుకురా నాకేసి అల్లా చూస్తున్నావు?’

వాడు యెదురు ప్రశ్న వేసేడు:

‘రాత్రి మీ యింటిదగ్గర యేం జరిగిందిరా?’

‘ఏం? ఎందుకు?’

‘ఎందు కంటావా? ప్రతీమాటా యిక్కడికి స్పష్టంగా వినిపించింది గనక! నీ గొంతు చిన్నది గనకనా? బాకా పట్టినట్లే కాదుటోయ్!’

నేను బుజాలు కుంచించుకున్నాను. వాడు బుస్సులు కొట్టి నట్లు నవ్వి, దగ్గ నారంభించేడు. కొంచెంసేపుండి నీరుగ్రమ్మిన కళ్లు తుడుచుకుంటూ అన్నాడు:

య్య ! నువ్వు సమయంలో యజమానిని చూసి
వుండాల్సిందిగా ! ఆ సమయంలో ఆయనగా రిక్కడే వున్నా
రు. తెలిసిందీ ? మొదటినుంచి చివరవరకూ అంతా విన్నా
రనుకో !

ఆ తర్వాత పావో చల్లి తినబోయేడు. నేను గుర్రాల
దగ్గర లద్దెంతా యెత్తి బైట పారేసి, వాటి పక్కగడ్డి మార్చి
కొత్తగడ్డి వేసేను. అక్కడినుంచి రాగోల తీసుకుని గోశాల
వైపు బైలుదేరేను. గోశాలదగ్గరే యజమాని నాకు కని
పించేడు.

ఆయన అప్పుడే లోనుంచి వెలికి వస్తూన్నాడు. దారి
యివ్వాలని నేను ఆగి ప్రక్కకి తప్పుకున్నా. కాని ఆయన
కూడా గమనవేగాన్ని తగ్గించి నావైపు చిత్రంగా చూసేడు,
మూతలు బడే బరువురెప్పల క్రిందినుంచి.

ఇదివర కెప్పుడూ యజమాని కనిపించినపుడు నేనే ముందు
అభివందనం చేసేవాణ్ణి. కాని, యీసారి నే నేమీ మాటాడ
లేదు. ఆయనగారే ముందుగా మాటాడదలచుకొన్నా
డేమో ? నాకెల్లా తెలుస్తుంది చెప్పండి ? వందనం చేద్దా
మనుకుంటూండగానే హఠాత్తుగా యేదో వాళ్ళే మాట్లాడే
వాళ్ళని మనం చూస్తూండడం లేదూ ? అందుచేతనే నే
నూరుకొన్నది ! ఆయన ముఖంమీద వదులుగావున్న కండల్ని
లోతుగావున్న ముడుదల్ని చూస్తూ అల్లాగే నిలుచున్నా.
ఆయనగారే మాంసలములైన చెక్కిళ్ళు పూగిసలాడేలా
శిరఃకంపం చేస్తూ నన్ను పలకరించేడు :

‘సుదినం ఐనారీ!’

నేనూ తల వూపేను. నిజంగా చెపుతున్నా, అసలు నా వృద్ధేశ్యం తలూపి వూరుకొందా మని కాదు. ‘సుదినం!’ అని నేనూ అందామనుకున్నా. కాని, సమయం మించిపోయింది. నేను తలూపడంకూడా ఆలస్యమే అయిపోయింది. దాన్నీ ఆయన అందుకోలేకపోయేడు. ఆయన యింకేం మాట్లాడకండా బరువుగా, భూమిమీద ఆన్ని ఆన్ని అడుగులేస్తూ యింటివైపు వెళ్లిపోయేడు.

గోశాలంతా శుభ్రం చేయడానికి పక్కా గంట పట్టింది. నా జీవితంలో యికెంతమాత్రం తొందర పడనక్కరలేని ఘట్టానికి చేరుకున్నా! ఏ పనిచేసినా తాపీగా, వొళ్లు అలియకండా చేయవచ్చు నింక! భవిష్యత్తంతా అయోమయంగా వుంది, దట్టమైన పొగమంచు గ్రమ్మినట్లు. నే నెంత కంగారు పడినా పరిస్థితు లింతకంటే బాగుపడే దేమీలేదు. చెడిన కాపరానికి ముప్పేమిటి?

ఆవులద్గర శుభ్రం చేసేక కొత్తగడ్డితో పడక లమర్చి, తొట్టిలోకి మంచినీరు తోడిపోసేను. గోశాలద్గర పని పూర్తి చేసుకుని పొలానికి వుర్లగడ్డ త్రవ్వలోకి పోయేను.

పొలంలో పావో చాళ్ళు దున్నుతూన్నాడు. మిగిలిన వాళ్ళంతా దుంపలు త్రవ్వతూన్నారు. నేనూ ఓ త్రవ్వ గోలా, రెండు గంపలూ పట్టుకుని, కొత్తచాల్లులో పని మొదలెట్టేను.

అంతానే గాక మరో రెండు పొలాల్లోకూడ
దుంప తవ్వల్సివుంది. ఏ క్షణంలోనైనా వాతావరణం
అధ్వాన్నం కావచ్చు. వర్షం రావచ్చు, మంచు పట్టవచ్చు.
దీపం, వుండగానే యిల్లు చక్కబెట్టుకోవాలిగదా. అందుకని
అవకాశ మున్నంతవరకు అందర్నీ యీ పనిలోనే వుంచేడు,
యజమాని. ఆయనమాత్రం యింటిదగ్గరే వుండి మొత్తం
కమతం చూసుకుంటూ, భార్యనీ కుమార్తెనీకూడా దుంప
యేరడానికి పంపేడు. అంతాకూడా శక్తికొలదీ గబగబా
దుంప యేరుతున్నారు. ఎటొచ్చీ నేనే తాపీగా పనిచేస్తూ
న్నది. తొంద రేమిటి? నా జీవితమే అంధకారకూపంలో
పడిపోయింది. ఇప్పుడు తొందరపడు, పడకపో, యికముందు
దారిమాత్రం లేదు.

అంతా యెంత రెక్కలు ముక్కలు చేసుకున్నా పని
పూర్తిగాకనే పోను, విహొటోరీ గనక లేకపోతే. అతగాడు
హెల్సింగ్ కీలో వ్యవసాయమంత్రవర్గంలో పని చేస్తూన్నాడు.
ఒక నెల సెలవు తీసుకుని యింటికి వస్తూ తనతో మరో
ముగ్గురు కూలీల్ని తీసుకొచ్చేడు. ఒక యుద్ధవిధవరాలూ,
ఆమె కూతురూ, మనుమడూ, వీళ్లు ముగ్గురూకూడా దుంప
త్రవ్వలోనే పనిచేస్తూన్నారు. పాపం. వాళ్లు స్థలభ్రష్టులై
యిల్లు వాకిలీ లేక, స్థిరమైన పనిపాటులేక అల్లాడుతూంటే,
విహొటోరీ వాళ్ళమీద దయదలచి ఒక నెలపాటు పని చూపి
పుపకారం చేసేడు. వాళ్లు ముగ్గురూ మంచి చురుగ్గానే పని
చేస్తున్నారు.

విహృత్ కూడా ఆ రోజున పనిలో వుంటే
 పనికి అడ్డురాకండా కళ్ళజోడు తీసేసేడు. హా! విహృత్
 కుర్మిమాకీ కళ్ళజోడు తీసినప్పుడు చూసి తీరాల్సిందే లెండి!
 కపిలరంగు వూలుబనియను చేతులు పైకిమడిచి, కసిగా పనికి
 పూనుకున్నాడు. ఓ చేతిలో త్రవ్వగోల గబగబా ఆడుతూంది,
 రెండో చేతిలోంచి వుర్లగడ్డలు యేకటాకీని ప్రవాహంగా
 వెళ్ళి గంపలోకీ, బకెటులోకీ పడుతూన్నాయి.

రెండుగంటలు ఒకే బిగిని పనిచేసేక విహృత్ యింటికి
 వెళ్ళిపోయేడు. అక్కడ యింటితోట చుట్టూ పరుగెత్తుతూ,
 త్రాటిమీంచి దూకుతూ శరీరపరిశ్రమ చేస్తూంటాడు, ప్రతి
 దినం. లేదా ఆపిలుచెట్టుకి యిసకబస్తా వ్రేలాడగట్టి దాని
 మీద తోలుగ్లోవులు తొడిగిన చేతులతో పిడికిటి పోట్లు
 పొడుస్తూ బాక్సింగ్ ప్రాక్టీసు చేస్తూంటాడు. అతడిప్పుడు
 కూడా యధాప్రకారంగానే కివీనూ కార్మిక క్లబ్ లో
 బాక్సింగ్ పందేల కొరకై తరిఫీదు తీసుకుంటూనేవున్నాడు.
 బంగాళాదుంపల త్రవ్వ విహృత్ కి పని గాదు. కేవలం శారీ
 రకపరిశ్రమా, పనిమూర్ఖు, నేర్పు మాత్రమే.

గాని యీ శిశిరఋతువులో అతడి గ్రహచారం అంత
 బాగున్నట్టు లేదు. కార్మికుల్లో చాలమంది యుద్ధరంగంలోకి
 పోయివచ్చేరు. వాళ్ళకి బాక్సింగు తరిఫీదుకి అవకాశాల్లేవు
 గాని క్రోధద్వేషాలు పెంపొందించుకోడానికి ఎన్నో అవకా

యెప్పుడో యుద్ధం తెచ్చిన మాధుల్ని గుర్తించకపోతే తప్పెవరిది? పైపెచ్చు విహోటోరీ యుద్ధాన్ని మూచూడనైనా లేదనీ, ప్రభుత్వకార్యాలయాల్లో వేచ్చగా కూర్చుని పొందాల్సిన లాభాలన్నీ పొందుతూనే వున్నాడనీకూడ తెలిసినప్పుడు కార్మికుల మనోభావా లెల్లా వుంటాయో వేరే చెప్పాలా?

యుద్ధాల్లోకి పోవాల్సింది వట్టి కూలిముండాకొడుకులు గాని పెట్టిపుట్టిన శ్రీమంతుల బిడ్డలకేం ఖర్మ? విహోటోరీ పటాలంలోకి పోవడమనే సమస్యే లేదు, అసలు! ఆ విషయం మావాళ్ళకి తల బద్దలుకొట్టుకున్నా అర్థం గాదండీ. ఏం చేస్తాం, అందరికీ సమానమైన తెలివితేట లుంటాయా? విహోటోరీ యుద్ధంలోకి వస్తా నన్నా తీసుకోరండీ, బాబూ! ఎలియాస్ విషయం చూసేరుగా? అల్లాగే అనుకోండి. అదీగాక వచ్చిన చిక్కేమంటే విహోటోరీ లేకపోతే వ్యవసాయశాఖలో పనే జరిగదు! ఆ పని యేమిటో చెప్పడానికి వీలే లేదు! తూర్పు కరేలియా ప్రాంతమంతా బోల్షివిస్కులనుంచి లాక్కున్నప్పుడు, అందులో శుభ్రమైన అడివిస్తాటును చేజిక్కించుకోడం యెల్లాగా? అనే దానిమీదే విహోటోరీ దృష్టంతా వుంది. కాని ఆ ఈశ్వరుడు లేమటండీ అన్నిటికీ సాక్షిభూతుడుగా!

రష్యావాళ్ళనుంచి మేము లాక్కునే లక్షల యెకరాల పొలాల్నీ, అడవుల్నీ జాగ్రతగా చూసే బాధ్యతా, భారమూ యెవరో ఒకరు వహించాల్సిందేకదా. ఇప్పుడేదాకా తమ

స్వంతభూముల్ని వందలు - వేలు యెకరాల స్లాటులుగా లెక్క
చూసుకుంటూ, ఖంజాయింపు చేసుకోడాని కలవాటుపడ్డ ఆసా
ములు గాకపోతే యీ పని కింకెవరు తగినవాళ్లో చెప్పండి?
కాని, యిక్కడే వచ్చింది, చిక్కు. కీవీమా కార్మిక క్లబ్బు
లోని బాక్సర్లు యీ సబబుని అర్థం చేసుకుంటేనా? ధర్మ
సూక్ష్మాలు అందరికీ తెలుస్తాయిటండీ, బాబూ?

విహ్లాటోరీని బాగా అర్థం చేసుకోలేనప్పుడు వాళ్లతడంగీ
విరుద్ధంగా వుండడంలో ఆశ్చర్య మేముంది? కార్మిక క్లబ్లో
మొదటి పోట్లాట సమం వుంది. ఆ తర్వాత ఒక్కక్కడే విహ్లా
టోరీని ఓడించ నారంభించేరు. మొట్టమొదట అతణ్ణి చిత్తుచే
సినవాడు జూస్సీ వాహనెన్; తర్వాత రీకూ కీవీ; పిమ్మట
కన్రాకో సకోలూ; వీశ్వంతా ఒక యెత్తు గొడ్డలి కొట్టే
వ్రజో లెహ్తోనెన్ ఒక యెత్తు! వ్రజో వజ్రముష్టి రుచి
చూసేక విహ్లాటోరీ మళ్ళీ క్లబ్ కి వెళ్ళనే లేదు! ఇంటిదగ్గరే
వుండిపోయి దెబ్బలు మాన్పుకుంటున్నాడు, పాపం.

ఈలోగా యింకో చిత్రమైన సంఘటన జరిగింది. విల్హో
మళ్ళీ కార్మిక క్లబ్లో కనిపించేడుట. విహ్లాటోరీతో పోట్లాడి
ఓడించిన వాళ్ళనందర్నీ సవాలు చేసి, ఒక్కక్కణ్ణే నేల కరి
పించేడు. ఉక్కుమనిషి వ్రజో కూడా వాడితో నాలుగు
రాండ్లకంటే నిలబడలేకపోయేడు. ఏదో రాండులో బోర్లు
పడిపోయిన వ్రజో పదిహేను లెక్కబెట్టేవరకూ లేవనేలేదు.

వా ప్రవర్తనకి అర్థం యేమిటి? అని మళ్ళీ చాల మంది అనుకుంటున్నారు. కాని యిప్పుడా ప్రశ్న యెవరూ పైకి వేయడం లేదులెండి. ఎందుకంటే ఆ సందర్భం అంతా తమగూ అవగతమేనని చాలమంది అభిప్రాయం.

తుఖోల్సా (స్వీడన్ ముఖ్యపట్టణం స్టాక్ హోమ్ కి ఫిన్నిష్ పేరు) లో జరుగబోయే అంతర్జాతీయ బాక్సింగ్ పోటీల్లో పాల్గొనటానికని విహ్మోటోరీ తయారుతింటున్నాడు. అందుకనే కిపీమాలోని కార్మిక క్లబ్ లోని కార్మిక బాక్సర్లమీద నేర్పు కోవా లనుకున్నాడు. కాని వాళ్లు యీ పూహని విహ్మోటోరీ బుర్రలోంచి యెగరగొట్టేసేడు. ఇక విల్హో తిన్న విల్హో వచ్చి విహ్మోటోరీని ఓడించిన వాళ్ళనందర్నీ చిత్తు చేసేసేడు. ప్రజలంతా బుర్రలు చెడేలా ఆలోచించేందు కిందులో విచిత్ర మేముంది? కిపీమా క్లబ్ సభ్యుల కిదంతా సహజంగానే, స్పష్టంగానే కనిపించింది. 'దీని భావ మేమి?' అని చాలన చేయాల్సిన అవసరం వాళ్ళకేమీ కనబడలేదు. వాళ్ళు విల్హోని తప్పుకుని తిరిగేవాళ్ళంతే.

ఈ భోగట్టా యావత్తు నాకు తెలియడాని కాట్టే కాలం పట్టలేదు.

ఒకరోజున విహ్మోటోరీ కుక్కిమాకీ నా దగ్గరికి వచ్చేడు. అతడూ నావై పే వస్తూన్నా డని నేనేం కలగన్నానా? నా దగ్గరికి రావాల్సిన అవసరం అతడికేం వుంటుంది? అంచేత నే నాతనివైపు చూడనేనా చూడలేదు. క్రిగంట చూచి అతడు

సరాసరి నావై పే వస్తూండడం గమనించి, నేను కన్నులు
పున్నాను.

తన మనస్సులోని భారాన్ని దేన్నో తొలగించుకో దలచి
నట్లు కనిపించేడు, విహేటోరీ. ఇదంతా చాలరోజులుగా సాగు
తూనే వుండి గనక తండ్రిగారితో ఆలోచించి, చివరకో నిర్ణ
యానికి వచ్చివుంటా డనుకుంటా. సరే, మరి. వాళ్ళ అభి
ప్రాయ మేమిటో వినడానికి నేనూ సిద్ధంగానే వున్నాను.
రాండీ, అయ్యా! హెరా విహేటోరీ కుర్చిమాకీ! మీ మన
సులోని మాట బైటబెట్టండి! నేనూ తయారుగానే వున్నాను.

కళ్ళద్వారాల్లోంచి నన్ను చాలనగా చూస్తూ అత డాగేడు.
అతడి ముఖం దోసగింజలా సన్నగా వుంది. గడ్డం కొనదేరి
సూదిగా వుంది. దానిమీద ఓ జత పల్చని పెదవులు చాల
సేపటినుంచి బిగబట్టుకుని వుండడంవల్ల తెల్లనై వున్నాయి.
విహేటోరీ ముక్కు, చాడలు, గడ్డం,- వీటిమీద యింకా
ష్టాస్తద పట్టీలు అంటించివున్నాయి. అవిగాక మిగతా దెబ్బ
లన్నీ మానుపట్టేయి. వరుసగా నాలుగుసార్లు తుక్కురేగేలా
దెబ్బలు తిని, ఓడిపోయి, ఖిన్నుడై నట్లు కనిపించడం లేదా
తడు! పై పెచ్చు ధీమాగా తలవిసిరి నడుస్తూ, యెవడినైనా
సరే చాపచుట్టగా పడగొడతా నన్నట్లు వుంది అతని వైఖరి.
బాక్సింగ్ అంటే విహేటోరీ చెవి కోసుకుంటా డనుకోండి.
ఎక్కడ బాక్సింగ్ పందేలు జరుగుతూన్నా, యెంత దూర
మైనా సరే వెళ్ళి వాలుతాడు, విహేటోరీ,

నాదగ్గరికి వస్తున్నాడూ అంటే యిందులో
యేదో వుండన్నమాటే! శిశిరం యింకా వెళ్ళలేదు. ఇంకా
చలిగానే వుంది. ఐనా విహ్లాకోరీ కోటూ, హాటూ, (టోపీ)
లేకండానే, వట్టి చొక్కాతోనే వస్తున్నాడు. నాతో జరప
దలచుకున్న వ్యవహారంలో కోటూ, హాటూలు ఆటంకంగా
వుండవచ్చు ననుకొన్నాడో? యేమో? నాకు నచ్చ చెప్పగల
ఘట్టివాదనలుకొన్ని ఆలోచించుకునే వచ్చే డనుకుంటా. సరే.
కానీండి, నేనూ యిల్లాంటి సమావేశం కోసం చాలదినాలుగా
యెదురుచూస్తూనే వున్నా. అతగాడికి తగ్గ సమాధానం
ఆలోచించి సిద్ధంగా వుంచేవున్నానులెండి. ఏదైనా అవసరం
వస్తేనే అనుకోండి, నా పిడికిళ్లుకూడా సిద్ధంగానే వున్నాయి.

అతన్ని చూస్తూ మాటాడకండా నిలుచునే వున్నా.
నన్ను సమీపించేక విహ్లాకోరీ జేబులోంచి తెల్లని కవరు తీసి
నావైపు జాచుతూ అడిగేడు:

‘ఐనారీ! ఈకవరు మీ తమ్ముడికి ఆదివారంలోగా అందించే
యేర్పాటు చేయగలవా?’

నే నే జవాబూ యివ్వలేదు. ఒక విషయాన్నిగూర్చి
మాట్లాడుతా డనుకుంటే అనుకోని మరో విషయాన్నిగూర్చి
యెత్తుకుంటే వెంటనే సరాసరిగా జవాబివ్వడం మెంతకష్టమో
ఆలోచించండి? నే నూరుకోడం చూసి అతడే మళ్ళీ అన్నాడు:

‘ఆదివారం సాయంత్రం మా యింట్లో చిన్న విందు
యేర్పాటుచేసేం. ఏదో కుటుంబసమావేశమేలే. నాన్న విల్లోని

౩౧

చూడాలని కోరుతున్నాడు. వ్యక్తిగతకార్యము
మాట్లాడా లనుకుంటున్నాడు. నేనుకూడా అతనితో నాలుగు
మాటలు చెప్పాల్సివుంది.'

కవరు పుచ్చుకునికూడా నేనేమీ మాట్లాడలేదు. ఒక్క
నిముషం ఆగి అతడే మళ్ళీ అన్నాడు:

'అతనికోసం గుర్రాన్ని ఆదివారం పంపుతాము.'

అప్పటికీ విహారానికి జవా బీయడానికి తగిన మాటలు
నాకు తోచలేదు. అందుచే అతడే అడిగేడు:

'ఏమంటావు, ఏవారీ? అతని కిది అందిస్తావా?'

నేను భుజాలు కుంచిచుకున్నాను:

'ఎందు కీయను? తప్పకండా అందిస్తా.'

అంతే. ఎవరి దారిన వాళ్ళం పోయేం. ఆ సాయంకాలం
యింటికి వెళ్ళేక యెల్సాతో అన్నా:

'రేపు ప్రొద్దున్నే పాలట్రక్కులో క్రీమరీకి వెళ్ళినప్పుడు
యిది విల్లో కిచ్చేసెయ్యి. ఊరి ఫే జాబు అందియ్యి. నా అభి
వందనాలుమాత్రం చెప్పద్దు. తెలిసిందా?'

ఆదివారం సాయంత్రం ఆవుపాలు తీయడం పూర్తయేక
గోశాలనుంచి యింటికి వచ్చినప్పుడు నాతో అంది యెల్సా:

'విల్లో అక్కడికి వచ్చేడు. వాళ్ళాతణ్ణి కొంతదాకా బండి
మీద సాగనంపేరు.'

నేను కటువుగా అన్నాను:

'ఐవే నాకేం? డాక్టర్ నాకు సంబంధ మేమిటి?'

అంతా అంతా వూరుకోలేదు:

‘యదమాని అతన్ని క్రీమరీలో ఫోర్మన్ గా వుండ
మన్నాడు! అంతా అనుకుంటున్నాడు.’

నేను కనిపెట్టాను:

‘ఇదంతా నిన్నేవ డడిగేడు? ఊరిఫ నిలుచుని వాగకపోతే
వెళ్ళి పిల్లలకి తిండిపెట్టరాదా? వెళ్ళు ఊరి!’

ముప్పై ఆరో ప్రకరణం. - విందు విశేషాలు.

గ్రోమవారం ఉదయం నేను పనిలోకి వెళ్ళినప్పుడు. పావో
మళ్ళీ నావైపు క్రీగంట విచిత్రంగా చూడ నారంభించేడు. అద
చూడ్డంతోనే కనిపెట్టేను వాడేదో విశేషం నాకు చెప్పాలను
కుంటున్నాడని. కాని యీదఫా నేనై వాణ్ణి ప్రశ్నించడలచుకో
లేదు. ఎందుకంటే యేమాట వినాల్సివస్తుందో యేం చెప్ప
గలం? అయిష్టమైన వార్తను వినడాని కంటగా అడిగి చెప్పించు
కోడంకూడా యెందుకు? చివరకి వాడంతట వాడే క్రితం
సాయంత్రం జరిగినదంతా వెళ్ళగ్రక్కేసేడులేండి! ముందుగా
నన్నడిగేడు:

‘విల్వో నిన్న మీయింటికి వచ్చేదరా?’

‘లేదు.’ ముక్తసరుగానే అన్నాను.

‘చాలాకోజులదాకా తిరిగి రాడనుకుంటాను.’

‘ఏం? ఎక్కడి కళ్ళేడు?’

‘తాంపిరీకి వెళ్ళేడు.’

‘తాంపిరీకా?’

‘జూను, తాంపిరీకే.’

కొంచెంసేపు పూరుకుని, మళ్ళీ అడిగేడు:

‘ఎతే నిన్న వాడు చేసిం దేమీ నీకు తెలియ దన్నమాట?’

‘అహా! ఏం చేసే డేమిటి?’

వెంటనే చెపితే వాడి యెక్కువేముంది? తాపీగా పైపు తీసి, నింపి, గోడకి జేరి చతికిలబడ్డాడు, పావో. నేనూ వాడి దగ్గరే కొంచెం పొగాకు తీసుకుని, ఓ చుట్ట చుట్టుకున్నాను. చాలరోజులైంది నేను చుట్ట మానేసి. యుద్ధానికిముందే ఖర్చు తగ్గించుకోడానికని చుట్ట మానేసినా, కందకాల్లో ఒంట రితనాన్ని భరించలేక మళ్ళీ అలవాటు చేసుకున్నాను. ఇంటికి వచ్చేక మొదట కొన్నాళ్ళదాకా పొగాకును దరికి రానీలేదు. పూర్తిగా మానేసి వుండేవాణ్ణి గాని యెందుకు? ఏం లాభం? నా జీవితంలో ముందుదారి కనిపించడమే లేదు. ఇక యే దెబ్బా గై నా ఒక టే. చెడ్డ కాపురానికి ముప్పేమిటి? అందుచేత మళ్ళీ ప్రారంభం చేసేను. ఇద్దరం అగ్గి ముట్టించేము.

మొదటిగ్రుక్క పీల్చేటప్పటికే పావోకి మామూలు దగ్గు తెర వచ్చేసింది. దగ్గు, పిల్లికూతలూ తగ్గిపోయేదాకా పక్కా అరగంట వరకూ వేచియుండాల్సి వచ్చింది, నేను.

గ్రమ్మననీకు తుడుచుకుంటూ పావో కథ ప్రారంభించేడు:

‘వాడు విహ్లాతోరీని కొట్టినంత పని చేసేడు.’

నేను నమ్మలేదు.

‘నీకెల్లా తెలిసిందిరా?’

‘వంటింట్లో యజమానురాలికి పనిసాయం చేస్తూ గొల్ల భామ లక్కడే వున్నారు. అంతా వచ్చి టేబిల్ ముందు కుర్చీల్లో కూర్చున్నారుట. విందు ప్రారంభంలో మొదటి గ్లాసు లెత్తి టింగ్ మని ఒకటి కొకటి తాకించే సమయం చూసి విల్లో లేచేడు. టకటకమని విహ్లాతోరీ దగ్గరికి పోయి కుర్చీలోంచి అతడి రెక్క పట్టుకుని పైకి లేపేసేడు. ‘ఎదేళ్ళ క్రిందట జరిగిన సంఘటనని నీకు జ్ఞాపకం చేయాల్సిన సమయం వచ్చిందనుకుంటూ. ఆ రోజున కొందరు ఘరానా పెద్దమనుష్యులకి విందు చేయడంకోసం మా క్లబ్ మీరు అద్దెకి తీసుకున్నారు. ఆ సందర్భంలో నువ్వు నన్నవమానించిన విషయాన్ని గుర్తుకు దెచ్చుకుని, యీ తగు పెద్దమనుష్యుల సమక్షంలో తుమార్పణ చెప్పుకో. అదేమంత పెద్దసమస్య గాదనుకో. దాన్ని అప్పుడే మరిచిపోయినా పోయిందేమీలేదు. గాని, దానిలో ఒక ధర్మసూత్రం యిమిడివుంది. అందుచేత.....దయచేసి, త్వరగా...యేమంటావ్?’ అంటూంటే విహ్లాతోరీ అప్పుడే తన జీవితంలో ప్రథమపర్యాయమే విల్లోని చూస్తూన్నట్లు మొహం పెట్టి, గ్రుడ్లప్పగించి చూస్తూ నిలబడిపోయేడుట!

విల్వో వదలండే: 'త్వరగా తెమల్పాలి. లేకపోతే మౌస్తుంది. ముఖవైఖరి చూసి సంతృప్తిపడి వూరుకోడం యింక నావల్ల గాదుసుమీ!' అతిథులంతా విస్తుబోయి చూస్తూన్నారు. కళ్ళద్వారాంచి చూస్తూ విస్ఫోటోరీ అన్నాడు: 'నీకేం పిచ్చెత్తినదా? పరాయి పెద్దమనుషుల యింటికి అతిథిగా వచ్చి అల్లరిప్రారంభిస్తావా?' విల్వో వ్యంగ్యశోరణిలో 'అయ్య గారు త్వరబడాలి. కాలం వృధా చెయ్యొద్దు. మీరు చెడ గొట్టనూ వద్దు. బాస్కింగ్ లో నిన్నోడించిన వాళ్ళకేం జరిగిందో నీకు తెలిసిందే గదూ? అది గుర్తుంచుకో. నాకు క్షమార్పణ యివ్వకపోతే ఆ తరువాయే నీకూ జరుగుతుం దన్నమాట! మన యిద్దరి బలాబలాల్నూ సరిపోల్చుకోడాని కవన్నీ అన్ని అవకాశా లన్నమాట!' అన్నాడు. సరిగ్గా యీ మాటలే అన్నాడుటవాడు! విస్ఫోటోరీకి దగ్గరగా చిరునవ్వుముఖంతో నిల్చుని, అతడి కళ్ళలోని సూటిగా చూస్తూ 'కనిపెట్టుకుని వున్నా. త్వరగా కానీ!' అన్నాట్ట! గొల్లభామలు చెప్పేరులే, తర్వాత యిదంతా. విస్ఫోటోరీ కొంచెం తటపటాయించి అన్నాడుట: 'ఔను! నేనా సందర్భంలో కొంచెం నీచంగానే ప్రవర్తించేను.' 'ఏమిటి?' అని విల్వో యెదురు ప్రశ్న. 'నీచం గానేనా? చెప్పు, తీంతా వింటాను.' విస్ఫోటోరీ యింకొంచెం బిగ్గరగా 'నీచంగానే' అన్నాడు. తర్వాత విల్వో మళ్ళీ ప్రశ్నించేడు: 'అది నీచం యెల్లాగో చెప్పాలి. నువ్వేం చేసేవు?' అతడు జవా బిచ్చేడు: 'తప్పే చేసేను...నూ విందుదగ్గరకు

మున్నడం నాది తప్పే. అన్నివిధాలా సమానగౌరవ
 మర్యాదల కద్దుడవైన నిన్ను... 'ఇంకా బిగ్గరగా! అంద
 రికి వినబడాలి!' అంటూ విల్వో యీ తుమార్పణావచనాన్నే
 చాలసాడ్లు తిరిగి తిరిగి చెప్పించేడుట. అప్పుడు విస్కోటోరీవైపు
 వీపుత్రిప్పి యజమానిని సంబోధించేడు: 'ఐతే మీ క్రీమరీలో
 ఫోర్మన్ పని నా కిస్తానంటారా? లేక యిప్పుడు మీ
 మాటను ప్రపసంహరించుకుంటా నంటారా?' ఆయనఅన్నాడు:
 'అబ్బే! నే నెందుకు వెనుదీస్తాను? ఎప్పుడూ నామాటకి తిరుగు
 లేదే. పరిహాసాలు పరిహాసాలే. వాటిని నే నంతగా పాటించను.
 వ్యాపారం దారి వ్యాపారానిది! నీ అంగీకారానికై వేచి
 యున్నా.' 'మిమ్ము ఆశాభంగం చేయడానికి విచారిస్తున్నా.
 తాంపిరీలోని ప్రభుత్వఫాక్టరీకి నన్ను పిలిచేరు. ఇక నే నిక్కడ
 వుండడం అనవసర మనుకుంటా. మీకు అసంతోషకారితోనైన
 అతిథిగా యిక్కడ వుండబోను. రేపు ప్రదయం నేనీ ప్రాంతా
 లనే వదిలిపోతున్నా,' నంటూ యెవరివైపు చూడకండానే
 విల్వో బైటికి నడిచి, హాలులో విడిచిన కోటు నందుకుని,
 గుమ్మాలు గబగబా దిగి, విసవిస నడిచి పోయేడుట! కొంత
 సేపటివరకూ యెవరికీ నోటమ్మట మాట పెగిలి రానేలేదు.
 అప్పుడే హఠాత్తుగా హిల్డా కుర్చీమీంచి లేచి ఒక్క పరు
 గున పోయిందిట, గుమ్మందాటి. యజమాని పిడికిలితో బల్ల
 గ్రుద్దుతూ 'హిల్డా!' అని అరిచేడట! కాని ఆమె మాట్లాడ
 కండా ఆయనవై పొకసారి మాత్రం చూసి బైటికి వెళ్ళి

పోయింది. ఆ సమయానికి నేను పొలంలోనే వున్నాను. రియూపస్ కోనేరునుంచి పరుగెత్తి, కట్టుతప్పిపోయింది. దాని వెనకే నేనూ పొలాలమ్మట పడ్డాను. అప్పుడే హిల్డా విల్హోను కలుసుకొంది. విల్హోతో సమంగా నడవడానికి హిల్డా గబగబా అడుగు లేస్తూంది. రోడ్డుమీద విల్హో నీలిపంట్లాం, ప్రక్కనే హిల్డా కపిలవర్ణపు ప్లాకింగులు చకచకా పోతున్నాయి. ఎదర గాలికి వాళ్ళ కోట్లకొనలు వెనక్ యెగురుతున్నాయి. కొంత సేపులోనే హిల్డా చేతిని విల్హో తన చేతులోకి తీసుకున్నాడు. ఆ తర్వాత వాళ్ళిద్దరూ మెల్లిగా నడుస్తూ రోడ్డుమలుపులో కనుమరుగైపోయేరు. రియూపస్ ను పట్టుకోడానికి పొలాల్లో పరుగెడుతూండడంవల్ల వాళ్ళని నేను చూసేననుకో. దొర క్కండా తప్పించుకుంటూ పరుగెత్తినా చివరకి దాన్ని అడివి దగ్గర పట్టుకుని తీసుకొచ్చేనులే.'

కాలుస్తాన్న చుట్టను క్రింద పడేసి మట్టుతూ అన్నా:

'విల్హో యింకా పసివాడేరా. ఏదో కుర్రతనం!'

షావో స్వరంలో మందలింపు స్పష్టంగా వుంది:

'నువ్వనే దేమిటా? పసివాడైతే యెదగడానికి వలసి సంత అవకాశం వుందిలే. చెపుతా విను. విల్హో పెద్దవాడైతే అసలైన మనిషిగా తయారవుతాడు. వాడు తన కర్తవ్యాన్ని యథావిధిగా నెరవేరుస్తాడు, చూసుకోరా...'

పావో గడ్డంక్రింద చెయ్యి పెట్టుకుని సాలోచనగా కూర్చున్నాడు. కళ్ళచుట్టూనే గాకండా వాడి చెంపల మీదకూడా ముడుదలు దట్టంగా క్రమ్ముకునివున్నాయి.

నేనూ ఆలోచనలో పడి, తల పంకిస్తూ,-

‘ఔనురా ! అది నిజమే !’ అన్నాను.

ముప్పై యేడో ప్రకరణం - బ్రతుకుమీద రోత

జొత్తిలై నెన్ యెక్కి పావో పొలానికి బైలుదేరేడు. ఉర్ల గడ్డ వేసిన పొలం యినుమారు దున్నాల్సివుంది. మొదటి త్రవ్వలో మిగిలిపోయిన దుంప యేరడానికి గొల్లభామ లిద్దరూ కూడా వెళ్ళేరు. కుర్కిమాకీల కమతంలో పనులన్నీ అంత ఖంజాయింపుగా జరుగుతా యనుకోండి. ఒక్క దుంప గాని, ఒక్కగోధుమవెన్ను గాని పాడుపోనీయరు. అన్నీ పోగుచేసి, శుభ్రపరచి కొట్లలో పోసి, వెయ్యి కళ్ళతో చూస్తూంటారు, యజమాని. అంత ఒబ్బిడిగా వుంటుంది ప్రతి పనీ.

ఇప్పు డింక నేనా విధంగా పనిచేయలేను. దారీ డొంకా లేని కారడవిలో పడిపోతూంది, నా జీవితం. నిర్భాగ్యత్వం నా హృదయాన్ని దొలిచేస్తూంది. నా చేతులు యింక కష్ట పడ నంటున్నాయి. దేన్నైనా మరామ్మతు చేయడానికి

నిరాకరిస్తున్నాయి. కాని యే పనీ చేయనిదే కు -

యెల్లాగ? అయ్యో దేవుడా! నే నేం చెయ్యను? ఎక్కడికి బోను? ఇతగుల పొలాల్లో ఆజన్మాంతం కూలిపని చేసుకుని బ్రతకమనే విధించేవా? నాకు? నా హృదయంలో నిరాశా, కడుపులో శూన్యత్వం తిష్టవేసుకుని వున్నా నేను గోశాల దరికి వెళ్ళగానే నాచేతులు వాటంతట అవే రాగోల పట్టు కుని పనికి దొరకొంటున్నాయి! నేనేం చేయను?

గోశాల వెనక అప్పుడే పర్వతంలా పెరిగి ప్రోగుపడింది, పేడకుప్ప, ముప్పై ఆవులూ వాటి వ్యాపారాల్ని అవి చేసుకు పోతూంటాయి. పాక శుభ్రపరచి, పేడా పెంటా యెత్తి బైటపోసేక కిటికీ వెలుపలి ప్రక్కనున్న పెంటనంతనీ పారతో దూరంగా కొడుతూంటాను, మళ్ళీ పడే చెత్తకి చోటుచేయ దానికి. ఈ ప్రోగు క్రమంగా పెరిగి అప్పుడే గోశాల వెన కున్న పెద్ద రాతిబండదాకా వెళ్ళింది. దారిలోకంటా వ్యా పించి బళ్ళకీ, నడిచేవాళ్ళకీకూడా అడ్డుగా తయారైందిప్పుడు. వచ్చేయేడు పుల్లగడ్డ నాటే పొలాలకీ పెంట తోలాలి. మళ్ళీ యథాపూర్వంగా పెంటకుప్ప పెరుగుతూనే వుంటుంది. దీని కొక తుదామొదలూ అనేదే లేదు!

పెంటబండిని పాకలోనుంచి బైటికి లాగి, పెంటపోగు ప్రక్క నిలబెట్టేను. బండి నింపిన తర్వాత గుర్రాన్ని కట్ట వచ్చు. పూర్వం కొన్ని వందలసార్లు మరామ్మను చేసిన బండే అది! నాముంగు పావోకూడ అన్నిమార్లు దాన్ని

పని చేసేముందు ప్రతిదాదాన్ని సరిచూడాలిందే. ఎందు కంటారా? అదంతా అతుకుల బొంత! బరువు త్రోలేటప్పుడు రింగులకి రింగులూ బొత్తాములకి బొత్తాములూ విడిపోయి, చతికిలబడచ్చు. బులికిపోయినకొయ్యకీకొత్తకొయ్యకీ అసలు అతకనే అతకదు. ఒకవేళ తంటాలుపడి అతికించినా నిలబడదు. మేకులు, బోట్లు పట్టిస్తేకాదూ? ఈ బండిని ఎప్పుడో పెంటకుప్పమీద పారేసి, కొత్తదాన్ని కొనివుండాల్సింది. కాని, కొత్తబండి కొంటే మా కామందు మూట తరిగిపోదూ? ఆయనగారిచేత కొత్తబండి కొనిపించాలంటే నల్లమేకని బలి యివ్వాలిందే!

ఎప్పుడూ పనిలో పెట్టే ముందే బండిని పరీక్షించి చూస్తే పాణ్ణి చెప్పేనుకదూ? కాని యిప్పు డింక నే నంత శ్రద్ధగా పని చెయ్యలేను. బండి నిలబెట్టి పేడ పారతోకొట్టి సరాసరి నింపుతూన్నా. బండి వుంటుందా? వూడుతుందా? అని మీన మేషాలు లెక్కపెడుతూ కూర్చోడానికి యెవడికి పట్టించుంటా? నా బ్రతుకు అధ్వాన్నపు అడివిలో బడిపోయింది, పోనీండి.

బండి మంచిపూటుగా నింపేను. ఈమధ్య వర్షాలకి దారంతా బురదగా ఐపోయింది. కానీండి. నాకేమి? బరువువిషయం గుర్రమే చూసుకుంటుంది. వాటిని తెగబలిస్తేట్లా మేపుతూ న్నది పనీపాటూ లేకండా కూర్చోబెట్టడానికా? ఇక చాలించాలనుకుంటూనే ఆఖరిపాఠ కొట్టి వేసేసరికి హఠాత్తుగా బండి

పెళ పెళమని విరిగిపోయి చలికిలపడిపోయింది. ఇరుసు పరగ
బురదలో కూరుకుపోయింది. చక్రాలు రెండూ గాలిలో లేచి
ఒకదాన్నొకటి ముద్దెట్టుకున్నాయి!

నిలువుపార నేలలో గుచ్చి, బండి పోలుకర్రక్రింద భుజం
మోపి యెత్తి తిరగద్రోసేసేను. ఇరుసు చూస్తే నే ననుకు
న్నట్టే అయింది! అంతా తుక్కుతుక్కే అనుకోండి. బోల్టులు
బులికిపోయిన కొయ్యలోంచి జారి, చెక్కల్ని పగలదీసి,
యిరుసుతో సహా విరగొట్టేసేయి. ఇరుసుకి ప్రక్కలా, పైనా
కొట్టిన కమ్ములుకూడా దానితోబాటు విరిగిపోయేయి.

దాన్నీ తగలేసిరిలే! వెధవ బండి! రెండు యిరుసుల్ని
కలిపే దళసరి కమ్ముల్ని పట్టుకుని బండి నెత్తి, బోర్లా పడ
ద్రోసేను. నాకు మా చెడ్డ కోపం వచ్చింది, మరి. ఆపశంగానే
దాన్ని రెండుచేతులా గాలిలో కెత్తి రాతిబండమీద విసిరి
కొట్టేసేను. చెదరిపోయిన ముక్కలుమినహా బండి బాపతు
మరేమీ కనబడలేదు, ఆ చెబ్బకి! ఓ చక్రం యిరుసునుంచి
దూసుకుని దొర్లుకుంటూ పోయి, భవతి ముందరి పూల
తోటలో పడిపోయింది.

ఆ పని పూర్తైతెత్తి చూద్దనుగదా గోళాల మలు
పులో కుర్కిమాకీ దిష్టిబొమ్మలా నిలబడివున్నారు! నేను
నిశ్చేష్టుడి నైపోయేననుకోండి. ఆయనగారు నావైపే గ్రుడ్ల
ప్పగించి సూటిగా చూస్తూన్నారుకూడాను. ఈయన యెప్పు

బాబూ! నేలలోంచి మొక్క మొలిచి నట్లుందే!
నా కొంప ములిగిందండీ. ఏమైనా యీ దఫా ఆయనగారు
నాతో ఘాటుగానే ముచ్చటిస్తారు. సరే, నిండా ములిగిన
నాకు చలి యేమిటి? కానీండి, పిక్కిలీ! విరుచుగుపడే దాన్ని
ఊరిఫే వాయిదా వేస్తూండడంవల్ల లాభం లేదు. ఆయన
గార్ని ఆ శ్రమకూడా అక్కర్లేకండా నేనే ఆయనదగ్గరికి
వెడతా. కాని, ఆయన అక్కడ ఆగితేనా? నేను వెళ్ళేవ
రకూ ఆయన వుండనేలేదు, మొహం ప్రక్కకి త్రిప్పేసుకుని,
ఆకాశంలోకి చూస్తూ, మళ్ళీ తిరిగి చూడకండా గోశాలవెనక
నుంచి యింట్లోకి వెళ్ళిపోయేడు!

అక్కడే నిలబడి, చుట్టూ కలయజూచే సరికి నాదృష్టి ఆ
సమీపాన్నే నేల్లో దించబడివున్న దంతికర్ర మీద పడింది.
దాన్ని వూడలాగి చక్రం వెనకే యజమాని పూదోటలోకి
విసిరేసి యింటికి వెళ్ళిపోయేను.

నా జీవితనౌక బురదలో కూరుకుపోయింది. ఆ దేవుడే
వచ్చినా దాన్నింక ఉద్ధరించడం సాధ్యంకాదు. ఏ దెల్లా
పోతుందో పోనీండి.

దక్షిణ పవనం

ముప్పైయెనిమిదో ప్రకరణం - సయాధర్మభిక్షం నాకెందుకు?

అమరుసటినాడు నేను పనిలోకి పోలేదు. మొదట యెల్లా నన్నెన్నో ప్రశ్నలు వేసింది, కాని నే నే జవాబూ యివ్వ కండా మొద్దులా వూరుకోడం చూసి ఆమె చూరుకుంది. నా మనసులోని మాట విప్పి చెప్పడం నాకు చేతకానూ కాదు. అదీగాక చెప్పకుంటే వినీవాళ్లూ లేరు. ఇంతే నా గతి. నా అభిప్రాయం యెవరికీ తెలియకండా నాలోనే అణగారి పోవా ల్సిందే.

పొద్దుటి పని పూర్తి చేసుకుని యెల్లా గోశాలనుంచి తిరిగి వచ్చేక వంట చేసి పిల్లలకి పెట్టి, బడికి పంపించింది. పిల్లలు భోజనాలు చేసిన తేబిలు శుభ్రపరిచి పరధ్యాన్నంగా కిక్కి లోంచి చూస్తూ హఠాత్తుగా అంది:

‘కామందులు వస్తూన్నాడు!’

నేనూ కిటికీలోంచి చూసేను. హెర్రా కుర్చిచూకీ సరా సరి మా యింటివై పే వస్తూన్నాడు. నిజంగానే! అప్పుడే వాగుమీది చెక్కవంతెన దాటి, యేనుగుకాళ్ళతో కొండ బలం పగీక్షిస్తూన్నట్లు గట్టిగా నొక్కి నొక్కి అడుగులు వేస్తూ వొగరుస్తూ కొండెక్కి వస్తూన్నా రాయన!

అయినగారిని కలుసుకోడానికని తేబిల్ముందునుంచి లేచి వాకిట్లోకి వచ్చేను. ఆయన మా యింట్లోకి రావండ యెందుకు? బై తే వీలుగా వుంటుంది, అసలు కొన్నికొన్ని సందర్భాలు మాట్లాడి తేల్చుకోడానికి!

కొండనెత్తంమీదికి వచ్చి, వొగరుస్తూ నా కతిదగ్గరగా నిలబడ్డా రాయన. ఆయన చెంపలమీదా, బుర్రముక్కు కొననూ రక్తనాళాలన్నీ లెక్కగా కనిపిస్తున్నాయి, నాకు. ముఖంమీది ముడుతలూ, గాభూ ప్రోగులు పడి చిరునవ్వు పోలికగా తయారయ్యాయి. నావైపు చేతి నందిస్తూ మా కామందు సంబోధించేడు:

‘ఏం, ఐనారీ! ఎల్లా వున్నా వేమిటి?’

ఆయన చేతిని చాలన చేద్దా మనుకున్నా వీల్లేకండా నా చేతులు రెండూ పంట్లం జేబులలో వుండిపోయినాయి. అప్పుడు నేను యింకోవైపు చూస్తూ, పరధ్యానంగాకూడా వున్నట్లుంది. సరిగా జ్ఞాపకం లేదు, నే నాసమయంలో ఆకాశం వై పే చూస్తున్నానో, కొండల్నే చూస్తున్నానో! అంచేతనే వెంటనే మా కామందులు చేయి అందివ్వడం నేను గమనించి వుండను. యజమాని స్నేహపూర్వకంగా చేతిని అందిస్తూంటే గమనం లేకండా వుండడం మర్యాద కాదనుకోండి. కాని, యింకో ధ్యాసలో పడివుండి, ఆయనను గమనించకపోతే తప్పా? యజమాని చేతిని పట్టుకొని ముద్దెట్టుకోవాలని నా కెంతకాలంబట్టో మహావుండేది, చెప్పొద్దూ! స్త్రీలెనగత తరు

చుగా యజమాని చేతిని చాలన చెయ్యా లనేది నా నీవితం
లోని నిష్ఫలస్వప్నాల్లో ఒకటైపోయిం దనుకోండి!

క్రీగంట నావైపు చూస్తూ తలుపు త్రోసుకుని వసారాలో
నికి వచ్చే రాయన. లోనికి ప్రవేశించి నాకేసి మళ్ళీ పరకా
యించి చూచేడు. వెనకనుంచి యెవరో కొడుతున్నా రను
కున్నపుడు చూసే చూపు. అది ! కాని, ఆయన్ని వెనకనించి
కొట్టేందు కెవరున్నా రబ్బా? ఆ చుట్టూ కలియచూసేను
గాని నేనుతక్క మరొక రెవరూ కానరాలేదు ! ఎల్సా
దూరంగా నెగడి దగ్గరుంది. ఇదీ చిత్రంగానే వుండే! ఆయ
నంతగా భయపడడానికి మా యింట యెవరున్నాడు చెప్పా?

ఇద్దరం వెళ్ళి తేబిలుదగ్గర కూర్చున్నాక ఆయన జేబు
లోంచి యేదో కాగితాన్ని తీసి, మడతవిప్పి నావైపు నెట్టుతూ
చదవ మన్నట్లు సంజ్ఞ చేసేడు. చేతులు రెండూ జేబుల్లోంచి
తీయకుండానే ఆ కాగితం చదివేను. అది భూమిని గురించిన
దస్తావేజు! జేబుల్లోంచి చేతులు తీసి కాకితాన్ని కళ్ళ కింకా
దగ్గరగా బెట్టుకుని మళ్ళీ చదివేను. హెరా హ్యూగో కుర్కి
మాకీ స్వంత భూముల్లోంచి పన్నెండేకరాల పంటపొలాన్నీ,
పన్నెండేకరాల బీడుభూమినీ, అంతే అడివినీ నాకు క్రయ
దస్తావేజు రాసేసేడు. సర్వహక్కులతోటీ! దాని బాపతు
క్రయధనం అంతా ఒకే డఫా గాని, వాయిదాలమీద గాని,
లేదా పనిచేసి గాని, నా యిష్టప్రకారంగా తీర్చుకోవచ్చు!

నాభుజంమీదుగా వెనకవైపున వున్న యెల్సాని చూసేను.
అమ్మ శంచాలు కడుగుతూంది, బేసిన్ లో. చప్పుడైతే మా

సంభాషణ కేక్కడ ఆటంకమో నని కూరదాక జాగ్రతగా పాతగుడ్డతో పూరుస్తూ, మావై పే చూస్తూంది. బేసిన్ లోని వేడినీటినుంచి ఆవిరి లేచి యెల్సా ముఖాన్ని ఆవరించివున్నందున ఆమె ముఖభావా లేమీ అంతు బట్టలేకపోయేను, నేను. కాకపోయినా ఆమె యే మాలోచించగలదు? నా చేతిలోని కాకితంలో యేముందో తెలిస్తేగాదా? అసలు!

కామందు పెన్ ను తీసి, నా యెదుట తేబిలుమీద పెట్టి దృఢంగా అన్నాడు:

‘ఐనారీ! సంతకం చెయ్యి!’

నేను యెల్సావైపు మళ్ళీ చూసేను. కాని ఆమె నావైపు చూడనే లేదు. మా వ్యవహారంలో పాల్గొనా లనే భావం యెల్సాకి ఈషణ్ణాత్రమేనా వుంటేకదా? నేను భుజాలు కుంచించుకుని పెన్ పుచ్చుకున్నా. అల్లాటి కాగితంమీద నే నెందుకు సంతకం చెయ్యకూడదు? నా జీవిత మంతా దీనికోసమే గాదా ఆశించిందీ, కలవరించిందీను? ఈశ్వరా! నాకు సద్బుద్ధిని ప్రసాదించు! సిరి గా మోకా లడ్డుపెట్టేనేమో? అనుగ్రహించనూ?

హెర్రా కుర్కిమాకీ చిరునవ్వునూ చిలకలా కూర్చుని, నా ముఖవైఖరిని పరికిస్తూన్నాడు.

‘ఏం? ఐనారీ! ఇల్లాంటి మంచిని నానుంచి ఆశించలేదు గదా? పోనీలే! నన్ను యెప్పుడూ జ్ఞాపకం వుంచుకొనేందుకు గట్టికారణం యిప్పుడేనా వుందంటావా? ఏమోయ్?’

అంటూ ఆత్మసంతృప్తితో వెనక గోడకి జేరబడి నువ్వు ముట్టించేరు, ఆయన. కొంచెంసే పాలోచించి పౌంఠెన్ పెన్ ను తేబిలుమీద పెట్టేసేను, నే నింక యెల్సానైపు చూడకండానే. ఇంతకాలంగా ఆయనగారు నామీద చూపుతూవచ్చిన దయ హఠాత్తుగా నా మనసులో మెదిలింది. ఆయన వెనక్కాలే ముప్పివాడిలాగ అడుక్కుంటూ, చేతులు నలుపుకుంటూ యెల్లా నడిచేవాణ్ణి, ఆ కమ్మని సిగరెట్ పొగ వాసన నాకు జ్ఞాపకానికి దెచ్చింది. ఎంత ప్రాధేయపడినా లభించనిది యిప్పుడు దానంతట అదే నా కళ్ళదగ్గిరికి వచ్చింది! ఇందులో పదోవంతు చాలు,-అప్పుడే లభించుతే యెంత సంతోషించేవాణ్ణి! అప్పుడు నేను పడుచుతనంలో వున్నా. ఆ రోజుల్లోనే అయితే యిల్లాంటి దస్తావేజుని పెన్నిధిలా భావించి ఆరాధించి వుండేవాణ్ణి! కాని, యిప్పుడు,-జీవితంలో విలువలు తెలిసినాయి. నా చుట్టూవున్నవాటి నిజమైన విలువలు అనుభవంద్వారా గ్రహించేను. ఇప్పుడింక నన్ను యిల్లాంటి కాగితాలతో కొనలేరు, యెవ్వరూ!

పెన్ దూరంగా పెట్టి, కంట్రాప్టు దస్తావేజుని ఆయనవైపు త్రోసేసేను.

‘మీ భూమి నా కక్కర్లేదు!’

బరువైన కనురెప్పలు ఆశ్చర్యంతో యెత్తి నావైపే చూస్తూన్నా రాయన. కొంచెంసేపుండి మెల్లిగా లేచి నిల్చుని, అన్నాడు:

నా అభిప్రాయం యేమిటి? ఐనారీ! మతిపోతూందా?'

'చెప్పేనుగా, నా అభిప్రాయం. సమయం వచ్చినపుడు నేనే తీసుకుంటాను లెండి, నాక్కావాల్సిన భూమి.'

అంటూ రెండు చేతులూ మళ్ళీ పంట్లాం జేబుల్లో పెట్టేసు కుంటూ, 'బై టికి దారి యిదే, వెళ్ళండి!' అని చూపడానికి లేచి, వెనక్కి అడుగేసి నిలబడ్డాను.

ఆయన కాగితం, కలం తీసుకుని మెల్లిగా గుమ్మందాకా వెళ్ళి తిరిగి చూసేడు.

'ఐనారీ! బాగా ఆలోచించుకున్నావా?'

నేను వెంటనే సమాధాన మిచ్చేను:

'ఆ విషయంలో మీరేమీ బాధ పడకండి. నాకూ కొంచెం కొంచెం తెలుస్తూంది'

ఆయన యేమీ మాట్లాడలేదు. తలుపుగుబ్బ ఓ చేత బట్టుకుని వెనకదిరిగి నావైపు చూస్తూ, లేని ఆప్యాయత ప్రదర్శిస్తూ అన్నాడు:

'పనిలోకి మామూలుగా వస్తుంటావుకదూ? ఎల్సా కూడా రావాలి. ఏం? దానికేం?'

ఆయన నన్నూ, యెల్సానీ మ్రింగేసేటట్లు చూసి, మా జవాబుకోసం నిరీక్షించకండానే తలుపు మూసి, వెళ్ళిపోయేడు! ఆయన బరువుకి వసారా నేలచెక్కలు కిరకిర మంటూన్నాయి. కొండ దిగి వెడుతూంటే ఆయన దాని బలాన్ని పరీక్షిస్తూ న్నాడా? అన్నట్లుంది నడక!

టీబిలుదగ్గర అక్కడే చేతులు జేబుల్లోంచి తీయించానె, ఆయన ఊగుతూ బరువుగా నడవడం, వంతెన దాటడం చూస్తూ నిల్చున్నాను. పరిశీలించి చూడగా చూడగా నాకు తోచిందేమిటో తెలుసా? అంత క్రిందిబరువున్న మనిషిని, వైశాల్య మంతా క్రిందిభాగాన ప్రతిష్ఠితమైవున్న మనిషిని తిరగద్రోయడం అంటే మాటలుగాదు! ఇల్లాటివాళ్ళు దేవ దారువృక్షాల్లాగ పాతాళలోకానికంటా వ్రేళ్ళూనివుంటారు!

ఐతే నాకేం లెట్టి?... ఈ సందర్భంలో నా అభిప్రాయం చెప్పాల్సి వస్తే మాత్రం నిర్మొగమాటంగా చెప్పేస్తా. ఆయన యెంత లోతుగా వ్రేళ్ళూనుకున్నా సరే పడగొట్టి తీరుతా. ఘట్టి దెబ్బలు కొడితేనే గాని యిల్లాంటివాళ్ళు పడరనుకోండి. కాని, నేనేం సత్తువ లేని వాణ్ణేం కాదుగా? ముప్పై యేళ్ళ నుంచీ ఆయనగారి పొలాలన్నీ చెమటోడ్చి ఫలప్రదం చేసినవి యీ చేతులేగాదూ? ఇంతవరకూ పాడిపంటల కృషిలో ప్రశాంతంగా కాలక్షేపం చేసిన యీ చేతులు యిప్పుడిప్పుడే పిడుగుల్లాంటి యినుపపిడికిళ్ళు బిగించడం నేర్చుకుంటున్నాయి! నేను వెనకటి మనిషిని గాను! ప్రపంచంలో దేనికీ భయ పడడం లేదు, నే నిప్పుడు. నా మనస్సు వజ్రసన్నిభమైంది, నవచైతన్యంతో!

ఎల్సావైపు తిరిగి చూస్తే, ప్లేట్లూ, కప్పలూ తువాలతో తుడుస్తూ కనిపించింది. ఆమెని సమీపించి, భద్రంగా ఆమె చేతులోంచి కప్పు, తువ్వాలూ తీసుకుని నెగడి అరుగుమీద

ప్రభాతాభిరూప అంత భద్రంగానే ఆమెను నా రెండు చేతులా యెత్తుకుని, గది మధ్యకి అడుగేసి యెల్సాని పై కెగ రేసేను. అటక యెంతో క్రిందుగా వుందనిపించింది, యీ సారి! అబ్బే, యింట్లో లాభం లేదు. ఆమె నట్లే చేతుల్లో బిగియబట్టుకుని, ముంగిట్లోకి నడిచేను.

అక్కడ కావాల్సినంత ఖాళీ. మా శిరస్సుమీద మేఘ మండలానికంటూ బోలెడంత యెత్తుంది. ఎంత యెత్తు కెగ రేసినా ఫర్వాలే దిక్కడ. శిశిరాకాశంలో భారమైన మేఘాలు ముసురుకుంటున్నాయి. కాటుకకొండల్లా క్రమ్ముకుంటూన్న మేఘాల్ని దక్షిణపవనం తరిమి కొడుతూంది. కాకపోయినా మా యెల్సాని మేఘమండలంలోకి యెగరేస్తానా యేమిటి? పాపం శమించుగాక! నా కోరిక అదేమీ గాదులెండి. ఎల్సా బంగారుజుట్టు, రంగుల గౌను, కపిలరంగు కాలిజోడూ కొండ కొనతో సమంగా యెగిరితే చాలు. అక్కడ కెగిరినపుడల్లా కొండవెనుకనుంచి సూర్యకిరణాలు ఒక్కుమ్మడిగా ఆమెని ముంచెత్తి, దివ్యకాంతిపుంజంగా చేస్తూంటే చూడ్డానికి యీ కళ్ళు చాల వనిపించింది!

మా యెల్సా అంత తేల్చి కె నది గాదులెండి. నా చిన్న గువ్వ పెంటి ఎల్సా వుండే చింతపిక్కలాంటిది! కిలకిల నవ్వులూ, తళతళ కిరణాలూ కలిపి కట్టలు కట్టి తయారుచేసి వుంటారామెని! అల్లాంటి పిల్ల పెళ్ళాంగా దొరికే అదృష్టం మగాళ్ళందరికీ పట్టుగాక! నా అదృష్టంలో, సంతోషంలో యెవ రేనా పాలు పంచుకుంటే యేడ్చేవాణ్ణి గాదు. నేను!

దక్షిణ పవనం

ముప్పై రొమ్మిదో ప్రకరణం. - నూతనలోకం.

వీడాకరమైన శీతకాలం గడిచిపోయింది. చుట్టూ రాహు, బండలూ, చెట్లూ, పొదలూ అన్నిటిమీదా పేరుకుపోయి వున్న మంచు కరిగిపోయింది. హిమము క్తమైన ప్రకృతి యిప్పు డెంతో ఆహ్లాదకరంగా వుంది. లోయమధ్య ప్రవహించే సెలయేరుకూడా వసంతాగమంతో సజీవమై మర్మరధ్వనులతో సాగిపోతుంది. నిన్నటివరకూ సోకితే కరచినట్లున్న గాలి నేడు కవోష్ణంగా, మధురవాసనావాసితమై వుంది. సూర్యభగవానుని కరస్పర్శతో జగత్తంతా నవనవోన్ని పితమైపోయింది!

ఎవరి జీవితంలోనూ యెప్పుడూ చీకట్లు కాపురం వుండవు. చీకటి పోయి వెన్నెలలు కాచే దినాలు రాకమానవు. సుఖ కరమైన వసంతదినాలు శీతకాలాన్ని వెన్నాడే వుంటాయి. అటువంటి సమయాల్లో గొంతెత్తి పాడాలనీ, బిగ్గరగా మాట్లాడాలనీ, నవ్వాలనీ అనిపిస్తుంది. యెందుకో! కాని, ఆలోచించి చూస్తే యిదంతా వట్టి బడాయి అనీ తేలి పోతుంది. ఉత్తినే యెందుకు యీ గోలా, హడావుడీ? దక్షిణాన్నుంచి చక్కని గాలి వీస్తోంది. వీడాకరమైన మంచుతెర

తొలగిపోయి ప్రకృతి నూతనశోభతో వెలుగొందుతూంది. వాతావరణమంతా శ్రావ్యసంగీతంతో నిండివుంది. ఇదంతా చూస్తూ, వింటూండక అనవసరంగా గోల చేసుకోడం దేని కంటా? కొండలమీదనుంచీ, చెట్లమీదనుంచీ మంచు కరిగి జారి పోయింది; భూమిమీది మంచుపొర తొలగి, పులుగడిగిన ముత్యంలా తయారైంది. వసంతపవనాలను ఆఘ్రాణిస్తూ, ఆస్వాదిస్తూ నూతనోత్సాహాన్ని పొందు తూంది, మా సునోమీ!

మా కొండమీదే పట్టువదలక వేళ్లూని పెరుగుతూన్న భూర్జవృక్షాన్ని చూసేదుగదూ. ఆ భూర్జవృక్షం మాదిరిగా వుంది మా సునోమీ యిప్పుడు! ఇంకా బాగా చిగురు తొడగలే దనుకోండి. శిశిరఋతువు యిప్పుడే గాదూ ఆఖరైంది. మంచు యిప్పుడే కరిగిపోయింది. జీవచిహ్న లింకా విస్పష్టంగా కనబడడం లేదు. గాని అప్పుడే జీవరసం పొంగులు వారుతూండడం, చెట్లు చిగురు తొడగడం, నేల పచ్చబడ్డం చూడగలం.

ఈ వేళ చర్చికి పోయూ రోజు. ఎల్సా కొత్తకోటు తొడుక్కుని వసంతలక్ష్మీలా బైలుదేరింది. చెర్చికి వెళ్ళు ఎల్సా! నాకోసం, బిడ్డలకోసం, మనందరికోసం ఈశ్వరుని ప్రార్థించు. మన నూతనజీవితం త్వరగా ప్రారంభం గావాలని ఆశీర్వాదించమని క్రీస్తు దేవుని ప్రార్థించు, ఎల్సా! ఎల్లాగా మనకి కొత్త జీవితం ప్రారంభం గాబోశూనే వుందిలే. మనగ నూరు

కోముగా, దానికోసం తీవ్రయత్నం చేస్తాం గాని. ఎనా ప్రార్థిస్తే పోయీ దేమీలేదులే!

పీచుజుట్టూ, చప్పిడి ముక్కు వాడూ, నూ లవరీ ఒక్క పరుగున వాకిట్లోకి వచ్చేడు. చొక్కా తొడుక్కుని, టోపీ పట్టుకుని వస్తూ వా డన్నాడు:

‘నాన్నా! నే నెంత పైకెక్కుతానో చూసేవా?’

‘లేదురా! ఏదీ? యెక్కు మరిచూస్తా!’

ఇంకా తేమగా, జారుడుగా వున్న కొండ యెక్కడానికి వాడు తయారు! నెరల్లోనూ, పట్టుదొరికే రాశ్వమీదా బూటుకాళ్ళు గ్రుచ్చి, చేతులతో పట్టుకుని తండ్రిలు పడు తున్నాడు; వాడు!

‘లవరీ! పడతావురా!’ అన్నాను.

‘అహా! పడను, నాన్నా! ఇంకా యిప్పుడూ పడతానా? మంచు కరిగేపోయిందిగా. చూడు! నాన్నా! చూడు! నే నెంత యెత్తెక్కినో?’

వాడప్పుడే యింటికంటెయెత్తుగా యెగబ్రాకి, కొండ మీంచి వ్రేలాడుతూ, నీళ్ళోడుతూన్న చెట్టువ్రేళ్ళు పట్టు కున్నాడు! వాడి చేతులు దృఢమైనవేలెండి. చేతులమీద శరీరాన్ని పైకి లాక్కుని, మోకాలు సమతలమీద ఆని, ఒక్కడొక్కటే యెక్కిసి, భూర్జవృక్షం ప్రక్కనే నిల్చున్నాడు! వాడికంత శక్తి వుందని నే ననుకోండే! వాడి పాటలు చూడండి! ఏమిటో వెర్రి సంతోషం! నన్ను కేకేసి, బిగ్గరగా అరుస్తూన్నాడు:

‘చూడు! నాన్నా! ఎక్కేసేను! పడతా నన్నావు గాదూ? నీకేం తెలీదు, నాన్నా! అస్తమానం యెక్కగల నింక!’ పడ నులే. అదుగో! సూర్యుడు కనిపిస్తున్నా డిక్కడికి! మబ్బులు క్రమ్ముకునే వున్నాయి, గాని సూర్యుడు చిన్న వెలుతురు బంతిలా వున్నాడు! కనిపించేడా, నీకు?’

నేను వాడి సంతోషంలో పాలు పంచుకుంటున్నాను:

‘ఫర్వా లేదురా, లవ్వరీ. మబ్బులు యెగిరిపోతాయిలే. ఎంత దట్టమైన మబ్బుల్నేనా చెడరగొట్టే గాలి వీస్తూందిలే. అప్పుడింక వేడీ, వెలుతురూ బాగా అనుభవించగలం. మనకి అడ్డుగావున్న యీ కొండని మనం పగలగొట్టి పారేస్తాం. అప్పుడింక మనకి అడ్డేమీ వుండదు. ఇంకో కొత్తయిల్లు కట్టుకుంటాం, విశాలంగా! దక్షిణపు చరియమీద పండ్ల చెట్లూ కూరపాదులూ, పూలమొక్కలూ కావాల్సి నన్ని వేసుకో వచ్చునుకూడాను!’

అదే కొండగుట్ట! కాని యిప్పుడు నాలుగువైపులా పార చూస్తే లోకం యెంతో విశాలంగా వున్నట్లనిపించింది! అదంతా నా స్వంతమే అయినట్లూ, నన్నక్కడినుంచి యెవడూ కదపలేడనీ తోచింది. చుట్టూ కనుచూపుమేరలో విశాలమైన పొలాలు, మధ్యలో నల్లని సెలయేరూ, పచ్చని లోయా వ్యాపించివున్నాయి. అందులో నాకేమీ లేదనే విచారం నాకిప్పుడింక లేదు. నా శరీరశ్రమతోనే యీ భూము లన్నీ సుక్షేత్రా లైనాయి. నా కష్టానికి తగిన ప్రతిఫలం

పొందే సమయం యే తెంచిన దని నాకు తెలుసు. దినం
దగ్గరలోనే వుంది. దేనికోసం, యెవరినీ ప్రాధేయపడ నక్కర
లేదు. నా భుజబలంమీదే ఆధారపడగల నింక.

బహుశా ఆ ధైర్యంవల్లనే అనుకుంటా, నాకిప్పుడింత
సుఖంగా వున్నట్లనిపిస్తోంది. మామూలుపనులు గాక యేదేనా
ఘనకార్యం, విశిష్టమైనది చేయాలని వుత్సాహంగా వుంది!
పాడాలనీ, బిగ్గరగా వుపన్యసించాలనీ, యెవరికేనా మంచి
మాటో, సలహాయో యివ్వాలనీ, యెవరినో ఉద్ధరించాలనీ,-
యిల్లాంటి కుతూహలం జనిస్తోంది. నా హృదయంలోంచి!

విల్వోకిమల్లే ఘనమైన మాటలు నేను చెప్పలేను. కాని,
నాకు వచ్చిన మాటలతోనే చెప్పి, కొందరినై నా నూతనజీవి
తంపై వుమళ్ళించగల ననే ధైర్యం వుందీలెండి. నా మాటలు
వినీవాళ్ళూ వున్నాడు, యీ ప్రపంచంలో కొందరై నా.
తమది నిరుపేదకొంప గావున కుర్మిమాకీ గోశాలలో చాకి
రీకి కుదిరిన ఆ యిద్దరు గొల్లభామలు; తలదాచుకొనేందుకు
గుడిసేనా లేని ఆ వృద్ధ, కుమార్తె, మనుమడూ; చిరకాలం పడి
గావులు పడి వుండి వుండి, ఆఖరికి కాళ్ళూచేతులూ వున్న మగా
ణ్ణేనా భర్తగా పొందజాలని అభాగ్యురాలు కెర్తూ; జీవితంలో
యే ఆశా లేక వరడై పోతూన్న త్రాగుబోతుటంగణా పావో,
వీళ్ళందరూ లేరూ? నా మాటలు వినేందుకు? ఎవరికి తగిన
శ్రోతలు వారికి!

వావా వున్నాడే వాడు,- మాట వచ్చింది గనక చెపుతా, వాడికి కాస్త పొలం వుంటేనా? ఐదేకరాలు, పోనీ రెండేకరాలు చాలు! చచ్చురకం భూమైనా సరే. పూతికలు మొలచేదే యిమ్మనండి. దానితోనే తంటాలు పడగలడు, వాడు! వాడికున్న ఓపిక యెవరి కుందంటా? దానితోనే అన్నీ పండిస్తాడు. పండ్ల చెట్లు, కూరపాదులు, బంగాళాదుంపలు,- అన్నీ పెంచగలడు. చచ్చే ముందు యిప్పుడేనా వాడికి యింత కంటే కావాల్సిందేముంటుంది?

వాడింక నరమానవుడితో సంబంధం పెట్టుకోడు! తన పొలంచుట్టూ దట్టంగా ముళ్ళకంచె కట్టి, అందులోనే కాపరాని కో చిన్నకుటీరం వేసుకుంటాడు. నరపురుగునికూడా అక్కడికి అడుగుపెట్ట నియ్యడు, పావో. బౌను, మరి! ఎందుకు రానిస్తాడు? ఇప్పటిదాకా తోడిమానవులనుంచి వాడనుభవించింది చాలదూ? అబ్బబ్బ! ఏమి కుళ్లుపోట్లు! అవమానాలు! కష్టపరంపరలు! చాలు చాలు. మానవులతో యీ అనుభవించింది చాలు! వాళ్ళ మొగాలు చూడాలనేం లేదు వాడి కింక.

పావో యిదే అనేవాడు, నాతో. గుప్పిటిమీద చెక్కిలి అన్ని కూర్చుని, సాలోచనగా మళ్ళీ అనేవాడు:

‘నా తోటదరికి యెవడేనా రష్యావాడు వస్తా డంటా వుట్టా? అల్లాంటి వాడెవడేనా ఐతే రానిస్తానులే!’

కళ్యాణ

దక్షిణ పవనం

అంటూనే మళ్ళా నిరీహుడై గోడకి జేరగిలబడిపోయి
వాడు. తల పండిపోయినా యింకా యిప్పటికీ తానొక మని
షినని చెప్పుకోదగిన స్థితిలో లేనందుకో, లేక యెవ రవమా
నించినా సహించి పడివుండాల్సిందే గాని కనీసం కరవడాని
కేనా పళ్లు లేకపోయినందుకో సణుక్కుంటూ కూర్చునిబోయే
వాడు. ఎలియాస్ లాంటి పనికిమాలిన పెధవకూడా తనని
ఆడాళ్ళ యెదుట వుడికించి యేడిపిస్తాడు!

‘ఒరేయ్! కాబోయె కమ్యూనిస్టా! నిన్నేరా! కమ్యూ
నిస్టువు కాకపోతే పోనీ. ఎవడివైతే వాడివే. మీరంతా చేరి
యిప్పుడా రిస్సా చవటలు వుత్తమో తములని డబ్బా కొడుతూ
న్నాడు గాదుట్రా? దొరికేదులే యెల్లాగైతేనేం మా గొప్ప
స్నేహితులు! ఏతే సరేగాని ఒక్క ప్రశ్నకి జవాబు చెప్పరా,
వింటాము. పంథొమ్మిదివందల ముప్పైతొమ్మిదిలో మన దేశం
మీదికి వాళ్లు దండెత్తాల్సిన పనేం వచ్చిందో చెప్పు?’

కాని పావో యేం చెప్పగలడు? ఆడాళ్ళంతా వాడేం చెపు
తాడో నని వాడివై పే చూస్తూంటే యే మాటా తొణక్క
గుడ్లు మిటకరించి చూస్తూ పావో ఆవలికి తొలగిపోయేవాడు!
పోపం! వాడు దురదృష్టవంతుడు! వాడికూడా నాకుమల్లనే
గట్టిపళ్లో, వజ్రంలాంటి పిడికిలో వుంటే బాగుండీది! అప్పుడు
మాటలు దొర్లుకుంటూ అవే వస్తాయి! నోటమ్మట.

అనంత సన్ధ్య బిడియం లేని దొంగవెధవలకి సమాధానం చెప్పడం యెందుకు? అనవసరశ్రమ గాని. నోరు నెత్తి గాని అందువల్ల యెవరికీ యే ప్రయోజనం వుండదు. కొంచెమేనా బుద్ధిగలవాళ్ళ కందరికీ ఆ రోజులలోనే పరిస్థితులన్నీ విశదంగా, విస్పష్టంగా తెలుసు! మొదట్లో రష్యన్లు యెంతో సుహృద్భావంతో మనతో ప్రదేశాలు మార్పులు చేసుకుందా మని రాయబారాలు ప్రారంభించేరు. మన పాలకులు దుర్మార్గపు ఉద్దేశ్యాలతో అవి త్రోసివేచేరు. గొట్టె క్రొవ్వి కొండతో డీకొందిట! అట్లా చేసేరు, మన పాలకులు. వాళ్ళకి తాళం వేసేవాళ్ళకి యివన్నీ యెందుకు? వెధవప్రశ్నలు వేసి తెలియనివాళ్ళ నేడ్పించడమే వాళ్ళకి గావాల్సింది! అన్నీ అయిన ఐదేళ్ళకి యిప్పుడుకూడా యిట్లాంది కుంటిప్రశ్న వేసే డంటే వా డెట్లాంటివాడో ఆలోచించుకోండి. తెలుసుకో దలచిన వాళ్ళకి అప్పుడూ యిప్పుడూ స్పష్టమే, రష్యన్లు నీ జమీ అంతా లాగేసుకుంటా రని భయమా? నీ లొడ్డూ లొసుగూ లాక్కుని, నిన్ను శాశ్వతంగా కూలీగానే వుంచేస్తా రని భయమా? ఓరి పిచ్చివాడా! నీ కెందుకురా, కంగాడు? నీ నిధి నిక్షేపా తెవరూ ముట్టబోడం లేదురా? బట్టలవాడికి పేను కొరుకుతుం దని భయం వేసిందిట!

పావో నాకేసి చూస్తూ, కళ్ళార్పుతూ కూర్చుంటే, నేను యీ విషయాల్లే వాడికి చెప్పేవాణ్ణి. ఆ త్రాగుబోతు నోట్లోంచి పైపు తీసి పట్టుకుని చాలసేపు ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యాలా

నవ్వుతాడు. ఆ మట్టున దగ్గుతెర వచ్చింది. పిల్లికూతలు,
ఒగర్పూతో సతమతమైపోయి, నీరు గ్రమ్మిన కళ్లు తుడుచు
కుంటూ కూర్చునేవాడు, చాలసేపు.

*

*

*

తమ్ముడూ, విల్వో! నాకు బాగా మాట్లాడ్డం తెలీదురా.
నేను ఘట్టివాణ్ణి నువ్వు ఆనాడు అన్నావు గాని నేను ఆ
మాటలు ఒప్పుకోనురా. ఆమధ్య 'వపా సన' పత్రికలో విల్వో
పీత్కానియేమీ రాసినది చదివేనులే. ఆటువంటి మాటల
పోందిక, వాదనాబలం నాకు రాదులేరా. మన సుహృద్మీలో
వ్యావసాయిక సంస్కరణగూర్చి నువ్వు రాసినది చాలబాగుంది.
నాకు కలిసివస్తుం దని మెచ్చుకోవడంలేదు, నేను. నాకు ఆ
పంక్తుల్లో కొంటెచూపుల విల్వో, యుక్తాయుక్తవివేకంగల
విల్వోయే తొంగిచూస్తూ కనిపించేడు! వాడు హిల్టా కుర్చీ
మాకీని పెళ్ళాడినందుకు యిప్పుడు నేనేం కంగారుపడ్డం లేదు.
అబ్బే! అనవసరంగా కంగా రెండుకూ?

ఒరేయ్! నువ్వు, హిల్టా మా యింటికి వచ్చే వేసవిలో
ఒకసారి రావాలనుకుంటే సంతోషమే. మీకోసం నా తలుపు
తెప్పడూ తెరిచేవుంటాయి. ఓహో! మా యింట్లోనేగా,
మీరు మొదట సమావేశమై మాట్లాడుకున్నాడు? దానికి
జ్ఞాపకంగా, కులాసాగా ఆ దినాన్ని గడుపుదాం, రారా. మీ
జంటకి మేమంతా స్వాగతం యివ్వాలని కాచుకున్నాం.
నేనూ సంతోషంగా పండుగ చేసుకోవాల్సిన దినం ఒకటైంది,

కూడా అప్పుడే. దానికి మీరూ వుండాలి. ఎందుకంటావా! మనం యిద్దరం కేవలం అన్నదమ్ములమేగాదుగా, మరి!.....

నాలో యేదో నూతనబలం ప్రవేశించింది. వసంతఋతు పరిమళాలు నన్ను పరవశునిగా చేస్తున్నాయి. నే నివుడు యీ లోయను దాటి, యీ రాళ్ళూ కొండలూ దాటి యెంతో దూరం చూడగలుగుతూన్నా. ఏదో నూతనలోకం లోకి, స్వర్గసీమలోకి అడుగిడుతూన్నట్లుంది, నాకు. నా బాహువుల్లో యేదో కొత్తశక్తి పొంగిపొద్లుతూంది. ఏమిటో తెలియదు గాని, వాళ్లు తెలియని వుత్సాహానందాల్ని అనుభవిస్తున్నా. ఇంతకీ యిప్పుడు నేను తెలుసుకున్న ముఖ్య విషయం యేమిటో తెలుసా? నాలో యీ నూతనానుభూతి యెందుకు, యెక్కడినుంచి వచ్చిందా? అనేది! అదే చాలా అద్భుతమైన దనుకో.

ఎవరినీ ఆనందోద్రిక్తుల్ని చేసే ప్రత్యేకసంఘటన లేమీ యీ మధ్య జరగలేదు. కాని, ఆశాచైతన్యం లున్నాయే, వాటి ప్రభావం అందరికీ ప్రసరించింది. అందుమూలంగా యీ భూమిమీద జీవితం మరికొంచెం ఆశాజనకం, ఆనందదాయకం అయిందంతే!

స మా ప్తం

విశ్వసాహిత్యమాల - రాజమండ్రి.

[స్థాపితము - 1935]

విప్లవ సందేశం (4 కూర్పు)	రు.	0	8
లెనిన్ ఉపదేశాలు (2 కూర్పు. పామిదత్తు)		1	0
ప్రపంచ కార్మికోద్యమ చరిత్ర (2 కూర్పు ఒకే సంపుటి)		1	4
బలిదాకా (సోవియట్ నాటకం)		1	0
సోవియట్ ప్రజాస్వామ్యం (రెండో కూర్పు)		0	12
నాద్యా (వివిధదేశాల కథలసంపుటి)		1	0
లెనిన్ జీవితకథలు (15 బొమ్మలతో - పిల్లలకు - 2 కూర్పు)		1	0
టాల్ స్టాయ్ కథలు (పది కథలు, 2 కూర్పు)		1	8
గోర్కీ కథలు (ఆరు కథలు)		1	8
యక్షప్రశ్నలు (చిక్కుప్రశ్నలు-శాస్త్రీయ సమాధానాలు)		1	8
డిప్యూటీ ఛైర్మన్ (చీనా విప్లవ కథలు)		1	0
ప్రతీకార జ్యాలలు (నవల-2 కూర్పు)		1	0
రాజ్యాంగ యంత్రం (లెనిన్ రచన, 2 కూర్పు)		0	4
ఇండియా (మార్క్స్, ఏంజెల్సు)		1	0
చీనా కథలు (ఆస్వాల్డ్ ఎర్డ్ బర్గ్)		1	0
గోర్కీ జీవితం (బొమ్మలతో)		1	8
విజ్ఞాని పోలోవ్ (జీవితము-నాటకము)		2	8
వానరుడు-నరుడు : పరిణామక్రమంలో కర్మపాత్ర (ఏంజెల్సు)		0	4
వామపక్ష కమ్యూనిజం : బాల్యాదిష్టం (లెనిన్)		2	0
దక్షిణ పవనం (స్టాలిన్ ప్రెజ్ నవల)		4	8

త్వరలో రాబోవు గ్రంథాలు.

నాబాల్యం-మాగ్నింగోర్కి

మహాకవి గోర్కి ఆత్మకృత్తి. చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలనూ, కుటుంబ పరిసరాలనూ, తన తేతమనస్సుమీద చెరుగని ముద్రలను వైచిన చిన్న చిన్న సంఘటనల్ని అతినహజంగా వ్రాసి పొందుపరచేడు, గోర్కి

400 పుటలు క్రాస్ 1/8

వెల రు. 4.

మన పంశప్పక్షం - జగన్మోహన్. జీవపరిణామచరిత్రను చిన్నపిల్లలకూ, ఆధునికవిజ్ఞాన పరిచితిలేని పెద్దలకూ కూడ సులభంగా తెలిసేటట్లు వ్రాయబడినది. విశ్వసాహిత్యమాల వారి 'యక్షప్రశ్నలు' అనే శాస్త్రీయగ్రంథాన్ని చూసిన వారికి, దీని ప్రాశస్త్యం తెలియగలదు.

150 పుటలు - బొమ్మలతో

వెల రు. 2.

పంచభూతాలు - జగన్మోహన్. రసాయనశాస్త్ర కథ. చిన్నబిడ్డల, పెద్దల మనస్సులకు నచ్చునట్లుగా రసాయన శాస్త్రవిషయాల్ని, పదార్థవివేకాన్ని గృహవాతావరణంలో, పిల్లల సంభాషణలో పొందుపరచి తయారుచేసిన చక్కని గాథవంటి రచన.

300 పుటలు బొమ్మలతో

వెల రు. 3.

రాజ్యాంగయంత్రం - విప్లవం తెనిగి రచన.

తెనిగ్ మహాశయుని ప్రధాన గ్రంథాల్లో యిదొకటి.
చక్కని అనువాదం.

200 పుటలు

వెల రు. 2.

పునర్ముద్రణలోనున్న గ్రంథాలు

కారల్ మార్కుస్ ఉపదేశాలు రు. 1-0

పారిస్ కమ్యూన్ ,, 1-8

రష్యా విప్లవం-1905 ,, 1-8

పై మూడూ తెనిగ్ రచనలే. మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతము
నందు ఆసక్తి గలవారందరికీ అవశ్యపఠనీయములైనవి.

మావద్ద ఆధునిక ఆంధ్రగ్రంథములు యెన్నో దొరకును.
రాజకీయ, వైజ్ఞానిక గ్రంథాలు అన్నీకూడ లభించును.
రాజమండ్రిలో వివిధ ప్రచురణకర్తలు, గ్రంథకర్తలు ప్రచు
రించిన పుస్తకాలు వలయుచో మాకు వ్రాయండి.

గ్రంథాలయములకు వలయు ఆర్డర్లు సజ్జె చేయగలము.

ఆంధ్ర మహాజనులు మాకు అన్నివిధములా చేయూత
నొసగ ప్రార్థన.

ఇట్లు,

మహీధర జగన్మోహన్ రావు

సంపాదకుడు,

విశ్వసాహిత్యమాల.

రాజమండ్రి.
12-3-1952

శబ్దసింధు ★

హిందీ - తెలుగు నిఘంటు

దెమ్మి ! పైజు స్టేజు కాగితం: 1800 పుటలు: పుల్ క్యాలిగో బైండు.

సంకలనకర్త :

సుమారు 30 సంవత్సరములుగ హిందీ ప్రచారము చేయుచు, విశేషానుభవములు భాషాసంపత్తిని గడించిన హిందీ విద్వాన్.

శ్రీ సాగి సత్యనారాయణగారు.

ప్రచురణ కర్తలు :

శ్రీ విజయభారతీ పబ్లికేషన్స్, రాజమండ్రి.

వెల 12-0-0.

సుమారు 75000 హిందీ, సంస్కృత, ఉర్దూ, అరబ్బీ, ఫార్సీ శబ్దములకును, సుమారు 5,000 జాతీయములకు లోకోక్తుల (Idioms & Proverbs) కన్ను సులభశైలి తెలుగులో అర్థము లీయబడినవి. చాల పదములకు హిందీ అర్థములు, అవసరమగుచోట్ల ఇంగ్లీషు అర్థములు కూడ యీయబడినవి.

ప్రాథమిక నుంచి ప్రవీణ వరకు సభవారి అన్నిపరీక్షలకును, మద్రాసు యూనివర్సిటీ వారి హిందీ విద్వాన్, ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ వారి హిందీభాషా ప్రవీణ పరీక్షలకును చదువు విద్యార్థులకు పూర్తిగ ఉపయోగపడునటుల తయారు కాబడినది.

వలయువారు :

విశ్వసాహిత్యమాల, రాజమండ్రి

393

394

Check List

Book Number	NP 202437	Date	05/04/23
Front Cover	yes	Back Cover	yes
Blank Pages			
	2, 393		
Missing Pages			
	189, 190		
Prepared By	prathyusha	Cutting By	prathyusha
Scanned By	Sandhya	Pages	397
Quality Checking	prathyusha		